

PRAVILNIK

O PROGRAMU NASTAVE I UČENJA ZA DRUGI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 16/2018 i 3/2019)

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuje se program nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije - Prosvetnom glasniku", a primenjuje se počev od školske 2019/2020. godine.

PROGRAM NASTAVE I UČENJA ZA DRUGI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

1. CILJEVI OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA SU:

- 1) obezbeđivanje dobrobiti i podrška celovitom razvoju učenika;
- 2) obezbeđivanje podsticajnog i bezbednog okruženja za celoviti razvoj učenika, razvijanje nenasilnog ponašanja i uspostavljanje nulte tolerancije prema nasilju;
- 3) sveobuhvatna uključenost učenika u sistem obrazovanja i vaspitanja;
- 4) razvijanje i praktikovanje zdravih životnih stilova, svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, potrebe negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti;
- 5) razvijanje svesti o značaju održivog razvoja, zaštite i očuvanja prirode i životne sredine i ekološke etike, zaštite i dobrobiti životinja;
- 6) kontinuirano unapređivanje kvaliteta procesa i ishoda obrazovanja i vaspitanja zasnovanog na proverenim naučnim saznanjima i obrazovnoj praksi;
- 7) razvijanje kompetencija za snalaženje i aktivno učešće u savremenom društvu koje se menja;
- 8) pun intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i fizički razvoj svakog učenika, u skladu sa njegovim uzrastom, razvojnim potrebama i interesovanjima;
- 9) razvijanje ključnih kompetencija za celoživotno učenje, razvijanje međupredmetnih kompetencija za potrebe savremene nauke i tehnologije;
- 10) razvoj svesti o sebi, razvoj stvaralačkih sposobnosti, kritičkog mišljenja, motivacije za učenje, sposobnosti za timski rad, sposobnosti samovrednovanja, samoinicijative i izražavanja svog mišljenja;
- 11) osposobljavanje za donošenje valjanih odluka o izboru daljeg obrazovanja i zanimanja, sopstvenog razvoja i budućeg života;

12) razvijanje osećanja solidarnosti, razumevanja i konstruktivne saradnje sa drugima i negovanje drugarstva i prijateljstva;

13) razvijanje pozitivnih ljudskih vrednosti;

14) razvijanje kompetencija za razumevanje i poštovanje prava deteta, ljudskih prava, građanskih sloboda i sposobnosti za život u demokratski uređenom i pravednom društvu;

15) razvoj i poštovanje rasne, nacionalne, kulturne, jezičke, verske, rodne, polne i uzrasne ravnopravnosti, razvoj tolerancije i uvažavanje različitosti;

16) razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina, razvijanje interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine;

17) povećanje efikasnosti upotrebe svih resursa obrazovanja i vaspitanja, završavanje obrazovanja i vaspitanja u predviđenom roku sa minimalnim produžetkom trajanja i smanjenim napuštanjem školovanja;

18) povećanje efikasnosti obrazovanja i vaspitanja i unapređivanje obrazovnog nivoa stanovništva Republike Srbije kao države zasnovane na znanju.

2. PROGRAMI ORIJENTISANI NA ISHODE I PROCES UČENJA

Struktura programa svih nastavnih predmeta je koncipirana na isti način. Na početku se nalazi cilj nastave i učenja predmeta za prvi ciklus obrazovanja i vaspitanja. U tabeli koja sledi, u prvoj koloni, definisani su predmetni ishodi za kraj drugog razreda, u drugoj koloni date su oblasti i/ili teme, a u trećoj se nalaze predmetni sadržaji. Iza tabele nalaze se ključne reči sadržaja programa i preporuke za ostvarivanja nastave i učenja konkretnog predmeta pod naslovom *Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa*.

Programi nastave i učenja zasnovani su na opštim ciljevima i ishodima obrazovanja i vaspitanja i potrebama i mogućnostima učenika drugog razreda. Usmereni su na proces i ishode učenja, a ne na same sadržaje koji sada imaju drugačiju funkciju i značaj. Sadržaji više nisu cilj sami po sebi, već su u funkciji ostvarivanja ishoda koji su definisani kao funkcionalno znanje učenika tako da pokazuju šta će učenik biti u stanju da učini, preduzme, izvede, obavi zahvaljujući znanjima, stavovima i veštinama koje je gradio i razvijao tokom jedne godine učenja konkretnog nastavnog predmeta. Ovako koncipirani programi podrazumevaju da ostvarenost ishoda vodi ka razvijanju kompetencija, i to kako opštih i specifičnih predmetnih, tako i ključnih.

Pregledom ishoda koji su dati u okviru pojedinih programa nastave i učenja može se videti kako se postavljaju temelji razvoja ključnih i opštih međupredmetnih kompetencija koje želimo da naši učenici imaju na kraju osnovnog obrazovanja. Ta potreba da se obrazovanje i vaspitanje usmere ka razvijanju kompetencija bio je jedan od razloga uvođenja i projektne nastave kao oblika obrazovno-vaspitnog rada. Projektne nastave se u današnje vreme sve više fokusira na ostvarivanje obrazovnih standarda i ishoda i, kako pokazuju rezultati najnovijih istraživanja, prati društvene promene svojom usmerenošću na razvijanje znanja i sposobnosti učenika kroz aktivnosti planiranja, istraživanja i timskog rada u okviru predmetnog i međupredmetnog povezivanja sadržaja. Pored toga, jedna od bitnih osobina savremenog pristupa projektnom radu u nastavi odnosi se na korišćenje IKT u projektne aktivnostima što obezbeđuje efikasnije učenje i razvijanje znanja, ali i razvijanje ponašanja pravilnog i bezbednog korišćenja računara i interneta. Detaljnije preporuke za planiranje i ostvarivanje projektne nastave date su u poglavlju 7 - *Uputstvo za realizaciju projektne nastave*.

Na putu ostvarivanja cilja i ishoda ključna je uloga nastavnika koji dobija značajan prostor za slobodu izbora i povezivanje sadržaja; metoda, postupaka i tehnika nastave i učenja i aktivnosti učenika. Orijehtacija na proces učenja i ishoda briga je ne samo o rezultatima, već i načinu na koji se uči, odnosno kako se gradi i povezuje znanje u smislene celine, kako se razvija mreža pojmova i povezuje znanje sa praktičnom primenom.

Programi nastave i učenja namenjeni su, pre svega, nastavnicima koji neposredno rade sa učenicima, ali i onima koji na posredan način uzimaju učešće u obrazovanju i vaspitanju. Zato treba imati u vidu da

terminologija, koja je korišćena u programima nastave i učenja, nije namenjena učenicima i treba je prilikom definisanja konkretnih nastavnih jedinica, bilo za neposredan rad sa učenicima, bilo za potrebe udžbeničkih i didaktičkih materijala, prilagoditi uzrastu učenika. Programi nastave i učenja su nastavnicima polazna osnova i pedagoško polazište za razvijanje obrazovno-vaspitne prakse: za planiranje godišnjih i operativnih planova, neposrednu pripremu za rad kao i okvir za preispitivanje prakse razvijanja planova, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja nastave i učenja kroz sopstvena promišljanja, razgovor sa kolegama itd.

Obrazovno-vaspitna praksa je složena, promenljiva i ne može se do kraja i detaljno unapred predvideti. Ona se odvija kroz dinamičnu spregu međusobnih odnosa i različitih aktivnosti u socijalnom i fizičkom okruženju, u jedinstvenom kontekstu konkretnog odeljenja, konkretne škole i konkretne lokalne zajednice. Zato, umesto izraza realizovati program, bolje je reći da se na osnovu datih programa planira i ostvaruje nastava i učenje koje odgovara konkretnim potrebama odeljenja.

3. OBAVEZNI PREDMETI

Naziv predmeta	SRPSKI JEZIK
Cilj	Cilj nastave i učenja Srpskog jezika jeste da učenici ovladaju osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika radi pravilnog usmenog i pisanog izražavanja, negujući svest o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta; da se osposobe za tumačenje odabranih književnih i drugih umetničkih dela iz srpske i svetske baštine, radi negovanja tradicije i kulture srpskog naroda i razvijanja interkulturalnosti.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	180 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- razlikuje književne vrste: pesmu, priču, basnu, bajku, dramski tekst; - odredi glavni događaj, vreme i mesto dešavanja u pročitanoj tekstu; - odredi redosled događaja u tekstu; - uoči glavne i sporedne likove i razlikuje njihove pozitivne i negativne osobine; - razlikuje stih i strofu; - uoči stihove koji se rimuju; - objasni značenje poslovice i pouke koju uočava u basni; - navede jednostavne primere poređenja iz tekstova i svakodnevnog života; - čita tekst poštujući intonaciju	KNJIŽEVNOST	ŠKOLSKA LEKTIRA Poezija Narodna pesma: <i>Da vam pevam što istina nije/Mišja moba</i> Narodna pesma: <i>Majka Jova u ruži rodila/Sanak ide niz ulicu</i> Jovan Jovanović Zmaj: <i>Prolećnica/Hvala</i> Vojislav Ilić: <i>Prvi sneg</i> Branko Ćopić: <i>Oglasi "Šumskih novina" (odlomci), Bolesnik na tri sprata</i> Dušan Radović: <i>Lepo je sve što je malo, Mama</i> Dragan Lukić: <i>Škola, Ravnoteža</i> Miroslav Antić: <i>Tajna</i> Duško Trifunović: <i>Dva jarca</i> Grigor Vitez: <i>Dohvati mi, tata, mjesec</i> Aleksandar Sergejevič Puškin: <i>Bajka o ribaru i ribici</i> (čitanje u nastavcima) Proza Narodna priča: <i>Sveti Sava, otac i sin/Sveti Sava i otac i mati sa malim detetom</i> Narodna priča: <i>Sedam prutova</i> Narodna basna: <i>Bik i zec/Konj i magarac</i> Dositej Obradović: <i>Pas i njegova senka/Konj i magare</i> Desanka Maksimović: <i>Bajka o labudu</i> Grozdana Olujčić: <i>Šarenorepa</i> Gradimir Stojković: <i>Deda Miloje</i> Mirjana Stefanović: <i>Zlatne ribice ne prave štetu</i> Đani Rodari: <i>Kad dedica ne zna da priča priče</i>

rečenice/stiha; - izražajno recituje pesmu; - izvodi dramske tekstove; - iznosi svoje mišljenje o tekstu; - razlikuje glas i slog i prepoznava samoglasnike i suglasnike; - razlikuje vrste reči u tipičnim slučajevima; - određuje osnovne gramatičke kategorije imenica i glagola; - razlikuje rečenice po obliku i značenju; - poštuje i primenjuje osnovna pravopisna pravila; - vlada osnovnom tehnikom čitanja i pisanja latiničkog teksta; - pronađe eksplicitno iskazane informacije u jednostavnom tekstu (linearnom i nelinearnom); - koristi različite oblike usmenog i pismenog izražavanja: prepričavanje, pričanje, opisivanje; - pravilno sastavi dužu i potpunu rečenicu i spoji više rečenica u kraću celinu; - učestvuje u razgovoru i pažljivo sluša sagovornika; - razlikuje osnovne delove teksta (naslov, pasus, ime autora, sadržaj); - izražajno čita ćirilski tekst.		Su Ju Đin: <i>Svitac traži prijatelja</i> Feliks Salten: <i>Bambi</i> (odlomak po izboru) Dramski tekstovi Aleksandar Popović: <i>Dva pisma</i> Ana Milovanović: <i>Slatka matematika</i> Gvido Tartalja: <i>Ocene</i> Tode Nikoletić: <i>Šuma život znači</i> Popularni i informativni tekstovi Izbor iz ilustrovanih enciklopedija i časopisa za decu o značajnim ličnostima srpskog jezika, književnosti i kulture (Dositej Obradović (basnopisac), Nikola Tesla (priče iz detinjstva), znamenita zavičajna ličnost i dr.) DOMAĆA LEKTIRA 1. Izbor iz kratkih narodnih umotvorina (zagonetke, poslovice, brzalice, pitalice, razbrajalice) 2. Hans Kristijan Andersen: <i>Princeza na zrnju graška, Carevo novo odelo, Devojčica sa šibicama</i> 3. Desanka Maksimović: <i>Ako je verovati mojoj baki, Prsten na morskome dnu, Bajka o trešnjoj, Slikarka zima, Kako su pužu ukrali kuću, Tri patuljka, Čika-Mraz, Božić-batini crteži, Trave govore bakinim glasom, Oraščići-palčići, Kći vilinog konjica</i> (tri bajke po izboru učenika) 4. Ljubivoje Ršumović, izbor iz zbirke pesama <i>Ma šta mi reče (Jednog dana, Dr, Deset ljutih gusara, Išli smo u Afriku, Ako želiš mišice, Utorak večer ma šta mi reče, Ima jedan, Telefonijada, Dete, Vuče vuče bubo lenja, Vuk i ovca)</i> 5. Dragomir Đorđević, izbor pesama <i>(Kad sam bio mali, Babe su nam sjajne, Recept za dedu, Sve su majke, Ja sam bio srećno dete, Jednom davno ko zna kada, Prvoaprilska pesma, Mi imamo maštu, Tajanstvena pesma, Biti pekar to je sjajno, Uspon jednog lava, Stonoga, Veštice su samo trik)</i> 6. Izbor iz kratkih priča za decu: Branko Stevanović, <i>Priča iz ormana</i>, Vesna Vidojević Gajević, <i>Brkljača</i>, Dejan Aleksić, <i>Jednom je jedan dečko zevnuo</i>. Književni pojmovi: - stih, strofa, rima; - narodna uspavanka; - basna; - bajka; - tema, mesto i vreme zbivanja, redosled događaja; - glavni i sporedni lik (izgled, osnovne osobine i postupci); - lica u dramskom tekstu za decu.
	JEZIK Gramatika, pravopis i ortoeipija	Glas i slog; samoglasnici i suglasnici. Vrste reči: imenice (vlastite i zajedničke); rod i broj imenica; glagoli; glagolska vremena: prošlo, sadašnje, buduće vreme; potvrdni i odrični glagolski oblici; pridevi (opisni); brojevi (osnovni i redni). Rečenice: obaveštajne, upitne, zapovedne i uzvične. Potvrdne i odrične rečenice. Veliko slovo: pisanje naziva država, gradova i sela (jednočlanih i višočlanih) i jednočlanih geografskih naziva. Spojeno i odvojeno pisanje reči: pisanje rečice <i>li</i> i rečice <i>ne</i> uz glagole. Interpunktacija: tačka (na kraju rečenice i iza rednog broja); dve tačke i zapeta u nabranju; pisanje datuma arapskim i rimskim ciframa.

		Pisanje skraćenica: (merne jedinice i opšte skraćenice OŠ, br., itd., str. i npr.).
	JEZIČKA KULTURA	Drugo pismo (latinica): štampana i pisana slova. Razumevanje pročitano kroz odgovore na pitanja. Plan za prepričavanje kratkih tekstova (lirskih, epskih, dramskih) sastavljen od uopštenih pitanja. Plan opisivanja na osnovu neposrednog posmatranja. Pravopisne vežbe: prepisivanje, diktat i samostalno pisanje. Jezičke vežbe: zagonetke, rebusi, ukrštene reči, osmosmerke, asocijacije, sastavljanje rečenica, proširivanje zadatih rečenica. Leksičko-semantičke vežbe: dopunjavanje rečenica, opis bića i predmeta. Scensko prikazivanje dramskog/dramatizovanog teksta.

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura, usvajanje drugog pisma (latinice).

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Srpskog jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas/dan/sedmicu. *Godišnji plan* kreira se u formi gantograma i sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planirani fondom časova po oblastima i godišnjim fondom časova.

Program nastave i učenja predmeta Srpski jezik u drugom razredu osnovne škole čine tri predmetne oblasti: Književnost, Jezik i Jezička kultura (u okviru koje uče i drugo pismo - latinicu). Preporučeni broj časova po predmetnim oblastima je: Književnost - 70 časova, Jezik - 40 časova i Jezička kultura 70 časova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

Uz godišnji plan, formira se lista raspoređenih tekstova po mesecima, kao i domaća lektira. Distribucija tekstova po mesecima, kao i do sada, zasnovana je na grupisanju i povezivanju tekstova prema različitim kriterijumima - priroda i uloga književnog dela; vrste tekstova; svrha tekstova: za opismenjavanje/čitanje/razumevanje/prepričavanje/tumačenje; metode i postupci učenja latiničkog pisma; brzina napredovanja učenika; godišnja doba; značajni datumi i praznici; posebnosti učeničkog kolektiva, škole i lokalne zajednice; predmetna i međupredmetna povezanost sadržaja i ishoda; međupredmetne kompetencije itd. Dakle, korelativnost je omogućena kombinovanjem tekstova u srodne tematsko-motivske celine prema različitim kriterijumima. Mogući primeri funkcionalnog povezivanja tekstova po srodnosti dela mogu biti sledeći (nikako i jedini):

- prijateljstvo (M. Antić: *Tajna* - Su Ju Ćin: *Svitac traži prijatelja* - Feliks Salten: *Bambi* (odlomak po izboru);
- porodica (narodne uspavanke *Majka Jova u ruži rodila/Sanak ide nizulicu* - Dušan Radović: *Lepo je sve što je malo, Mama* - Grigor Vitez: *Dohvati mi, tata, mjesec* - Gradimir Stojković: *Deda Miloje* - Vesna Vidojević Gajević, *Brkljača*);
- dačko doba (Dragan Lukić: *Škola* - Miroslav Antić: *Tajna* - Aleksandar Popović: *Dva pisma* - Ana Milovanović: *Slatka matematika* - Gvido Tartalja: *Ocene*);
- humor (narodna pesma: *Da vam pevam što istina nije/Mišja moba* - Duško Trifunović: *Dva jarca* - Branko Ćopić: *Oglasi iz Šumskih novina* (odlomci) - Đani Rodari: *Kad dedica ne zna da priča priče* - izbor iz zbirke pesama *Ma šta mi reče* Lj. Ršumovića - izbor pesama Dragomira Đorđevića);

- usamljenost i problemi u odrastanju (Grozdana Olujić: *Šarenorepa* - Andersen: *Devojčica sa šibicama*);
- opisivanje (Jovan Jovanović Zmaj: *Prolećnica* - Vojislav Ilić: *Prvi sneg* - Dragan Lukić: *Ravnoteža* - Desanka Maksimović: *Slikarka zima, Čika-Mraz, Božić-batini crteži*);
- bajkoliki svet (Aleksandar Sergejevič Puškin: *Bajka o ribaru i ribici*, Hans Kristijan Andersen: *Princeza na znu graška, Carevo novo odelo*- Desanka Maksimović: *Bajka o labudu, Ako je verovati mojoj baki, Prsten na morskome dnu, Bajka o trešnji, Slikarka zima, Kako su pužu ukrali kuću, Tri patuljka, Čika-Mraz, Božić-batini crteži, Trave govore bakinim glasom, Oraščići-palčići, Kći vilinog konjica*);
- poučne priče (narodna priča: *Sveti Sava, otac i sin/Sveti Sava i otac i mati sa malim detetom* - narodna priča: *Sedam prutova* - Dositej Obradović: *Pas i njegova senka, Konj i magare*).

Navedeni primeri pokazuju kako se isti tekst može povezivati sa drugima na različite načine, prema različitim motivima ili tonu pripovedanja. U drugom, kao i u prvom razredu, čita se tekst u nastavcima *Bajka o ribaru i ribici* Aleksandra Sergejeviča Puškina. To podrazumeva da se na nekoliko planiranih časova, prema planu koji učitelj sam osmisli i odgovarajućom dinamikom, čita i analizira deo po deo Puškinove bajke u stihovima.

Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definisanim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za evaluaciju kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema proceni nastavnika. Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. *Priprema za čas* podrazumeva definisanje cilja časa, definisanje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definisane ishode, planirane načine provere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

U nastavi književnosti najvažnije je kod učenika razvijati ljubav prema čitanju, graditi osećaj za lepo i vredno, vaspitavati ukus. Čitanje traži vreme, istrajnost i posvećenost, a negovanje ovih karakteristika predstavlja osnov za sva dalja učenja. Kroz čitanje književnoumetničkih tekstova i u razgovoru o njima na času gradi se kritičko mišljenje, jer učenici treba da imaju sud o postupcima i osobinama likova, kao i o različitim događajima u tekstu. Posebno je važno što književnost kod dece intenzivno razvija empatiju, time što od čitalaca traži da se stave na mesto drugoga i da razumeju najrazličitije osobine i postupke likova. Nastava književnosti jača nacionalni i kulturni identitet učenika, kroz upoznavanje svoje književnosti i kulture, kao i književnosti i kulture drugih naroda.

Školska lektira je razvrstana po književnim rodovima - *poezija, proza, dramski tekstovi za decu* i obogaćena izborom naučnopopularnih i informativnih tekstova. Obavezni deo školske lektire sastoji se, uglavnom, od dela koja pripadaju osnovnom nacionalnom korpusu, ali je obogaćen i delima za decu iz svetske književnosti. Izbor dela primeren je uzrastu učenika.

Pojedina dela iz obaveznog korpusa su izborna. Učitelju se pruža mogućnost da izabere da li će na časovima obrađivati:

- narodnu pesmu *Da vam pevam što istina nije* ili *Mišja moba*;
- narodnu pesmu *Majka Jova u ruži rodila* ili *Sanak ide niz ulicu*;
- narodnu priču *Sveti Sava, otac i sin* ili *Sveti Sava i otac i mati sa malim detetom*;
- jednu od dve narodne basne i jednu od dve basne Dositeja Obradovića.

Izbornost dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda. Programom se podstiče upoznavanje učenika sa značajnim ličnostima srpskog jezika, književnosti i kulture (Dositej Obradović, Nikola Tesla).

Pri tumačenju tekstova iz školske i domaće lektire, ali i popularnih, informativnih tekstova iz časopisa za decu, enciklopedija i sl., treba uočiti temu, glavne događaje, prostorne i vremenske odnose u pročitanoj tekstu, pouke i bitne pojedinosti u opisima bića i prirode; uočiti glavne i sporedne likove u književnom delu, njihove pozitivne i negativne osobine i postupke; njihova emocionalna stanja i razlikovati pojmove dobra i zla.

Učenik treba da uoči formalne razlike između poezije, proze i dramskog teksta i njihove osnovne karakteristike (npr. odsustvo fabule u lirskom delu, ritmičnost stihova i strofa, prisustvo rime ili nizanje događaja u epskom i dramskom delu), ali ne na nivou definisanja pojmova. Učenik treba da razlikuje književne vrste: lirsku pesmu (uspavanku i šaljivu pesmu - po tonu pevanja) od priče (basne i bajke) i dramskog teksta, ali bez uvođenja definicija književnoteorijskih pojmova. Detaljnije terminološko određivanje uvodi se postupno u starijim razredima.

Učenik treba da razume preneseno značenje zagonetke, ali se ne imenuju postojeći stilski postupci u njoj; da prepozna žanr basne kao priče sa prenesenim značenjem (ne uvodi se pojam alegorije), da u basnama i bajkama likovi mogu biti i životinje, biljke, predmeti, antropomorfna bića (Sreća, Nada) ili ljudi, i da razume preneseno značenje basne, otkrije i objasni pouku. Učenici se uvode u tumačenje poslovice.

Tokom obrade književnih tekstova učenici razvijaju prva literarno-estetska iskustva i formiraju svoje stavove o delu koje slušaju ili čitaju. Učitelj podstiče učenike da iznose svoje stavove i argumentuju ih primerima iz teksta.

Poeziju (uspavanku, šaljivu i opisnu pesmu) i prozna dela učenici ne uče da razlikuju na teorijskom nivou. Poređenje kao stilski figura se takođe ne uči na teorijskom nivou, već se od učenika očekuje da je uoči u tekstu (na primer u pesmi *Majka Jova u ruži rodila*) i navodi jednostavne primere poređenja iz svakodnevnog života (na primer: rumen kao ruža, brz kao zec, vredan kao pčela itd.).

Prilikom obrade dramskih tekstova za decu učenici se motivišu na čitav niz stvaralačkih aktivnosti koje nastaju povodom dela (scenski nastup - izvođenje dramskog teksta, dramska igra, lutkarska igra, dramski dijalozi, gledanje dečje pozorišne predstave, snimanje i komentarisanje dramatisovanih odlomaka). Pritom učenici usvajaju i pravila primerenog ponašanja u pozorištu.

Razvijanje književnih pojmova kod učenika ne podrazumeva učenje definicija, već imenovanje i opisno obrazlaganje pojma; uočavanje uloge određenog pojma u književnoumetničkom tekstu.

Književna dela koja su doživela ekranizaciju (*Bambi*, *Bajka o ribaru i ribici*, *Carevo novo odelo*, *Princeza na znu graška*, *Devojčica sa šibicama*) mogu poslužiti za komparativnu analizu i uočavanje razlike između književnosti i filma, čime učenici mogu doći do zaključka o prirodi dva medija i razvijati svoju medijsku pismenost. Učenici se mogu uputiti i na druge filmove sa sličnom tematikom (dečje avanture ili avanture u fantastičnom svetu, odrastanje usamljenog deteta i sl.).

JEZIK

U nastavi jezika, učenici ovladavaju pisanim i usmenim standardnim srpskim jezikom. Program je usmeren na razvijanje ishoda i učeničkih kompetencija za primenu gramatičkih pravila u pisanoj i govornoj komunikaciji.

Gramatika

Razlikovanje glasa i sloga u izgovornom smislu - slog se objašnjava samo na osnovu tipičnih slučajeva sa samoglasnikom na kraju sloga dok se drugi slučajevi obrađuju u višim razredima. Poželjno je napraviti korelaciju sa nastavom muzičke kulture (ukazati im na to da pesme pevaju tako što dele reči na slogove).

Iz morfologije se razvijaju osnovna znanja o imenicama, glagolima, pridevima i brojevima. Za svaku vrstu reči najpre se uvodi pojam, a zatim razlikovanje podvrsta. Npr. najpre treba raditi na shvatanju pojma imenice kao vrste reči i to na tipičnim primerima vlastitih i zajedničkih imenica. Nakon toga uvodi se razlikovanje podvrsta imenica: vlastitih i zajedničkih. U vezi sa glagolima, najpre se obrađuje glagol kao vrsta reči, a onda se uvodi razlikovanje kategorije vremena. Brojeve kao vrstu reči treba povezati sa nastavom matematike.

Sintaksička znanja se nadovezuju na već naučena i proširuju razlikovanjem rečenica po obliku i značenju.

Pravopis

Pravopisna pravila učenici usvajaju postepeno, uz ponavljanje i vežbanje već naučenog i uz upoznavanje sa novim sadržajima, i to putem različitih vežbanja kako na nivou reči tako i na nivou rečenica i tekstova. Poželjno je napraviti korelaciju sa nastavom matematike u vezi sa pisanjem skraćenica za merne jedinice ćirilskim i latiničkim pismom. Potrebno je da učenici usvoje pravilno pisanje opštih skraćenica koje svakodnevno koriste, i to samo pet: *OŠ, br., itd., str. i npr.*

Pravopisne vežbe omogućavaju učenicima da posebno obrate pažnju na pravopisne zahteve i na njihovu ulogu u tekstu. Sistemska primena odgovarajućih pravopisnih vežbi omogućava da teorijsko pravopisno znanje blagovremeno pređe u umenje, kao i da pravopisna pravila učenici praktično i spontano primenjuju. Pravopisne vežbe predstavljaju najbolji način da se pravopisna pravila nauče, provere, kao i da se uočeni nedostaci otklone. U ovom uzrastu trebalo bi primenjivati proste pravopisne vežbe koje su pogodne da se savlada samo jedno pravopisno pravilo iz jedne pravopisne oblasti. Pravopisne vežbe je potrebno pripremiti i pritom poštovati princip postupnosti, sistematičnosti, jedinstva teorije i prakse. Prilikom savlađivanja pravopisnih načela pogodne mogu biti sledeće pravopisne vežbe: *prepisivanje, diktat i samostalno pisanje.*

JEZIČKA KULTURA (USMENO I PISMENO IZRAŽAVANJE)

Razvijanje i unapređivanje jezičke kulture učenika predstavlja jedan od najznačajnijih zadataka nastave srpskog jezika. Njen krajnji cilj je da učenici budu osposobljeni da kvalitetno i svrsishodno usmeno i pismeno komuniciraju.

Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja su prepričavanje, pričanje i opisivanje.

Prepričavanje - u drugom razredu, nastava jezičke kulture usložnjava i povećava zahteve na planu ovog oblika usmenog i pismenog izražavanja učenika. Potrebno je podsticati učenike da uoče šta je bitno, a šta može ostati nepomenuto kada prepričavaju, kako se ne bi dogodilo da prepričani tekst bude duži od onog koji prepričavaju. Potrebno je, takođe, vrednovati prepričavanje, tj. ukazati učenicima na manje ili više uspele segmente ovog oblika izražavanja.

Pričanje - obuhvata pričanje događaja i doživljaja, pričanje na osnovu mašte, na zadatu temu, pričanje na osnovu slike ili niza slika.

Opisivanje - najsloženiji oblik usmenog i pismenog izražavanja u razrednoj nastavi. Zbog brojnih uzrasnih ograničenja u radu sa najmlađim učenicima, ovoj vrsti jezičkog izražavanja potrebno je pristupiti posebno odgovorno i poštovati principe nastavne uslovnosti i postupnosti prilikom postavljanja zahteva: osposobljavati učenike da pažljivo posmatraju, uočavaju, otkrivaju, zapažaju, upoređuju, pa tek onda datu predmetnost da misaono zaokruže i jezički uobliče. Budući da se opisivanje često dovodi u blisku vezu sa čitanjem i tumačenjem teksta (posebno književnoumetničkog), potrebno je stalno usmeravati pažnju učenika na ona mesta u ovoj vrsti tekstova koja obiluju opisnim elementima (opis prirode, godišnjih doba, predmeta, biljaka i životinja, književnih likova i sl.), jer su to i najbolji obrasci za spontano usvajanje tehnika opisivanja kao trajne veštine.

Jezička kultura učenika neguje se i kroz igrovne aktivnosti, posebno kroz jezičke vežbe. Vrste igara potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti razgovorne igre, na primer, razgovor sa književnim likom, zatim situacione igre, odnosno stvarne situacije, na primer, razgovor u prodavnici, razgovor kod lekara. Mogu se odabrati i rebusi, zagonetke, pitalice, brzalice, razbrajalice, jednostavne ukrštene reči, osmosmerke, asocijacije, sastavljanje rečenica, proširivanje zadatah rečenica.

Leksičko-semantičke vežbe služe da se bogati rečnik učenika i da se ukaže na različite mogućnosti prilikom izbora reči i izraza i uputi na njihovu svrsishodniju upotrebu. Primenom leksičko-semantičkih vežbi kod učenika se stvara navika da promišljaju i traže adekvatan jezički izraz za ono što žele da iskažu (u zavisnosti od komunikativne situacije) i povećava se fond takvih izraza u njihovom rečniku. Vrste ovih vežbi, takođe, treba usaglasiti sa interesovanjima učenika i nastavnim sadržajima. Smisao za precizno izražavanje i razumevanje značenja reči i izraza razvija se kroz različite vežbe, na primer *opis bića i*

predmeta, a za učenike ovog uzrasta izazovne mogu biti i vežbe *dopunjavanja rečenica* (na primer, dati rečenice u kojima nedostaje glagol).

Učenje drugog pisma

Usvajanje drugog pisma - latinice planira se najčešće za drugo polugodište jer su učenici u prvom razredu ovladali ćiriličkim pismom, ali je potrebno dobro utvrditi čitanje i pisanje ćiriličkog pisma i raditi na što boljoj tehnici čitanja. Zbog svega navedenog, učitelj ima mogućnost da samostalno odluči kada će početi sa usvajanjem drugog pisma. U sredinama u kojima bi pisanje predstavljalo opterećenje za učenike, pisana slova drugog pisma mogu se obraditi u prvom polugodištu trećeg razreda. Učitelji posebnu pažnju treba da obrate na pisanje slova č i ć, dž i đ, nj i lj.

Kod učenja pisanih slova latinice posebnu pažnju treba posvetiti grafičkom uvezivanju slova u rečima. Pisanje se može uvežbavati kroz prepisivanje, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica na osnovu slike, sastavljanje rečenica na osnovu niza slika, diktate i samostalno pisanje rečenica i kraćih tekstualnih celina.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa *Pravilnikom o ocenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju*. Proces praćenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi. Nastavnik tokom procesa nastave i učenja kontinuirano i na primeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti prilagođena, dovoljno jasna i informativna kako bi imala ulogu podsticajne povratne informacije. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

Naziv predmeta:

MATERNJI JEZIK

ALBANSKI JEZIK

Emërtimi i lëndës **GJUHA DHE LETËRSIA SHQIPE**

Qëllimi

Qëllimi i mësimet të Gjuhës dhe Letërsisë shqipe në klasë të dytë nënkupton përvetësimin e shkathtësive për të komunikuar në situata të ndryshme, krijimin e pavarësisë individuale dhe formimin kulturor, përvetësimin e gjuhës letrare përgatitjen e nxënësit për të njohur jetën, zhvillimin e ndjenjës për të dëgjuar tema të ndryshme me karakter edukativ dhe arsimor, nxitjen dhe motivimin e nxënësve për të nxënë. Plani dhe program i lëndës së Gjuhës dhe Letërsisë Shqipe në klasën e dytë, përmes temave dhe rezultateve përkatëse, u ofron mundësi nxënësve për zhvillimin dhe zbatimin e aftësive, shkathtësive, qëndrimeve dhe vlerave. Nxënësi mëson tingujt, shenjat, shkronjat, simbolet si sistem i organizuar gjuhësor. Në këtë klasë nxënësi pasuron fjalorin, aftësohet në mënyrë sistematike për të shkruar dhe lexuar si dhe për shkathtësi të tjera të komunikimit (të dëgjuarit dhe të folurit). Nëpërmjet përmbajtjeve nga tekste të thjeshta dhe ilustrime, nxënësi njih dhe kupton lidhjen e tingujve, shkronjave, rrokjeve, fjalëve e fjalive me ilustrimet dhe fotot e ndryshme. Në fund të kësaj klase nxënësi komunikon qartë, shpreh mendimet reflekton vlera dhe qëndrime në situata të caktuara. Nxënësit e kasës së dytë arrijnë rezultatet e të nxënit të lëndës, për temat e përcaktuara në tabelën e mëposhtme, të dala nga rezultatet e të nxënit të fushave të njohurive të Gjuhës dhe Letërsisë shqipe:

Klasa:

E dytë

Fondi javor i orëve

5

Fondi vjetor i orëve

180 orë

REZULTATET E TE NXËNIT TË LËNDËVE PËR TEMË	TEMAT/FUSHAT E NJOHURIVE	PËRMBAJTJET
- Njeh shkronjat e alfabetit të Gjuhës shqipe; - Dallon zanoret dhe bashkëtingëlloret; - Ndan në rrokje fjalë të dhëna, duke u mbështetur te zanoret e çdo fjale; - Dallon shkronjat dyshe nga shkronjat e thjeshta; - Ndryshon shkronjën e parë duke gjetur fjalë të reja; - Shkruan fjalë që fillojnë me zanore, bashkëtingëllore dhe shkronja dyshe; - Dallon rrokjet në një fjalë; - Dallon fjalinë nga jo - fjalia; - Dallon fjalitë e thjeshta dëftore dhe pyetëse; - Dallon emra njerëzish, sendesh dhe kafshësh; - Dallon emrat e gjinisë mashkullore nga ato femërore; - Dallon foljet e rregullta në kohën e tashme, sipas modeleve të dhëna; - Përdor dhe shkruan drejt shkronjat e alfabetit të Gjuhës shqipe; - Formon fjali të thjeshta dëftore dhe pyetëse, duke respektuar shenjat e pikësimit; - Dallon emrat e gjinisë mashkullore nga ato femërore; - Dallon emra njerëzish, sendesh dhe kafshësh në numrin njëjës dhe shumës; - Dallon mbiemrin si fjalë që tregon cilësi të emrit; - Gjen dhe formon fjali me mbiemra dhe me numërorë; - Gjen dhe formon fjali me përemra vetorë dhe me numërorë; - Zgjedhon folje të rregullta në kohën e tashme; - Ndan fjalët në fund të rreshtit sipas rregullave gjuhësore dhe mënyrave të ndryshme; - Dallon fjalinë si grup fjalësh që lidhen me njëra-tjetrën sipas kuptimit; - Dallon fjalinë me të cilën tregojmë për diçka; - Formon fjali duke bashkuar fjalët sipas kuptimit; - Formon fjali të thjeshta dëftore dhe pyetëse, duke respektuar shenjat e pikësimit; - Përdor drejt emrat e njerëzve, sendeve dhe kafshëve në numrin njëjës dhe shumës; - Përdor drejt përemrat përemrat	GRAMATIKA (Fonetika, Morfologjia, Sintaksa, Leksikologjia, drejtshqiptimi (Ortoepia) dhe drejtshkrimi)	Kujtojmë alfabetin Marrëdhënia tingull, Shkronjë Tingujt Shkronjat Zanoret Bashkëtingëlloret Rrokjet Fjala Fjalia Intonacioni Shenjat e pikësimit Nga fjalët te fjalia Fjalia me të cilën tregojmë Shkronja e madhe dhe pika Fjalitë janë të ndryshme Pyesim dhe përgjigjemi Rrokja dhe ritmi Pika dhe pikëpyetja Fjalia më e vogël Emri Dallojmë emrin Emrat e vendeve Gjinia e emrit Numri i emrit Mbiemri Dallojmë mbiemrin Numërori Drejtshkrimi i numërorëve Folja Foljet ndihmëse <i>kam</i> dhe <i>jam</i> <i>Ushtrime për foljen</i> Përemri Përemrat vetorë Foljet me kuptim të kundërt Mbiemrat me kuptim të kundërt Fjalët me kuptim të kundërt - Antonimet Fjalët me kuptim të afërt - sinonimet

vetorë në fjali të ndryshme; - Grupon përemrat vetorë sipas numrit njëjës dhe shumës; - Zgjedhon në mënyrë intuitive foljet kam dhe jam në kohën e tashme; - Përshtat foljet kam dhe jam sipas vetës, numrit, në kohën e tashme në fjali; - Krijon fjali me foljen kam, në kohën e tashme; - Zgjedhon folje të rregullta sipas kohës, vetës e mënyrës;		
- Të dallojë poezinë dhe tregimin; - Të mësojë përmendësh pjesë të shkurtra letrare (vargje, fjalë të urta, gjë e gjëza dhe enigma); - Dallon renditjen e ngjarjeve në tekstin letrar dhe vëren personazhet kryesore në tekst; - Njeh gjinitë letrare në bazë të veçorive formale të poezisë, prozës dhe dramës; - Njeh llojet letrare përrallën dhe fabulën; - Përcakton ngjarjen kryesore dhe personazhin, të cilët janë bartës të ngjarjes kryesore në tekstin letrar - artistik; - Përcakton kohën dhe vendin e zhvillimit të ngjarjes në tekstin letrar - artistik; - Dallon lidhjet në mes të ngjarjeve dhe përcakton kronologjinë e ngjarjeve në tekstin letrar - artistik; Dallon rrëfimin nga përshkrimi dhe dialogu; - Dallon poezinë nga tregimi, proza; Mëson përmendësh pjesë të shkurtra letrare (vargje, fjalë të urta, gjë e gjëza dhe enigma); - Bën renditjen e ngjarjeve në tekstin letrar dhe veçon personazhet kryesore në tekst; - Dallon gjinitë letrare të poezisë, prozës dhe dramës në bazë të pjesëve të lexuara; Dallon llojet letrare, përrallën dhe fabulën; - Veçon ngjarjen kryesore dhe gjen personazhin kryesor, të cilët janë bartës të ngjarjes kryesore në tekstin letrar - artistik; - Dallon kohën dhe vendin e zhvillimit të ngjarjes në tekstin letrar - artistik; - Cakton format folklorike të fjalëve të urta popullore, enigmave dhe gjë e gjëzave; - Dallon rimën, vargun dhe strofën në poezinë lirike;	LETËRSIA dhe tekste të tjera	Poezia, përrallëza, përralla, tregime, tekste të thjeshta dramatike, tekste të ndryshme të karakterit njohës, edukativ dhe dokumentar, gjëegjëza, fjalë të urta, urime, letra të thjeshta porosi, falënderime, letra, adresa, ftesa, njoftime, Shënime personale. Festa, koha e lirë, profesione. Elementet themelore të rimës, dialogut, vargut e prozës përmes shembujve praktikë. Përmbajtje për lexim: Përsëri në shkollë Çdo vit, në shtator Pema e familjes Bebushi erdhi Gjyshër e prindër Miqtë e mi Të jesh i turpshëm Ata janë si ne Mjedisi - Erdhi vjeshta Java e librit Atdheu Shtëpia ime Në fshat Profesionet e bukura Letra e Babagjyshit Kafshë të çuditshme Na ishin njëherë Java e teatrit Në dimër Kafshët dhe natyra Në botën e përrallave Unë jam... Festa e mamit dhe mësueses Erdhi pranvera Fabulat me kafshë Fundjavë e këndshme Kam frikë Tinguj e zhurma

- Cakton vetitë karakteristike, ndjnjat, pamjen dhe veprimet e personazheve; - Cakton raportet ndërmjet personazheve në tekstin letrar - artistik; - Cakton veçoritë e rrëfimit nga përshkrimi dhe dialogu; - Vëren lidhjet në mes të ngjarjeve dhe përcakton kronologjinë e ngjarjeve në tekstin letrar - artistik; - Dallon prozën nga poezia; - Mëson përmendësh pjesë të shkurtra letrare dhe i interpreton (vargje, fjalë të urta, gjë e gjëza dhe enigma); - Përcakton renditjen e ngjarjeve në tekstin letrar dhe veçon personazhet kryesore në tekst; - Dallon gjinitë letrare të poezisë, prozës dhe dramës në bazë të veprave të lexuara dhe autorëve të tyre; - Përcakto llojet letrare, përrallën dhe fabulën në bazë të shembujve të dhënë; - Përcakton ngjarjen kryesore dhe gjen personazhin kryesor, të cilët janë bartës të ngjarjes kryesore në tekstin letrar - artistik; - Përcakton kohën dhe vendin e zhvillimit të ngjarjes në tekstin letrar - artistik; - Përcakton format folklorike të fjalëve të urta popullore, enigmave dhe gjë e gjëzave; - Përcakton vetitë karakteristike, ndjnjat, pamjen dhe veprimet e personazheve; - Përcakton lidhjet në mes të ngjarjeve dhe përcakton kronologjinë e ngjarjeve në tekstin letrar - artistik; - Përcakton veçoritë e dialogut nga përshkrimi dhe rrëfimi;		Qyteti dhe rregullat Në cirk Udhëtime fantastike Ëndrrat e së ardhmes Hapësira rreth nesh Tregime të së shkuarës Qershori Erdhi vera
- Lexon rrjedhshëm tekstin; - Nënvizon gjatë leximit fjalët kyç dhe pjesët më të rëndësishme; - Tregon shkurtimisht me fjalët e veta përmbajtjen; - Lidh pjesën që lexon me pushimet që ka kaluar gjatë verës; - Lexon me saktësi e intonacion pjesën; - Tregon përmbajtjen duke përdorur grafik organizues; - Krahason veten me fëmijët parahistorikë, duke shkruar në tekst ndryshimin. - Përdor strategjitë e duhura për të lexuar tekste të thjeshta;	KULTURË GJUHE	Elemente të përgjithshme kulturore për tema të ndryshme Toni, qëndrimi, mimika, toleranca; njoftimi, lutja, kërkim-falja, falja e tjetrit, falënderimi. Gëzimi, hidhërimi, shqetësimi; Njohja e frutave, kafshëve, dukurive të natyrës. Kulturë komunikimi Kalimi nga leximi i thjeshtë në lexim-kuptim Pushimet e verës Familja ime Ninullat (këngët e gjumit) Përshkruaj mamin dhe babin Përshkruaj shokun dhe shoqen

- Lexon duke i respektuar shenjat e pikësimit;
- Mëson fjalë të reja, dallon fjalën, fjalinë dhe paragrafin;
- Lexon me zë një tekst të shkurtër dhe tregon funksionin e pjesëve plotësuese të tekstit (p.sh. foto,vizatim, pamje etj.);
- Jep përshtypjet e veta në lidhje me një tekst të shkurtër letrar (poezi, përralla nga folklori, përralla nga autorë të ndryshëm, tregime, fabula) dhe joletrar (si p;sh;;, kalendar, fjalor i thjeshtë);
- Shkruan tekste të thjeshta (urim, letër, kartolinë) sipas modeleve të dhëna;
- Ritregon me fjalët e tij përmbajtjen ose informacionin kryesor të një bisede, poezie, përralle, tregimi, rregulle praktike ose udhëzimi;
- Flet rrjedhshëm, kuptueshëm dhe me intonacionin e duhur, kur tregon një ngjarje, një përvojë të tijen ose kur përshkruan diçka etj;
- Diskuton në grupe të vogla për tema që i interesojnë, bën pyetje dhe jep përgjigje të thjeshta;
- Përgatit materiale për organizimin e shfaqjeve dhe ekspozitave në klasë;
- Merr pjesë në lojë me role;
- Lexon pjesën saktë e rrjedhshëm;
- Shpjegon fjalët apo shprehjet e reja;
- Shpjegon fjalët e reja dhe formon fjali me to;
- Ritregon përmbajtjen me anë të pyetjeve;
- Dallon mesazhin e çdo paragrafi.
- Demonstron të kuptuarit e teksteve që dëgjon në situata të ndryshme;
- Lexon me intonacion dhe me kuptim pjesën; tregon përmbajtjen e pjesës me fjalët e veta;
- Rendit punët që bëjnë pjesëtarët e familjes;
- Shkruan fjali që tregojnë mesazhin e pjesës;
- Lidh pjesën që lexon me përvoja personale.
- Dëgjon me vëmendje bashkëbiseduesin;
- Dallon të vërtetat nga të gabuarat;
- Shpreh pëlqim dhe interes ndaj asaj që dëgjon.
- Planifikon të shkruarin e një teksti përshkrues bazuar në një model të dhënë;
- Organizon idetë duke shkruar një

Piktura "Shiu"
Trego ngjarje
Fjalët e përshëndetjes
Përshkruaj vjeshtën
Të ruajmë mjedisin
Librat që lexoj
Vjershat e stërgjyshërve
Dhoma ime
Flasim për fshatin/qytetin
Më pëlqen të udhëtoj
Profesione të dobishme e të bukura
Projekt. Përgatitemi për festën
Letra, kartolina
Unë i dua kafshët
Këshilla për kafshët
Përshkruaj dinozaurët
Përshkruaj dimrin
Uji është shumë i rëndësishëm
Përshkruaj pinokun
Si ndërtohet përralla
Poezi për mamin dhe mësuesen
Renditim veprimet e ngjarjes
Te luleshitësja
Përshkruaj pranverën
Krahasojmë kafshët e fabulave
Plani i punës
Shkruaj një fabul
Pasioni im
Përshkruaj personazhet
Kështjella e frikës
Zhurmat e qytetit/fshatit
Të sigurt në rrugë
Shqisat tona
Në cirk
Ajri
Të kesh mik një yll
Uji, ajri, toka zjarri
Veprimet e personazheve
Në ç`vend të botës jetoj unë?
Të gjithë në pushime
Teknika e hartimit të përmbajtjes me shkrim;
Katër hartime shkollore;
Katër korrigjime frontale;
Katër korrigjime me shkrim;

tekst rreth një faqe për një temë të caktuar; - Pyet për t'u sqaruar rreth tekstit që do të shkruajë; - Rrëfen histori e përvoja personale duke u ndihmuar nga pyetjet: Kush? Kur? Ku? Cili? Çfarë? Si?		
- Identifikon mjetet audio - vizuale dhe ato të teknologjisë informative dhe t'i përdor ato për të dëgjuar, për të komunikuar dhe për të bere regjistrime; - Bën vizatime të thjeshta mbi baze imagjinare dhe shkruan fjali për përmbajtjen e figurës që ka vizatuar; - Përdor lojën për të mësuar; - Zhvillon dëshirën për të lexuar tekste të ndryshme qartë pa gabime dhe në mënyrë shprehëse; - Posedon vetëdije për veçimin e programit televiziv dhe kohën e caktuar për shikimin e programeve televizive; - Posedon informacione mbi dëmin e identifikimit me personazhe nga filmat vizatimorë, përkatësisht me personazhet nga emisionet televizive; - Kupton rëndësinë e bibliotekës dhe librit si burim i diturisë.	Kultura mediatike	Filmi i animuar - vizatimor, teatri i kukullave, vizatimi ose kukulla në funksion të tregimit; gjallërimi i sendeve; Përralla dhe filmi Flutura Mësojmë për Skenderbeun Programet televizive për fëmijë; televizioni është medium i fuqishëm mediatik, sepse mund të përcjellë dhe transmetojë ngjarjet nga moment kur ndodhin, mund të emitojnë lloje të ndryshme programesh; Biblioteka; biblioteka e shkollës ka pasuri të pazëvendësueshme librash, në të cilat është dituria dhe përgjigja për ato që nuk i dimë.

Konceptet kyçe të përmbajtjes: lexim dhe shkrim, letërsi, gjuhë dhe kulturë gjuhësore, kulturë mediash

Lektyrat shtëpiake

- "Vjersha të zgjedhura për fëmijë", Agim Deva;
- "Na ish dy herë...", Qëndresa Zeneli Rrahmani;
- "Vjershat e shkronjave", Brunilda Tahiri;
- "Aventurat e Tobit", Valbona Imeraj;
- "Pica, pica, vetëm...pica", Rudina Çupi;
- "Aventurat e Lushit në kuzhinë", Stela Subashi;

Lektyrë sipas zgjedhjes (zgjedhje e lirë)

- "Fluturimi i Markut", Sazan Goliku;
- "Pa e vrarë mendjen", Natasha Poroçani;

Klasikët për të vegjël;

- Kopshti sekret;
- Sandokani, tigr i Malajzisë;
- Ishulli i thesarit;
- Rreth botës për 80 ditë;
- Aventurat e Tom Sojerit;
- Aventurat e Pinokut;
- Odiseja;
- Poliana;
- Udhëtimet e Guliverit;
- Hajdi;
- I mrekullueshmi i magjistari i Ozit.

Metodologjia e mësimdhënies zë vend kryesor në realizimin e përbajtjes programore. Gjatë realizimit të procesit mësimor, mësimdhënësi duhet të ketë parasysh strategjitë më efektive të cilat mundësojnë të nxënësit efektiv. Mësimdhënësi duhet të jetë model për nxënësit në mënyrën e përdorimit të shkathtësive gjuhësore dhe vëmendja e tyre duhet të përqendrohet në arritjen e rezultateve të të nxënësit për këtë klasë dhe në zhvillimin e kompetencave. Mësimdhënësi duhet që sistemin gjuhësor ta realizoj nëpërmjet shkathtësive gjuhësore (të dëgjuarit dhe të folurit, të lexuarit dhe të shkruarit). Elemente themelore të gramatikës mësohen nëpërmjet teksteve të ndryshme letrare e joletrare. Nxënësi duhet të jetë në qendër të të nxënësit. Mësuesi duhet të bëjë përpjekje që ta njohë mirë karakterin e nxënësit, përparësitë dhe dobësitë e tij.

I. UDHËZIMET PËR ZBATIMIN E ÇËSHTJEVE NDËR PROGRAMORE

Gjuha dhe Letërsia shqipe është mjet komunikimi për të gjitha lëndët, mirëpo lidhje të drejtpërdrejta vihen me artet, muzikën, historinë, kulturën, matematikën, edukatën qytetare etj. Disa tema nga këto lëndë do të ndikojnë në zhvillimin e shkathtësive të komunikimit, në formimin kulturor dhe në krijimin e individualitetit të pavarur. Përveç çështjeve ndër lëndore, përmes gjuhës shqipe do të mund të zhvillohen edhe disa çështje ndër programore si p.sh. tema për njohuri elementare nga shëndetësia, të drejtat e njeriut, çështjet gjinore etj. Temat mund të zgjidhen nga mësimdhënësi varësisht prej rëndësi që kanë (nga televizioni, revistat, gazetat apo nga rrethi). Për më shumë shih çështjet ndër programore në plan programin bazë për klasën e dytë dhe Arsimin fillor në tërësi.

II. UDHËZIME PËR VLERËSIM

Vlerësimi bëhet me qëllim që të verifikojmë të nxënësit se c'shikallë i kanë zotëruar rezultatet e të nxënësit, të identifikohen vështirësitë më të cilat ballafaqohen nxënësit, t'u mundësohet nxënësve që ti identifikojnë përparësitë dhe pengesat e tyre si dhe t'u ndihmohet atyre në përmirësimin e pikave të dobëta. Mësimdhënësi në vazhdimësi duhet të vlerësojë njohuritë që ka fituar nxënësi si dhe shkallën e zotërimit të tyre.

Thëks të veçantë gjatë vlerësimit duhet ti kushtojmë të shprehurit gojor në vazhdimësi, të shprehurit gojor përmes ndërveprimit si dhe të shprehurit me shkrim si të shprehurit gojor për ngjarjet, tregimet, shpjegimet, mendimet e pavarura, zanoreve, bashkëtingëlloreve, fjalëve, fjalive.

III. UDHËZIMET PËR MATERIALET DHE BURIMET MËSIMORE

Nga mësimdhënësi mund të përdoren të gjitha burimet, mjetet dhe materialet të cilat ndihmojnë arritjen e rezultateve të lëndës për këtë klasë.

Kultura Mediale dhe Tekstet e Digjitalizuar

Përbajtjen e kulturës mediatike duhet pasur parasysh në kontestin e përbajtjeve të fushave të ndryshme mësimore, gjuhës shqipe dhe përbajtjen e lëndëve të tjera mësimore si dhe në kontekstin e jetës. Ato kanë funksion të ndikimit në të njëjtën kohë të veprimit negativ të përbajtjeve të monitorëve të vegjël dhe të mëdhenj dhe përgatitjen graduale të nxënësve për pjesëmarrje relative të ngjarjeve nga filmi dhe televizioni.

Me rëndësi të madhe është që nxënësve tu japim sqarime në mënyrë të drejtë se ajo që është e mundur të realizohet në filma vizatimor e njëjta gjë është e pamundur të realizohet në jetën reale. Kjo mund të sqarohet edhe me shembullin e kërcimit nga ballkoni.

Nëse nga ballkoni kërcëjmë me ombrellë nuk është njësoj si me parashutë. Pra, ombrella nuk e zëvendëson parashutën.

Rëndësi të madhe do të kenë edhe përdorimi i **teksteve të digjitalizuar**. Ku mësimdhënësi do të mundohet që lënda të jetë sa më e kuptueshme për nxënësit. Nxënësit do të kenë mundësi të shohin dhe mësojnë më lehtë tingujt, shkronjat dhe fjalët në gjuhën shqipe.

Naziv predmeta	BOSANSKI JEZIK
Cilj	Cilj nastave i učenja Bosanskog jezika je razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, razvijanje čitalačke pismenosti i kulture, istraživanje iskustva i ideja književnosti, poticanje i vrednovanju vlastitoga stvaralaštva i stvaralaštva drugoga, te razumijevanje teksta u različitim kulturnim, međukulturnim i društvenim kontekstima.
Razred	Drugi
Godišnji fond časova	180 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI
- vlada osnovnom tehnikom čitanja i pisanja; - čita tekst poštujući intonaciju rečenice / stiha; - pravilno piše štampana i pisana slova ćirilice, povezuje slova u strukturu riječi; - pravilno čita tekst napisan ćiriličnim pismom i razumije pročitano; - razlikuju književne vrste: pjesma, priča, basna, bajka, dramski tekst na osnovu osnovnih obilježja; - samostalno pročita tekst i odredi tok događaja, mjesto i vrijeme dešavanja u tekstu; - odredi glavne i sporedne likove u tekstu i razlikuje njihove pozitivne i negativne osobine; - razumije poruku pročitano g teksta i iskazuje u obliku kratke rečenice; - navedi jednostavne primjere poređenja iz tekstova i svakodnevnog života; - prepričava tekst na reproduktivnom nivou; - u prepričavanju uključuje elemente kreativnosti: promjenom toka događaja u priči (uvođenjem novog lika u priču), promjenom završetka ili unošenjem elemenata opisa (proširivanje teksta); - uočava dijelove teksta i formulira podnaslov dijela teksta; - razlikuje osnovne dijelove teksta (naslov, pasus, ime autora, sadržaj); - izražajno recitira pjesmu; - izvodi dramske tekstove; - iznosi svoje mišljenje o pročitano m tekstu;	ČITANJE I PISANJE KNJIŽEVNOST	Inerpretativno čitanje - usavršavanje tehnike čitanja i pisanja (tečnog i pravilnog, glasnog i tihog čitanja štampanih i pisanih tekstova uz pravilno naglašavanje riječi i govorne realizacije znakova interpunkcije odgovarajućom intonacijom). Razumijevanje sadržaja na osnovu reprodukcije pročitano g (uočavanje ključnih pojmova i povezivanje događaja u tekstu; utvrđivanje vremena dešavanja radnje; razlikovanje glavnih i sporednih likova; izražavanje ličnog stava o postupcima likova; razvijanje i razumijevanje ishoda uzročno-posljedičnog slijeda događaja; pisano izražavanje sadržaja pročitano g, ilustrovanje pročitano g). Usavršavanje tehnike pisanja uz poštovanje pravopisnih normi. Pisanje rečenica na osnovu reprodukcije pročitano g; pisanje po diktatu; stvaralačko pisanje (samostalno pisanje kraćih vezanih tekstove prema zadatoj temi). Upoznavanje i usvajanje ćiriličkog pisma. ŠKOLSKA LEKTIRA Proza 1. Ahmet Hromadžić: <i>Plamena</i> 2. Mirsad Bećirbašić: <i>Čemu se pčela smijala</i> 3. Ezop: <i>Lisica i gavran</i> 4. Ešref Berbić: <i>Čuvar</i> 5. Azra Mulalić: <i>Lastavice</i> 6. Ferida Duraković: <i>Važnost</i> 7. Ahmet Hromadžić: <i>Ledena gora</i> 8. Lav Nikolajević Tolstoj: <i>Vrabac i laste</i> 9. Šimo Ešić: <i>Kako je procvjetala prva visibaba</i> 10. Bisera Alikadić: <i>Nena, Sena i čekmedže</i> 11. Narodna priča: <i>Nasrudin i car</i> 12. Gvido Tartalja: <i>Zna on unaprijed</i> Poezija 1. Šukrija Pandžo: <i>List na putu</i> 2. Ismet Bekrić: <i>Jesen u gradu</i> 3. Muhidin Šarić: <i>Sunce i zima</i> 4. Ivica Vanja Rorić: <i>Dječak grli svijet</i> 5. Oton Žipančić: <i>Zlatna kantica</i> 6. Nasiha Kapidžić-Hadžić: <i>Trčimo za suncem</i> 7. Ismet Bekrić: <i>Moć djece</i>

- zna šta je pjesma, stih i strofa; - uočava stihove koji se rimuju; - uočava osnovno raspoloženje u pjesmi; - razlikuje glas i slog i prepoznava samoglasnike i suglasnike; - razlikuje vrste riječi u tipičnim slučajevima; - određuje osnovne gramatičke kategorije imenica i glagola; - razlikuje rečenice po obliku i značenju; - uočava glavne dijelove u rečenici: subjekt i predikat; - poštuje i primjenjuje osnovna pravopisna pravila; - pravilno sastavi dužu i potpunu rečenicu i spoji više rečenica u kraću cjelinu; - koristi različite oblike usmenog i pismenog izražavanja: prepričavanje, pričanje, opisivanje; - učestvuje u razgovoru i pažljivo sluša sagovornika; - razlikuje igrani i animirani film; - razvije svijest o selektiranju televizijskog programa u umjerenom vremenskom gledanju televizijskih sadržaja.		8. Enes Kišević: <i>Veliko dijete</i> 9. Narodna lirski pjesma: <i>Spavaj, sine, od đula ti beša</i> 10. Izbor iz narodnog usmenog stvaralaštva 11. Izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu DOMAĆA LEKTIRA 1. Zehra Hubijar: <i>Bolje je znati nego imati</i> 2. Ahmet Hromadžić: <i>Zelena šuma</i> 3. Hans Kristijan Andersen: <i>Bajke</i> Književni pojmovi: Pjesma, osjećanja; stih, strofa, rima - na nivou prepoznavanja i imenovanja; fabula - redosljed događaja (prepoznavanje); glavni i sporedni likovi, njihove osobine i postupci; tema, poruka, mjesto i vrijeme zbivanja; bajka; basna; narodna uspavanka; dramski junak, dramska radnja, dramski sukob, dijalog pozornica, glumac - na nivou prepoznavanja.
	JEZIK (gramatika i pravopis) JEZIČKA KULTURA	Razlikovanje rečenica po značenju: obavještajne, upitne, uzvične rečenice i zapovjedne; razlikovanje rečenica po obliku: potvrdne i odrične rečenice; imenice: vlastite i zajedničke, rod i broj imenica; riječi koje kazuju radnju - glagoli; osnovni glagolski oblici za iskazivanje sadašnjeg, prošlog i budućeg vremena; pridjevi (opisni); brojevi (osnovni i redni) glavni dijelovi rečenice: subjekt i predikat; samoglasnici i suglasnici. Znaci interpunkcije: tačka, uzvičnik i upitnik; dvije tačke i zarez u nabrajanju Upotreba velikog slova u pisanju vlastitih imenica: ličnih imena i prezimena, nadimaka, država, gradova i sela (jednočlanih i višečlanih) i jednočlanih geografskih naziva. Pisanje riječice <i>li</i> u upitnim rečenicama i riječice <i>ne</i> uz glagole Rastavljanje riječi na slogove Pisanje adrese Skraćenice (mjerne jedinice i opće skraćenice) Glasovne i slovne Skupine ije/je Pravilan izgovor i pisanje glasova č, ć, dž, đ i h. Drugo pismo (ćirilica): štampana i pisana slova Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja <i>Prepričavanje</i> tekstova, crtanih i igranih filmova, pozorišnih predstava, pročitanih knjiga, televizijskih i radijskih emisija za djecu; detaljno (opširno) po zajedničkom i individualnom planu; sažeto prepričavanje; prepričavanje na osnovu uopćenih pitanja, prepričavanje sa promjenom kraja priče,

		proširivanje - nastavak priče. <i>Pričanje</i> o doživljajima i događajima, stvarnim i izmišljenim. <i>Opisivanje</i> poznatog predmeta, ljudi i prirode; samostalno biranje motiva uvježbavanje planskog pristupa u opisivanju. <i>Izveštavanje</i> o sebi (kratka autobiografija). <i>Ortoepske vježbe</i> - uvježbavanje pravilnog izgovora riječi, iskaza, rečenica, poslovice. Ortografske vježbe - prepisivanje teksta sa jednog pisma na drugo; uvježbavanje čitkog i urednog rukopisa, uz primjenu pravopisnih pravila. <i>Sintaksičke i stilske vježbe</i> - proširivanje rečenica unošenjem ličnog tona, sažimanjem rečenice radi pojačanja njene informativne moći. Kazivanje napamet naučenih tekstova. Scensko prikazivanje dramskog teksta.
	MEDIJSKA KULTURA	Filmska priča: animirani film i igrani, dječiji film. Televizija, televizijski program za djecu, televizijska emisija.

Ključni pojmovi sadržaja: čitanje i pisanje, književnost, jezik i jezička kultura, medijska kultura

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Bosanskog jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integriranih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve predmetne oblasti.

Nastava bosanskoga jezika je u funkciji razvoja općih sposobnosti svijesti o jeziku i kulturi. To je moguće postići jasnim određenjem ciljeva i posredstvom sadržaja koji su povezani sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas / dan / sedmicu. Godišnji plan kreira se u formi gantograma i sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mjesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planirani fondom časova po oblastima i godišnjim fondom časova.

Program nastave i učenja predmeta Bosanski jezik u drugom razredu osnovne škole čini pet predmetnih oblasti: Čitanje i pisanje, Književnost, Jezik, Jezička kultura i Medijska kultura. Preporučeni broj časova (sati) po predmetnim oblastima je: Književnost: 70 časova (sati), Jezik: 40 časova (sati), Jezička kultura: 65 časova (sati) i Medijska kultura: 5 časova (sati). Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definiranim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za evaluaciju kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema procjeni nastavnika. Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. Priprema za čas podrazumijeva definiranje cilja časa, definiranje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definirane ishode, planirane načine provjere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Čitanje i pisanje

U drugom razredu djeca su usvojila štampana i pisana slova latinice i ovladala čitanjem i pisanjem. Trebalo bi nastaviti rad na usavršavanju kvaliteta čitanja (pravilno čitanje, čitanje brzinom koja odgovara

karakteristikama teksta, unošenje elemenata izražajnosti), čitanje s razumijevanjem, kritičko čitanje i uočavanje uporišnih mjesta. Trebalo bi nastaviti sa vježbanjem čitanja naglas i u sebi.

Latiničnim pismom trebalo bi realizirati vježbe primjerene učenicima drugog razreda koje su navedene uz programske sadržaje. Raditi na estetskoj strani rukopisa imajući na umu da u drugom razredu učenički rukopis poprima obilježja njegove osobnosti.

Priprema za početno čitanje i pisanje na ćirilicom pismu zahtijeva sličan postupak i način ostvarivanja programa onom u prvom razredu. Preporučuje se odvojeno učenje čitanja i pisanja, što pruža mogućnost da se drugo pismo kvalitetnije savlada. Slova drugog pisma obrađuju se po grupnom postupku obrade slova. Pošto su učenici ovladali izvjesnim operacijama usvajajući prvo pismo lakše će poimati oblike slova drugog pisma. Tekstove pisane ćirilicom i latinicom treba uspoređivati tek kad potpuno savladaju i drugo pismo. Tada treba prepisivati tekstove s jednog na drugo pismo. Nastava čitanja i pisanja u drugom razredu obuhvata i rad na književnom tekstu, artikulacione, govorne i pismene vježbe, te savladavanje elementarnih pojmova iz gramatike i pravopisa. Savladavanje štampanih i pisanih slova ćirilice načelno se ostvaruje do kraja prvog polugodišta. Čitanje i pisanje uvježbavati u drugom polugodištu do stepena automatizovanih radnji. Za usavršavanje čitanja i pisanja koriste se sistematska vježbanja: glasno čitanje teksta iz čitanke ili šire lektire, uz analitičku i kritičku procjenu takvog čitanja. Usavršavanje pisanja postiže se dosljednim zahtjevima koji se odnose na grafičku uzornost slova i njihovo valjano povezivanje. Ovi zahtjevi ostvaruju se sistematskim vježbama: prepisivanjem, diktatom, autodiktatom, samostalnim pisanjem rečenica i kraćih sastava.

KNJIŽEVNOST

Uvođenje najmlađih učenika u svijet književnih i neknjiževnih tekstova (popularnih, informativnih). Tekstovi iz lektire utiču na odgovarajuća metodička rješenja (prilagođavanje čitanja vrste teksta, opseg tumačenja i grupisanje sa odgovarajućim sadržajima iz drugih predmetnih područja - gramatike, pravopisa, jezičke kulture i slično.

Učitelj ima mogućnost da ponuđene tekstove prilagođava konkretnim nastavnim potrebama.

Čitanje i tumačenje teksta

- čitanje naglas (izgovor, jačina glasa, pauziranje, intonaciono prilagođavanje, naglašavanje, emocionalno podešavanje, tempo);
- osmišljeno kritički i dobronamjerno vrednovanje čitanja svakog učenika;
- osposobljavanje učenika za čitanje u sebi;
- tumačenje teksta ima svoje zahtjeve koji se nadovezuju na zahtjeve u prvom razredu (samostalno saopćavanje utisaka o pročitanoj tekstu, zauzimanje vlastitih stavova i rječito obrazlaganje i odbrana takvih shvatanja, otkrivanje i shvatanje poruke u tekstu, prepoznavanje odjeljka);
- sistematski i valjano podsticati na učlanjenje u biblioteku.

JEZIK

Gramatika

Zahtjevi u ovom programu nisu usmjereni samo na jezička pravila i gramatičke norme već prvenstveno na njihovu funkciju. Rečenica se ne upoznaje samo kao gramatička jedinica već i kao komunikativna jedinica. Osnovni programski zahtjev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Nijedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolirano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija. U drugom razredu u okviru vježbi slušanja, govorenja, čitanja i pisanja, učenici zapažaju jezičke pojave bez njihovog imenovanja. Kod načina ostvarenja programa mora se obezbijediti:

- postupnost (izbor i raspored nastavnih sadržaja i konkretizacija nivoa programskih zahtjeva);

- selektivnost (ostvaruje se izborom najosnovnijih jezičkih zakonitosti i informacija o njima);
- davanje elementarnih informacija iz morfologije.

Akcentologiju ne treba obrađivati kao posebne nastavne jedinice, već treba učenike na ovom uzrastu navikavati da čuju pravilno akcentiranu riječ i da razlikuju standardni akcent od svoga lokalnog akcenta.

Pravopis

Savladavanje putem sistematskih vježbanja, elementarnih i složenih koje se organiziraju različitim oblicima pismenih vježbi.

U nastavi gramatike treba primjenjivati sljedeće postupke:

- podsticanje svjesne aktivnosti;
- zasnivanje težišta nastave na suštinskim vrijednostima;
- uvažavanje situacione uslovljenosti jezičkih pojava;
- otkrivanje stilske funkcije;
- sistematska osmišljena vježbanja u govoru i pisanju;
- njegovanje primjenjenog znanja i umjenja;
- povezivanje znanja o jeziku sa neposrednom govornom praksom;
- njegovanje kontinuiteta u sistemu pravopisnih i stilskih vježbanja;
- uočavanje suštine jezičke pojave do koje se dolazi doživljavanjem i shvatanjem umjetničkog teksta;
- vježbanja moraju biti sastavni činilac obrade nastavnog gradiva, primjene obnavljanja i utvrđivanja znanja;
- prevazilazilaženje nivoa prepoznavanja i reprodukcije, a strpljivo i uporno njegovanje višeg oblika znanja i umjenja: primjenljivost i stvaralaštvo. To se postiže njegovanjem pravopisnih i stilskih vježbi;
- saznajni krugovi započinju motivacijom, a završavaju saznavanjem, rezimiranjem i primjenom određenog gradiva;
- usaznajnom procesu zastupiti: indukciju, dedukciju, analizu i sintezu, konkretizaciju i apstrakciju.

JEZIČKA KULTURA

Usmeno i pismeno izražavanje

Opisivanje životnih pojava koje deskripcijom postaju najprepoznatljivije (predmeti, biljke, životinje, ljudi, pejzaž, enterijer i dr.) To je najsloženiji oblik jezičkog izražavanja na nivou najmlađeg uzrasta. Treba ih navikavati da lokalizuju ono što opisuju (vremenski, prostorno, uzročno), da uoče, izdvoje i zaokruže bitna svojstva (spoljašnja i uslovno rečeno unutrašnja) i da se odrede prema posmatranoj predmetnosti. Pošto je za opisivanje potreban veći misaoni napor i duže vrijeme za ostvarenje zamisli - valja prednost dati pismenoj formi opisivanja nad usmenim.

Prepričavanje i pričanje predstavljaju temeljne programske sadržaje za stjecanje, usavršavanje i njegovanje valjane i pouzdane jezičke kulture najmlađih učenika. Za prepričavanje ne treba obuhvatiti samo tekstove iz čitanke već i iz drugih medijskih oblasti (štampa, pozorište, film, radio, televizija).

Pismena vježbanja zamišljena su kao dopuna osnovnih oblika jezičkog izražavanja. Jezička kultura u najvećoj mjeri doprinosi jedinstvu cjelovitosti nastave bosanskoga jezika i čini da se ona realizira u funkcionalnom povezivanju naizgled različitih programskih sadržaja ali koji se najbolje ostvaruju upravo u takvoj metodičkoj sprezi.

MEDIJSKA KULTURA

Medijska kultura kao sastavni dio nastavnoga predmeta Bosanski jezik svojom sveobuhvatnošću nalazi primjenu u nastavi svih ostalih predmeta. S obzirom da Program nastave i učenja u drugom razredu stavlja naglasak na korelativnu vezu između nastavnih područja i predmeta, kroz integrativni pristup može obezbijediti povezivanje raznovrsnih sadržaja u jedinstven informativni sklop koji pruža raznovrsne oblike prenošenja poruka.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja za predmet *Bosanski jezik* za drugi razred osnovne škole koncipiran je tako da svaka nastavna tema i sadržaji koji se nalaze u okviru nje budu usmjereni na ishode koje bi učenik trebalo usvojiti. Time se postiže indirektno povezivanje sa definiranim obrazovnim standardima za ovaj predmet. Početna procjena nivoa znanja i dosadašnjeg napredovanja učenika vrši se uz pomoć inicijalnog testiranja, a svaka naredna procjena bit će zasnovana na stalnom praćenju i bilježenju aktivnosti i učeničkog napredovanja. Formativno vrednovanje predstavlja savremenu metodu procjene kvaliteta znanja koje je usvojeno tokom jednog perioda nastavnoga procesa. Njegov rezultat daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koji dio gradiva je dobro naučen, a na kojem treba još raditi i koja metoda u nastavnome procesu je efikasna, a koju treba mijenjati. Ovakav vid vrednovanja predstavlja polaznu osnovu za koncipiranje dugoročnog planiranja nastave. Na osnovu formativnog vrednovanja, na kraju određene nastavne cjeline ili nastavnoga ciklusa, vrši se sumativno vrednovanje iskazano brojčanom ocjenom. Sumativno vrednovanje predstavlja procjenu ishoda učenja i pruža nam informacije o kvalitetu učenikovog znanja u toku i na kraju nastavnoga procesa.

MAĐARSKI JEZIK

A tantárgy **MAGYAR NYELV**

neve

Cél A magyar nyelv tanításának célja, hogy a tanulók elsajátítsák a magyar irodalmi nyelv alapvető törvényszerűségeit és megfelelő módon tudják magukat kifejezni szóban és írásban, tudatosítva bennük az anyanyelv fontosságát a nemzeti identitás megőrzése szempontjából, képessé téve őket arra, hogy a magyar irodalmi és más műalkotások megismerésével ápolják a magyar nép hagyományait, kultúráját és a magyar világörökség kincseit.

Osztály **Második**

Évi **180 óra**

óraszám

KIMENET A tanév végére a tanuló:	RÉSZTERÜLET/TÉMA	TARTALOM
- ismeri és felismeri a szöveg és a könyv részeit, szerkezeti egységeit; - megérti a szöveg szó szerinti jelentését; - elkülöníti a lényeges és kevésbé lényeges információkat; - meghatározza a szöveg témáját; - képes a szöveg alapján következtetések levonására; - önálló véleményét formál a	IRODALOM	ISKOLAI OLVASMÁNYOK Költészet: Balázs Imre József: <i>A mese/Cseh</i> Katalin: <i>Meghatározás</i> Fecske Csaba: <i>Jó lesznek/A nagymamánál</i> Cseh Katalin: <i>Esti kérdések</i> Kányádi Sándor: <i>Őszvégi játék</i> Király Levente: <i>Kiszámoló</i> Kiss Ottó: <i>Állatos album</i> Kollár Árpád: <i>Milyen madár</i> Kovács András Ferenc: <i>Kanásznóta</i> Molnár Krisztina Rita: <i>Lecke</i> Tolna Éva: <i>Ünnep</i>

szövegről és a hősök magatartásformájáról; - meghatározza a számára kevésbé érthető szövegrészeket; - megkülönbözteti a prózát és a verset; - meghatározza a következő népi-kisepikai műfajokat: mondóka, közmondás, találós kérdés, szöveges népi gyermekjáték; - felismeri a verssort, a versszakot és a rímet; - meghatározza a szépirodalmi szövegek szereplőinek jellemét, rendszerét, egymáshoz való viszonyát; - felismeri a szövegben a cselekménymozzanatok összefüggéseit és az eseménymozzanatok időrendjét.		Tóth Krisztina: <i>Kobra</i> Visky András: <i>Aranylevél</i> Nemes Nagy Ágnes: <i>Lila fecske</i> József Attila: <i>De szeretnék...</i> Nemes Nagy Ágnes: <i>Mi van a titkos úton?</i> Weöres Sándor: <i>A kutya-tár</i> Petőfi Sándor: <i>Anyám tyúkjá</i> Tamkó Sirató Károly: <i>Mondjam még?</i> Tandori Dezső: <i>Az asztal</i> Zelk Zoltán: <i>Varázskréta</i> Varró Dániel: <i>Miért üres a postaláda mostanába?</i> Kányádi Sándor: <i>Három kérdező</i> Próza: Janikovszky Éva: <i>Már megint (részletek)</i> May Szilvia: <i>A Fásli Utcai Állatkórház</i> Csukás István: <i>Süsü, a sárkány (részlet)</i> Janikovszky Éva: <i>Már iskolás vagyok</i> Lázár Ervin: <i>A kék meg a sárga</i> Népmese: <i>Kutya akart lenni</i> Kolozsvári Grandpierre Emil: <i>A pecsenye</i> Népmese: <i>Három kívánság/A halász és a nagyravágyó felesége</i> Podolszki József nyomán: <i>A másik zöld malac</i> Népmese: <i>A róka és a gólya</i> Gárdonyi Géza nyomán: <i>Micó</i> Gyurkovics Tibor: <i>A nagy fehér bohóc</i> Tersánszky Józsi Jenő: <i>Életmentés</i> Lev Tolsztoj: <i>A két barát</i> Zelk Zoltán: <i>Párácska</i> Német tanító mese: <i>A molnár, a fia meg a szamá</i> Hans Christian Andersen: <i>Borsószemhercegisasszony</i> Darvasi László: <i>A nem varázslás</i> Népköltészeti alkotások: mondóka, közmondás, szólás, találós kérdés, szöveges népi gyermekjáték. Drámai szövegek: Karinthy Ferenc nyomán: <i>Adagolás</i> Dušan Radović: <i>Nebáncsvirág</i> Tudományos és ismeretterjesztő szövegek Válogatás a gyermekenciklopédiák és a gyermeklapok szövegeiből.. HÁZI OLVASMÁNY Válogatás a vajdasági és a magyar gyermekirodalom gyöngyszemeiből. A Geronimo Stilton könyvek közül tetszőlegesen legalább egy választható. Népmesegyűjtemények (válogatás) Irodalomelméleti fogalmak: - vers; - megszemélyesítés; - hasonlat; - mese; - a cselekmény; helye és ideje; - a mű szereplője - külső és belső tulajdonságai és cselekedetei; - drámai szöveg a gyerekeknek; - párbeszéd; - tréfás vers;

		- a humor; - tanmese; - találós kérdés.
- Ismeri a hang, a szó és a mondat fogalmát; - felismeri, használja az ellentétes jelentésű és a rokon értelmű szavakat; - felismeri a szótövet és a toldalékot; - helyesen leválasztja a szótagot; - helyesen ejti és írja a kiejtéstől eltérő helyesírású szavakat; - megkülönbözteti az alapvető szófajokat egymástól; - felismeri a hang és a betű egymáshoz való viszonyát; - ismeri az ábécét, betűrendbe sorolja a szavakat; - megfigyeli a hangok időtartamát; helyesírása tükrözi a hangok hosszúságát; - felismeri a mondatfajták modalitását.	NYELV Nyelvtan, helyesírás és nyelvhelyesség	Szituációs játékok, nyelvi játékok, különböző szövegek, illetve egyéb indukciós nyelvi anyag alkalmazása. Kötelezően induktív megközelítési mód választása és használata a tanítói munkában. Az egyeditől, azaz a tanuló ismereteitől, nyelvhasználati tapasztalataitól kiindulva történik az általánosítás, majd a szabály, illetve a meghatározás megfogalmazása. Szóbeli közlések és írásbeli szövegek felhasználásával vezetjük rá a tanulókat a nyelvi és nyelvhasználati jelenségek megfigyeléséhez, tudatosításához. Csoportmunka és páros munka alkalmazása a nyelvi indukciós anyag megfigyeléséhez: a szavak szerkezetének megfigyelése. Közös elemzés és általánosítás a szavak szófaji jellegzetességének megfigyeléséhez. A hang és a betű kapcsolata az ly helyesírási vonatkozásaihoz és a hanghosszúságok jelöléséhez kapcsolódóan. A betűrend ismeretének fontossága példákon keresztül: a névsor. A szövegfeldolgozással korreláció kialakítása ajánlott egy-egy nyelvtani jelenség megfigyelésekor. Élőszavas történetmesélés, szituációs párbeszéd alkalmazása a mondatok modalitásának megfigyeltetése céljából. A mondatvégi írásjelek helyesírása. A helyesírási ismeretek elsajátítása nyelvtani és nyelvhasználati ismeretekkel, valamint az egyéb anyanyelvi készségek kialakításával párhuzamosan történik.
- A mondatokat helyesen hangsúlyozza; - a beszédszüneteket betartva, megfelelő hangerővel és tempóval beszél; - történetet mond el kép/képsor és saját élménye alapján, betartva az időrendi sorrendet; - egyszerűen és érthetően tudja kifejezni gondolatait, ötleteit, érzelmeit és állásfoglalását a számára ismert eseményről, témáról; - szóbeli, 4-5 mondatos leírást ad a közvetlen környezetében található tárgyról, növényekről, állatokról; - képes közös terv alapján adott témáról, tárgyról rövid szóbeli közlésre; - kerüli a szóismétlést; - az új szavakat, a rokon értelmű és ellentétes jelentésű	NYELVI KULTÚRA	Beszéd Irányított és szabadon folytatott beszélgetés (párbeszéd). Beszélgetés, a beszélgetés szabályai. Elmesélés, elbeszélés kép/képsor vagy saját/közös élmény alapján. Az események időrendi sorrendjével kapcsolatos gyakorlatok. Irodalmi és ismeretterjesztő szövegek, események előadása. Közös terv készítése és a rövid szóbeli közlés előkészítése. Rokon értelmű szavak gyűjtése és alkalmazásuk. Iskolai és házi olvasmány. Versek, prózarészletek. Dráma- és dramatizált szövegek, színpadi improvizációk. Jelenetek előadása és bábozás. Szituációs játékok.

szavakat megfelelő módon építi be szókincsébe; - kívülről/fejből mond rövid szépirodalmi szöveget; - rövid jelenetekben szerepel; - alkalmazni tudja a kommunikáció nyelvi fordulatait a szerepjátékokban és a mindennapi élethelyzetekben.			
- Figyelmesen hallgatja beszédpartnerét, és nem szakítja félbe; - meghallgatja, megérti és értelmezi az üzenetet; - megérti a felolvasott ismeretterjesztő szöveget; - átéli az irodalmi szöveget a bemutató olvasás során.		Befogadás	Valós szituáció. Utasítás, szóbeli üzenet. A másokra figyelmet fejlesztő játékok. Ismeretterjesztő szöveg bemutatása. Irodalmi szöveg bemutatása.
- Eszközhasználat szintjén tud nyomtatott és írott betűkkel írni; - képes a mondatok helyes megszerkesztésére és a tartalmilag összetartozó mondatok összekapcsolására; - tud rövid üzeneteket írni; - ügyel a szórendre, a különböző mondatfajták helyes használatára; - le tudja írni a szöveg tartalmát kérdések segítségével vagy azok nélkül; - összefüggő mondatokat ír, és betartja az időrendi sorrendet; - 4-6 mondatos történetet ír közös vagy egyéni élmény alapján; - közös terv alapján adott témáról, tárgyról, növényről, állatról írásban összefüggő mondatokat alkot; - kerüli a szóismétlést; - az új szavakat, a rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavakat megfelelő módon építi be szókincsébe; - képes saját szövegének javítására.		Írás	Másolás, tollbamondás, közös (élő) fogalmazás lejegyzése. Hibás szórendű mondat javítása. Gondolatterkép készítése és alkalmazása. A mondatfajták kommunikációs szerepe. Iskolai és házi olvasmány. Kép, képsor, megadott szavak. Hiányos vázlat kiegészítése. Vázlat, vázlatkészítés, címadás. Tartalmilag összefüggő mondatok írása. Iskolai és házi olvasmány. Megfigyelés, anyaggyűjtés. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése. Szólások, szóláshasonlatok jelentése. Önellenőrzés, javítás.

Kulcsszavak: irodalom, nyelv és nyelvi kultúra.

Korreláció: zenekultúra, képzőművészeti kultúra, szerb, mint nem anyanyelv, környezetismeret.

DIDAKTIKAI-MÓDSZERTANI UTASÍTÁS

A magyar nyelv tanításának és tanulásának tantervi alapját a kimenet elemei, a tanulási folyamat, valamint a tanulói eredmények képezik. A kimenet magában foglalja a rendszerbe épített tudás, a készségek, álláspontok és értékek leírását, amelyeket a tanuló gyarapít, fejleszt és elmélyít a tantárgyi részterületek révén.

I. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS TERVEZÉSE

A tanítás és a tanulás tervezése felöleli az éves és az operatív tervek elkészítését, valamint az órára, napra/hétre való előkészületeket. Az éves tervet Gantt-diagram formájában kell elkészíteni, amely összhangban van az iskolanaptárral és az évi óraszámmal, valamint havi felbontásban tartalmazza az óraszámot részterületenként.

A magyar nyelv tanításának és tanulásának programstruktúrája az általános iskola második osztályában a következő három részterületet foglalja magába: irodalom, nyelv és nyelvi kultúra. Az ajánlott óraszám részterületenként: irodalom - 70 óra, nyelv - 40 és nyelvi kultúra - 70 óra. A tanítási részterületek összefüggnek egymással, és azokat nem lehet egymástól izoláltan tanítani.

Az éves tervvel összhangban ki kell alakítani az iskolai és házi olvasmányok szövegeinek jegyzékét, havonkénti lebontásban. A szövegek ilyen módon történő felosztása, mint eddig is, a szövegek bizonyos kritérium szerinti csoportosításán és összekapcsolásán alapul - az irodalmi mű jellege és szerepe; szövegfajta; a szöveg célja: írás-olvasás tanítása/olvasás/szövegértés/elmesélés/értelmezés; évszakok; jelentős dátumok és ünnepek; a tanulói közösség; a tartalmak és a kimenetek tantárgyi és tantárgyközi kapcsolata; tantárgyközi kompetenciák stb. Vagyis a szövegek korrelációját azok rokon tematikai-motivációs egységekbe való besorolása teszi lehetővé. A szövegrokonságon alapuló funkcionális összekapcsolás lehetséges példái (semmiképpen sem egyetlen):

- barátság (Tersánszky Józsi Jenő: *Életmentés*, Lev Tolsztoj: *A két barát*);
- család (Fecske Csaba: *Jó leszek*, Tolna Éva: *Ünnep*, Mészöly Miklós: *A nagy fehér bohóc*, Janikovszky Éva: *Már megint*);
- iskola (Janikovszky Éva: *Már iskolás vagyok*, Molnár Krisztina Rita: *Lecke*);
- humor (Népmese: *Kutya akart lenni*, Kolozsvári Grandpierre Emil: *A pecsenye*, Podolszki József: *Másik Zöld Malac*, Tamkó Sítató Károly: *Mondjam még?*);
- leírás (Nemes Nagy Ágnes: *Lila fecske*, Visky András: *Aranylevél*);
- mesevilág (*Ahárom kívánság*, *A halász és a nagyravágyó felesége*, Hans Christian Andersen: *Borsószemhercegkisasszony*) stb.

Az előző felsorolás azt példázza, hogyan lehet egy-egy szöveget más szövegekkel bizonyos motívumok, elbeszélési hangnem stb. alapján/mentén összekapcsolni. A második osztályban vannak olyan szövegek, amelyeket részenként, szünetelt olvasással dolgozunk fel. Ilyen például Zelk Zoltán: *Párácska* vagy *A molnár, a fia meg a szamárral* című német tanítómese. Ezeket a szövegeket részenként, a tanító által megtervezett ütemben olvassák és elemzik a tanulók, több tanórán keresztül.

Az operatív terv az operacionizált kimeneteket, a definiált tanítási egységeket, a tantárgyközi kapcsolatokat (korrelációt), a megvalósítást, az értékelést, valamint (a tanító által lényegesnek tartott) egyéb elemeket tartalmazza. Az éves és az operatív terveket az iskolanaptárral és az iskolai élettal összhangban kell elkészíteni. Az óravázlatnak tartalmaznia kell az óra célját, a kimeneteket, a tanulói és a tanári tevékenységet/aktivitást, a megvalósított kimenet ellenőrzési módját (a visszacsatolást), a kiválasztott tanítási stratégiákat, módszereket, valamint a tanulási és tanítási eljárásokat.

II. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS MEGVALÓSÍTÁSA

IRODALOM

Az irodalmi nevelés folyamán mesék, elbeszélések, versek, képversek, képregények stb. feldolgozásával fejlesztjük, gazdagítjuk tanulóink személyiségét. Mindeközben pedig irodalmi fogalmakat sajátítanak el, természetesen nem definíciók megfogalmazásával, sokkal inkább a fogalmak megnevezésével és leíró megindoklásával (a szövegbefogadás és -értelmezés során).

Csak sokoldalú, átfogó elemzés során tárul fel a mesék értelme. Vizsgálható a mese címe, témája, tárgya; érzelmi, gondolati mondanivalója (üzenete); szerkezete, a mű által kitöltött idő, a szereplők rendszere, a jellemábrázolás módja, megformálásának sajátosságai; más irodalmi alkotásokkal való kapcsolata stb. Természetesen az adott szempontok közül minél többet alkalmazunk az elemzéskor, annál teljesebb képet kapunk a meséről.

A mese fő elemei (az elindulás, a feladat vállalása, a próbák, a visszatérés, a jutalom, büntetés) megadják a szerkezet vázát. A szerkezeti váz elkészítése, a műfaji sajátosságok tudatosítása a szövegértés fejlesztését teszi lehetővé. Ugyanakkor lehetséges a mese átstrukturálása (új cselekményfordulatok vagy új szereplők beillesztése). A meseszereplőkről történő beszélgetést tartalmassá, funkcionálissá tehetjük, ha megvilágítjuk attribútumaikat (külső tulajdonságaikat), mint pl. a korukat, nemüket, helyzetüket, külsejüket, különleges külső vonásaikat stb. Jellegzetes stilisztikai eljárásokat vehetünk szemügyre, mint pl. az antropomorfizációt és a hiperbolizmust, vagy tanulmányozhatjuk a mesealakok szociális struktúráját. A mese mimetizálása, dramatizálása, a bábjáték elmélyítheti/elősegítheti a szöveg megértését. A tartalmi szintézis (a szövegfeldolgozás záró akkordjaként) a fő gondolatok összefoglalásával, illetve a szövegtartalom reprodukálásával valósulhat meg. Az összefoglalás segítője lehet a vázlat. A grafikai szervezők hatékonysága - a vázlatkör, az eseménylánc, a helyszínvázlat - hatékonysága igen nagy az olvasásértés folyamatában.

A műközpontú elemzéstől elrugaszkodva az olvasásközpontú szövegelemzéshez a folyamatolvasás/szünetelt olvasás/szakaszos olvasás vezet el bennünket. A folyamatolvasás lépései, feladatai (előremondás vagy jóslás; problémamegoldás, megbeszélés, vita; kérdések feltevése; dramatizálás; mesefolytatás, mesebefejezés stb.) a kreatív olvasást hivatottak fejleszteni. A mese illusztrálása kitűnő megoldás a megértésségítési módok közül. Ugyanakkor a képzőművészeti alkotások vizualitása, a zeneművek érzelemgazdagsága segítheti az irodalmi alkotás élménnyé formálódását.

A versfeldolgozás legnehezebb mozzanata éppen az élmény megragadása és megfogalmazása. Kulcsot kell találnunk a vershez. A vers módszeres vizsgálata során rá kell világítanunk, hogy a költő a nyelvi-stilisztikai jelenségeket milyen funkcióban használta fel mondanivalójának kifejezésére. Eközben valamennyi nyelvi-stilisztikai eszköz (hang, szó, kifejezés, mondat, szövegtani jelenség, kép stb.) jelenségét, stílusértékét számba vesszük. A versszak, a verssor, a rím fogalmát a tanulók könnyen megértik, formai tagolódásuk folytán jól megtalálják a versben, de nem javasolt a versszakok szerinti feldolgozás, inkább a gondolati-érzelmi-képi egységet láttassuk meg. A költői kifejezőeszközök, a költői hatás alkotóelemei az egyszerűbben megfejtendő hangutánzó, hangulatfestő szavakon át a hangulatteremtő alakzatokig (halmozás, fokozás, ismétlés) terjednek. Az érzékletesség és a hangulatosság kiemelt hordozói a megszemélyesítések, a hasonlatok stb. Jó esetben a versek formájának, valamint a kisebb szövegegységeknek az elemzése, értelmezése a szövegegész üzenetéhez visz közelebb - sohasem lehet öncélú. Miután részleteiben elemeztük a verset, körvonalazzuk a vers üzenetét.

A vers hangulatának, érzékletességének megragadására jó megoldás a vers ritmusának, zeneiségének felfedeztetése is. (A kezdeti versélmények jó, ha egyszerűen és élesen ritmizálható, tisztán összecsengő rímű versek olvasására alapulnak.) Ezen túl beszéljünk tanítványainkat a szöveghallgatással bennük létrejövő képekről, illetve rajzoltassuk le ezeket. A sokszínű dramatikus eljárások során a tanuló aktív jelentésadóként, jelentésteremtőként vesz részt. A vers ilyenfajta megközelítése lehetővé teszi a szöveg közös értelmezését, a költészet varázsának megőrzésével. (A nagycsoportos improvizációs játékoktól haladunk a mind kisebb csoportos játékok felé, valamint a mimes, beszéd nélküli gyakorlatoktól a szöveges improvizáción át a kötött szövegű színjátékokig.)

A kortárs gyermekverseknek kitüntetett szerepük kell, hogy legyen a versek között. Nyelvi világuk, a bennük ábrázolt tárgyi világ, élethelyzetek, kapcsolati dinamika ismerős az olvasónak. Ezek a szövegek a játékelmélet és a gyermekfilozófia jegyében létrejött alkotások a játék és a humor élményével ajándékozzák meg a befogadót.

Az oktatás során a tanulónak multimediális szövegekkel is találkoznia kell, mint például a képverssel és a képregénnyel. Mindeközben más látásmód elsajátítása a célunk. A képregénynek mint műfajnak a tanórai munkába beemelése a különböző műfajú szövegek kreatív olvasásának fejlesztése szempontjából lényeges.

Az ismeretterjesztő szövegek feldolgozásával megalapozhatjuk az önálló ismeretszerzést. Az ismeretközlő szövegek feldolgozása folyamán lényeges a címértelmezés, a szavak és kifejezések értelmezése, az

adatkeresés, művelet az adatokkal, a lényeges információk elválasztása a lényegtelenről, az algoritmusok kibontása a szövegből (pl. állatleírás során az állat külső, testi tulajdonságai, lakóhelye, életmódja, táplálkozása, szaporodása stb.), vázlatkészítés, szöveg és ábra kapcsolatának kiemelése stb.

Összességében lényeges feladatunk a szövegtípus-választék bővítése. Különböző szövegeket kell választanunk, hiszen a megértés folyamatához szükséges készség, hogy a tanuló azonosítani tudja mint szövegtípust. A szövegtípus mintája, sajátos szerkezete, nyelvezete és stílusa az olvasónak jelentést sugall. Ezért különböző tartalmú és rendeltetésű szövegeket olvassunk.

A nagy népszerűséget megért irodalmi művek szolgálhatnak összehasonlító elemzésül, az irodalom és a film közötti különbség vizsgálatához, melynek alapján a tanulók levonhatják a következtetést a két média jellegéről, és fejleszthetik a médiával kapcsolatos ismereteiket. A tanulóknak rá lehet mutatni más hasonló témájú filmekre is (gyermekkalandok vagy a fantáziavilágban megélt kalandok, a magányos gyermek felnövése stb.).

NYELV

Nyelvtan

A nyelvtan II. osztályos tantervében a nyelv alapvető alkotóelemeinek vizsgálatával foglalkoznak a tanulók, indukciós szövegek (beszélgetés, szépirodalmi és egyéb szöveg, játék) segítségével vizsgálják a hang, a szó és a mondat jellegzetességeit, megjelenési formáit és szabályszerűségeit a nyelvben, különös tekintettel saját nyelvhasználatukra. A szó jelentésével és hangalakjával az ellentétes, illetve a rokon értelmű szavak példáinak felhasználásával foglalkoznak, mindez szorosan összekapcsolódik a szókincs bővítésével, belső korrelációt alakítva ki a kifejezőkészség fejlesztésével. A szavak vizsgálatával a tanulók eljutnak az alapvető szófaji kategóriák (ige, főnév, melléknév) tulajdonságainak körvonalazásáig, megismeréséig. Ebben az esetben szigorúan be kell tartani az induktív megközelítési módot, vagyis a tanulók a saját nyelvi kompetenciájuk és tapasztalataik előtérbe helyezésével, a nyelvi elemekkel kapcsolatos elemzési feladatok révén következtessenek a szavakkal kapcsolatban a szófaji általánosításokra. A közlések vizsgálatának folyamán az igeidőket (jelen, múlt, jövő) is meghatározzák, felismerik. Helyet kap a tantervben a szótagolás és az elválasztás, valamint a magyar nyelvben érvényes elválasztási szabályok ismerete. A tanterv a mondatok modalitásának megismerésével magában foglalja a mondatnak mint a kommunikáció alapvető elemének vizsgálatát is. A mondatfajták ismertetésén túl a velük kapcsolatos extralingvális nyelvi eszközökkel is (hangsúly, szórend, hanglejtés, beszédszünet) foglalkoznak a tanulók. A tanulók gyakorlással, szituációs játékokkal sajátítsák el a mondat-, illetve szövegfonetikai eszközök helyes használatát.

Fontos, hogy a tanulók érzékelné tudják a szövegek nyelvi elemeinek szerepét, fő vonásait, a nyelvi problémaészlelés képességét életkoruknak megfelelően sajátítsák el. A nyelvi tudatosság megfelelő szintjén viszonyuljanak a nyelvhez: a jelentésbeli vonatkozások mellett a funkcionális szerepeket is vegyék figyelembe. A beszélgetőtársakkal történő szóbeli kommunikációban tartsák be az alapvető kommunikációs szabályokat.

Helyesírás

A helyesírásra vonatkozó tananyag ugyancsak a mondatokhoz kapcsolódik, tervbe veszi a nagybetű használatát és írásának gyakoroltatását akár az új mondatok, akár tulajdonnevek, akár címek írásának esetében. Ugyanígy a mondatvégi írásjelek használatának tudatosítása is a mondatokhoz kötődik. Az elválasztás tanításának szoros velejárója a kötőjel alkalmazása, s ugyanez az elem jelentkezik az -e kérdőszó előtt is. Tovább kell gyakoroltatnunk a j hang kétféle jelölését (j vagy ly), hogy a tanulóknak mindinkább megszilárduljanak az ide vonatkozó ismeretek (szó elején, szó belsejében, szó végén). A szóelemző írásmód szabályainak betartására fokozottan ügyelni kell. A hangok hosszúságára vonatkozó helyesírási szabályok ismertetése és gyakoroltatása fontos része a tananyagnak.

NYELVI KULTÚRA (SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI KIFEJEZŐKÉSZSÉG)

A *nyelvi kultúra* az alapvető íráskészség kialakítását, valamint a beszédfejlesztést, a beszédhallást (befogadást), az írás fejlesztését foglalja magában. Ezek a részterületek a beszédművelésre, az írásbeli kifejezőkészségre, a szókincs, vagyis a kommunikatív kompetencia fejlesztésére irányulnak. A második

osztályban nem tanítunk külön fogalmazást, de az értelmes olvasással együtt annál nagyobb figyelmet kell fordítani a szóbeli kifejezőkészség permanens fejlesztésére és az írásbeli kifejezőkészség, azaz a fogalmazástanítás előkészítésére, megalapozására. Az alapozás lényege, hogy a tanulók viszonylag fejlett beszédalap birtokába jussanak. Ezért beszédüket a szó, a mondat és a szöveg szintjén egyaránt fejlesztjük, és a fejlesztés folyamatában nemcsak a nyelvi kultúra részterületeit használjuk ki, hanem a szövegelemzés, a nyelvtan és a helyesírás nyújtotta lehetőségeket is.

A *beszédfejlesztés* alapozását szolgáló (szó-, illetve mondat szintű) tevékenységformák közül kiemelünk néhányat: szógyűjtés adott szempontok szerint, szavak csoportosítása, rokon értelmű szavak felismerése adott szóhalmazból, szópárok alkotása, mondatalkotás képek segítségével, megadott szavakkal, kifejezésekkel, hiányos mondatok kiegészítése, kérdések alapján válasz megfogalmazása. A szövegszintű beszédfejlesztés módjai lehetnek: történetalkotás képsor segítségével, megkezdett történet folytatása, élmény vagy szöveg tartalmának elmondása. Az elbeszéléshez sokszor szükséges egy vázlat, egy terv, s azt kell megtanulniuk a tanulóknak használni. A szóbeli megnyilvánulás része a versmondás és a drámarészletekben való hangos szereplés is. Fontos szerepet játszanak ebben a párbeszéddel kapcsolatos feladatok (párbeszéd alkotása adott szöveg dramatizálásával, adott téma alapján, megjelölt téma alapján megadott mondatok felhasználásával vagy szereplők megadásával). A tanulók beszédkultúráját játékos aktivitásokkal is fejleszthetjük: nyelvi játékkal, játékos beszélgetéssel (pl. beszélgetés egy meseszereplővel), szituációs gyakorlatokkal (pl. beszélgetés az üzletben, a piacon, a szünetben, az iskolaudvaron) stb.

A *befogadás* (beszédhallás), a kommunikációs partner meghallgatása a kommunikáció lényeges eleme. A tanulókat arra utasítjuk, hogy az irányított és a szabadon folytatott beszélgetések során, de a valós szituációkban is, figyelmesen és kulturált módon hallgassák meg társukat. Az oktatási kontextusban (utasítások, szóbeli üzenetek közvetítésekor) a tanulók figyelemmel hallgatják mások beszédét, majd megfelelő módon reagálnak az elhangzott üzenetre, azaz a felnőttektől és a társaktól hallott szóbeli utasítás és kérés alapján cselekszenek. A szimulált helyzetben és a másokra figyelmet fejlesztő játékokban, ismeretterjesztő és irodalmi szöveg bemutatásakor is figyelmesen meghallgatják az elhangzottakat. A valós beszélgetésben, a megfelelő szituációkban mind a tanító, mind a társak beszédét, valamint a fogalmazványok és más szövegek reprodukálását is figyelemmel kell kísérniük.

Az *írást* a második osztályban a fokozatosság elve szerint tanítjuk. Először analógiás gyűjtőmunkát végeztetünk a tanulókkal: példákat gyűjtenek, csoportosítanak, válogatást végeznek, kikeresik a kakukktójást. Ezek a gyakorlatok segítik a fogalmak, a szabályok általános megértését és gyakorlati alkalmazását. A tanulókat önálló megfigyelésre és következtetésre ösztönözzük. Másolás, tollbamondás és öndiktálás tanításánál a fokozatosság elvét ugyanúgy betartjuk. A másolástanítás fokozatai például a következők: másolás írott szövegről, másolás nyomtatott szövegről, másolás szavanként, másolás mondatonként, másolás helyesírási előkészítéssel, másolás helyesírási előkészítés nélkül.

A tanulók az írást és az olvasást az irodalom, a nyelv és a nyelvi kultúra anyanyelvi részterületein belül is gyakorolják. Olyan gyakorlatot végeztetünk velük, amelyek a fogalmazástechnika közvetlen megalapozását szolgálják. A teljesség igénye nélkül megemlítenek néhányat: tagolatlan szöveg mondatokra bontása, összekevert mondatok sorrendbe állítása, a címadás gyakorlása (megadott címek közül kiválasztják a legmegfelelőbbet, megadott címet átalakítanak, értelmezik a címet), vázlatkészítés gyakorlása (hiányos vázlatot egészítenek ki, a vázlatpontokat időrendbe helyezik, vázlatot írnak képek segítségével, címet adnak a szöveg részleteinek/bekezdéseinek stb.).

Második osztályban az említett fogalmazás-előkészítő gyakorlatok eredményes végzése után a tanulók mondatokat és kisebb terjedelmű (elsősorban elbeszélő) szövegeket írnak. Ezeknek a mindennapi fogalmazási feladatoknak az a célja, hogy tájékoztassa valamiről az olvasót, közöljön vele valamit. Tudatosítani kell a tanulókkal, hogy írásuknak (összefüggő mondataiknak) a címről kell szólnia, a mondanivalót időrendben kell közölniük. Mondataik úgy kapcsolódjanak egymáshoz, mint a láncszemek, és gondolatsoruk minden lényeges elemet tartalmazzon.

A második osztályban az írásbeli kifejezőkészség (fogalmazás) alapvető formái: rövid szöveg tartalmának leírása, tartalmilag összefüggő mondatok írása és párbeszéd alkotása. Az elvárás minden esetben 4-6 összefüggő mondat lejegyzése.

A szöveg tartalmának leírása

Már az olvasási órán a tanulók megismerkedtek a szöveg tartalmával, a szereplőkkel, az esemény színhelyével, a cselekmények időrendjével. A fogalmazást előkészítő órán fontos felhívunk a tanulók figyelmét arra, hogy fogalmazásukba lényeges dolgok kerüljenek. Minden esetben értékelni kell mind a szóbeli, mind az írásbeli közlést.

Elbeszélő fogalmazás - tartalmilag összefüggő mondatok írása

Az elbeszélő fogalmazás kezdetben közösen készül. A témával kapcsolatban a tanulók mondatokat mondanak. Minden alkalommal közösen kiválasztják a legsikeresebbet, és azt a szerzője megjegyzi. Mikor kikerekedett a történet, a mondataikat a tanulók lediktálják egymásnak (élő fogalmazás). A fogalmazásokat a tanulók később, a második félévben, önállóan írják (közös vagy egyéni vázlat alapján). A történetalkotás lehet kép vagy képsor segítségével, egyéni vagy közös élmény alapján és képzelet alapján. A vázlat mellett eredményesen alkalmazható a gondolattérkép is.

A párbeszéd alkotása

A párbeszédet az olvasott szöveg dramatizálásával vagy szituációs játékokkal valósíthatjuk meg. A tanulókkal azt gyakoroltatjuk, hogy a kommunikációs partnerre figyelni kell. Azt kell náluk tudatosítani, hogy a kommunikációt szóban segíti a hangsúly, a hanglejtés, a mimika, a mozdulatok, ám írásban mindezeket mondatokkal kell lejegyezniük. Meg kell figyeltetnünk az idézett mondatok tagoló szerepét, és utalni a mondatfonetikai eszközökre.

A tanulókat egyéni íráskészségüknek megfelelő feladatokkal kell ösztönözni, motiválni. Külön figyelemmel kell kísérni az írási nehézséggel küzdő tanulók munkáját. Teret kell adni a játékos feladatoknak is. A nyelvi játékokat a tanulók érdeklődésének megfelelően, illetve a tananyag keretei között választjuk meg. Lehetnek játékos párbeszéd (pl. az egyik meseszereplővel), szituációs játékok (a játékboltban, az orvosnál stb.). Alkalmazhatunk különböző fejtörőket (rébuszt, keresztrejtvényt), találós kérdéseket, nyelvtörőket, kiszámolókat stb.

A nyelv gazdag szókészletéből való tudatos válogatás nem képzelhető el a tanulók szókincsének állandó bővítése nélkül. Ezért figyeltetjük meg az olvasmányok stíluseszközeit, nyelvi fordulatait, tanítjuk meg az új szavakat, kifejezéseket. A fogalmazás-előkészítés szakaszában nyelvi gyakorlatokkal fejlesztjük a tanulók szóhasználatát (rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése, a szavak hangulatának tisztázása, szóláshasonlatok, szólások, közmondások jelentésének megbeszélése). Arra tanítjuk őket, hogy keressék a megfelelő kifejezéseket, választékosan, igényesen fejezzék ki gondolataikat, és kerüljék a szóismétlést.

A fogalmazástani tanítás igen fontos feladata, hogy rászoktassuk a tanulókat az önellenőrzésre. A szövegjavítás kiterjed az írástechnikai, helyesírási, nyelvhelyességi, szórendi, stilisztikai hibákra egyaránt. Sőt, arra is meg kell tanítani őket, hogy a mondanivaló elrendezéséből elkövetett hibákat is észrevegyék és javítsák.

A második osztály végére a tanulók kifejezőképességének olyan szintre kell jutnia, amely alapja lesz az írásbeli kifejezőképesség fejlesztésének a harmadik osztályban.

III. A TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI FOLYAMAT KÖVETÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A tanuló eredményeinek és tudásának értékelése és osztályozása *A tanulóknak az általános iskolai oktatásban és nevelésben való osztályozásáról szóló szabályzattal* összhangban kell, hogy történjen. A tanuló előrehaladásának mértékét, valamint az értékelést a tanuló kezdeti tudásszintjéhez kell viszonyítani. A tanár a tanítási-tanulási folyamat során állandó jelleggel és egyértelműen visszajelez a tanulói tudás minőségére vonatkozóan. A visszajelzésnek útmutatóként kell szolgálnia a további munkához, de ugyanakkor motiválnia is kell vele a tanulót. Minden tanulói tevékenységet értékelni kell, de az értékelés és a visszajelzés mellett fontos feladat, hogy rászoktassuk a tanulókat az önértékelésre, és a hibák felismerésére, azonnali javítására. A tanulók felkészítésével és bátorításával arra kell törekedni, hogy a tantárgy kimenetének megvalósításában felmérjék a saját fejlődésüket, de ugyanígy a többi tanuló fejlődését is.

Denumirea disciplinei	LIMBA ROMÂNĂ
Scopul	Scopul predării și învățării Limbii române este ca elevii să însușească legile de bază ale limbii române literare pentru o exprimare corectă orală și scrisă, să sesizeze importanța limbii pentru păstrarea identității naționale; să fie capabili să interpreteze opere de artă literară și alte opere de artă din patrimoniul românesc, sârbesc și mondial, să cultive tradiția și cultura poporului român și să dezvolte interculturalitatea.
Clasa	a doua
Fondul anul de ore	180 de ore

FINALITĂȚI	DOMENIU/TEMĂ	CONȚINUTURI
La sfârșitul clasei elevul trebuie:		
- să facă distincția dintre speciile literare: poezie, poveste, fabulă, basm, text dramatic; - să determine evenimentul principal, timpul și locul desfășurării evenimentului în textul citit; - să determine succesiunea evenimentelor în text; - să observe personajele principale și secundare și să distingă trăsăturile lor pozitive și negative; - să deosebească versul de strofă; - să observe versurile care se rimează; - să explice semnificația proverbului și să recunoască învățătura/morala dintr-o fabulă; - să enumere exemple simple de comparație din texte și din viața cotidiană; - să citească un text respectând intonația propoziției/versului; - să recite expresiv o poezie; - să interpreteze texte dramatice; - să-și expună opinia proprie despre text; - să facă distincția dintre sunet și silabă și să recunoască vocalele și consoanele; - să deosebească părțile de vorbire în situații tipice; - să determine categoriile gramaticale de bază ale substantivului și verbului; - să deosebească propozițiile după formă și înțeles; - să respecte și să aplice regulile ortografice de bază; - să aplice tehnica citirii și scrierii corecte a unui text; - să găsească informațiile date explicit într-un text simplu (linear și nelinear);	LITERATURA	TEXTE LITERARE Poezia Poezie populară: <i>Melc, melc, codobelc, Cățeluș cu părul creț, (numărătoare)</i> Poezie populară: <i>Un elefant se legăna pe o pânză de păianjen, Zece negrii mititei, Am pierdut o bătiștuță</i> <i>Basmul pescarului și peștișorului de aur</i> (citire pe fragmente) de A.S. Pușkin <i>Răsfățatul mamei</i> Jovan Jovanović-Zmaj <i>Leul</i> de Dušan Radović <i>Vara</i> de Nichita Stănescu <i>Somnoroase pășărele</i> de Mihai Eminescu <i>Omul și pasărea</i> de Ion Creangă <i>Primăvara</i> de Vasile Alecsandri <i>Iarna pe uliță</i> de George Coșbuc <i>Greierul și furnica</i> după La Fontaine <i>Tanu</i> de Elena Farago <i>Povestea găștelor</i> de George Coșbuc <i>Vișinul leneș</i> de Ana Blandiana <i>Tot ce vede, tot ce știe</i> de Eugenia Ciobanu Bălțeanu <i>Cum te plictisești la gară</i> Ana Niculina Ursulescu <i>Limba românească</i> de George Sion <i>Iarna</i> de Nicolae Labiș <i>Vara</i> de Nichita Stănescu <i>Cântec de leagăn</i> de ȘT. O. Iosif Poezii ocazionale de sărbători Proza Poveste populară: <i>Cei doi măgăruși, Povestea omului de zăpadă</i> Poveste populară: <i>Fructul cel mai valoros</i>, (poveste bulgară), <i>Obiceiuri rele</i> Fabulă populară: <i>Vulpea și barza</i> <i>Lupul, țapul și varza</i> de Anton Pann <i>Prietenul adevărat la nevoie se cunoaște</i> de Anton Pann <i>Cheia</i> după Mihail Sadoveanu <i>Rămas bun</i>, Stuart Little de E.B.White <i>Școala</i> de Edmondo de Amicis <i>Ursul păcălit de vulpe</i> de Ion Creangă <i>Ciobănilă</i> de Vasile Voiculescu <i>Povestea creionului</i> de Paulo Coelho <i>Povestea dovieacului și a viței-de-vie</i> de

- să folosească diferite modalități de exprimare orală și scrisă: repovestirea, povestirea, descrierea; - să alcătuiască în mod corect o propoziție mai lungă și mai complexă și să unească mai multe propoziții într-un întreg mai scurt; - să participe la discuție și să-l asculte pe conlocutor cu atenție; - să deosebească părțile de bază ale unui text (titlul, alineatul, numele autorului, autorului, cuprinsul); - să citească expresiv un text.		Alexandru Mitru <i>Cioc! cioc! cioc!</i> de Emil Gârleanu; Toamnă de Emil Gârleanu <i>Proverbe, zicători</i> <i>Broasca țestoasă cea fermecată</i> de Petre Ispirescu Felix Salten: Bambi (fragment la alegere) Textele dramatice <i>Cuiele din ușă</i> de Pop Simion (adaptare) <i>Cinci pâini</i> de Ion Creangă (adaptare) <i>Boierul și Păcală</i> de Ioan Slavici (adaptare) <i>Căsuța din oală</i>, poveste populară (adaptare) <i>Căsuța lui Cip și Dale</i> (adaptare după desene animate de Walt Disney) Texte informative și de popularizare a științei Selecție din enciclopediile ilustrate și revistele pentru copii despre personalitățile importante din limba, literatura și cultura românească LECTURA SUPLIMENTARĂ 1. Selecții de poezii, povești, fabule, basme din literatura română și legende românești 2. Selecție de poezii și povești din literatura din Voivodina 3. Selecție de poezii și povești din literatura sârbă Selecție povești, fabule, basme din literatura universală Noțiuni de teoria literară: - vers, strofă, rimă; - cântec de leagăn; - fabulă; - basm; - tema, locul și timpul desfășurării acțiunii, ordinea întâmplărilor; - personajul principal și cele secundare (înfățișarea, trăsăturile de bază și comportamentul); - personajele textului dramatic pentru copii.
	LIMBA Gramatica, ortografia și ortoepia	Sunetul și silaba; vocalele și consoanele. Părțile de vorbire: substantivele (proprie și comune); genul și numărul substantivelor; verbele; timpurile verbale: trecut, prezent, viitor; formele verbale afirmative și negative; adjectivele (calificative); numeralele (cardinale și ordinale). Propozițiile: enunțiative, interogative, exclamative. Propozițiile afirmative și negative. Scrierea cu majusculă a denumirii statelor, orașelor și satelor (simple și compuse) și a denumirilor geografice simple. Scrierea cu liniuță de unire: Semnele de punctuație: punctul (la sfârșitul propoziției; două puncte și virgula la enumerări; scrierea datei cu cifre arabe și romane. Scrierea abrevierilor: (unitățile de măsură și alte abrevieri: <i>Ș.E., nr., etc., pag. și de ex..</i>).
	CULTURA EXPRIMĂRII	Înțelegerea textului citit prin răspunsuri la întrebări.

	Planul de repovestire a textelor scurte (lirice, epice, dramatice) alcătuit din întrebări simple. Planul unei descrieri pe baza observării nemijlocite. Exerciții de ortografie: transcriere, dictat și scriere independentă. Exerciții de limbă: ghicitori, rebusuri, cuvinte încrucișate, asociații, alcătuirea propozițiilor, extinderea propozițiilor date.. Exerciții lexical-semantice: completarea propozițiilor, descrierea ființelor și animalelor. Prezentarea scenică a textelor dramatice / dramatizate.

Termeni-cheie: literatură, limbă, cultura exprimării, gramatică.

INSTRUCȚIUNI PENTRU REALIZAREA METODICO - DIDACTICĂ A PROGRAMEI

Programa de predare și învățare a Limbii române se bazează pe finalități, adică pe procesul de învățare și nivelul de cunoștințe acumulate de către elevi. Finalitățile reprezintă integrarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor și nivelului de cunoștințe pe care elevul le acumulează, extinde și le aprofundează în toate cele trei domenii.

I. PLANIFICAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Planificarea predării și învățării cuprinde alcătuirea planurilor anuale și operaționale și elaborarea pregătirii pentru oră / zi / săptămână. *Planul anual* este creat sub forma unei diagrame Gantt, și conține un număr de ore din domeniile menționate, repartizate pe luni, în conformitate cu calendarul școlar, planificate pe baza fondului de ore pe domenii și pe baza fondului anual de ore.

Programa de predare și învățare a disciplinei școlare Limba română în clasa a doua a școlii elementare conține trei domenii: Literatură, Limbă și Cultura exprimării. Numărul recomandat de pe domenii este: Literatură - 70 de ore, Limba - 40 de ore și Cultura exprimării - 70 de ore. Între cele trei domenii există interferențe și nici unul nu poate fi abordat în mod izolat și fără corelația cu alte domenii.

Pe lângă planul anual, se alcătuiește lista textelor repartizate pe luni, dar și lectura școlară. Repartizarea textelor pe luni se bazează, ca și până acum, pe gruparea și legarea textelor în funcție de diferite criterii - specia operei literare și rolul ei; tipurile de texte; scopul textelor: pentru alfabetizare / citire / înțelegere / repovestire / interpretare; viteza cu care progresaază elevii; anotimpurile; datele importante și sărbătorile; caracteristicile specifice ale colectivului elevilor, ale școlii și ale comunității locale; interferența dintre conținut și finalități la nivel de disciplină școlară și în context interdisciplinar; competențele interdisciplinare etc. Deci, corelarea este posibilă prin combinarea textelor într-un întreg tematico-motivațional, pornind de la criterii diferite.

- prietenia
- familia
- viața școlarului
- umorul
- singurătatea și problemele maturizării
- descrierea
- lumea basmelor

- povești cu pildă.

Exemplele de mai sus arată modul în care același text poate fi asociat cu altele în moduri diferite, în funcție de diversitatea motivelor sau tonului de narațiune. În clasa a doua, ca și în clasa întâi, se citește pe fragmente povestirea *Basmul cu pescarul și peștișorul de aur* al lui Aleksandr Sergheievici Pușkin sau alt basm din lectura suplimentară. Acest lucru înseamnă că, în câteva ore planificate, în conformitate cu planul pe care îl stabilește profesorul însuși și într-o dinamică adecvată, se citește și analizează, fragment cu fragment, basmul lui Pușkin în versuri.

Planul operațional conține rubrica pentru finalitățile operaționalizate, cu unități de învățământ definite, rubrica pentru corelarea interdisciplinară și rubrica pentru evaluarea calității celor planificate, precum și alte elemente, la alegerea profesorului. Cu ocazia alcătuirii planului anual și operațional, este necesar să se țină cont de calendarul școlar și activitățile care însoțesc viața școlii. *Pregătirea pentru oră* presupune definirea scopului orei, definirea finalităților în raport cu scopul orei, planificarea activităților elevilor și a profesorului în raport cu scopul și finalitățile definite, modalitățile de verificare a realizării finalităților, alegerea strategiilor de predare, a metodelor și procedeele de predare și învățare.

II. REALIZAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

LITERATURA

În predarea literaturii este cel mai important ca la elevi să se dezvolte dragostea față de citit, să construiască un sentiment de frumusețe și valoare, de educare a gustului. Citirea necesită timp, perseverență și dedicare, iar cultivarea acestor caracteristici este baza învățării ulterioare. Prin citirea textelor literar-artistice și discuția pe marginea lor la oră se construiește gândirea critică, deoarece elevii trebuie să aibă o atitudine cu privire la comportamentul și caracteristicile personajelor, precum și cu privire la diversele întâmplări din text. Este deosebit de important că literatura pentru copii dezvoltă intens empatia, prin aceea că se cere de la cititor să se pună în locul unui personaj și să înțeleagă trăsăturile și comportamentul lui. Predarea literaturii consolidează identitatea națională și culturală a elevilor prin cunoașterea propriei literaturi și culturi precum și a literaturii și culturii altor popoare.

Textele de lectură cuprind o diversitate de genuri literare - *poezie, proză, texte dramatice pentru copii* fiind îmbogățite cu o selecție de textre popular-științifice și informaționale. Programa școlară obligatorie cuprinde în general opere din corpusul național fundamental, fiind îmbogățită cu creații literare pentru copiii din literatura sârbă și universală. Alegerea operelor trebuie făcută în funcție de vârsta elevului.

Anumite opere literare din corpusul obligatoriu sunt opționale. Profesorului i se dă posibilitatea de a alege dacă la oră va aborda:

- poezia populară;
- poezia populară;
- povestea populară;
- fabula.

Prin posibilitatea de a alege, profesorul va avea și mai multă creativitate în atingerea finalităților. Programa îi încurajează pe elevi să cunoască personalități importante din limba, literatura și cultura românească.

În interpretarea unor texte literare obligatorii abordate la oră și a celor citite din lectura școlară suplimentară, dar și din textele popular-științifice, informative din reviste pentru copii, enciclopedii, etc., trebuie remarcate tema, evenimentele principale, relațiile spațiale și temporale în textul citit, pildele și detaliile importante în descrierea ființelor și a natura; observarea personajelor principale și secundare ale operei literare, trăsăturile și comportamentul lor pozitiv și negativ; stările lor emoționale și disting noțiunile de bine și rău.

Elevul trebuie să observe diferențele formale dintre poezie, proză și textul dramatic și caracteristicile lor (de ex. absența elementului narativ în opera lirică, ritmul versurilor și strofelor, prezența rimei sau succesiunea

evenimentelor în opera epică și dramatică), dar nu la nivelul de definire a noțiunilor. Elevul trebuie să diferențieze speciile literare: poezia lirică (cântecul de leagăn și poezia umoristică - după intonația interpretării) de povestire (fabulă și basm) și de textul dramatic dar fără introducerea noțiunilor de teorie literară. O terminologie mai detaliată va fi introdusă treptat în clasele mai mari.

Elevul trebuie să înțeleagă sensul figurat al ghicitorii, dar fără a fi numite procedeele stilistice din acestea; să recunoască specia literară de fabulă sau poveste alegorică (dar fără introducerea noțiunii de alegorie), să știe că în fabule și în basme personajele pot fi și animale, plante, obiecte, ființe antropomorfe (Norocul, Fericirea, Speranța) sau oameni și să înțeleagă sensul figurat al fabulei, să descopere și să explice pilda. Elevii sunt introduși în interpretarea proverbelor.

Cu prilejul abordării textelor literare, elevii își dezvoltă primele experiențe literar-estetice și își formează opiniile cu privire la textele literare pe care le audiază sau citesc. Învățătorul îi încurajează pe elevi să-și exprime opiniile și să le argumenteze cu exemple din text.

Elevii la această vârstă nu învață să deosebească la nivel teoretic poezia (cântecul de leagăn, poezia cu umor și pastelul) și operele în proză. De la ei se așteaptă doar să observe în text și să enumere exemple simple de comparații din viața de zi cu zi (de exemplu, roșu ca un trandafir, repede ca un iepure, harnic ca o albină etc.).

Cu prilejul abordării textelor dramatice pentru copii, elevii sunt motivați să realizeze o serie de activități creative care reies din opera dramatică (aparitia scenică - interpretarea unui text dramatic, jocuri dramatice, jocuri de păpuși, dialoguri dramatice, vizionarea spectacolelor de teatru pentru copii, înregistrarea și comentarea fragmentelor dramatizate). De asemenea, elevii însușesc regulile de comportament la teatru.

Însușirea noțiunilor literare de către elevi nu implică învățarea definițiilor, ci doar numirea și explicarea descriptivă a noțiunii, precum și observarea rolului pe care acea noțiune o are textul literar.

Operele literare care au fost ecranizate (*Bambi*, *Basmul pescarului și peștișorului*,) pot fi analizate comparativ și evidențiate diferențele dintre literatură și film, ceea ce poate servi elevilor să ajungă la o concluzie cu privire la natura celor două medii și să-și dezvolte cunoștințele mediatice. Elevilor li se pot menționa și alte filme cu tematică asemănătoare (aventuri pentru copii, sau aventuri într-o lume fantastică, creșterea unui copil singuratic etc.).

LIMBA

În predarea limbii, elevii însușesc varianta literară a limbii române în scris și oral. Programa se axează pe dezvoltarea finalităților și a competențelor elevilor pentru aplicarea regulilor gramaticale în comunicarea scrisă și orală.

Gramatica

Distincția dintre sunet și silabă în pronunțare - silaba este explicată numai pe baza unor cazuri tipice cu vocală la sfârșitul silabei, iar cazurile mai complexe vor fi abordate în clasele mai mari. Este de dorit să se facă o corelație cu materia din cultura muzicală (să li se explice că și cântecele se interpretează prin despărțirea cuvintelor în silabe).

La Morfologie se dezvoltă cunoștințe de bază despre substantive, verbe, adjective și numerale. Pentru fiecare parte de vorbire mai întâi se introduce noțiunea iar apoi se menționează clasificarea ei în subdiviziuni. De exemplu, mai întâi trebuie abordată noțiunea de substantiv ca parte de vorbire, prin exemple tipice de substantive proprii și comune. După aceea se va face distincția între subdiviziunile substantivelor: proprii și comune. În ceea ce privește verbul, mai întâi va fi abordat verbul ca parte de vorbire, iar apoi se va face distincția între timpurile verbale. Numeralul ca parte de vorbire trebuie corelat cu noțiunea de număr în matematică.

Cunoștințele de sintaxă se bazează pe cele deja învățate și se extind prin diferențierea propozițiilor după formă și înțeles.

Ortografie

Regulile de ortografie sunt însușite treptat de către elevi, prin repetarea și exersarea conținuturilor deja învățate și învățarea conținuturilor lor, prin diverse exerciții atât la nivelul cuvântului, cât și la nivel de propoziții și texte. Este de dorit să se facă o corelație cu materia la matematică în legătură cu scrierea abrevierilor pentru unitățile de măsură (de ex. kilogram, kilometru etc). Este necesar ca elevii să însușească scrierea corectă a abrevierilor pe care le folosesc zilnic, mai concret, următoarele cinci: *Ș.E., nr., etc., pag. și de ex.*

Exercițiile de ortografie permit elevilor să acorde o atenție deosebită regulilor ortografice și rolului lor în text. Rezolvarea sistematică a exercițiilor de ortografie adecvate permite ca în scurt timp atât cunoștințele teoretice de ortografie, cât și regulile ortografice să fie aplicate în practică spontan. Exercițiile de ortografie sunt cel mai bun mod de a învăța regulile ortografice, de a le verifica și de a înlătura eventualele obstacole în însușirea corectă a lor. La această vârstă ar trebui să se rezolve exerciții de ortografie simple care sunt potrivite pentru a însuși o singură regulă de ortografie dintr-un domeniu ortografic. Exercițiile de ortografie trebuie să fie pregătite, respectând în același timp principiile gradației, sistematizării, unității teoriei și practicii. Cu ocazia însușirii principiilor de ortografie, pot fi adecvate următoarele exerciții de ortografie: *copiere, dictare și scriere independentă.*

CULTURA EXPRIMĂRII (EXPRIMAREA ORALĂ ȘI SCRISĂ)

Dezvoltarea și avansarea culturii exprimării la elevi este una dintre cele mai importante sarcini de predare a limbii române. Scopul său final este ca elevii să însușească o comunicare bună și calitativă orală și scrisă.

Formele de bază ale exprimării orale și scrise sunt repovestirea, narațiunea și descrierea.

Repovestirea - în clasa a doua, predare culturii exprimării devine mai complexă și cu cerințele mai avansate în ceea ce privește această formă de exprimare orală și scrisă de către elevi. Este necesar să se încurajeze elevii să recunoască ce este important și ce nu este absolut nevoie să fie menționat când se repovestește ceva, pentru ca să nu se întâmple ca textul repovestit să fie mai lung decât cel original. De asemenea, repovestirea trebuie să se evalueze, adică să se arate elevilor ce au realizat cu mai mult sau mai puțin succes utilizând această formă de exprimare.

Narațiunea - cuprinde povestirea evenimentelor și întâmplărilor, povestirea bazată pe imaginație, pe tema dată, povestirea pe o imagine sau o serie de imagini.

Descrierea - este forma cea mai complexă de exprimare orală și scrisă în primul ciclu de învățământ. Din cauza numeroaselor limite de vârstă în activitatea cu cei mai tineri elevi, acest fel de exprimare lingvistică trebuie aplicat cu responsabilitate și respectând principiile de condiționare și gradație în realizarea ei: se va cere de la elevi să observe cu atenție, sesizeze, descopere, compare, și abia apoi conținutul descris să-l contureze în gând și să-i dea formă lingvistică. Deoarece descrierea este adesea pusă în relație strânsă cu citirea și interpretarea textului (în special al celui literar-artistic), este necesar ca în mod constat atenția elevilor să fie concentrată asupra locurilor și tipurilor de texte care sunt bogate în elemente descriptive (descrierea naturii, anotimpurilor, obiectelor, plantelor și animalelor, personajelor literare etc.), deoarece ele sunt cele mai bune modele pentru însușirea spontană a tehnicilor de descriere ca o abilitate permanentă.

Cultură exprimării la elevi se cultivă și prin activități de joc, în special prin exerciții lingvistice. Tipurile de jocuri ar trebui selectate în funcție de interesele elevilor sau în contextul conținutului didactic. Acestea pot fi jocuri de conversație, de exemplu, discuția cu un personaj literar, apoi jocuri de situație, respectiv situații din viața reală, de exemplu, o conversație într-un magazin, discuția cu medicul. Pot fi alese și rebusuri, ghicitori, cimilituri, exerciții de dicție, cuvinte încrucișate simple, asociații, alcătuirea propozițiilor, extinderea propozițiilor date.

Exercițiile lexico-semantic servesc la îmbogățirea vocabularului elevilor și de a le demonstra că există diferite posibilități în alegerea cuvintelor și expresiilor și în utilizarea eficientă a acestora. Prin aplicarea exercițiilor lexico-semantic la elevi se dezvoltă aptitudinea de a reflecta și de a căuta o expresie lingvistică adecvată pentru ceea ce doresc să spună (în funcție de situația de comunicare) și se mărește numărul acestor expresii în vocabularul lor. Exercițiile de acest tip ar trebui să fie puse în corelație cu interesele elevilor și conținuturile didactice. Simțul pentru exprimarea precisă și înțelegerea sensului cuvintelor și a expresiilor se dezvoltă prin diferite exerciții, cum ar fi *descrierea ființelor și obiectelor*, iar la elevii de

această vârstă pot stârni interes și exercițiile de *completare a propoziției* (de exemplu, se dă o propoziție în care lipsește verbul).

III. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Urmărirea progresului și evaluarea realizărilor elevilor este formativă și sumativă și se realizează în conformitate cu *Regulamentul de notare a elevilor în instrucția și educația elementară*. Procesul de monitorizare și evaluare a unui elev ar trebui să înceapă cu o apreciere inițială a nivelului la care se află elevul. În procesul de predare și învățare profesorul într-un mod continuu și adecvat arată elevului calitatea cunoștințelor de care dispune, printr-un feedback suficient de clar și informativ, care să aibă rol de încurajare a elevului. Fiecare activitate este un prilej bun de apreciere a progresului și de oferire a unui feedback, iar elevii trebuie învățați și încurajați să-și evalueze propriul progres în realizarea finalităților la această disciplină școlară, dar și progresul altor elevi.

RUSINSKI JEZIK

Назва предмета	РУСКИ ЯЗИК
Циль	Циль настави руского языка то розвиване язичних способносцох и оспособйоване школярох же би ефикасно комуниковали на руским языке; розвиване думаня и критицкого одношена гу дйисносци; упознаване зоз традицию и культуру свойого народа, пестуюци свидомосц о значеню улоги языка за очу ване национального иодентитета; упознаване зоз сучасними культурами других народоих и универзалними вредносцами гуманистичней традициї.
Класа	друга
Рочни фонд годзинох	180 годзини

ВИХОДИ По законченной класи школяр:	ОБЛАСЦ/ТЕМА	ЗМИСТИ
- розликуе глас и склад и препознава самоглашніки и консонанти; - розликуе файти словох у типичних прикладах; - одредзуе основни граматични категорії меновнікох и дієсловох; - розликуе виреченя по форми и значеню; - почитуе и применюе основни правописни правила; - влада з основну техніку читаня и писаня; - пренайдзе експлицитно виражени информации у едноставним тексту (линеарним и нелінеарним) - розликуе кніжовни файти: писню, приповедку, басну, сказку, драмски текст; - одредзи главне збуванє, час и место збуваня у пречитаним тексту; - обачи главни и побочни подоби и розликуе їх позитивни и неґативни прикмети;	ЯЗИК	Граматика Виреченє - розуменє виреченя як обвисценя, питаня и розказу. Замерковйованє потвердзуюцих и одрекаюцих виреченьох. Означованє виреченя у бешеди - интонация и павза. Велька початна буква на початку виреченя и знак интерпункції на концу (точка, викричнїк и знак питаня). Слова. Обачованє и препознаванє словох котри знача менованє и котри знача дію - як главних словох у виреченю. Власни и заєдніцки меновніки. Розликованє роду и числа словох у виреченю. Дієслова. Прешли, терашні и будужи час. Описни прикметніки. Слова за означованє часу, места, количества, способу. Склад и глас Вокали и консонанти и дзелєнє словох на склади у вигваряню и писаню. Правопис Познаванє и правилне хаснованє шицких буквох. Повязованє буквох при писаню.

- розликує стих и строфу; - обачує стихи хтори ше римую; - поясні значенє присловки и поуки хтору обачує у басни; - наведзе єдноставни приклади поровнаня з текстох и каждодньового живота; - чита текст почитуюци интонацию виреченя або стиха; - виразно рецитує писню; - виводзи драмски текст; - виноши свойо думанє о тексту; - хаснує розлични форми усного и писменого виражованя: преприповедованє, приповеданє, описованє; - правильно состави длугше и подполне виреченє и скапча вецей виреченя до кратшей целосци; - участвує у розгварки и меркуюци слуха собешедніка; - розликує основни часци текста:(наслов, пасус, мєно автора, змист); - виразно чита текст;		Писанє з друкованима и писанима, велькими и малима буквами. Велька буква на початку виреченя. Велька буква при писаню особних мєнох и презвискох, єднословних ґеоґрафских мєнох и мєнох улїцох. Писанє адреси. Розкладанє словох на склади при писаню. Писанє неґації. Скраценя за мєри и общи скраценя: ОШ, итд. нпр. Точка, знак питаня, викричнік, два точки и запяти при начишльованю.
	КНІЖОВНОСЦ	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезия Мирослав Антич, Кед сом бул вельки Исмет Бекрич, Хлапцово щєсце Ґриґор Витез, Як жиє Антонтон Иван Франко, Лішак Микита Мелания Павлович, Нїтка Мирон Будински, Вредни стари людзе Мирон Будински, Наисце ше боїм Микола М. Кочиш, Хмара на верху тополї Микола М. Кочиш, Додня пред дньом Микола М. Кочиш, Вечар Мирон Колошнїя, Здогадованє на дзєцинство Мирон Колошнїя, Яка моя мац Ирина Гарди Ковачевич, Шлебода Ирина Гарди Ковачевич, Нєшор Серафина Макаї, Мой оцєц Серафина Макаї, Велька гришка Серафина Макаї, Ґовля на високей ноги Василь Мудри, Коваль Яким Олеяр, Коминяр Митро Надь, Кед слунко Гавриїл Надь, Брамушка и пчолка Дюра Папгаргаї, Мож пожувац вельку ствар Михал Симунович, Мой пес Руски народни писнї, Наврачали Проза Душан Радович, Приповедка о малим пальцу Йованка Йорґачевич, Пеги Карло Колоди, Пинокио Михайло Томчанї, Яй, нови чижми Мирон Канюх, Димчок и димиско Мирон Канюх, Єден од шмелих Михал Ковач, За валалом Микола Скубан, Врацена цмота Любомир Сопка, Гледанє Штефан Чакан, Заячок и пчолка Басна, Налпа и єй дзєци Басна, Лішка и журавель Басна, Гавран и лішка Руска народна приповедка, Гуска на єдней ноги Росийска сказка, Хвости

Драмски тексти

Драмски тексти зоз Заградки по вибору

Популарни и информативни тексти

Вибор популярних и информативних текстох зоз часописа за дзеци Заградка

ДОМАШНЯ ЛЕКТИРА

Х. К. Андерсен, Сказки, вибор

А. С. Пушкин, Сказка о рибарови и рибки

Вибор зоз сучасней поезиї и прози за дзеци на руским языку

Кніжовни поняца:

- стих, строфа, рима
- басна
- сказка
- тема, место и час збуваня
- подїя
- рядошлїд збуваньох
- главна и побочни подоби
- подоби у драмским тексту

Читанє

Дальше увежбованє технїки читаня наглас и у себе з розуменьом пречитаного.

Ускладзованє інтонації и темпа читаня зоз природу текста.

Читанє и виводженє драматизованого текста по улогах.

Унапрямене читанє - читанє зоз напредок задатим задатком.

Читанє у себе як пририхтованє за самостойне читанє и ученє.

Робота на тексту

Замерковйованє важнейших целосцох у тексту (пасус, епизода) и одредзованє можлївих поднасловох.

Ушорйованє часцох текста до хронологїйней и смисловей логїичней целосци.

Обачованє характеристичних детальох при опису амбиенту, подобох и подїйох.

Обачованє хронологїї збуваньох и вязох причина - пошлїдок.

Заберанє власного становиска ґу поступком подобох.

Замерковйованє суцного у тексту и його розуменє.

Розуменє функції наслова и поднаслова у тексту.

Преприповедованє на основи заєднїцкогo и индивидуалного плану приповеданя - детально и зжато.

Предлужованє и дополньованє приповедки. Замерковйованє опису, директней бешеди и диалоґу.

Толкованє порученьох, намирох и чувствох виражених у тексту.

Обачованє розличних значеньох словох у зависносци од контексту и їх хаснованє у

		бешеди. Розликованє приповедки, сказки, басни, загадки и присловки. Упутйованє школяра на способ хаснованя учебніка, библиотеки и гледанє и находзенє конкретного змисту у учебніку або задатку.
	ЯЗИЧНА КУЛТУРА	Усне висловйованє Преприповедованє змисту кратших текстох, театралних представох, филмох и ТВ емисийох за дзеци - спрам плану составеного зоз детальних питаньох и спрам плану з пообщенима питаннями. Преприповедованє по часцох и у целосци. Приповеданє о подійох спрам шора сликох, спрам єдней слики, або по плану у форми питаньох, або поднасловох. Описованє предметох, людзох, животиных, рошлінох. Обачованє и менованє виразних прикметох. Описованє по плану. Менованє и описованє зявеньох у природи. Идентитет - менованє родзинства, сушєдства, познатих и непознатих. Приповеданє о себе и своєй улоги у подійох. Приповеданє о истей події з вецей углох патреня. Комуникация - обачованє, менованє и описованє одношеньох у природи. Виразованє дзеки (афирмативно и процивно) - сцем, будзем, жадам, наздавам ше и подобне. Менованє предметох и зявеньох з рижними словами Збогацованє словніка з хаснованьом язичних бавискох - загадки, ребуси, крижальки, осмосмерки, асоцияції и подобне. Сценске приказованє драмского або драматизованого текста. Писанє висловйованє Преписованє виреченьох и виривкох з текстох з цильом же би ше усовершовало техніку и швидкосц писаня. Преписованє кратших виреченьох з напредок задатим задатком. Писани одвити на поставени питання и поставяне питаньох на задати одвит. Диктати - рижни файти творчих диктатох, контролни и автодиктат. Записованє змистох кратших текстох або опису подійох спрам плану составеного з пообщених питаньох. Описованє спрам слики котра представя целосну подію спрам плану з пообщенима питаннями. Описованє єдноставнейших подійох и предметох спрам плану у форми тезох. Опис особи. Заєдніцки писани состав (преприповедованє, приповеданє, описованє) з намиру же би ше обачели основни правила о логичним рядошлїду події.

Ключни поняца: кніжовносц, язык и язична култура.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧНО-МЕТОДИЧНЕ ВИТВОРЙОВАНЄ ПРОГРАМИ

Наставну програму предмета Руски язык у другой класи основней школи творя три наставни обласци - Кніжовносц, Язык и Язична култура. Заснована є на виходох, односно на процесу ученя и школярских посцигнуцох.

I. ПЛАНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Планованє настави и ученя Руского языка облапя правене рочного и оперативних планох, як и писанє пририхованьох за години. Рочни план ма у себе число годзинох по обласцох розпоредзених по мешацох, у складзе зоз школским календаром, планованим фондом годзинох по обласцох и рочним фондом годзинох. Препоручене число годзинох по предметних обласцох Кніжовносц - 70 години, Язык - 40 години и Язична култура - 70 години. Шицки обласци ше преплетаю и ані єдну не мож виучовац изоловано од других обласцох. При планованю треба водзиц рахунку о корелациї з другима наставними предметами и функционално повязовац тексти до зродних тематичних целосцох. Оперативни план треба же би мал рубрику зоз операционализованима виходами, дефинованима наставними єдинками, рубрику за медзипредметну повязаносц и рубрику за евалуацию квалитета планованого, як и други елементи кед су потребни наставнікови. Пририхованє за годину подрозумює дефинованє цильа години, дефинованє виходох у одношеню на циль години, планованє активносцох школярох и наставніка, планованє способох преверйованя витвореносци виходох, вибор наставних методох и поступкох ученя, як и наставних средствох хтори буду похасновани.

II. ВИТВОРЙОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

КНІЖОВНОСЦ

Препоручени змисти зобласци Кніжовносц звладую ше у цеку целого школского рока, зоз помоцу Читанки як основного наставного средства, так же учитель планує их реализацию у складзе зоз индивидуалними характеристиками школярох и вкупними можлівосцами колектива, руководзаци ше зоз виходами ученя.

Дальше увежбованє техніки читаня наглас и у себе з розуменьом пречитаного подрозумює не лєм плановани тексти зоз школскей и домашней лектири, але наставнік ма можлівосц вибрац даєден текст зоз сучасней литератури за дзеци по руски, або избрани кніжовни, як и науково-популярни тексти зоз часописа за дзеци Заградка, як и читанє одвитуючих текстох зоз учебнікох за други наставни предмети (текстуални задатки зоз математики, упутства за роботу у настави предмета Швет коло нас, упутства за рижни файти наставних лїсткох як за индивидуалну, так и за ґрупну роботу и подобне). На тот способ школяре вежбаю як читанє наглас так и читанє у себе, зоз напредок задатим задатком и пририхтую ше за самостойне ученє. Квалитетне читанє ма вельо функций, а скорей шицкого функцию трансфера, понеже без читаня и розуменя пречитаного скоро же нет ученя других предметох. Успишносц у шицких других предметох и обласцох ученя директно завиши од квалитета читаня односно розуменя пречитаного.

Робота на тексту

Читанє кніжовного тексту служи и як приклад за розуменє и препознаванє порученьох хтори текст ноши, але и препознаванє кніжовней файти (приповедка, сказка, басна, загадка, присловка и драмски текст) и ей характеристикох, без дефинованя поняцох. У другой класи треба обрациц увагу на обачованє важнейших целосцох у тексту, на похопйованє пасуса як часци ширшого текста, ушорйованє часцох текста до хронологийней и смисловей логичней целосци. При анализованю амбиенту, подобох и подїйох оспособйовац школярох же би обачовали характеристични деталї, препознавали причиново - пошлїдково вязи, а окреме же би шлєбодно виношели свойо становиска и аргументовали их зоз прикладами зоз текстох. Школярох треба мотивовац же би препознавали и

толковали поручення, наміри і чувства у прочитаних текстах, але і же би їх повязовали з власним мистецтвом. Толкованє текста ше найвецей зводзи на елементи розуменя події, фабули і основного порученя. До тих елементох мож дійсц зоз шлебодну розгварку, але школярох вше баржей треба унапрямовац на препознаванє одредзених зявеньох у реалним живоце.

Обробок драмских текстох за дзеци як і драматизация обробених текстох оможлівює мотивованє школярох на рижни творчи активносци як цо то сценски наступ, драмске бависко, бабкарске бависко, драмски диялогі. Розвиванє кніжовних поняцох при школярох не подроумює ученє дефиницийох, але менованє і описне обгрунтованє поняцох, обачованє улоги одредзеного поняца у кніжовноуметніцким тексту.

ЯЗИК

Ґраматика и правопис

У настави языка школяре ше оспособюю за правилну усну и писану комуникацию на стандартним руским языку. Прето поглядваня у тим програму не унапрямени лем на язични правила и ґраматични норми, але на їх функцию. Програма унапрямена на розвиванє виходох и школярских компетенцийох за примену ґраматичних правилох у писаней и бешедней комуникації.

Плановани ґраматични и правописни правила ше не усвоюю и увежбую изоловано, але повязано зоз другима наставними обласцами, без огляду чи то буду похасновани приклади зоз даедного кніжовного діла, чи усвоєне правило злепшує школярску усмену або писану комуникацию. Так наприклад розуменє виреченя як обвисценя, питаня и розказу и означованє виреченя у бешеди з хаснованьом одвитующей интонації и павзох найлегчейше мож увежбовац зоз виразним читаньом одвитующих текстох, зоз читаньом диялогіох и драматизацию обробених кніжовних ділох. Так школяре ефикаснейше усвоюю и знаня вязани за правилне хаснованє знакох интерпункції бо на практичних прикладах видза розлики медзи німа и їх функцию, як у кніжовних ділох, так и у каждодньовой комуникації. Зоз морфології ше розвиваю основни знаня о меновнікох, дієсловох и прикметнікох. За каждую файту словох перше ше уводзи поняце, а потим розликованє подфайтох.

Правописни правила школяре усвоюю поступне, зоз повторюваньом уж наученого и поступним уводзеньом нових змистох, и то преїґ рижних вежбаньох як на уровню словох, так и на уровню виреченьох и текста. Правописни вежби оможлівюю школяром же би усвоєне правописне знанє практично и спонтано применювали. У тим возросту би требало применювац прости правописни вежби хтори вигодни за зладованє лем єдного правописного правила, почитуюци принципи поступносци, систематичносци, єдинства теорії и пракси.

ЯЗИЧНА КУЛТУРА

Усне висловйованє

Усне висловйованє у другей класи часта форма комуникації у школи. За розвой и култивованє усней комуникації треба цо вецей хасновац дзецом прицагуюци бависка представяня, бависка улогах, драмски бависка, рецитованє, бабкарски бависка, бависка асоцияції, здумованє приповедкох зоз їх преширйованьом, уводзеньом нових подобох, пременуку подійох и подобне. Школяре тиж треба же би научели описовац, поднесц звит, преприповедац самостойно, по парох або у ґрупи. Таки интеґративни бависка опушую школярох. Мож их комбиновац зоз рисованьом рисункох, або стрипох, лебо их обогацц зоз рухами и музику цо ище баржей помоцнює їх мотиваційни характер. То можу буц и бешедни бависка нпр. розгварка зоз кніжовну подобу, або ситуацийни бависка одн. стварни ситуації.

Познейше усна комуникация ше баржей опера на дзедцинске мистецтво и розвива ше през зложенши активносци. Циль таких активносцох рижнородни:

- порушованє школярох же би участвовали у комуникації
- пестованє язично правилней комуникації

- же би знали поднесц звит о власней работи и работи других,
- же би знали описац предмети, людзох,животинї, рошлїни, зявеня у природи, або слики
- же би знали виприповедац своєю дожица, правилно спатраюци свою улогу у подїї, або же би приповедали о подїї з вецей углох патреня
- оспособйованє школярох же би виражовали дзеку (афирмативно и процивно: сцем, будзем, жадам, надавам и радуєм ше и подобне).

Писане висловйованє

Писана комуникация подроумює одношенє школяра зоз текстом.Найчастейши вежби за розвой писаней комуникації то: преписованє, диктат, писане одвитох на питаня, опис,писане преприповедованє текста, писани состави о одредзеной теми итд.

Преписованє виреченьох и виривкох з текстох ше вежба з цильом же би ше усовершовало технїку и швидкосц писаня, але преписованє може буц и з напредок задатим задатком (дополньованє виреченьох, ушорйованє деформованого виреченя, пренаходзене гледаних прикладах и подобне).

Диктат як форма писаного вежбаня наменєни за розвиванє правописних навикнуцох и за преверйованє общей писменосци школярох, але ше зоз нїм можу ришовац и язични и стилски задатки.У другой класи мож попри диктатох з толкованьом, диктатох зоз зопераньом гришкох, контролних и автодиктатох, хасновац и творчи диктати зоз уруцованьом словох, або пременку словох (пременка роду, числа словох, або писанє у другим чаше).

При писаним преприповедованю потребне оспособйовац школярох же би обачовали цо значне, цо мож посцигнуц зоз вреднованьом преприповедованя и наглашованьом школяром цо успишне, а цо меней успишне у тей форми виражованя.

Приповеданє облапя приповеданє збуваньох и дожицох, приповеданє на основи мрії, на задату тему, приповеданє на основи слики, або шора сликох.

Описованє найзложенша форма усного и писменого виражованя. Школярох перше треба оспособиц же би ше меркуюци припатрали, обачовали, одкривали, замерковйовали, поровновали, а аж вец дату предметносц думково заокружовали и язично оформйовали.При читаню кнїжовноуметнїцких текстох треба школярску повагу унапрямиц на гевти места у хторих єст даяки описни елементи, бо то найлепши приклади за спонтане усвойованє технїки описованя.

Язичну култура школярох пестує ше и през бависково активносци, окреме през язични вежби.Файту бависка треба вибрац спрам интересованьох школярох, або у контексту наставного змиста.То можу буц ребуси, загадки, розчитованки, єдноставни крижальки, осмосмерки, асоцияції, преширйованє задатих виреченьох итд.

Лексично-семантични вежби служба за збогацованє словнїка школярох указуюци на розлични можлївосци при вибераню словох и виразох, Так ше при школярох розвива звикнуце же би гледали адекватни язични вираз за тото цо сцу виразиц, зависно од комуникативней ситуациї и звекшує ше фонд таких словох и виразох у їх словнїку.

III. ПРОВАДЗЕНЄ И ВРЕДНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Провадзене напредованя и оценьованє посцигнуцох школярох треба же би було формативне и сумативне и реализує ше спрам Правилнїка о оценьованю школярох у основним образованю и воспитаню. Провадзене и вреднованє школяра почина зоз инициялним преценьованьом уровня на хторим ше школяр находзи. Под час реализациї настави и ученя наставнїк порядно указує школярови на квалитет його посцигнуцох, так же би повратна информация була прилагодзена, достаточна ясна и мотивацийна. Школярох треба оспособйовац же би преценьовали власне напредованє спрам витворйованя виходох предмета, як и напредованє других школярох.

SLOVAČKI JEZIK

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK
Cieľ	Cieľom učenia slovenského jazyka je, aby žiaci zvládli základné zásady slovenského spisovného jazyka kvôli ústnemu a písomnému vyjadrovaniu, pestovali povedomie o význame úlohy jazyka v zachovávaní národnej identity; aby boli schopní analyzovať zvolené literárne a iné umelecké diela zo slovenského a svetového umeleckého dedičstva, pestovať tradície a kultúru slovenského národa a rozvíjať interkultúralnosť.
Ročník	druhý
Ročný počet hodín	180 hodín

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/TÉMA	OBSAHY
- rozlišovať literárne žánre: báseň, poviedku, bájku, rozprávku, dramatický text; - určiť základnú udalosť, čas a miesto konania deja v prečítanom texte; - určiť poradie udalostí v texte; - určiť hlavné a vedľajšie postavy a odlíšiť ich kladné a záporné vlastnosti; - rozlíšiť verš a strofu; - určiť verše, ktoré sa rýmujú; - vysvetliť význam príslovia, porekadla a ponaučenia, ktoré zistil v bájke; - uviesť jednoduché príklady prirovnania z textov a každodenného života; - čítať text a správne uplaňovať intonáciu vety/verša; - umelecky recitovať báseň; - predviesť dramatické texty; - vyjadriť svoju mienku o texte; - rozlišovať hlásku a slabiku a poznať samohlásky, spoluhlásky a dvojhlásky; - rozlišovať slovné druhy v typických príkladoch; - určiť základné gramatické kategórie podstatných mien a slovies; - rozlišovať vety podľa významu; - rešpektovať a uplatňovať základné pravidlá pravopisu; - poznať najfrekventovanejšie vybrané slová; - vyhľadať explicitne vyjadrené informácie v jednoduchom texte (lineárnom a nelineárnom); - využívať rôzne formy ústneho	LITERATÚRA	ŠKOLSKÁ LEKTÚRA Poézia Ľudová pieseň: <i>Spievanky, Tancuj, tancuj Kukulienka, Bodaj by vás, Moje milé premilené jahody,...</i> Alojz Čobej: <i>Čo všetko deťom k šťastiu treba</i> Štefan Moravčík: <i>Slovenčina, Veľká noc-veľký deň</i> Mária Rázusová-Martáková: <i>Mesiačikove úbehy /Ranená breza</i> Ľudmila Podjavorinská: <i>Na tanci, Prosba vtáčkov</i> Elena Čepčeková: <i>Prvý sneh</i> Juraj Tušiak: <i>Keď moja mama nie je doma, Do školy, Zajkove nové nohavičky</i> Ljubivoje Ršumović: <i>Uch, ale je škola skvelá</i> Krista Bendová: <i>Ako Jožko Pletko pozašival všetko/ Tanierik</i> Pavel Mučaji: <i>Lastovičkám na cestu</i> Ľubomír Feldek: <i>Bájka o elektrickom drôte</i> Gabriela Hertlíková: <i>Vianočné darčeky, Mikuláš</i> Iveta Bognárová: <i>Posledný deň školského roka</i> Ján Smrek: <i>Na jar</i> Ľudové riekanky: <i>Keď slnko zasvieti, Nesie vtáčik slámku,...</i> Hádanky, vyčítanky, uspávanky, vinše (výber). Próza Ľudová rozprávka: <i>O medovníkovom domčeku</i> (podľa P. Dobšínskeho), <i>O dvanástich mesiačikoch</i> (podľa B. Nemcovej), <i>Ako zvieratka prezimovali,...</i> Ezopská bájka: <i>Lev a myš</i> Dositej Obradović: výber z bájok Jozef Pavlovič: <i>Prečo sú zajace nevzdelané</i> Sibyla Mislovičová: <i>Nie je myš ako myš</i> Božena Trilecová: <i>Doktor Blažej</i> Daniel Hevier: <i>Upratovačka a rozhadzovači</i> Mária Haštová: <i>Srnka Cupilupka</i> Mária Ďuričková: <i>Nedokončená rozprávka</i> Mária Jančová: <i>Rozprávka o ježkovi</i> Tomáš Čelovský: <i>Keď narastiem</i>

a písomného vyjadrovania: prerozpávanie, rozprávanie, opis; - správne utvoriť dlhšiu a úplnú vetu a spojiť viac viet do kratšieho celku; - zúčastniť sa v rozhovore a pozorne počúvať spolubesedujúceho; - rozlíšiť základné časti textu (názov, odsek, meno autora, obsah). - poznať tradičné slovenské zvyky a predniesť vinše vzťahujúce sa na sviatky		Silvia Čaňová: <i>Ako sa do hory volá, tak sa z hory ozýva</i> Ľudové porekadlá a príslovia. Dramatické texty Detské ľudové hry: <i>výber</i> Anna Nemogová Kolárová: <i>Tomáš dostáva darčeky Žartíky</i> Populárne a informatívne texty Výber z ilustrovaných encyklopédií a časopisov pre deti o významných osobnostiach slovenského jazyka, literatúry a kultúry DOMÁCA LEKTÚRA (najmenej tri diela podľa výberu) 1. Výber z krátkych foriem ľudovej slovesnosti (hádanky, príslovia, porekadlá, vyčítanky) 2. Hans Christian Andersen: <i>Palculienka, Princezná na hrášku</i> 3. Výber z veršov Márie Rázusovej Martákovej a Ľudmily Podjavorinskej 4. Mária Ďuríčková: <i>O Gul'kovi Bombul'kovi</i> 5. Jozef Cíger Hronský: <i>Budkáčik a Dubkáčik</i> 6. Výber z krátkych rozprávok pre deti 7. A. S. Puškin: <i>Rozprávka o rybárovi a rybke</i> Literárne pojmy: - verš, strofa, rým; - ľudová uspávanka; - bájka; - rozprávka; - téma, miesto a čas konania deja, sled udalostí; - hlavná a vedľajšia postava (výzor, základné vlastnosti a správanie); - postavy v detskom dramatickom texte.
	JAZYK Gramatika, pravopis a ortoepia	Hláska a slabika; samohlásky, spoluhlásky a dvojhásky. Slovné druhy: podstatné mená (vlastné a všeobecné); rod a číslo podstatných mien; slovesá; slovesné časy: minulý, prítomný, budúci čas; prídavné mená (akostné); číslovky (základné a radové). Vety: oznamovacie, opytovacie, rozkazovacie a zvolacie. Veľké písmeno: písanie názvov štátov, miest a dedín (pozostávajúcich z jedného alebo viac slov) a jednoduchých geografických názvov. Interpunkcia: bodka (na konci vety a za radovým číslom); dvojbodka a čiarka pri napočítaní; písanie dátumu arabskými a rímskymi číslicami. Písanie skratiek: (jednotky miery a najfrekventovanejších skratiek ZŠ, č., atď., str. a npr.).
	JAZYKOVÁ KULTÚRA	Písanie y/ý vo vybraných slovách. Písanie i/í po obojakých spoluhláskach. Porozumenie prečítaného prostredníctvom odpovedí na otázky.

		Osnova na prerozprávania krátkych textov (lyrických, epických, dramatických) zložená z jednoduchých otázok. Osnova opisovania na základe priameho pozorovania. Pravopisné cvičenia: odpisovanie, diktát a samostatné písanie. Jazykové cvičenia: hádanky, rébusy, krížovky, osemsmerniky, asociácie, tvorenie viet, rozvíjanie zadaných viet. Lexikálno-sémantické cvičenia: dopĺňanie viet, opis bytostí a predmetov. Prednes dramatického/ zdramatizovaného textu.

Kľúčové pojmy: literatúra, jazyk, jazyková kultúra

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia *slovenského jazyka* založený je na výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje, rozširuje a prehlbuje cez tri vzdelávacie oblasti tohto vyučovacieho predmetu.

I. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Plánovanie vyučovania a učenia zahŕňa vypracovanie ročného a operatívnych plánov, ako aj zveľadenie príprav na hodinu/deň/týždeň. *Ročný plán* sa vypracúva vo forme Ganttovho diagramu a obsahuje počet hodín podľa oblastí, ktoré sú rozvrhnuté podľa mesiacov a v súlade so školským kalendárom, plánovaným počtom hodín podľa oblastí a ročným fondom hodín.

Program vyučovania a učenia predmetu *Slovenský jazyk* v druhom ročníku základnej školy obsahuje tri vzdelávacie oblasti: literatúra, jazyk a jazykovú kultúru. Odporúčané rozdelenie hodín podľa vzdelávacích oblastí: literatúra - 70 hodín, jazyk - 40 hodín a jazyková kultúra - 70 hodín. Všetky tri oblasti sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti s inými oblasťami.

K ročnému plánu sa zostavuje aj zoznam textov, ktoré sú rozvrhnuté na každý mesiac a zároveň aj zoznam diel na domácu lektúru. Mesačný rozvrh textov, ako aj doteraz, sa zakladá na zoskupovaní textov a zároveň spájaním textov podľa rôznych kritérií - podstata a úloha literárneho diela; druhy textov; účel textov: na získavanie gramotnosti /čítanie/ čítanie s porozumením /prerozprávania /analýza; rýchlosť napredovania žiakov; ročné obdobia; významné dátumy a sviatky; zvláštnosti žiackeho kolektívu, školy a lokálne spoločenstvá; predmetová a medzipredmetová spätosť obsahov a výkonov; medzipredmetové kompetencie atď. Teda, korelácia sa umožňuje kombinovaním textov do podobných tematicko-motívových celkov podľa rôznych kritérií. Príklady funkčného spájania textov podľa podobnosti diel môžu byť nasledujúce (ale vôbec nie jediné):

- priateľstvo (Anna Nemogová Kolárová - *Tomáš dostáva darčeky*, Anna Minichová - *Najsladšia mandarínka* (ako výberový text));
- rodina (ľudové uspávanky, Alojz Čobej - *Čo všetko deťom k šťastiu treba*, Krista Bendová - *Tanierik*, Gabriela Hertlíková - *Mikuláš a Vianočné darčeky*);
- žiacke obdobie (Ljubivoje Ršumović - *Uch, ale je škola skvelá*, Juraj Tušiak - *Do školy*, Iveta Bognárová - *Posledný deň školského roka*, Daniel Hevier - *Upratovačka a rozhadzovači*);
- humor (ľudová riekanka: *Nesie vtáčik slámku*, ľudové piesne: *Tancuj, tancuj, Bodaj by vás*, Ľudmila Podjavorinská - *Na tanci*, Krista Bendová - *Ako Jožko Pletko pozašival všetko*, Juraj Tušiak - *Zajkove nové nohavičky*, Sibyla Mislovičová - *Nie je myš ako myš*);
- dospievanie (Tomáš Čelovský - *Keď narastiem*)

• opis prírody (ľudová riekanka - *Keď slnko zasvieti*, Elena Čepčeková - *Prvý sneh*, Pavel Mučaji - *Lestovičkám na cestu*, Mária Rázusová Martáková - *Mesiacikove úbehy*);

• svet rozprávok (Alexander Sergejevič Puškin: *Rozprávka o rybárovi a rybke*, ľudové rozprávky);

• poučné rozprávky (Ľubomír Feldek - *Bájka o elektrickom drôte*, bájky, Silvia Čaňová - *Ako sa do hory volá, tak sa z hory ozýva*, František Hrubín - *O nepodarených kozliatkach* (ako výberový text)).

Uvedenými príkladmi sa poukazuje na to, ako sa ten istý text môže spojiť s inými na rôzne spôsoby podľa rôznych motívov alebo tónu rozprávania. V druhom, tak ako aj v prvom ročníku, číta sa text na po častiach *Rozprávka o rybárovi a rybke* Alexandra Sergejeviča Puškina. To znamená, že sa na niekoľkých plánovaných hodinách, podľa plánu, ktorý si sám učiteľ utvorí, a zodpovedajúcou dynamikou bude čítať a analyzovať časť za časťou Puškinova veršovaná rozprávka.

Operatívny plán obsahuje rubriku s operacionalizovanými výkonmi, definovanými vyučovacími jednotkami, rubriku na plánovanú medzipredmetovú spätosť a rubriku na hodnotenie kvality naplánovaného, ako aj iné prvky podľa odhadu učiteľa. Pri vypracovaní ročného a operatívnych plánov nevyhnutné je dbať na školský kalendár a aktivity, ktoré sprevádzajú život v škole.

Príprava na hodiny má mať definovaný cieľ hodiny, definované výkony v súlade s cieľom hodiny, plánovanie aktivít žiakov a učiteľa v súlade s cieľom a definovaných výkonov, plánované formy hodnotenia dosiahnutých výkonov, výber stratégií učenia, metód a postupov učenia a doučovania.

II. REALIZÁCIA VYUČOVANIA A UČENIA

LITERATÚRA

Vo výučbe literatúry najdôležitejšie je u žiakov rozvíjať lásku k čítaniu (využívajúc aj báseň Tomáša Janovica *Moja knižnica*, Daniela Heviera *Prosím Ťa, čo nosíš*, ako i z Cd-čka báseň Vladimira Reislea *Knižka*), budovať pocit pekného a hodnotného, pestovať vkus. Čítanie potrebuje čas, vytrvalosť a oddanosť a pestovanie týchto vlastností je základom ďalšieho učenia. Prostredníctvom čítania literárno-umeleckých textov a rozhovorom o nich na hodine, buduje sa kritické myslenie, lebo žiaci majú mať názor na konanie a vlastnosti postáv, ako aj na rôzne udalosti v texte. Je obzvlášť dôležité, aby literatúra u detí intenzívne rozvíjala empatiu tým, že sa od čitateľov žiada, aby sa postavili do pozície druhého a aby pochopili najrôznejšie charakteristiky a konanie postáv. Výučba literatúry posilňuje národnú a kultúrnu identitu žiakov tým, že spoznávajú svoju literatúru a kultúru, ako aj literatúru a kultúru iných národov.

Školská lektúra je rozčlenená podľa literárnych druhov - *poézia, próza, dramatické texty pre deti* a obohatená výberom náučno-populárnych a informatívnych textov. Povinná časť školskej lektúry pozostáva hlavne z diel, ktoré patria do základného národného korpusu, ale je obohatená aj dielami pre deti zo svetovej literatúry. Výber diel je vekuprimeraný žiakom.

Jednotlivé diela z povinného korpusu sú voliteľné. Učiteľovi sa odporúča, aby spracoval najmenej:

• tri ľudové piesne

• riekanku *Nesie vtáčik slámku*, okrem na rozbor postupnosti dianiaí, aj na hovorové cvičenie a splývavú správnu výslovnosť pri spodobovaní spoluhlások

• najmenej dve bájky: *Lev a myš* a *aspoň jednu* z diela Dositeja Obradovića

• najmenej jedno dielo Ľudmily Podjavorinskej, Márii Rázusovej Martákovovej a Kristy Bendovej

Voliteľnosť umožňuje učiteľovi väčšiu kreativitu pri dosahovaní výkonov. Programom sa podporuje spoznávanie sa žiakov s významnými osobnosťami slovenského jazyka, literatúry a kultúry. Nevyhnutné je žiakom prezentovať význam zaznamenávania svitakov a prezentovať slovenské tradičné zvyky a obyčaje.

Pri interpretácii textov školskej a domácej lektúry, ale aj populárnych, informatívnych textov z časopisov pre deti, encyklopédií a pod. je potrebné všimnúť si tému, hlavné udalosti, priestorové a časové vzťahy v

prečítanom texte, ponaučenia a dôležité detaily v popisoch bytostí a prírody; všimnúť si hlavné a vedľajšie postavy v literárnom diele, ich pozitívne a negatívne vlastnosti a postupy; ich emocionálne stavy a rozlišovať pojmy dobro a zlo.

Žiak by si mal všimnúť formálne rozdiely medzi poéziou, prózou a dramatickým textom a ich základné charakteristiky (napríklad neprítomnosť fabuly v lyrike, rytmus veršov a strof, prítomnosť rýmov alebo sled udalostí v epike a dramatickom diele), ale nie na úrovni definovania pojmov. Žiak by mal rozlišovať literárne druhy: lyrickú báseň (uspávanku a vtipnú báseň - podľa melódie prednesu) od poviedky (bájk a rozprávky) a dramatického textu, ale bez uvádzania definície literárno teoretických pojmov. Podrobnejšie terminologické určovanie sa uvádza postupne v starších ročníkoch.

Žiak by mal pochopiť prenesený význam hádanky, ale existujúce štylistické postupy v nej sa nemenujú; rozpoznať žáner básne ako príbehu s preneseným významom (neuvádza sa pojem alegórie); že v rozprávkach a bajkách postavy môžu byť aj zvieratá, rastliny, predmety, antropomorfné bytosti (Šťastie, Nádej) alebo ľudia, má pochopiť prenesený význam bajky, odhaliť a vysvetliť ponaučenie. Žiaci sa učia tlmočiť porekadlá.

Pri spracovaní literárnych textov žiaci si rozvíjajú prvé literárno-estetické skúsenosti a vytvárajú vlastné postoje o diele, ktoré počúvajú alebo čítajú. Učiteľ podnecuje žiakov, aby vyjadrili svoje názory a argumentovali ich príkladmi z textu.

Poéziu (uspávanku, vtipnú a opisnú báseň) a prózu sa žiaci neučia rozlišovať na teoretickej úrovni. Prirovnanie ako štylistický prostriedok sa tiež nespracúva na teoretickej úrovni, ale sa od žiakov očakáva, aby si ho všímali v texte a aby uvádzali jednoduché príklady prirovnaní z každodenného života (napríklad: červená ako ruža, rýchly ako zajac, usilovný ako včela atď.).

Pri spracovaní dramatických textov pre deti žiaci sa motivujú k radu tvorivých aktivít, ktoré vznikajú v súvislosti s dielom (scénické predvedenie - predvádzanie dramatického textu, divadelné hry, bábkové divadlo, dramatizované dialógy, sledovanie detských divadelných predstavení, nahrávanie a komentovanie dramatizovaných úryvkov). Žiaci si tiež osvojujú pravidlá správania v divadle.

Rozvíjanie literárnych pojmov u žiakov neznamena učenie definícií, ale pomenovanie a opisné vysvetľovanie pojmu; určovanie úlohy určitého pojmu v literárno-umeleckom texte.

Literárne diela, ktoré boli sfilmované (*Rozprávka o rybárovi a rybke, Princezná na hrášku, O dvanástich mesiačikoch,...*) môžu poslúžiť na komparatívnu analýzu a zisťovanie rozdielov medzi literatúrou a filmom, na základe ktorej môžu žiaci prísť k záveru o podstate dvoch médií a rozvíjať svoju mediálnu gramotnosť. Žiakov možno usmerniť aj na iné filmy s podobnou tematikou (detské dobrodružstvá alebo dobrodružstvá vo svete fantázií, dospievanie osamelého dieťaťa a pod.).

JAZYK

Vo vyučovaní jazyka žiaci sa uschopňujú pre správnu ústnu a písomnú komunikáciu v spisovnom slovenskom jazyku. Program je usmernený na vývoj dosiahnutia výkonov a získanie žiackych kompetencií na uplatnenie gramatických pravidiel v písomnej a ústnej komunikácii.

Požiadavky v tomto programe nie sú usmernené len na osvojenie jazykových pravidiel a gramatických noriem, ale aj pochopenie ich funkcie a správne uplatnenie v ústnom a písomnom vyjadrovaní.

Gramatika

Rozlišovanie hlásky a slabiky pri ústnom vyjadrovaní - slabika sa vysvetľuje iba na typických prípadoch so samohláskou na konci slabiky, zatiaľ čo ostatné prípady sa spracúvajú vo vyšších ročníkoch. Je žiaduce vytvoriť koreláciu s výučbou hudobnej kultúry (poukazovať na to, že piesne sa spievajú tak, že sa slová delia na slabiky).

Z morfológie sa rozvíjajú základné poznatky o podstatných menách, slovesách, prídavných menách a číslovkách. Pre každý slovný druh sa najprv uvádza pojem a neskoršie rozdelenie. Napríklad, najprv by sa malo pracovať na pochopení pojmu podstatných mien ako slovného druhu a to na typických príkladoch

vlastných a všeobecných podstatných mien. Potom sa uvádza rozlišovanie druhov podstatných mien: vlastné a všeobecné. Slovesá sa najprv spracúvajú ako slovné druhy a neskoršie sa uvádza rozlišovanie kategórie času. Číslovky ako slovný druh sa spracúvajú v prepojení s výučbou matematiky.

Syntaxické poznatky sa nadväzujú na už naučené a rozširujú sa rozlišovaním viet podľa významu.

Pravopis

Pravidlá pravopisu si žiaci osvojujú postupne opakovaním a precvičovaním už naučeného a spoznávaním nových obsahov prostredníctvom rôznych cvičení tak na úrovni slova, ako aj na úrovni viet a textov. Je žiaduce vytvoriť koreláciu s vyučovaním matematiky v súvislosti s písaním skratiek pre merné jednotky. Je potrebné, aby si žiaci osvojili správne písanie všeobecných skratiek, ktoré používajú denne ZŠ, č., atď., str., npr..

Pravopisné cvičenia umožňujú žiakom venovať osobitnú pozornosť pravopisným požiadavkám a ich funkcii v texte. Systematické uplatňovanie zodpovedajúcich pravopisných cvičení umožňuje, aby teoretické pravopisné vedomosti včas prerástli na zručnosti, ako aj na praktické a spontánne uplatňovanie pravopisných pravidiel. Pravopisné cvičenia sú najlepším spôsobom, ako sa pravidlá pravopisu naučiť, overiť si ich, všimnúť si chyby a opraviť ich. V tomto veku by sa mali používať jednoduché pravopisné cvičenia, vhodné na ovládanie jedného pravopisného pravidla z jednej pravopisnej oblasti. Pravopisné cvičenia je potrebné pripravovať rešpektujúc princíp postupnosti, systematickosti, jednoty teórie a praxe. Pri ovládaní pravopisu je vhodné použiť nasledujúce pravopisné cvičenia: odpisovanie, diktáty a samostatné písanie.

JAZYKOVÁ KULTÚRA (ÚSTNE A PÍ SOMNÉ VYJADROVANIE)

Rozvíjať a zdokonaľovať jazykovú kultúru žiakov je jednou z najdôležitejších úloh vyučovania materinského jazyka. Jej konečným cieľom je, aby žiaci mali schopnosť kvalitne a prakticky účelovo ústne a písomne komunikovať.

Základné formy ústneho a písomného vyjadrovania sú prerozprávanie, rozprávanie a opisovanie.

Prerozprávanie - v druhom ročníku, vyučovanie jazykovej kultúry triedy (kategorizuje) a zvyšuje požiadavky v pláne tejto formy ústneho a písomného vyjadrovania žiakov. Treba podnecovať žiakov, aby sa snažili zistiť, čo je podstatné, a čo sa nemusí spomínať, keď rozprávajú o texte, aby sa nestalo to, že prerozprávaný text bude dlhší, od toho o ktorom rozprávajú. Rozprávanie o texte treba tiež hodnotiť, t. j. poukázať žiakom na menšie alebo väčšie vydatené segmenty tejto formy vyjadrovania.

Rozprávanie - zahŕňa rozprávanie udalostí a zážitkov, rozprávanie podľa vlastnej predstavivosti, podľa zadanej témy, rozprávanie podľa obrázka alebo skupiny obrázkov. Pri ústnom a písomnom prejave žiakov sa ako východiskový text pri zaznamenávaní sviatkov môže využiť báseň Jozefa Pavloviča *Mikuláš*, Štefana Moravčika *Vianočná vločka*. Pri rozbere práce v škole sa v korelácii s hodinami sveta okolo nás môže využiť text Kristy Bendovej *Bola raz jedna trieda* a *Dobré rady pre žiakov* ako i báseň Miroslava Degloviča *Na prázdniny*. Učivo o ročných obdobiach sa vo svete okolo nás môže spracovať v korelácii s básňami Eleny Čepčekovej *Ježkova komôrka*, Márie Topoľskej *Prvé lúče* a Gustav Langauera *To je krása*.

Opisovanie - najzložitejšia forma ústneho a písomného vyjadrovania v predmetnom vyučovaní. Kvôli početným vekovým obmedzeniam v práci s najmladšími žiakmi k tejto forme vyjadrovania treba pristupovať zvlášť zodpovedne a rešpektovať princípy podmienok vyučovania a dbať na postupnosť pri určovaní požiadaviek: uschopňovať žiakov, aby pozorne pozorovali, zisťovali, odhaľovali, všímali si, porovnávali, a iba potom svoje postrehy zmysluplne zakrúžkovali a jazykovo sformovali. Keďže sa opisovanie často spája s čítaním a posudzovaním textu (zvlášť literárno-umeleckého), treba stále usmerňovať pozornosť žiakov na tie miesta, v tomto druhu textov, ktoré majú mnoho prvkov opisu (opis prírody, ročných období, predmetov, rastlín a živočíchov, literárnych postáv a pod.), lebo sú to aj najlepšie vzory na spontánne osvojovanie techník opisovania ako trvalej zručnosti.

Jazyková kultúra žiakov sa pestuje prostredníctvom hravých aktivít, najmä prostredníctvom jazykových cvičení. Druhy hier treba voliť podľa záujmov žiakov alebo v kontexte obsahu vyučovania. To môžu byť

hovorové cvičenia, napríklad rozhovor s literárnou postavou, potom situačné hry, prípadne skutočné situácie, napríklad rozhovor v obchode, rozhovor u lekára. Možno si zvoliť aj rébusy, hádanky, rečňovanky, riekanky, vyčítanky, jednoduché krížovky, osemsmerovky, asociácie, tvorenie viet, rozvíjanie zadaných viet.

Lexikálno-sémantickými cvičeniami sa obohacuje slovná zásoba žiakov a poukazuje sa nimi na rôzne možnosti pri voľbe slov a výrazov a usmerní na ich účelovejšie využitie. Uplatnením lexikálno-sémantických cvičení sa u žiakov vytvára zvyk premýšľať a hľadať adekvátny jazykový výraz na to, čo chcú vyjadriť (v závislosti od komunikačnej situácie) a zvyšuje sa fond takých výrazov v ich slovnej zásobe. Druhy takých cvičení tiež treba zladit' so záujmami žiakov a vyučovacími obsahmi. Zmysel pre presné vyjadrovanie a porozumenia významu slov a výrazov rozvíja sa prostredníctvom rôznych cvičení, napríklad *opisbytosť a predmetov*, a pre žiakov tejto vekovej skupiny zaujímavé a podnetné môžu byť aj cvičenia *dopíňania viet* (napríklad uviesť vety, v ktorých chýba sloveso).

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA A UČENIA

Sledovanie napredovania a hodnotenie dosiahnutia výkonov žiakov formatívne a sumárne a realizuje sa v súlade s *pravidlami o známkovaní žiakov v základnom vzdelávaní a výchove*. Proces sledovania a hodnotenia jedného žiaka treba začať iniciálnym odhadom úrovne, na ktorej sa žiak nachádza. Odporúčajú sa vstupné a výstupné testy. Počas procesu vyučovania a učenia učiteľ sústavne a primeraným spôsobom upozorňuje žiaka na kvalitu jeho dosiahnutých výsledkov tak, aby spätná informácia bola prispôbená, dostatočne jasná a informatívna, aby mala úlohu podporujúcej spätnej informácie. Každá aktivita je dobrá príležitosť na hodnotenie napredovania a získavaním spätnej informácie žiakov treba uschopňovať a podnecovať, aby hodnotili vlastné napredovanie v dosiahnutí výkonov predmetu, ako aj napredovanie iných žiakov.

HRVATSKI JEZIK

Naziv predmeta	HRVATSKI JEZIK
Cilj	Cilj nastave hrvatskoga jezika jest jasno, točno i prikladno sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom, te ovladavanje pravilnim usmenim i pisanim izražavanjem, njegujući svijest o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnoga identiteta; osposobljavanje za tumačenje odabranih književnih i drugih umjetničkih djela iz hrvatske i svjetske baštine, radi njegovanja tradicije i kulture hrvatskoga naroda i razvijanja interkulturalnosti.
Razred	drugi
Godišnji fond sati	180 sati

ISHODI Nakon završene teme/područja, učenik će moći:	PODRUČJE/TEMA	SADRŽAJI
- razlikovati književne vrste: pjesmu, priču, basnu, bajku, igrokaz - razlikovati osnovne dijelove teksta (naslov, ulomak, ime autora) - odrediti glavni događaj, vrijeme i mjesto događaja u pročitanoj tekstu - odrediti redoslijed događaja u tekstu - razlikovati glavne i sporedne likove - zamijetiti važne pojedinosti o likovima: osnovne etičke osobine (npr. hrabar - kukavica) - zamijetiti uzročno - posljedičnu i vremensku povezanost događaja u priči	KNJIŽEVNOST	ŠKOLSKA LEKTIRA Poezija Josip Balaško, <i>Kasnojletni razgovor</i> Ivana Petriševac, <i>Jesen</i> Danica Divjak, <i>Darežljivi kišobran</i> Milan Taritaš, <i>Moja domovina</i> Rade Brajnović, <i>Baka i djed</i> Ivan Boždar, <i>Dušni dan</i> Vesna Parun, <i>Jež i istina</i> Ruža Zubac-Ištuk, <i>Mišica i tri sina</i> Tatjana Pokrajac-Papucci, <i>Kalendar, Doživjeti stotu</i> Ivan Tomičević, <i>Kako pozdraviti</i> Vera Zemunić, <i>Zimski prijatelji</i> Branislav Oblučar, <i>Ptice na žici</i>

- razumijeti tekstove s jasnim fabulativnim tijekom, stilski i sadržajno primjerene učeniku
- razlikovati dijelove pjesme: kiticu i stih, pjesničke slike
- razumijeti pjesme i pojedine pjesničke slike, stilski i sadržajno primjerene učeniku
- uočiti stihove koji se rimuju
- izražajno kazivati stihove
- objasniti značenje poslovice i pouke u basni
- načiniti usporedbu jednostavnog teksta i svakodnevnog života
- izvoditi igrokaze i iznijeti svoje mišljenje o igrokazu
- razlikovati otvornike i zatvornike
- rastavljati riječi na slogove
- odrediti broj slogova u riječi prema broju otvornika
- pravilno rastavljati riječi na kraju retka
- razumjeti imenice kao riječi kojima imenujemo sve što nas okružuje
- razlikovati imenice među drugim riječima u govornoj i pisanoj komunikaciji
- prepoznati i razlikovati izjavnu, upitnu i uskličnu rečenicu
- prepoznati i razlikovati jesnu (potvrdnu) i niječnu (odričnu) rečenicu
- pravilno sastaviti i povezati rečenice u smislenu, jasnu i razumljivu cjelinu
- poštivati pravopisnu normu
- pravilno pisati veliko početno slovo u imenima s kojima učenik dolazi u doticaj (jednočlanim i višečlanim), imenima ulica i trgova te naseljenih mjesta
- pisati višečlana vlastita imena, niječnicu u skladu s pravopisnom normom
- rabiti pravopisni znak spojnicu
- pravilno izgovarati i pisati skupove ije/je/e/i u češće rabljenim riječima
- pravilno izgovarati i pisati niječnice (riječce ne i ni) u niječnim izjavnim rečenicama
- pravilno izgovarati i pisati riječicu *li* u upitnim rečenicama
- uljudno razgovarati i slušati sugovornika u razgovoru
- postavljati pitanja i odgovarati na pitanja cjelovitom rečenicom
- oblikovati i ispričati kratku priču prema poticaju

Shel Silverstein (Šel Silverstajn), *Važno*
 Dunja Kalilić, *Teta mašta*
 Mladen Bjažić, *More*
 Gustav Krklec, *Praznik ljeta*

Proza

Sanja Pilić, *Sunčica i voće*
 Prema narodnoj priči, *Zašto kosa nisu pozvali u berbu*
 Marina Gabelica, *Obiteljsko stablo*
 Željka Horvat Vukelja, *Brezina i jablanova ljubavna priča, Gospodin Edner, Šašavdan, Vrtoglava slikopriča, Vodoravno i okomito, Dosadnjaković*
 Dubravko Torjanac, *Sunce kod liječnika*
 Bruno Kuman, *Crveni lonac*
 Sanja Polak, *Knjiga i knjižnica, Želim, želim*
 Tamara Vrbanović, *Božićna djela, Maškare, Proletno sunce*
 Ivana Bolfan, *Blatna čizmica*
 Doris Jannausch (Janauš), *Kako je sveti Nikola došao na Uskrs*
 Braća Grimm(Grim), *Zvezdani taliri*
 Grzegorz Kasdepke, *Pismo*
 Ema Pongrašić, *Savršen kućni ljubimac*
 Vera Fučko-Trstoglavec, *Zimska priča*
 Denin Serdarević, *Izgubljeni vijak*
 Vera Zemunić, *Veljača i ožujak*
 Marica Milčec, *Glavno da se bira*
 Ana Đokić, *Sedmi rođendan i osmo proljeće, Bajka o kuharu koji nije volio kuhati*
 Sanja Pilić, *Sretan Uskrs, Ljubav sve rješava*
 Ljerka Puček, *Bubamara i krijesnica*
 Đurđica Stuhldreiter (Štulrajter), *Znatiželji mrav*
 Bruno Kuman, *Pticani, Riblja škola*
 Srećko Božić, *Jež iglič i otpad u šumi*
 Margo Fallis, *Zašto klokani skaču*
 Ana Đokić-Pongrašić, *Mala sirena iz lavora*

Dramski tekstovi

Jasna Popović-Prole, *Ispod strehe*
 Gorana Benić-Huđin, *Jabuka i crv*
 Blaženka Mavrić, *Jesenski razgovor*
 Denis Mazur, *Veliko čudo za mali bor*
 Sanja Petrov, *Tri smijeha i mali smješko*
 Jadranka Čunčić-Bandov, *Snjegović, Lav i papiga, Proljetno buđenje*
 Gordana Katić, *Zemlje i voda*
 Ljerka Puček, *Abeceda, Mišićeva želja*
 Blanka Dovjak-Matković, *Naj...*
 Hrvoje Zalar, *Na raskrižju*
 Ksenija Grozdanić, *Kako osvojiti njezino srce*
 Milijana Kovačević, *Livadi u pomoć*
 Josip Balaško, *Čvorak i trešnja*

Popularno znanstveni i informativni tekstovi

Izbor iz ilustriranih enciklopedija i časopisa za djecu.

- opisati lik i predmet prema planu opisa - samostalno pisati kraće vezane tekstove, sastavke, prema zadanome poticaju - oblikovati pisanu poruku koja se uobičajeno upućuje primatelju kao razglednica i čestitka - oblikovati usmenu i pisanu obavijest - usmeno izvješćivati o prošleme događaju bez suvišnih pojedinosti - glasno čitati ulomke svakoga obrađenoga književnomjetničkoga teksta uz poštovanje intonacije rečenice ili stiha - odgledati kazališne predstave i film primjerene njegovoj dobi - razlikovati kazališnu predstavu od filma - razlikovati pozornicu od gledališta - zamijetiti i odrediti slijed događaja u filmu - ispričati priču kratkoga crtanoga filma - razlikovati glavne i sporedne likove u filmu		DOMAĆA LEKTIRA (izabrati pet djela, obvezno prvo) 1. Hans Christian Andersen, <i>Bajke</i> (izbor) 2. Ratko Zvrko, <i>Grga Čvarak</i> 3. Karel Čapek, <i>Poštarska bajka</i> 4. Carlo Collodi, <i>Pinokio</i> 5. Alan Aleksandar Milne, <i>Medo Winnie zvani Pooh</i> 6. Dubravko Horvatić, <i>Stanari u slonu</i> 7. Nevenka Videk, <i>Pismo iz Zelengrada</i> 8. Nada Iveljić, <i>Nebeske barke, Pronađeno blago, Božićna bajka</i> 9. Želimir Hercigonja, <i>Poštar zeko Brzonogi, Prašnjavko, Kjel crna labud ptica, Vodenjak i stara kruška</i> 10. Andrea Peterlik-Huseinović, <i>Plavo nebo, Ciconia ciconia</i> 11. Desa Muck, <i>Anica i sportski dan, Anica i čarobnica Lili</i> 12. Ela Peroci, <i>Djeco, laku noć</i> 13. Mila Željeznjak, <i>Sretne priče</i> 14. Ivica Bednjanec, <i>Male ljubavi</i> 15. Hrvoje Kovačević, <i>General Kiro miš</i> 16. Božidar Prosenjak, <i>Miš</i> 17. Larisa Mravunac, <i>Dječak u zvjezdanim čizmama</i> 18. Charles Perrault, <i>Bajke</i> (izbor: <i>Vile, Kraljević Čuperak, Mačak u čizmama, Pepeljuga, Ljepotica i zvijer</i>) 19. Nada Zidar-Bogadi, <i>Sretni cvrčak</i> Književni pojmovi: • pjesma, kitica, stih, pjesnička slika • priča • događaj, redosljed događaja; mjesto i vrijeme zbivanja • književni lik, glavni i sporedni likovi - izgled, osnovne osobine i postupci • dramski tekst za djecu • bajka • šaljiva pjesma • basna • zagonetka.
	JEZIK Gramatika, pravopis i ortoepija	Glas, slovo, riječ, rečenica Točka, upitnik, uskličnik Izjavna rečenica, upitna rečenica, usklična rečenica, jesna rečenica i niječna rečenica Red riječi u rečenici Otvornici, zatvornici, slog, spojnica Skupovi <i>i</i>, <i>e</i>, <i>ije</i> i <i>je</i> Pisanje niječnica <i>ne</i> i <i>ni</i> Čestica <i>li</i> Imenice Imena, veliko početno slovo, točka, upitnik, uskličnik
	JEZIČNA I MEDIJSKA KULTURA	Jezična kultura Govornik, sugovornik Pripovijedanje prema poticaju

	Opisivanje, opis Obavijest Izveščivanje o prošlom događaju Izveščivanje o obavljenom zadatku Izražajno (interpretativno) čitanje Pisanje čestitke i razglednice Sastavak Poštivanje pravopisne norme Medijska kultura Sanja Pilić, <i>Kiki i ostali</i> (strip) Joško Marušić, <i>Odlikašići</i> (strip) Kazališna predstava po izboru, kazalište <i>Božićna bajka</i>, animirani film POPIS FILMOVA: 1. Vrbanić, <i>Svi crteži grada</i> 2. D. Vukotić, <i>Kauboj Jimmy</i> 3. Z. Grgić, <i>Posjet iz svemira</i> 4. A. Marks, <i>Kako je Ana kupila kruh</i> 5. M. Lovrić, <i>Putovanje plavnog lonca, Ružno pače</i> 6. Lj. Jojić, <i>Svinjar, Kraljevna na zrnu graška</i> 7. K. Golik, <i>Gliša, Raka i Njaka</i> 8. M. Jović i S. Fabrio, <i>Metla i Metlenko</i> 9. W. Disney, <i>Srneguljica i sedam patuljaka ili Pinokio</i> 10. Filmovi iz serije animiranih i komičnih filmova o Loleku i Boleku, Tomu i Jerryju, Mickeyu Mausu, profesoru Baltazaru, Charlieju Chaplinu 11. Televizijke emisije s tematikom doma, škole, zavičaja

Ključni pojmovi: književnost, jezik te jezična i medijska kultura.

UPUTE ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Hrvatskoga jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integriranih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje u svim trima predmetnim područjima.

III. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvaća kreiranje godišnjeg i mjesečnih planova, kao i razvijanje priprema za sat/dan/tjedan. *Godišnji plan* kreira se u obliku gantograma i sadrži broj sati po području raspoređenih po mjesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planiranim fondom sati po područjima i godišnjim fondom sati. Nastavni program predmeta *Hrvatski jezik* u drugom razredu osnovne škole čine tri predmetna područja: književnost, jezik te jezična i medijska kultura. Preporučeni broj sati po predmetnim područjima je: Književnost - 70 sati, Jezik - 40 sati te Jezična i medijska kultura - 70 sati. Sva se područja prožimaju i ni jedno se ne može izučavati izolirano i bez sudjelovanja drugih područja.

Uz godišnji plan, oblikuje se lista raspoređenih tekstova po mjesecima, kao i domaća lektira. Distribucija (razdioba) tekstova po mjesecima, kao i do sada, zasnovana je na grupiranju i povezivanju tekstova u skladu s različitim kriterijima - priroda i uloga književnog djela; vrste tekstova; svrha tekstova: za opismenjavanje/čitanje/razumijevanje/prepričavanje/tumačenje; brzina napredovanja učenika; godišnja doba; značajni datumi i blagdani; posebnosti učeničkoga kolektiva, škole i lokalne zajednice; predmetna i međupredmetna povezanost sadržaja i ishoda; međupredmetne kompetencije itd. Dakle, korelativnost je omogućena kombiniranjem tekstova u srodne tematsko-motivske cjeline prema različitim kriterijima. Mogući primjeri funkcionalnoga povezivanja tekstova po srodnosti djela mogu biti sljedeći (nikako i jedini):

- tema blagdani u prosincu: Tamara Vrbanović *Božićna djela*, Doris Jannausch *Kako je sveti Nikola došao na Uskrs*, braća Grimm *Zvezdani taliri*, Denis Mazur *Veliko čudo za mali bor*, Sanja Polak *Želim, želim*. Medijska kultura *Božićna bajka* animirani film
- tema obitelj: Marina Gabelica *Obiteljsko stablo*, Rade Brajnović *Baka i djed*, Nevenka Videk *Baka godine*
- tema jesen: Ivana Petriševac *Jesen*, Danica Divjak *Darežljivi kišobran*, prema narodnoj priči *Zašto kosa nisu pozvali u berbu*, Blaženka Mavrić *Jesenski razgovor*
- tema zima: Vera Zemunić *Zimski prijatelji*, Jadranka Čunčić-Bandov *Snjegović*, Vera Fučko-Trstoglavec *Zimska priča*
- tema proljeće i Uskrs: Tamara Vrbanović *Proljetno sunce*, Jadranka Čunčić-Bandov *Proljetno buđenje*, Ana Đokić *Sedmi rođenda i osmo proljeće*, Sanja Pilić *Sretan Uskrs*
- tema životinje: Ljerka Pukec *Pismo za vjevericu, Bubamara i krijesnica*, Jadranka Čunčić-Bandov *Lav i papiga*, Đurđica Stuhldreiter *Znatiželjni mrav*, Srećko Božić *Jež Igljić i otpad u šumi*, Josip Balaško *Čvorak i trešnja*, Margo Fallis *Zašto klokani skaču*
- tema ljeto: Bruno Kuman *Riblja škola*, Mladen Bjažić *More*, Ana Đokić-Pongrašić *Mala sirena iz litora*, Gustav Krklec *Praznik ljeta*.

Navedeni primjeri pokazuju kako se u okviru iste teme različiti tekstovi mogu povezivati s drugima na različite načine, prema različitim motivima ili tonu pripovijedanja. U drugom, kao i u prvom razredu, čitaju se slikopriče Željke Horvat-Vukelja. To podrazumijeva da se na nekoliko planiranih sati, prema planu koji učitelj sam osmisli i odgovarajućom dinamikom, čitaju i analiziraju četiri slikopriče.

Mjesečni plan sadrži rubriku s operacionaliziranim ishodima, definiranim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za vrednovanje kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema procjeni nastavnika. Pri kreiranju godišnjega i mjesečnih planova, neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole.

Priprema za sat podrazumijeva definiranje cilja sata, definiranje ishoda u odnosu na cilj sata, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definirane ishode, planirane načine provjere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

U nastavi književnosti najvažnije je kod učenika razvijati ljubav prema čitanju, graditi osjećaj za lijepo i vrijedno, odgajati ukus. Čitanje traži vrijeme, istrajnost i posvećenost, a njegovanje tih karakteristika predstavlja temelj za sva dalja učenja. Čitanjem književnoumjetničkih tekstova i u razgovoru o njima na satu, gradi se kritičko mišljenje, jer učenici trebaju imati sud o postupcima i osobinama likova, kao i o različitim događajima u tekstu. Posebno je važno što književnost kod djece intenzivno razvija empatiju, time što od čitatelja traži da se stave na mjesto drugoga i da razumiju različite osobine i postupke likova. Nastava književnosti jača nacionalni i kulturni identitet učenika, upoznavanjem svoje književnosti i kulture, kao i književnosti i kulture drugih naroda.

Školska lektira razvrstana je po književnim rodovima - *poezija, proza, dramski tekstovi za djecu* i obogaćena izborom znanstveopopularnih i informativnih tekstova. Obvezni dio školske lektire sastoji se, uglavnom, od djela koja pripadaju osnovnom nacionalnom korpusu, ali je obogaćen i djelima za djecu iz svjetske književnosti. Izbor djela primjeren je uzrastu učenika.

Pojedina djela iz obveznog korpusa su izborna te se učitelju pruža mogućnost odabira, što dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda. Programom se potiče upoznavanje učenika sa značajnim osobama hrvatskoga jezika, književnosti i kulture (Jadranka Čunčić-Bandov, Željka Horvat-Vukelja...). **Potrebno je da učitelj najmanje pet sati, od planiranih 70, posveti obradi triju književnih tekstova po izboru iz zavičajne književnosti vođanskih Hrvata primjerenih dobi učenika.**

Pri tumačenju tekstova iz školske i domaće lektire, ali i popularnih, informativnih tekstova iz časopisa za djecu, enciklopedija i sl., treba uočiti temu, glavne događaje, prostorne i vremenske odnose u pročitanoj tekstu, pouke i bitne pojedinosti u opisima bića i prirode; uočiti glavne i sporedne likove u književnom djelu, njihove pozitivne i negativne osobine i postupke; njihova emocionalna stanja i razlikovati pojmove dobra i zla.

Učenik treba uočiti formalne razlike između poezije, proze i dramskoga djela te njihove osnovne karakteristike (npr. odsustvo fabule u lirskom djelu, ritmičnost stihova i strofa, prisustvo rime ili nizanje događaja u epskom i dramskom djelu), ali ne na razini definiranja pojmova. Učenik treba razlikovati književne vrste: lirsku pjesmu (uspavanku i šaljivu pjesmu - po tonu pjevanja) od priče (basne i bajke) i igrokaza, ali bez uvođenja definicija književnoteorijskih pojmova. Detaljnije terminološko određivanje uvodi se postupno u starijim razredima.

Učenik treba razumijeti preneseno značenje zagonetke, ali se ne imenuju postojeći stilski postupci u njoj; prepoznati žanr basne kao priče s prenesenim značenjem (ne uvodi se pojam alegorije), da u basnama i bajkama likovi mogu biti i životinje, biljke, predmeti, antropomorfna bića (Sreća, Nada) ili ljudi, da otkrije i objasni pouku. Učenici se uvode u tumačenje poslovice.

Tijekom obrade književnih tekstova, učenici razvijaju prva literarno-estetska iskustva i oblikuju svoje stavove o djelu koje slušaju ili čitaju. Učitelj potiče učenike da iznose svoje stavove i potkrepljuju ih primjerima iz teksta.

Poeziju (uspavanku, šaljivu i opisnu pjesmu) i prozna djela učenici ne uče razlikovati na teorijskoj razini. Usporedba kao stilski figura također se ne uči na teorijskoj razini, već se od učenika očekuje da je uoči u tekstu i navodi jednostavne primjere usporedbe iz svakodnevnoga života (na primjer: rumen kao jabuka, brz kao zec, vrijedan kao pčela itd).

Pri obradi igrokaza za djecu, učenici se motiviraju na cijeli niz stvaralačkih aktivnosti koje nastaju povodom djela (scenski nastup - izvođenje igrokaza, dramska igra, lutkarska igra, dramski dijalozi, gledanje dječje kazališne predstave, snimanje i komentiranje dramatiziranih ulomaka). Pritom učenici usvajaju i pravila primjerenoga ponašanja u kazalištu. Uz aktivno slušanje, a potom i samostalno čitanje jednostavnih književnih i ostalih vrsta tekstova, učenici se osposobljavaju da sadržaje dovode u vezu s ilustracijama koje prate književni, popularni i informativni tekstovi.

Razvijanje književnih pojmova kod učenika ne podrazumijeva učenje definicija, već imenovanje i opisno obrazlaganje pojma, uočavanje uloge određenog pojma u književnomjetničkome tekstu.

Književna djela koja su doživjela ekranizaciju (*Bajka o ribaru i ribici*, *Carevo novo ruho*, *Djevojčica sa žigicama*) mogu poslužiti za komparativnu analizu i uočavanje razlike između književnosti i filma, čime učenici mogu doći do zaključka o prirodi dvaju medija i razvijati svoju medijsku pismenost. Učenici se mogu uputiti i na druge filmove sa sličnom tematikom (dječje avanture ili avanture u fantastičnom svijetu, odrastanje usamljenog djeteta i sl.).

U nastavi jezika, učenici ovladavaju pisanim i usmenim standardnim hrvatskim jezikom. Program je usmjeren na razvijanje ishoda i učeničkih kompetencija za primjenu gramatičkih pravila u pisanoj i govornoj komunikaciji.

Gramatika

Razlikovanje glasa i sloga u izgovornom smislu – slog se objašnjava samo na temelju čestih slučajeva sa samoglasnikom (otvornikom) na kraju sloga, dok se drugi slučajevi obrađuju u višim razredima. Poželjno je napraviti korelaciju s nastavom Glazbene kulture (ukazati im na to da pjesme pjevaju tako što dijele riječi na slogove).

Iz morfologije se razvijaju osnovna znanja o imenicama. Za obradu imenica najprije se uvodi pojam, a zatim razlikovanje podvrsta. Npr. najprije treba raditi na shvaćanju pojma imenice kao vrste riječi i to na čestim primjerima vlastitih (osobnih) i zajedničkih (općih) imenica. Nakon toga uvodi se razlikovanje podvrsta imenica: vlastitih i zajedničkih. Sintaksička znanja nadovezuju se na već naučena i proširuju razlikovanjem rečenica po obliku i značenju.

Pravopis

Pravopisna pravila učenici usvajaju postupno, uz ponavljanje i vježbanje već naučenoga te upoznavanjem s novim sadržajima, što će učiniti različitim vježbama kako na razini riječi tako i na razini rečenica i tekstova. Poželjno je napraviti korelaciju s nastavom matematike u vezi s pisanjem kratica za mjerne jedinice. Potrebno je da učenici usvoje pravilno pisanje općih kratica koje svakodnevno upotrebljavaju, i to samo pet: *OŠ, br., itd., str. i npr.*

Pravopisne vježbe omogućavaju učenicima da posebno obrate pozornost na pravopisne zahtjeve i na njihovu ulogu u tekstu. Sustavna primjena odgovarajućih pravopisnih vježbi omogućava da teorijsko pravopisno znanje blagovremeno prijeđe u umijeće, kao i da pravopisna pravila učenici praktično i spontano primjenjuju. Pravopisne vježbe predstavljaju najbolji način da se pravopisna pravila nauče, provjere, kao i da se uočeni nedostaci otklone. U tom uzrastu trebalo bi primjenjivati jednostavne pravopisne vježbe koje su pogodne za ovladavanje samo jednog pravopisnog pravila iz jednog pravopisnog područja. Pravopisne vježbe potrebno je pripremiti i pritom poštovati načelo postupnosti, sustavnosti, jedinstva teorije i prakse. Pri ovladavanju pravopisnih načela, pogodne mogu biti sljedeće pravopisne vježbe: *prepisivanje, diktat i samostalno pisanje.*

JEZIČNA I MEDIJSKA KULTURA

Razvijanje i unapređivanje jezične kulture učenika predstavlja jedan od značajnih zadataka nastave hrvatskoga jezika. Njen krajnji cilj jest osposobiti učenike za kvalitetnu i svrsishodnu usmenu i pisanu komunikaciju.

Osnovni oblici usmenog i pisanog izražavanja su prepričavanje, pričanje i opisivanje.

Prepričavanje - u drugom razredu, nastava jezične kulture usložnjava i povećava zahtjeve na planu tog oblika usmenog i pisanog izražavanja učenika. Potrebno je poticati učenike na razlikovanje bitnoga od nebitnoga tijekom prepričavanja, da se ne bi dogodilo da prepričani tekst bude dulji od onoga koji prepričavaju. Potrebno je, također, vrjednovati prepričavanje, tj. ukazati učenicima na manje ili više uspjele dijelove tog oblika izražavanja.

Pričanje - obuhvaća pričanje događaja i doživljaja, pričanje na temelju mašte, na zadanu temu, pričanje na temelju slike ili niza slika.

Opisivanje - najsloženiji oblik usmenog i pisanog izražavanja u razrednoj nastavi. Zbog brojnih uzrasnih ograničenja u radu s najmlađim učenicima, toj vrsti jezičnog izražavanja potrebno je pristupiti posebno odgovorno i poštivati načela nastavne uvjetovanosti i postupnosti pri postavljanju zahtjeva: osposobljavati učenike na pažljivo promatranje, uočavanje, otkrivanje, zapažanje, uspoređivanje, pa tek onda dati predmetnost da misaono zaokruže i jezično uobliče. Budući da se opisivanje često dovodi u blisku vezu s čitanjem i tumačenjem teksta (posebno književnomjetničkoga), potrebno je stalno usmjeravati pozornost učenika na ona mjesta u toj vrsti tekstova koja obiluju opisnim elementima (opis prirode, godišnjih doba, predmeta, biljaka i životinja, književnih likova i sl.), jer su to i najbolji obrasci za spontano usvajanje tehnika opisivanja kao trajne vještine.

Jezična kultura učenika njeguje se i igrovnim aktivnostima, posebno jezičnim vježbama. Vrste igara potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti razgovorne igre, na primjer, razgovor s književnim likom, zatim situacijske igre, odnosno stvarne situacije, na primjer, razgovor u prodavaonici, razgovor kod liječnika. Mogu se odabrati i rebusi, zagonetke, pitalice, brzalice, razbrajalice, jednostavne križaljke, osmosmjerke, asocijacije, sastavljanje rečenica, proširivanje zadanih rečenica.

Leksičko-semantičke vježbe služe bogaćenju rječnika učenika i na ukazivanje na različite mogućnosti pri izboru riječi i izraza, a služi i kao uputa na njihovu svrsishodniju uporabu. Primjenom leksičko-semantičkih vježbi kod učenika se stvara navika da promišljaju i traže odgovarajući jezični izraz za ono što žele iskazati (ovisno o komunikacijskoj situaciji) i povećava se fond takvih izraza u njihovu rječniku. Vrste tih vježbi, također, treba usaglasiti s interesovanjima učenika i nastavnim sadržajima. Smisao za precizno izražavanje i razumijevanje značenja riječi i izraza razvija se različitim vježbama, na primjer *opis bića i predmeta*, a za učenike tog uzrasta izazovne mogu biti i vježbe *dopunjavanja rečenica*.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u području *Medijska kultura* uvjetovani su razvojnom dobi i interesima učenika, fizičkim okruženjem (lokalne zajednice i njihova ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima, bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Sadržaji izvanučioničkoga tipa zahtijevaju pojedinačni angažman svakoga učenika, aktiviranje stečenih znanja i kompetencija u smislu neposrednoga iskustvenoga učenja. Učitelj ima obvezu pratiti i poticati individualni razvoj učenika. Preporuča se najmanje jedanput na godinu zajednički posjet učenika i učitelja određenom izabranom sadržaju.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocjenjivanje postignuća učenika jest formativno i sumativno te se ostvaruje u skladu s *Pravilnikom o ocjenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i odgoju*. Proces praćenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procjenom razine na kojoj se učenik nalazi. Nastavnik tijekom procesa nastave i učenja kontinuirano i na primjeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegova postignuća, tako što će povratna informacija biti prilagođena, dovoljno jasna i informativna da bi imala ulogu poticajne povratne informacije. Svaka aktivnost dobra je prilika za procjenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati za procjenjivanje vlastita napretka u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

Naziv predmeta **SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK**

PROGRAM A

ZA UČENIKE ČIJI MATERNJI JEZIK PRIPADA NESLOVENSKIM JEZICIMA I KOJI ŽIVE U HOMOGENIM SREDINAMA (osnovni nivo standarda)

Cilj	Cilj nastave i učenja Srpskog kao nematernjeg jezika jeste osposobljavanje učenika da se služi srpskim jezikom na osnovnom nivou u usmenoj i pisanoj komunikaciji radi kasnijeg uspešnog uključivanja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i uvažavanje srpske kulture i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	72 časova

ISHODI Po završenoj temi/oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- razume i koristi predviđeni leksički fond; - razume i koristi gramatičke konstrukcije usvajane u prethodnom razredu i proširuje ih novim jezičkim sadržajima; - predmetima i bićima iz bliskog okruženja pripisuje tipične osobine; - iskaže radnju koja se dešava u trenutku govorenja (sva tri lica i oba broja); - sastavi rečenice sa pravim objektom; - iskaže osnovne prostorne odnose;	JEZIK	Oko 150 novih punoznačnih i pomoćnih reči. Gramatički sadržaji iz prethodnog razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici). Prosta rečenica sa pridevom u imenskom delu predikata; Imenica u akuzativu bez Predloga. Imenica u lokativu sa predlozima <i>u</i> i <i>na</i>. Imenica u akuzativu sa predlozima <i>u</i> i <i>na</i> sa glagolom <i>ići</i>. Prezent glagola za sva tri lica i oba broja. Lične zamenice 1, 2. i 3. lica množine u funkciji subjekta. Prisvojne zamenice za 1. i 2. lice jednine sva tri roda u funkciji atributa i imenskog dela predikata.

- sluša i razume kratke pesme i odabrane odlomke prozних tekstova; - napamet kazuje kratke pesme i odabrane dijaloge; - uočava melodiju reči koje se rimuju; - ilustruje tekst koji mu je pročitán, ističući neke od motiva (uz pomoć audio i vizuelnih sredstava);	KNJIŽEVNOST	"Kad si srećan" (internacionalna pesma, UNICEF) Dušan Radović; "Najbolja mama na svetu" (prva strofa i refren) Dragan Lukić: "On", "Lepo dete" Jovan Jovanović Zmaj: "Zimska pesma" (odlomak) Po slobodnom izboru (u skladu sa interesovanjima učenika), nastavnik bira još jedan do dva teksta koja nisu na ovoj listi.
- razume polako i jasno izgovorena jednostavna pitanja i informacije vezane za svakodnevne aktivnosti; - predstavi sebe i članove svoje porodice i traži iste informacije od sagovornika; - čita pojedinačne reči i kratke rečenice sa poznatom leksikom i gramatikom; - piše štampanim slovima pismom koje je blisko njegovom maternjem jeziku (ćirilica ili latinica).	JEZIČKA KULTURA	I Lično predstavljanje: osnovne informacije o sebi - adresa, telefonski broj II Porodica i ljudi u okruženju: članovi porodice III Život u kući: delovi kuće/stana; prostorije; dvorište; Nova godina IV Hrana i piće: osnovni obroci i osnovno posuđe V Odeća i obuća: odevni predmeti i obuća VI Zdravlje: osnovni delovi tela VII Obrazovanje: prostorije u školi (učionica), školski nameštaj, školski pribor VIII Priroda: meseci u godini; domaće životinje IX Sport i igre: dečje igre X Naselja, saobraćaj i javni objekti: osnovna prevozna sredstva; prodavnica, pijaca XI Netematizovana leksika: nazivi meseci, brojevi do 20 XII Komunikativni modeli: persiranje; čestitanje i zahvaljivanje; molba

Ključni pojmovi sadržaja: srpski kao nematernji jezik, slušanje, razumevanje, govor, čitanje, pisanje

PROGRAM B

ZA UČENIKE ČIJI MATERNJI JEZIK PRIPADA SLOVENSKIM JEZICIMA I KOJI ŽIVE U VIŠENACIONALNIM SREDINAMA (srednji-napredni nivo standarda)

Cilj Razred Godišnji fond časova	Cilj nastave i učenja Srpskog kao nematernjeg jezika jeste osposobljavanje učenika da vodi usmenu i pisanu komunikaciju sa govornicima Srpskog kao maternjeg jezika radi kasnijeg punog uključivanja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i upoznavanje srpske kulturne baštine i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva. drugi 72 časova

ISHODI Po završenoj temi/oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI

- razume i koristi predviđeni leksički fond; - razume i koristi gramatičke konstrukcije usvajane u prethodnom razredu i proširuje ih novim jezičkim sadržajima; - predmetima i bićima iz bliskog okruženja pripisuje tipične osobine; - iskaže radnju u prošlosti i sadašnjosti (sva tri lica i oba broja); - sastavi rečenice sa pravim objektom; - iskaže osnovne prostorne odnose;	JEZIK	200-250 novih punoznačnih i pomoćnih reči. Gramatički sadržaji iz prethodnog razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici). Imenica u akuzativu sa predlozima <i>u</i> i <i>na</i>. Perfekat glagola (sva tri lica i oba broja). Privojne zamenice sva tri roda i oba broja. Prilozi <i>sada</i>, <i>danas</i> i <i>juče</i>.
- sluša i razume kratke pesme i odabrane odlomke proznih tekstova; - napamet kazuje kratke pesme i odabrane dijaloge iz kratkih prozih tekstova; - uoči melodiju reči koje se rimuju; - ilustruje tekst koji mu je pročitao audio i vizuelnih sredstava); - izvodi kratak dramski tekst kroz igru;	KNJIŽEVNOST	"Kad si srećan" (internacionalna pesma, UNICEF). Dušan Radović: "Najbolja mama na svetu". Dragan Lukić: "On", "Lepo dete"; Jovan Jovanović Zmaj: "Zimska pesma". Dušan Radović: "Strašan lav". Alek Marjano: "Apetit". Gvido Tartalja: "Maramica". Zagonetke (izbor primeren jezičkom okviru). Basna po izboru. Sa spiska nastavnik bira 7 tekstova za obradu.
- razume jednostavna pitanja i informacije vezane za svakodnevne aktivnosti; - razume uputstva i naloge u školi, na ulici i u kući; - učestvuje u kratkom dijalogu sa vršnjacima i odraslima; - piše štampanim slovima pismom koje je blisko njegovom maternjem jeziku (ćirilica ili latinica); - čita jednostavne tekstove sa poznatom leksikom i gramatikom.	JEZIČKA KULTURA	I Lično predstavljanje: osnovne informacije o sebi - adresa, telefonski broj. II Porodica i ljudi u okruženju: članovi šire porodice, prijatelji, susedi. III Život u kući: kuća/stan, delovi kuće/stana, dvorište, prostorije, osnovni nameštaj i osnovni kućni aparati; Nova godina. IV Hrana i piće: obroci, osnovno posuđe; aktivnosti u kuhinji. V Odeća i obuća: odevni predmeti i obuća. VI Zdravlje: osnovni delovi tela, održavanje lične higijene, osnovni pribor za ličnu higijenu. VII Obrazovanje: školski predmeti, školski odmori, raspored časova. VIII Priroda: meseci u godini, domaće i divlje životinje. IX Sport i igre: dečje igre, omiljene igre. X Naselja, saobraćaj i javni objekti: saobraćaj i prevozna sredstva; pijaca, ambulanta/dom zdravlja, apoteka XI Netematizovana leksika: nazivi meseci, brojevi do 20, nazivi matematičkih oznaka (plus i minus), osnovni geometrijski oblici. XII Komunikativni modeli: persiranje; čestitanje i zahvaljivanje; molba

Ključni pojmovi sadržaja: srpski kao nematernji jezik, slušanje, razumevanje, govor, čitanje, pisanje

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Predmet Srpski kao nematernalni jezik pohađaju učenici koji nastavu slušaju na nekom od jezika nacionalnih manjina. Među tim učenicima postoje izrazite razlike u stepenu ovladanosti srpskim jezikom prilikom polaska u školu i u tempu i obimu kojim mogu napredovati tokom školovanja. Ova razlika uslovljena je različitim maternalnim jezicima od kojih su jedni bliski srpskom jeziku (razlike među njima su takve da ne moraju ometati komunikaciju), dok su drugi strukturno toliko različiti da, bez elementarnog poznavanja jednog od njih, komunikacija među govornicima nije ostvariva. Osim toga, na nivo kojim učenici realno mogu ovladati srpskim jezikom utiče i sredina u kojoj žive (pretežno homogena ili heterogena sredina).

Imajući ovo u vidu, za predmet Srpski kao nematernalni jezik sačinjena su dva programa.

Prema postavljenom cilju, očekivanim ishodima i datim sadržajima, prvi program (A) primeren je učenicima čiji se maternalni jezici izrazito razlikuju od srpskog, koji žive u pretežno jezički homogenim sredinama i imaju malo kontakata sa srpskim jezikom, a u školu polaze gotovo bez ikakvog predznanja srpskog jezika.

Drugi program (B) predviđen je za učenike koji žive u jezički mešovitim sredinama, koji mogu brže i u većem obimu da savladavaju srpski jezik, odnosno da, u skladu s uzrastom, dostignu viši nivo vladanja srpskim jezikom.

Oba programa za predmet Srpski kao nematernalni jezik sadrže tri oblasti: Jezik, Književnost i Jezičku kulturu. One su funkcionalno povezane, prožimaju se i međusobno dopunjuju. Stoga ih treba razumeti kao delove kompleksne celine koji doprinose ostvarivanju ishoda ovog predmeta, svaki sa svojim specifičnostima.

Nastavnik je obavezan da se upozna sa ishodima i programskim sadržajima prvog ciklusa obrazovanja ili prethodnih razreda.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja orijentisan na ishode, nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje dati program potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu: sastav odeljenja i mogućnosti učenika; udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti; tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od datih ishoda i sadržaja, nastavnik najpre kreira svoj globalni plan rada, na osnovu koga će kasnije razvijati svoje operativne planove. Ishodi definisani po oblastima olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivo konkretne nastavne jedinice. Sada nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode.

Na ovaj način postiže se indirektna veza sa standardima na tri nivoa postignuća učenika. Pri planiranju, treba, takođe, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki lakše i brže mogu ostvariti, ali je za većinu ishoda potrebno više vremena, više različitih aktivnosti. U fazi planiranja nastave i učenja veoma je važno da nastavnik pristupi udžbeniku kao jednom od nastavnih sredstava koje je poželjno bogatiti i proširivati dodatnim, samostalno izrađenim nastavnim materijalima. Pored udžbenika, kao jednog od izvora informacija, na nastavniku je da učenicima omogući uvid i iskustvo korišćenja i drugih izvora saznavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

JEZIK

Oblast **Jezik** obuhvata leksiku i gramatičke modele srpskog jezika. U sadržajima i ishodima ove oblasti nalaze se okvirni broj reči i gramatički elementi kojima učenik treba da ovlada u svakom razredu. U ovoj oblasti programa težište je na postepenom usvajanju sistema srpskog jezika počev od 1. razreda. Jezik počinje da se usvaja pomoću minimalnog broja reči upotrebljenih u osnovnim rečeničnim modelima s jasnim komunikativnim kontekstom. Odnosno, reči i njihovi oblici ne usvajaju se izolovano, već u rečeničnom, odnosno komunikativnom kontekstu. Za produktivnu upotrebu jezika nefunkcionalno je vankontekstualno učenje paradigmi (učenje samih oblika reči).

Usvajanje gramatike srpskog jezika u početnim fazama na mlađem uzrastu pretežno je nesvesno - u raznovrsnim aktivnostima učenici slušaju iskaze na srpskom jeziku, ponavljaju ih i kombinuju u

odgovarajućim poznatim i bliskim kontekstima. U narednim fazama nastavnik pomaže učenicima da uoče jezička pravila i počnu da ih primenjuju.

Da bi učenik ovladao određenim fondom reči i gramatičkim elementima, neophodno je da ih razume i dugotrajno uvežbava. Na taj način, stvaraju se preduslovi da ih primeni u odgovarajućoj komunikativnoj situaciji. Formalno poznavanje gramatičkih pravila ne podrazumeva i sposobnost njihove primene, te je takvo znanje korisno samo ukoliko pomaže boljem razumevanju nekih pravilnosti sistema. Odnosno, savladavanje gramatičkih pravila nije samo sebi cilj. Objašnjenje gramatičkih pravila, ukoliko nastavnik proceni da je korisno, treba da bude usklađeno s uzrastom učenika, njegovim kognitivnim sposobnostima, predznanjima u maternjem jeziku i svedeno na ključne informacije neophodne za primenu. Učenikovo poznavanje gramatičkih pravila procenjuje se i ocenjuje na osnovu upotrebe u kontekstu, bez insistiranja na njihovom eksplicitnom opisu.

Na nižem nivou vladanja jezikom (sredine u kojima se realizuje A program) važno je da se kod učenika razvije sposobnost razumevanja i konstruisanja iskaza koji sadrže elemente određene programom. Pritom je u produkciji (sastavljanju i kazivanju iskaza) na ovom nivou bitno da značenje poruke bude razumljivo, dok se gramatička ispravnost postiže postepeno. Na tom nivou očekuju se tipične greške izazvane interferencijom i nedovoljnom savladanošću materije. Greške nisu samo znak nepoznavanja gradiva, već su upravo pokazatelj da je učenik spreman da se upusti u komunikaciju, što nastavnik treba da podstiče. To ne znači da greške uopšte ne treba ispravljati. Nastavnik odlučuje o tome kada će, na koji način i koje greške ispravljati, vodeći računa istovremeno i tome da učenika motiviše za komunikaciju i o tome da se greške postepeno redukuju.

Upravo su časovi iz oblasti Jezik pogodni za usmereno, ciljano usvajanje pojedinih segmenata, gramatičkih elemenata srpskog jezika. Tokom ovih časova preporučuje se dinamičko smenjivanje različitih aktivnosti: različiti tipovi vežbi slušanja, provera razumevanja slušanog, ponavljanje, gramatičko i leksičko variranje modela, dopunjavanje, preoblikovanje potvrđnih u upitne i negirane forme i sl.

Realizacija nastave Srpskog kao nematernjeg jezika prema B programu podrazumeva određeno vladanje srpskim jezikom od početka školovanja, odnosno mogućnost bržeg napredovanja u toku školovanja. U takvim okolnostima očekuje se manja zastupljenost grešaka i njihovo brže ispravljanje. Primena B programa podrazumeva ovladanost sadržajima A programa i podizanje jezičke kompetencije na viši nivo, te je nastava jezika u funkciji osposobljavanja učenika za pravilno komuniciranje savremenim standardnim srpskim jezikom u skladu s jezičkim i vanjezičkim kontekstom.

Budući da učenici koji pohađaju nastavu Srpskog kao nematernjeg jezika, pohađaju i nastavu maternjeg jezika, svrsishodno je u odgovarajućim prilikama koristiti transfer znanja stečenih na maternjem jeziku i o maternjem jeziku. Nastava Srpskog kao nematernjeg jezika treba da bude u korelaciji s nastavom maternjeg jezika.

Jezička građa se iz razreda u razred postepeno proširuje i usložnjava, ona je kumulativna i nadovezuje se na prethodnu. Uvođenje novog elementa podrazumeva ovladanost prethodnim, što znači da se nova građa oslanja na prethodnu koja se kontinuirano uvežbava. Sledeći primeri kraćih tekstova ilustruju primenu jezičke materije poštujući postupnost i uvođenje novih jezičkih sadržaja u svakom razredu u A programu:¹

¹ U zagradi su navedeni sadržaji oblasti Jezik za svaki razred.

1. razred (prezent glagola u 1, 2. i 3. licu jednine (potvrđni i odrični oblik); prosta rečenica s imenskim delom predikata; lične zamenice 1, 2. i 3. lica jednine u funkciji subjekta; prosta rečenica s glagolskim predikatom; imenice u lokativu jednine s predlozima *u* i *na* uz glagol *jesam*): *Zdravo! Ja se zovem Marija. Ja sam u školi. Ovo je učionica. Učenik je u učionici. On crta. To je učiteljica. Ona sedi na stolici.*

2. razred (prosta rečenica s pridevom u imenskom delu predikata; akuzativ imenica bez predloga; lokativ s predlozima *u* i *na*; akuzativ s predlozima *u* i *na* sa glagolom *ići*; prezent glagola za sva tri lica i oba broja; lične zamenice 1, 2. i 3. lica množine u funkciji subjekta; prisvojne zamenice za 1. i 2. lice jednine sva tri roda u funkciji atributa i imenskog dela predikata): *Ovo je moja škola. Mi smo učenici. Idemo u školu. Imamo torbe. Torbe su velike. Dečaci se igraju u dvorištu. Oni imaju loptu. Oni vole fudbal.*

3. razred (perfekat glagola (sva tri lica i oba broja); prisvojne zamenice za treće lice jednine sva tri roda; prilozi *sada, danas i juče*): *Marija danas slavi rođendan. Ovo je njena mama. Ona je juče pravila tortu. Ovo je njen tata. Tata je pravio sendviče. Došli su gosti. Marija je vesela.*

4. razred (futur I glagola (sva tri lica i oba broja); imperativ (2. lice jednine i množine najfrekventnijih glagola); imenica u dativu u funkciji nepravog objekta uz glagole davanja i govorenja; prisvojne zamenice za sva tri lica jednine i množine - slaganje s imenicom u jednini; prilozi *sutra, ujutru, uveče*; uzročna rečenica s veznicima *jer* i *zato što*; frekventni prilozi za način (*brzo, polako, lepo*); tvorba imenica sa značenjem vršioca radnje, imaoca zanimanja izvedenih sufiksima: *-ar, -ac, -ač*; imenice koje označavaju žensku osobu izvedene sufiksima: *-ica; -ka*): *Moj razred će sutra ujutru ići na izlet. Ja ću ustati u sedam sati. Napraviću sendvič. Učiteljica je rekla učenicima: "Ponesite vodu jer će biti toplo". Brzo ću se spakovati. Vozač Ivan će voziti autobus.*

5. razred (uzročna rečenica s veznicima *jer* i *zato što*; odredbe za način iskazane frekventnim načinskim priložima; složeni glagolski predikat s modalnim glagolima: *trebati, morati, moći, smeti, želeti*; imenice u genitivu s predlozima *ispred, iza, iznad, ispod, pored* u funkciji odredbe za mesto; kongruencija atributa i imenice u nominativu i akuzativu; tvorba imenica kojima se označavaju nazivi sportista; tvorba priloga od prideva): *Ja želim da igram košarku. Treba mnogo trenirati. Jednog dana biću košarkaš. Pored moje kuće je košarkaški klub. Upisuju nove članove. Moja starija sestra trenira plivanje. Ona je dobra plivačica i vredno trenira.*

6. razred (imenice u genitivu s predlozima *od* i *do* u funkciji odredbi za mesto i vreme; prilozi *rano, kasno, uvek, nikad, ponekad, često, retko, ceo* (dan), *dugo, zimi, leti*; kongruencija atributa i imenice u nominativu i akuzativu; imenica u instrumentalu sa značenjem sredstva i društva; komparativ i superlativ prideva i priloga; prisvojni pridevi na *-ov/ev, -in* (u nominativu); nazivi zemalja i regija izvedeni sufiksima: *-ija, -ska*): *Imam dvanaest godina i idem u šesti razred. Volim modernu muziku. Sviram gitaru od četvrtog razreda. U junu ću ići na takmičenje u Italiju. Imam dobre drugove i drugarice. S njima idem u školu autobusom jer je škola daleko. Uvek se dobro zabavljamo. Leti često idemo na bazen biciklima. Moj najbolji drug se zove Marko. On je niži od mene i bolji je učenik jer više uči. Markova sestra se zove Mirjana.*

7. razred (imenice u genitivu s predlozima *sa, iz, oko, između* u funkciji odredbe za mesto; imenice u genitivu s predlozima *pre* i *posle* u funkciji odredbe za vreme; lokativ u funkciji nepravog objekta uz glagole govorenja i mišljenja; imeničke, brojne i priloške sintagme sa značenjem količine; kongruencija atributa i imenice u dativu, instrumentalu i lokativu; najfrekventnije zbirne imenice sa sufiksom *-je*; tvorba imenica za označavanje mesta (prostora i prostorija) na kojem se vrši radnja: *-ište/-lišće, -onica*); tvorba imenica sa značenjem etnika (primeri iz okruženja): *Moja porodica živi u kući. Oko kuće imamo cveće. Naš sused je Mađar. Između naše i njegove kuće nalazi se malo igralište. S drugovima često idem tamo posle škole. Ponekad kupimo flašu soka i nekoliko kesica semenki, sedimo na drvenim klupama i razgovaramo o novim filmovima, strogim nastavnicima, muzici i raznim drugim stvarima. Prošle nedelje smo pomagali našem starom susedu da popravi ljuljaške i klackalice. Tako će i mlađoj deci biti lepše.*

8. razred (zavisne rečenice: vremenska (s veznikom *kad*), namerna (s predikatom u prezentu), izrična (s veznikom *da*) i odnosna (sa zamenicom *koji* u funkciji subjekta); tvorba prideva sufiksima *-ski* i *-(i)ji*): *Juče sam imala mnogo domaćih zadataka. Kad sam ih završila, uključila sam televizor. Posle pola sata u sobu je ušao moj brat i promenio kanal. Hteo je da gleda utakmicu. Rekla sam mu da ja želim da gledam omiljenu seriju koja počinje za pet minuta. On je rekao da je utakmica veoma važna, jer igraju srpska i mađarska reprezentacija. Nismo hteli da se svađamo. Dogovorili smo se da on ide u dnevnu sobu i tamo gleda utakmicu.*

KNJIŽEVNOST

Program A namenjen je homogenoj sredini, učenicima koji veoma retko imaju kontakata sa govornicima čiji je maternji jezik srpski. Poznavanje jezika je na osnovnom (elementarnom) nivou, komunikacija na srpskom jeziku se teško ostvaruje, gramatički modeli su neuvežbani pošto učenici nemaju prilike da koriste srpski jezik, njihov rečnik ne sadrži veliki broj reči, reči veoma lako iz aktivnog fonda prelaze u pasivni i budu zaboravljene, leksika se usvaja sporije nego kod učenika heterogene sredine, interferencijske greške se često pojavljuju u tolikom obimu da ometaju razumevanje rečenice; iz ovih razloga bi akcenat trebalo da bude na leksici i jezičkim obrascima (modelima) koji će im obezbediti temelj za jednostavnu komunikaciju na srpskom jeziku.

U svakom razredu, učenicima je ponuđeno više tekstova od broja koji je obavezujući. Osnovni kriterijum za izbor tekstova je nivo poznavanja jezika. Pored odabranih tekstova, obrađuju se i tekstovi po slobodnom izboru, pri čemu se vodi računa o nivou poznavanja jezika i interesovanjima učenika. Uz originalne književne tekstove planirana je i obrada konstruisanih tekstova koji treba da budu u funkciji obogaćivanja leksike neophodne za svakodnevnu komunikaciju na osnovnom nivou. Predlaže se da nastavnik planira najmanje tri časa za obradu jednog teksta kroz teme. Pesme koje se pevaju ne zahtevaju obavezno obradu, gramatička i leksička objašnjenja jezičkih pojava.

Oblast nastavnog programa Književnost doprinosi postizanju komunikativne funkcije jezika. Osnovna funkcija književnoumetničkih tekstova, odnosno adaptacija, pored osposobljavanja učenika za komunikativnu upotrebu jezika, jeste i upoznavanje učenika sa kulturom, istorijom i tradicijom srpskog naroda, kao i s književnim delima značajnim za srpsku književnost.

Funkcije adaptiranog književnog teksta u A programu:

- usvajanje leksike određenog tematskog kruga potrebne za svakodnevnu komunikaciju;
- čitanje, odnosno slušanje teksta u funkciji uvežbavanja razumevanja pisanog i govornog jezika - uvežbava se čitanje u sebi i čitanje sa razumevanjem;
- zadaci u vezi sa tekstom razvijaju umenje razumevanja teksta, uvežbava se veština pisanja, sastavljanje i pisanje rečenica koje sadrže poznatu leksiku uz uvežbavanje osnovnih jezičkih obrazaca, kao i razvijanje sposobnosti sastavljanja rečenica govornog jezika (prilikom pisanih i govornih vežbi tolerišu se interferencijske greške koje ne ometaju razumevanje rečenice);
- odgovori na pitanja (usmeno i pismeno) pomažu učeniku da razvije mehanizme sastavljanja rečenica na srpskom jeziku, odnosno izlaganje na srpskom jeziku uz vidno prisustvo interferencijskih grešaka - uputno je da nastavnik vrši korekcije ukazujući na pravilne oblike;
- reprodukcija teksta ili prepričavanje razvijaju sposobnost upotrebe jezika - učenik treba da se izrazi koristeći više rečenica, da formira i razvija govorne sposobnosti.

Književnoumetnički, adaptirani i konstruisani tekstovi pogodni su za tumačenje, pri čemu se uzimaju u obzir uzrast i predznanja učenika. Tekstovi su ujedno i polazna osnova za uvežbavanje novih reči i izraza, jezičkih modela, čitanja, pisanja, govora; stoga tri časa namenjena jednom tekstu predstavljaju istovremeno i obradu i uvežbavanje gradiva.

Rad na tekstu obuhvata:

1. Semantizaciju nepoznatih reči: semantizacija može da se izvede pomoću sinonima koji su poznati učenicima, vizuelnim prikazivanjem reči, postavljanjem reči u kontrastne parove (*mali-veliki*), opisivanjem reči jednostavnim rečenicama. Nastavnik mora da vodi računa da rečenica kojom opisuje nepoznatu reč sadrži učenicima poznate reči. Prevod je opravdan samo u slučaju kada ne postoje druga sredstva za objašnjenje značenja reči. Preporučuje se upotreba rečnika na času.
2. Slušanje ili čitanje teksta: savetuje se da nastavnik prvi put pročita tekst - na ovaj način učenici čuju pravilan izgovor reči, pošto učenici homogene sredine retko imaju prilike da čuju srpski jezik, nastavnikovo glasno čitanje je od izuzetne važnosti. Preporučuje se upotreba audio-vizuelnih sredstava. Zahtevi koji se u programu tiču učenja odlomaka iz poezije i proze napamet podstiču usvajanje modela govorenja, kao i intonaciju reči i rečenica.
- Dramatizacija tekstova vezuje se i za javni nastup, ali i za razgovor o književnom delu pošto predstavlja vid njegove interpretacije. Saživljavanjem sa likovima dela, učenici mogu ispoljiti osećanja koja prepoznaju u ponašanju junaka i o kojima zaključuju.
3. Kontekstualizacija nove leksike: neophodno je da učenici nove reči postave u rečenični kontekst kako bi se leksika uvežbavala paralelno sa konstruisanjem rečenica. Rečenice treba da budu jednostavne da bi se izbegao veliki broj grešaka koje neminovno nastaju u složenijim konstrukcijama. Ukoliko rečenica sadrži previše grešaka, postaje nerazumljiva slušaocu. Kontekstualizacija novih reči je bitan element

funkcionalne upotrebe jezika pošto navodi učenika da sastavlja rečenice i aktivira rečnički fond i jezičke modele.

4. Pitanja u vezi s tekstom (u pisanoj formi i usmeno): proces razumevanja teksta ima više etapa. Tek kada se nova leksika usvoji i primeni u rečenicama, može da se pređe na nivo razumevanja teksta. Nivo na kojem je učenik razumeo tekst može da se utvrdi postavljanjem pitanja u vezi s tekstom. Pitanja treba da se zasnivaju na leksici koju su ranije usvojili uz upotrebu novih reči obrađenih u tekstu. Uputno je da pitanja budu kratka (*Šta je u Vesninoj torbi?* - tekst *Vesna i torba*). Korisno je da deo pitanja bude u pisanoj, a deo u govornoj formi. Značajno je da se primarno uvežbava govor, a zatim i pisanje.

5. Pitanja povodom teksta (u pisanoj formi i usmeno): učenici uvežbavaju i ostvaruju komunikaciju na srpskom jeziku zasnovanu na poznatoj leksici, uz tolerisanje grešaka koje ne ometaju razumevanje. Pitanja treba da budu u skladu s leksičkim fondom kojim učenici raspolažu (na primer: *Ko je junak priče?*; *Gde se odigrava radnja?*; *Kako izgleda junak priče?*; *Šta oseća devojčica u pesmi?*). Ovo je sledeći nivo u procesu usvajanja jezičkih veština čiji je cilj navođenje učenika da ostvare komunikaciju na srpskom jeziku. Ovaj cilj je, često, veoma teško postići kod učenika homogene sredine, ali je neophodno navesti učenika da usmeno, a potom i u pisanoj formi, upotrebi određene reči ili izraze na srpskom jeziku.

6. Razgovor o tekstu: u skladu sa leksikom kojom učenici raspolažu razgovor se zasniva na prepoznavanju glavnih likova, aktivnostima koje se vezuju uz njih, na isticanju osobina likova iz teksta. Kao deo procesa uvođenja učenika u upotrebu jezika uputno je da se učenici, prema modelima iz tekstova podstiču da sastavljaju rečenice potrebne u govornim situacijama. Na primer, dramatizacija teksta *Vesna i torba - Vesna*: *Moja torba je stara. Olovka*: *Šta radiš, Vesna? Zašto stavljaš puno stvari u torbu? U torbi nema mesta. Tata*: *Vesna, treba da kupim novu torbu. Vesna*: *Tata, molim te, kupi mi novu torbu. Učenici se podstiču da povodom teksta zaključuju o idejama prepoznatim u tekstu (Šta tekst kazuje o Vesninim osobinama?).*

Prilikom obrade poezije ne insistira se na književnoj teoriji, već na doživljaju lirske pesme. Podsticanje učenika da razume motive, pesničke slike i jezičkostilska izražajna sredstva dovodi se u vezu sa ilustrovanjem značajnih pojedinosti, kao i s uvežbavanjem intonacije stiha i uočavanjem rime u pesmi.

7. Komparativni pristup: nastavnik planira uključivanje tekstova maternjeg jezika koji se porede sa predloženim delima srpske književnosti (ukoliko je to moguće) i sa primerima vezanim za film, pozorišnu predstavu, različite audio-vizuelne zapise; u obradu književnog dela uključuje i sadržaje iz likovne i muzičke kulture, strip i različite vrste igara (osmosmerke, rebusi, ukrštene reči, asocijacije...).

Prilikom uočavanja bitnih poetskih elemenata u strukturi književnoumetničkog teksta, koristeći znanje stečeno na časovima maternjeg jezika, nastavnik se trudi da kod učenika (u skladu sa njihovim mogućnostima) objasni osnovne oblike pripovedanja (naracija, deskripcija, dijalog); pojam sižea i fabule, funkciju pesničke slike; ulogu jezičkostilskih sredstava i druge osnovne poetičke odlike teksta.

8. Oblikovanje kratkog teksta u pismenoj formi ili usmeno na osnovu adaptiranog književnog teksta: ovaj nivo upotrebe srpskog jezika u govornoj ili pisanoj formi predstavlja glavni cilj oblasti Književnost u A programu. Pokušaj samostalnog sastavljanja kraćeg teksta od pet ili šest rečenica (u paru ili u grupi) predstavlja viši nivo u ostvarivanju komunikativne funkcije jezika. Učenici razvijaju mehanizam upotrebe jezičke građe i jezičkih modela; spajaju reči u rečenice uz poštovanje gramatičkih struktura, zatim spajaju više rečenica u kraći tekst. Proces se odnosi i na govoreni i na pisani tekst.

Program B:

Književnoumetnički tekstovi u nastavi Srpskog kao nematernjeg jezika imaju višestruku funkciju. Čitajući i tumačeći književnoumetnička dela i izabrane odlomke najznačajnijih dela srpskih pisaca, učenici će imati priliku da se upoznaju sa srpskom kulturnom baštinom i tako bolje razumeju sličnosti i razlike koje postoje između kulture naroda kojem pripadaju i kulture naroda čiji jezik uče. Tekstovi istovremeno predstavljaju izvor nove leksike i polaznu osnovu za dalji rad - razgovore, čitanje, interpretaciju, različite vrste govornih i pismenih vežbi i druge aktivnosti.

U oblasti nastavnog programa Književnost navedeni tekstovi usklađeni su s uzrasnim karakteristikama i jezičkim mogućnostima učenika. Dati predlog dela nastavnik će prilagođavati potrebama svojih učenika. Od

predloženih dela, nastavnik samostalno bira ona koja će obrađivati, kao i dela kojima će proširiti spisak. Za svaki tekst je predviđeno po tri časa.

Za učenike koji Srpski kao nematernji jezik budu savlađivali po programu koji je namenjen onima koji uče i žive u heterogenim jezičkim sredinama ili im je maternji jezik jedan od slovenskih jezika, predloženi su autentični književnoumetnički tekstovi ili odlomci iz njih. Ipak, postoje značajne razlike između učenika koji žive u heterogenoj sredini, a čiji je maternji jezik neslovenski, i učenika čiji je maternji jezik slovenski. Ove razlike je neophodno uzeti u obzir prilikom izbora tekstova za obradu i pri izradi udžbenika. Stoga se preporučuje autorima udžbenika i nastavnicima da neka od predloženih dela adaptiraju, skrate i prilagode jezičkom znanju i mogućnostima učenika čiji je maternji jezik neslovenski. Nastavnici koji rade s učenicima čiji maternji jezik pripada grupi slovenskih jezika, mogu se opredeljavati za autentična dela.

Bavljenje književnoumetničkim tekstom podrazumeva različite metodičke postupke koji će biti usmereni na njegovo što bolje razumevanje i tumačenje. Rad na tekstu sastoji se iz nekoliko etapa: uvodnog razgovora sa semantizacijom manje poznatih reči i izraza (ova etapa je posebno važna za učenike čiji jezik nije slovenski); prostorne i vremenske lokalizacije teksta; izražajnog čitanja; kratke provere umetničkog doživljaja i razumevanja teksta; razgovora o tekstu i njegovog tumačenja (različitih analitičko-sintetičkih postupaka kojima će se otkrivati estetske vrednosti dela, važne pojedinosti u njemu i mesta s posebnom ekspresivnošću); povezivanja dela s ličnim doživljajima i iskustvima učenika. Svaka od navedenih etapa zavisi od prirode teksta kao i od predznanja i mogućnosti učenika.

Uvodni razgovor i semantizacija manje poznatih reči i izraza biće za neke učenike od izuzetne važnosti za razumevanje dela i stoga im je potrebno posvetiti posebnu pažnju. O izboru reči za semantizaciju odlučuje nastavnik uvažavajući predznanja svojih učenika. Leksiku je najbolje semantizovati tokom uvodnog razgovora i pre prvog čitanja teksta kako bi se obezbedilo razumevanje sadržaja teksta nakon prvog čitanja. Reči se mogu semantizovati na različite načine - vizuelnim nastavnim sredstvima, demonstracijom, posredstvom sinonima i antonima, različitim opisnim definicijama i, ukoliko je to neophodno, reč se može i prevesti na maternji jezik učenika. Nije potrebno da sve reči koje se semantizuju uđu u aktivan leksički fond učenika, pojedine mogu ostati u pasivnom fondu. Leksika za koju se proceni da treba da uđe u aktivan leksički fond učenika treba da bude zastupljena tokom razgovora o tekstu i njegove interpretacije, a korisno je osmisлити i različite leksičke vežbe koje će doprineti ostvarivanju ovog cilja. Učenike ovog uzrasta treba uvoditi i u korišćenje rečnika jer je ono sastavni deo čitanja. Važno je da se služe i dvojezičnim i jednojezičnim rečnicima i da ovladaju tehnikom pronalaženja reči i značenja koje reč ostvaruje u datom kontekstu. Rečnici predstavljaju veliku pomoć za čitanje i razumevanje tekstova različitih žanrova, naročito su korisni prilikom samostalnog čitanja.

Mnogi tekstovi, posebno odlomci iz obimnijih književnih dela, zahtevaće i lokalizaciju kako bi bili pravilno shvaćeni i doživljeni. Lokalizacija će u nekim slučajevima podrazumevati prepričavanje sadržaja koji prethode odlomku koji se obrađuje ili, na primer, davanje podataka o autoru. Nekad će biti neophodno delo smestiti u prostorne i vremenske okvire i protumačiti društvene, istorijske i druge okolnosti u kojima se radnja odvija.

Čitanje teksta je od velike važnosti za njegovo razumevanje i doživljavanje. U nastavi književnosti javljaju se različiti oblici čitanja. Razumevanje, doživljavanje i tumačenje teksta uslovljeno je kvalitetom čitanja. Važno je da prvo interpretativno čitanje teksta obavi nastavnik ili da učenici poslušaju kvalitetan zvučni zapis. Ovako će se obezbediti pravilno razumevanje i bolji umetnički doživljaj teksta. Mnoga dela zahtevaće jedno ili više ponovljenih čitanja naglas ili u sebi, usmerenih ka određenom cilju. Potrebno je da učenici ovladaju tehnikama glasnog čitanja i čitanja u sebi. Čitanje u sebi može biti u funkciji boljeg razumevanja teksta i ono uvek treba da bude usmereno od strane nastavnika, istraživačko. Učenici će, čitajući u sebi, pronalaziti u tekstu različite informacije kojima će potkrepljivati i svoje mišljenje i stavove, uvežbavaće brzo čitanje i osposobljavaće se za samostalno učenje. Cilj čitanja naglas jeste ovladavanje tehnikom čitanja i savlađivanje važnih činilaca glasnog čitanja (izgovora i intonacije reči i rečenice, jačine glasa, pauza). Ovim putem, učenici se postepeno uvode u izražajno čitanje. Ono se uvežbava na pažljivo odabranim epskim, lirskim i dramskim tekstovima. Izražajno čitanje uvežbava se na prethodno obrađenim tekstovima, planski i uz dobru pripremu. Nastavnik treba da osposobi učenike da usklade jačinu glasa, intonaciju, ritam, tempo, pauze s prirodom i sadržinom teksta kako bi izražajno čitanje bilo što uspešnije.

Jedan od važnih oblika rada jeste učenje napamet i izražajno kazivanje kratkih odlomaka iz odabranih književnoumetničkih tekstova u stihu i prozi (lirskih pesama, odlomaka iz proznih i dramskih tekstova).

Učenike treba postepeno voditi od glasnog čitanja ka izražajnom čitanju i kazivanju napamet naučenih odlomaka.

Tumačenje teksta umnogome će zavisiti od sredine u kojoj se nastava realizuje, predznanja učenika i njihovog maternjeg jezika. S učenicima koji savladaju program za srednji nivo, tumačenje teksta imaće više obeležja razgovora o važnim pojedinostima u njemu - događajima, likovima, mestu i vremenu odvijanja radnje. Razgovori o tekstu treba da obezbede pravilno razumevanje događaja, uočavanje veza između događaja i likova, tumačenje postupaka glavnih junaka i njihovih osobina. Bez obzira na to što za ove razgovore nije nužno da učenici znaju stručnu terminologiju (osnovni motiv, epitet, opisna lirski pesma), oni se ne smeju svesti na puko prepričavanje sadržaja teksta. Razgovor o tekstu nastavnik treba da vodi tako da omogući učenicima da u njemu ispolje što veću kreativnost, da im postavlja problemske zadatke, navodi ih da razmišljaju o uzročno-posledičnim vezama u delu, podstiče ih da slobodno maštaju i iznose svoje utiske o umetničkim slikama u delu.

S naprednijim učenicima nastavnik može ostvariti kompleksniju analizu i interpretaciju dela tokom koje će učenici izvoditi složenije zaključke o događajima i likovima, otkrivati ekspresivna mesta u delu i iznositi svoje utiske o njima služeći se osnovnom terminologijom teorije književnosti. U nastavi Srpskog kao nematernjeg jezika nastavnik treba da se oslanja na književnoteorijska znanja koje su učenici stekli na svom maternjem jeziku i da ih aktivira kad god je to moguće. Tako, na primer, prilikom obrade književnih dela i odlomaka, treba računati na to da su učenici u maternjem jeziku usvojili osnovne književnoteorijske pojmove: tema, motiv, glavni lik i dr. U skladu sa Opštim standardima postignuća za Srpski kao nematernji jezik; poznavanje terminologije iz teorije književnosti očekuje se samo od učenika naprednog nivoa. Oni će, na primerima izabranih dela i odlomaka iz srpske književnosti, proširivati saznanja koja su stekli na svom maternjem jeziku i bogatiti ih novom primerima.

Nakon razgovora o sadržaju dela i njegove interpretacije, potrebno je s učenicima razgovarati i o ličnim doživljajima koji su izazvani delom - podsticati ih da dovode u vezu delo sa svojim ličnim iskustvima, dopustiti im da postavljaju pitanja, stvoriti u učionici uslove u kojima će se razvijati dijalog i diskusija.

Veoma je važno da učenici aktivno učestvuju u svim etapama rada, da iznose svoja osećanja, zapažanja, mišljenja, zaključke i da ih obrazlažu. Učeničke aktivnosti ne smeju biti ograničene samo na rad na času. U obradu teksta učenike treba uvoditi zadavanjem različitih pripremnih zadataka, koje će oni rešavati kod kuće. Nakon obrade teksta, važno je da učenici stečena znanja funkcionalno primenjuju u daljem radu - prilikom izrade domaćih zadataka, samostalnog čitanja i usvajanja znanja iz drugih nastavnih predmeta. Nastavniku i učenicima će stečena znanja i veštine biti dragocena za interpretaciju novih književnih dela.

Kad god je to moguće, nastavu književnosti potrebno je povezivati s nastavom jezika, uspostavljati unutarpredmetnu i međupredmetnu korelaciju. Ona će doprineti svestranijem sagledavanju sadržaja, a učenici će steći kvalitetnija i trajnija znanja.

JEZIČKA KULTURA

Realizacija ishoda Srpskog kao nematernjeg jezika podrazumeva kontinuitet u bogaćenju učeničke jezičke kulture. To je jedna od primarnih metodičkih obaveza nastavnika. Nastavnik treba da proceni sposobnosti svakog učenika za odgovarajući nivo komunikativne kompetencije i u skladu sa tim prilagodi jezički materijal. Ovo treba da dovede do funkcionalne upotrebe jezika u nastavi, ali i u svim ostalim životnim okolnostima, u školi i van nje, gde je valjano jezičko komuniciranje uslov za potpuno sporazumevanje. Jezička komunikacija podrazumeva vladanje receptivnim i produktivnim jezičkim veštinama, a to su: slušanje, čitanje, pisanje i govorenje. Osnovno obeležje savremenog metodičkog pristupa nastavi jezika i jezičke kulture jeste razvijanje učeničkih sposobnosti u sve četiri aktivnosti uporedo i njihovo prilagođavanje kognitivnim sposobnostima i jezičkom okruženju učenika. Ishodi u oblasti Jezička kultura koncipirani su tako da, s jedne strane, obezbede ostvarivanje minimuma jezičkih kompetencija, ali i da, s druge strane, ne ograniče učenike koji su u mogućnosti da ostvare veći napredak. Zbog specifičnosti ove nastave, predviđene ishode (pre svega kada su u pitanju homogena jezičke sredine) potrebno je ostvarivati kroz jezičke aktivnosti (kompetencije) koje su, s metodičkog aspekta, sličnije nastavi stranog nego maternjeg jezika.

Slušanje je prva jezička aktivnost s kojom se učenici susreću u nastavi Srpskog kao nematernjeg jezika. Ona omogućava učeniku da upozna melodiju jezika, a zatim i njegov glasovni sistem, intonaciju reči i

rečenice. Konačni cilj slušanja treba da bude razumevanje, kao preduslov za verbalnu produkciju, odnosno - komunikaciju.

Govorenje je najsloženija jezička veština, koja podrazumeva vladanje svim elementima jezika (fonetsko-fonološkim, morfološkim, sintaksičkim i leksičkim). Govorenje se najčešće realizuje u dijaloškoj formi, te prema tome podrazumeva razumevanje (sagovornika). Pored toga, govorenje je veština koja zahteva određenu brzinu i pravovremenu reakciju. Kao produktivna veština, zajedno sa pisanjem, omogućava učeniku da se izrazi na srpskom jeziku, postavi pitanje, interpretira neki sadržaj i učestvuje u komunikaciji sa drugima.

Čitanje je jezička aktivnost koja podrazumeva poznavanje grafijskog sistema jezika (slova), njihove glasovne realizacije, povezivanje glasova u reči i spajanje reči u rečenicu, uz poštovanje odgovarajućih ritmičkih i prozodijskih pravila. Cilj čitanja mora da bude razumevanje pročitanoj jer samo tako ono predstavlja jezičku kompetenciju, a ne puku verbalizaciju slovnih karaktera.

Pisanje je produktivna jezička veština koja podrazumeva iskazivanje jezičkog sadržaja pisanim putem, upotrebom odgovarajućih slovnih karaktera i poštovanjem pravopisnih pravila. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti grafemama za koje ne postoje ekvivalenti u maternjim jezicima učenika. Takođe je važno obratiti pažnju na pravila fonetskog pravopisa (pisanje ličnih imena stranog porekla itd.). Pored toga, srpski jezik ima dva pisma - ćirilicu i latinicu, a učenik, još u prvom ciklusu obrazovanja, treba da usvoji oba. Cilj pisanja je jezičko izražavanje pisanim putem, te, prema tome, podrazumeva razumevanje.

Ove četiri veštine su kroz ishode dva programa vertikalno povezane tako da jasno opisuju gradaciju postignuća učenika u oblasti Jezička kultura.

Sadržaji po temama predstavljaju leksičko-semantički okvir unutar koga se funkcionalno realizuju jezički sadržaji. Tematske jedinice prezentuju realne, svakodnevne okolnosti u kojima se ostvaruje komunikacija. Za svaku tematsku jedinicu predložene su tematske grupe koje treba da se popune odgovarajućom leksikom, u okviru preporučenog broja novih reči.

Na primer u drugoj tematskoj jedinici, *Porodica i ljudi u okruženju*, u sadržaju A programa predviđeno je da učenici u prvom razredu ovladaju rečima kojima se imenuju članovi uže porodice i upotrebe ih u odgovarajućoj komunikativnoj situaciji. U svakom sledećem razredu ova tematska jedinica se proširuje novom leksikom i novim komunikativnim situacijama. Tako u sledećim razredima učenici ovladavaju nazivima za članove šire porodice, daju osnovne informacije o njima, njihovim fizičkim i karakternim osobinama, zanimanjima, međusobnim odnosima itd.

Ovakva horizontalna vrsta gradacije primenjena je u svim tematskim jedinicama.

Izbor leksike je delimično uslovljen sadržajem iz oblasti Jezik i Književnost, ali zavisi i od procene nastavnika o potrebnosti odgovarajućih leksema i njihove frekventnosti, radi postizanja informativnosti i prirodnosti u komunikaciji. Mnoge reči nisu vezane samo za jednu tematsku jedinicu već se preklapaju i povezuju u nove semantičke nizove, što nastavnik treba da podstiče dobro osmišljenim govornim i pismenim vežbama.

Tematske jedinice se uglavnom ponavljaju u svim razredima, ali se u svakom sledećem razredu broj leksema u okviru tematskih grupa ponavlja i proširuje. Pored selektivnog pristupa leksici, treba voditi računa i o broju leksema koje se usvajaju u jednoj nastavnoj jedinici. Na jednom času ne bi trebalo uvoditi više od pet novih reči, čije značenje će se objasniti i provežbati u tipičnim realizacijama unutar rečenice (kontekstualizacija leksike). Najefikasnije bi bilo da za novu reč svaki učenik osmisli (minimalni) kontekst, odnosno rečenicu. Na ovaj način nastavnik ima uvid u učenikovo razumevanje značenja reči, pored novih sadržaja podstiče upotrebu i ranije stečenih znanja iz leksike i gramatike, a učenici stiču samopouzdanje jer mogu da izgovore ili napišu rečenice na srpskom jeziku.

Pored datih tematskih jedinica, u prva četiri razreda osnovne škole navodi se i netematizovana leksika koja je potrebna za komunikaciju, nezavisno od teme. U svakodnevnoj komunikaciji, veliki značaj imaju ustaljene komunikativne forme kojima učenici postepeno i kontinuirano treba da ovladavaju od prvog razreda osnovne škole. One su izdvojene u posebnu oblast jezičke kulture i usklađene su potrebama i uzrastom učenika. Tako u prvom razredu učenici usvajaju modele za pozdravljanje i predstavljanje, zatim

se dalje usvajaju modeli za čestitanje, zahvaljivanje, iskazivanje želje, molbe itd. do najsloženijih modela kao što su iskazivanje psihološkog stanja i raspoloženja i davanje saveta.

Funkcionalno i ekonomično povezivanje podoblasti predmeta Srpski kao nematernji jezik (Jezik, Književnost i Jezička kultura) omogućava savladavanje njihovih sadržaja i ostvarivanje predviđenih ishoda na prirodan i spontan način, čineći da jedni sadržaji proizlaze iz drugih, dopunjuju se i preklapaju. Na odabranim delovima književnoumetničkih, neumetničkih i konstruisanih tekstova mogu se razvijati različite komunikativne veštine; govornim vežbama se definišu smernice za izradu pismenih sastava; kreativne aktivnosti u nastavi doprinose razvoju usmenog i pismenog izražavanja, čitanje s razumevanjem utiče na bogaćenje leksike i fluentnost govora, itd. Usklađenost ishoda s jezičkim kompetencijama omogućava nastavniku ne samo kumulativno praćenje napretka svakog učenika nego i uočavanje problema u razvijanju pojedinih kompetencija, što umnogome olakšava proces nastave i učenja jezika.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Na početku procesa učenja, odnosno na početku školske godine, neophodno je sprovesti dijagnostičko vrednovanje kompetencija učenika. Ovo je izuzetno važan zadatak nastavnika, budući da postoje velike razlike u vladanju srpskim jezikom učenika jednog odeljenja. Dijagnostičko ocenjivanje se može realizovati pomoću inicijalnog testiranja koje služi da se ustanove veštine, sposobnosti, interesovanja, iskustva, nivoi postignuća ili poteškoće pojedinačnog učenika ili čitavog odeljenja. Inicijalno testiranje osmišljava nastavnik na osnovu ishoda i sadržaja programa iz prethodnih razreda. Na osnovu toga, moguće je efikasno planirati i organizovati proces učenja i individualizovati pristup učenju.

Pored standardnog, sumativnog vrednovanja koje još uvek dominira u našem sistemu obrazovanja (procenjuje znanje učenika na kraju jedne programske celine i sprovodi se standardizovanim mernim instrumentima - pismenim i usmenim proverama znanja, esejima, testovima, što za posledicu ima kampanjsko učenje orijentisano na ocenu), savremeni pristup nastavi pretpostavlja formativno vrednovanje - procenu znanja tokom savladavanja nastavnog programa i sticanja odgovarajuće kompetencije. Rezultat ovakvog vrednovanja daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koje kompetencije su dobro savladane, a koje ne (npr. učenik zadovoljavajuće razume pročitani tekst, ali slabo razume govoreni tekst; zadovoljavajuće piše u skladu s pravilima, ali u govoru ne poštuje pravila kongruencije itd.), kao i o efikasnosti odgovarajućih metoda koje je nastavnik primenio za ostvarivanje cilja. Formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, a najčešće tehnike su: realizacija praktičnih zadataka, posmatranje i beleženje učenikovih aktivnosti tokom nastave, neposredna komunikacija između učenika i nastavnika, registar za svakog učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i sumativno - brojčanom ocenom. Ovakva ocena ima smisla ako su u njoj sadržana sva postignuća učenika, redovno praćena i objektivno i profesionalno beležena.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje, osim postignuća učenika, i proces nastave i učenja, kao i sebe i sopstveni rad. Sve što se pokaže dobrim i korisnim nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a sve što se pokaže kao nedovoljno efikasno i efektivno, trebalo bi unaprediti.

Pri vrednovanju učeničkih postignuća nastavnik se rukovodi ishodima definisanim za svaki razred vodeći računa o individualnom napredovanju učenika u skladu sa njihovim mogućnostima i sposobnostima. Pri ocenjivanju, pažnja treba da bude usmerena na nivo razvoja reproduktivnih sposobnosti učenika, obim proširivanja leksičkog fonda, nivo smanjivanja različitih tipova grešaka.

Treba imati u vidu nivo poznavanja jezika: učenici homogene sredine sporadično ostvaruju direktan kontakt s govornicima kojima je srpski maternji jezik, sa srpskim jezikom se sreću samo na časovima srpskog kao nematernjeg jezika. Rezultat je da učenici srpski jezik koriste na elementarnom nivou. Jezičke modele usvajaju sporije, gramatičke kategorije koriste uz mnogo grešaka, imaju problema pri slušanju, odnosno razumevanju srpskog jezika čak i onda kada su im sve reči govornog teksta poznate.

Cilj	Cilj nastave i učenja stranog jezika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju je da se učenik usvajanjem funkcionalnih znanja o jezičkom sistemu i kulturi i razvijanjem strategija učenja stranog jezika osposobi za osnovnu usmenu komunikaciju i stekne pozitivan odnos prema drugim jezicima i kulturama, kao i prema sopstvenom jeziku i kulturnom nasleđu.
Razred	drugi (prvi strani jezik)
Godišnji fond časova	72

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	KOMUNIKATIVNE FUNKCIJE	JEZIČKE AKTIVNOSTI (u komunikativnim funkcijama)
- pozdravi i otpozdravi, primenjujući najjednostavnija jezička sredstva; - predstavi sebe i drugog; - razume jasno postavljena jednostavna pitanja lične prirode i odgovara na njih; - razume kratka i jednostavna uputstva i naloge i reaguje na njih; - daje kratka i jednostavna uputstva i naloge; - razume poziv i reaguje na njega; - uputi poziv na zajedničku aktivnost; - razume kratke i jednostavne molbe i reaguje na njih; - uputi kratke i jednostavne molbe; - iskaže i prihvati zahvalnost i izvinjenje na jednostavan način; - razume jednostavno iskazane čestitke i odgovara na njih; - uputi jednostavne čestitke; - prepozna i imenuje bića, predmete i mesta iz neposrednog okruženja; - razume jednostavne opise bića, predmeta i mesta; - opiše bića, predmete i mesta koristeći jednostavna jezička sredstva; - razume svakodnevne iskaze u vezi sa neposrednim potrebama, osetima i osećanjima i reaguje na njih; - izrazi osnovne potrebe, osećanja kratkim i jednostavnim jezičkim sredstvima; - razume jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru i reaguje na njih; - traži i pruži kratka i	POZDRAVLJANJE	Reagovanje na usmeni impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka, i slično); uspostavljanje kontakta pri susretu i usmeno izražavanje prikladnih pozdrava prilikom rastanka.
	PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Slušanje kratkih i jednostavnih tekstova u kojima se neko predstavlja; predstavljanje sebe i drugih osoba, prisutnih i odsutnih.
	RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	Slušanje naloga i uputstava i reagovanje na njih; davanje kratkih i jednostavnih uputstava (komunikacija u učionici - uputstva i nalozi koje razmenjuju učesnici u nastavnom procesu, uputstva za igru i slično).
	POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	Slušanje kratkih jednostavnih poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih (poziv na rođendan, igru, druženje...); upućivanje i prihvatanje/odbijanje poziva na zajedničku aktivnost, uz korišćenje najjednostavnijih izraza.
	ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	Slušanje jednostavnih iskaza kojima se traži pomoć, usluga ili obaveštenje; davanje jednostavnog, usmenog odgovora na iskazanu molbu; izražavanje i prihvatanje molbi, zahvalnosti i izvinjenja.
	ČESTITANJE	Slušanje kratkih i jednostavnih ustaljenih izraza kojima se čestita praznik, rođendan; reagovanje na upućenu čestitku i upućivanje kratkih prigodnih čestitki.
	OPISIVANJE BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	Slušanje kraćih jednostavnih opisa bića, predmeta i mesta u kojima se pojavljuju informacije o spoljnom izgledu, pojavnim oblicima, dimenzijama i ostalim najjednostavnijim karakteristikama; davanje kratkih opisa bića, predmeta i mesta;

jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru; - razume i saopšti jednostavne iskaze koji se odnose na hronološko i meteorološko vreme - razume jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposredovanje i reaguje na njih; - traži i daje jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposredovanje; - razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih; - traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje jednostavnim jezičkim sredstvima; - razume jednostavne iskaze koji se odnose na izražavanje sposobnosti; - traži informaciju o tuđim sposobnostima i saopšti šta on/ona ili neko drugi može/ne može/ume/ne ume da uradi; - razume i saopšti jednostavne iskaze koji se odnose na brojeve i količine.		traženje i davanje informacija u vezi sa opisom bića, predmeta i mesta.
	ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	Slušanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima, osećanjima; saopštavanje svojih potreba, oseta i osećanja i (empatično) reagovanje na tuđa.
	ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Slušanje kratkih tekstova u kojima se na jednostavan način opisuju položaj u prostoru; usmeno traženje i davanje informacija o položaju u prostoru.
	ISKAZIVANJE VREMENA	Slušanje jednostavnih iskaza u vezi sa hronološkim vremenom i meteorološkim prilikama; usmeno traženje i davanje informacija o hronološkom vremenu i meteorološkim prilikama u užem komunikativnom kontekstu.
	IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposredovanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposredovanja.
	IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje slaganja/neslaganja, dopadanja/nedopadanja
	IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	Slušanje jednostavnih iskaza koji govore o sposobnostima; postavljanje pitanja u vezi sa sposobnostima i odgovaranje na njih, usmeno.
	IZRAŽAVANJE KOLIČINE I BROJEVA	Slušanje jednostavnih iskaza koji govore o količini nečega; postavljanje pitanja u vezi s količinom i odgovaranje na njih, usmeno.

TEMATSKJE OBLASTI U NASTAVI STRANIH JEZIKA ZA OSNOVNU ŠKOLU

Napomena: Tematske oblasti se prožimaju i iste su u sva četiri razreda prvog ciklusa osnovnog obrazovanja i vaspitanja - u svakom narednom razredu obnavlja se, a zatim proširuje fond lingvističkih znanja, navika i umenja i ekstralingvističkih predstava vezanih za konkretnu temu. Nastavnici obrađuju teme u skladu sa interesovanjima učenika, njihovim potrebama i savremenim tokovima u nastavi stranih jezika, tako da svaka tema predstavlja određeni situacioni kompleks.

1) Lični identitet

2) Porodica i uže društveno okruženje (prijatelji, komšije, nastavnici itd.)

- 3) Geografske osobnosti
- 4) Srbija - moja domovina
- 5) Stanovanje - forme, navike
- 6) Živi svet - priroda, ljubimci, očuvanje životne sredine
- 7) Vremensko iskustvo i doživljaj vremena (prošlost - sadašnjost - budućnost)
- 8) Škola i školski život
- 9) Mladi - život dece i omladine
- 10) Zdravlje i higijena
- 11) Emocije (ljubav prema porodici, drugovima)
- 12) Prevozna sredstva
- 13) Vremenske prilike
- 14) Umetnost za decu (naročito moderna književnost za decu; prigodne tradicionalne i moderne pesme)
- 15) Običaji i tradicija, folklor, proslave (rođendani, praznici)
- 16) Slobodno vreme - zabava, razonoda, hobiji
- 17) Ishrana i gastronomske navike
- 18) Putovanja
- 19) Moda i oblačenje
- 20) Sport
- 21) Verbalna i neverbalna komunikacija, konvencije ponašanja i ophođenja

JEZIČKI SADRŽAJI

ENGLESKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezički sadržaji
POZDRAVLJANJE	<i>Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you!</i> (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	<i>My name's Maria /I'm Maria. What's your name? What's your phone number? It's... This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's a doctor. Who's this/that? It's my father. Is</i>

	<i>this your family? She's not my sister, she's my friend. Who's in the picture? It's my brother. His name's Milan. How old is he? He's 12.</i> Lične zamenice u funkciji subjekta - <i>I, you ...</i> Prisvojni pridevi - <i>my, your...</i> Pokazne zamenice - <i>this, that</i> Glagol <i>to be</i> - <i>the Present Simple Tense</i> Pitanja sa <i>Who/What/How (old)</i> Osnovni brojevi (1-20) (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja, predstavljanja i razmene osnovnih ličnih podataka u našoj zemlji i zemljama engleskog govornog područja.
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	<i>Let's start/begin. Are you ready? Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in/over /here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/chant/sing/do/number/find /match/draw/paint/repeat... Cut out/stick/point to... Colour the door yellow. Count from ... to My turn now. Touch your eyes. Move your body. Put on your T-shirt. Take off your shoes. Hurry up! Quick! Watch out! I understand /I don't understand. I'm finished.</i> Imperativ Prisvojni pridevi - <i>my, your...</i> (Inter)kulturni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti; dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	<i>Let's play football /the memory game/go to the park/sing. It's time for lunch/school! Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.</i> Imperativ (Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva; proslava rođendana, igre, zabava i razonoda
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	<i>Can /May I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria /Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, ...? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.</i> Modalni glagoli za izražavanje molbe - <i>can/may</i> (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtve komunikacije.
ČESTITANJE	<i>Happy birthday to you! Here's a present for you! It's New Year's Eve. Happy New Year! It's Christmas Eve. Merry</i>

	<i>Christmas! It's Valentine's Day! Happy Valentine's Day! Happy Easter! Thanks, same to you! Hurray!</i> (Inter)kulturni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja /proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
OPISIVANJE BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<i>What's this/that? It's a/an... Is it a/an...? It's not a pen, it's a pencil. It's not short, it's long. What colour is it? It's grey. The crayon is grey. She's got a small nose and big blue eyes. She's wearing a white dress. I've got two hands and two feet. Has he got four legs? No, he hasn't, he's got two legs. This is my house. It's got big windows. Has it got a garden? There's a park/toyshop/supermarket in my town. There are two playgrounds, too.</i> Glagoli <i>have got, to be</i> za davanje opisa Egzistencijalno <i>There is/are...</i> Pravilna množina imenica: <i>leg - legs, arm - arms...</i> Nepravilna množina osnovnih imenica: <i>foot - feet...</i> <i>The Present Continuous Tense</i> za opisivanje trenutnih radnji. (Inter)kulturni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja.
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	<i>I'm not thirsty, I'm hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. I want fruit. No, thank you. I'm so happy/sad! Are you hot/cold?</i> <i>The Present Simple Tense (be, want)</i> (Inter)kulturni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	<i>Where's my dad? Is he in the house? No, he's in the garage. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's under the chair/in the wardrobe. Where's the toilet? It's here/over there.</i> Prilozi i predlozi za izražavanje položaja i prostornih odnosa - <i>here, there, in, on, under</i> Pitanja sa <i>Where</i> (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
ISKAZIVANJE VREMENA	<i>What day is it today? It's Monday. It's cold and rainy today.</i> <i>The Present Simple Tense</i> glagola <i>to be</i> Pitanja sa <i>What</i> (Inter)kulturni sadržaji: javni prostor; tipičan izgled mesta.
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<i>This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a /an...? Here's your pen.</i> Prisvojni pridevi <i>my, your...</i> <i>Have got</i> za izražavanje pripadanja/posedovanja (Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.

IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<i>Do you like orange juice? Yes, I do. /No, I don't. I like fish and chips, but I don't like chicken or rice. Do you like games? I love my family.</i> <i>The Present Simple Tense</i> glagola like/love. (Inter)kulturalni sadržaji: Popularna hrana i piće; porodica
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<i>I can/can't sing. I can draw, but I can't read. Can you swim? Yes, I can. No, I can't. No, but I can run This is my parrot. It can talk. A penguin can't fly.</i> Modalni glagol <i>can</i> za izražavanje sposobnosti. (Inter)kulturalni sadržaji: Školske aktivnosti, kućni ljubimci i svet prirode
IZRAŽAVANJE KOLIČINE I BROJEVA	<i>How many balls? 15 balls.</i> Osnovni brojevi do 20. Pravilna množina imenica. Pitanja sa <i>How many</i>. (Inter)kulturalni sadržaji: Školsko okruženje.

ITALIJANSKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezički sadržaji
POZDRAVLJANJE	<i>Ciao! Buongiorno! Buonaserà! Arrivederci! Come stai? Come va? Come sta? Bene, grazie. Piacere. A domani! A presto! Buona notte!</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	<i>Come ti chiami? Mi chiamo Jasmina/Sono Jasmina. Di dove sei? Sono di Novi Sad. Bojana, questo è il mio amico. Si chiama Marco. Questa è la mia maestra. Si chiama Biserka. Questa è la signora Genovesi. Questo è il signor Rossi. Piacere. Quanti anni hai? Ho 7 anni. Chi c'è nella foto? Questo è mio fratello. Lui ha 10 anni. Questa è mia sorella. Si chiama Nina.</i> Lične zamenice u funkciji subjekta. Prisvojni pridevi (<i>il mio/la mia, il tuo/la tua; i miei/le mie, i tuoi/le tue</i>) Pokazne zamenice (<i>questo/a</i>) Upitne reči (<i>come, quanto, chi</i>) Prezent glagola <i>essere, avere</i> i najfrekventnijih glagola. Glagoli <i>chiamarsi, stare, avere, essere</i>. Osnovni brojevi (1-20)

	(Inter)kulturalni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i Italiji. Lična imena, nadimci.
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	<i>Chi è assente? Chi non c'è oggi? Tutto chiaro? Ragazzi, silenzio per favore! Non capisco. Può ripetere, per favore. Ho finito! Vieni alla lavagna. Ascoltate! Rispondete! Guardate! Cercate! Disegnate! Ripetete! Lavate le mani! Colorate! Alzatevi! Sedetevi! Avete finito? Attenzione! Cantiamo insieme! Prendete/aprite i vostri libri! Dammi il tuo quaderno! Ottimo. Giusto. Silenzio per favore!</i> Zapovedni način frekventnih glagola (Inter)kulturalni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti, dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	<i>Giochiamo a pallone/a carte! Andiamo fuori! Cantiamo insieme! Vuoi giocare con me? Vieni a giocare con me! Vieni alla mia festa di compleanno? Grazie. Va bene. Mi dispiace, non posso.</i> Zapovedni način frekventnih glagola Pitanje intonacijom Negacija (Inter)kulturalni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	<i>Permesso? Posso entrare? Prego. Avanti! Scusi, posso andare in bagno? Posso uscire? Va bene. Grazie. Scusi, può ripetere per favore? Vorrei un po' di acqua, grazie.</i> Modalni glagol za izražavanje molbe (<i>potere</i>) Kondicional učtivosti: prvo lice jednine (<i>vorrei</i>) (Inter)kulturalni sadržaji: Pravila učtve komunikacije.
ČESTITANJE	<i>Buon compleanno! Buon Anno! Buon Natale! Auguri! Tanti auguri! Bravo/a/i/e! Molto bene! Grazie!</i> Pridevi (<i>buono, bravo</i>) Uzvične rečenice. (Inter)kulturalni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
OPISIVANJE ŽIVIH BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<i>Il mio gatto si chiama Marta. È piccolo e nero. Il mio cane è bianco. Lui ha gli occhi verdi.</i>

	<i>La mia scuola è grande. Il giardino è piccolo. Di che colore è/sono? C'è un trenino rosso. Ci sono tre mele verdi. Ci sono due conigli bianchi.</i> Prisvojni pridevi (<i>mio/mia, tuo/tua; i miei/le mie; i tuoi, le tue</i>) Množina imenica. Opisni pridevi. Konstrukcija: rečca <i>ci</i> i glagol <i>essere</i>: <i>c'è/ci sono</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja. Kućni ljubimci, tipične igračke.
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	<i>Ho fame. Ho sete. Vorrei un succo di frutta. Vuoi un panino? No, grazie. Non ho fame. Sì, grazie. Ho freddo/caldo. Sono malato/a. Ho mal di testa. Buon appetito!</i> Kondicional učtivosti (<i>vorrei</i>) Negacija (<i>no/non</i>) Prezent glagola <i>avere</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Pravila učtivre komunikacije.
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	<i>La camera è grande. C'è un tavolo. Ci sono tre sedie. C'è una borsa sul tavolo. Dov'è il gatto? È sotto la sedia. Metti la matita sul tavolo. Sono a casa. Vado al cinema.</i> Neodređeni i određen član (<i>un/una; il/la</i>) Predlozi (<i>su, in, sotto, sopra</i>) Upitne reči (<i>dove</i>) <i>c'è, ci sono</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
ISKAZIVANJE VREMENA	<i>Che tempo fa? Fa bel tempo. C'è sole. Piove. Nevica. Che giorno è oggi? È mercoledì.</i> Osnovni brojevi (do 20). Dani u nedelji. (Inter)kulturalni sadržaji: Radna nedelja i vikend.
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<i>Questa è la mia penna. Questo non è il mio zaino. Di chi è questo giocattolo? È tuo questo orsetto? Sì, è mio. No, non è mio. È di Paolo. Ho due sorelle. Chi ha una matita?</i> Prisvojni pridevi (<i>mio/a; tuo/a</i>) Prezent glagola <i>avere</i> Pitanja <i>di chi è/di chi sono</i>

	(Inter)kulturalni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<i>Ti piace il gelato? Ti piace la pizza? Sì, mi piace. È molto buono/a. No, non mi piace.</i> <i>Mi piacciono queste figurine.</i> <i>Cosa vi piace fare? Ci piace disegnare/cantare.</i> <i>Va bene. Sono d'accordo. Non sono d'accordo.</i> Imenice. Određeni član (<i>il, la, l'</i>). Present frekventnih glagola. Glagol <i>piacere</i>. Konstrukcija sa infinitivom (<i>Mi piace nuotare</i>). Dativne zamenice <i>mi, ti, ci vi</i>. (Inter)kulturalni sadržaji: Hrana i piće.
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<i>So disegnare. Sai nuotare? - Sì/No.</i> <i>Parli italiano? - Sì, poco.</i> <i>Parlo inglese.</i> Glagol <i>sapere</i> za izražavanje sposobnosti (Inter)kulturalni sadržaji: Školske aktivnosti, kućni ljubimci i svet prirode.
IZRAŽAVANJE KOLIČINE I BROJEVA	<i>Quanti libri ci sono sul banco? - Ci sono 12 libri.</i> <i>Ci sono 15 bambini nel disegno.</i> Osnovni brojevi do 20. Rečca <i>ci</i> i glagol <i>essere</i>: <i>c'è, ci sono</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Školsko okruženje.

NEMAČKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezički sadržaji
POZDRAVLJANJE	<i>Hallo! Guten Morgen! Guten Tag! Guten Abend! Auf wiedersehen! Tschüs! Bis bald! Gute Nacht!</i> <i>Wie geht's? Wie geht es Ihnen? Danke, gut! Es geht. Schlecht.</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	<i>Wie heißt du? Ich heiße/bin Jasmina. Woher kommst du? Ich komme aus Serbien. Wo wohnen deine Großeltern? Auf dem Lande.</i> <i>Bojana, das ist mein Freund. Er heißt Marko.</i> <i>Wer ist das? Das ist meine Lehrerin. Sie heißt Leonora.</i> <i>Wie alt bist du? - Ich bin acht Jahre alt.</i> <i>Wer ist auf dem Foto? - Meine Schwester Paula. Sie ist 12.</i> Lične zamenice u funkciji subjekta. Prisvojni determinativi u nominativu (<i>mein, dein, sein, ihr</i>) Upitne reči (<i>wer, wie, was, wo, woher</i>) Present pomoćnih glagola <i>sein, haben</i> i najfrekventnijih

	glagola (<i>heißen, wohnen, kommen, machen...</i>). Osnovni brojevi (1-20) (Inter)kulturalni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama nemačkog govornog područja. Lična imena, nadimci.
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	<i>Wer ist abwesend? Wer ist heute nicht da? Alles klar? Jungs, Ruhe bitte, ich verstehe das nicht. Können Sie das bitte wiederholen? Ich bin fertig! Komm an die Tafe!, Hör zu! Wiederholen Sie das noch einmal! Schauen Sie! Zeichnet! Wiederholt! Wasche deine Hände! Steh auf! Setz dich! Bist du fertig? Achtung! Lass uns zusammen singen! Nimm dein Buch und mach es au der Seite 34 auf!Gib mir dein Notizbuch!Sehr gut. Richtig/Falsch.</i> Zapovedni način frekventnih glagola (Inter)kulturalni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti, dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	<i>Lass uns Ball-/Kartenspiele spielen! Komm, wir spielen Verstecken! Mach mit! Lass uns zusammen singen! Möchtest du mit mir spielen? Komm zu meiner Geburtstagsfeier? Danke. Alles klar. Es tut mir leid, ich kann nicht. Leider kann ich nicht.</i> Zapovedni način frekventnih glagola Upitne rečenice. Negacija (Inter)kulturalni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	<i>Darf ich? Kann ich reinkommen? Entschuldigung, kann ich auf die Toilette gehen? Kann ich ausgehen? Natürlich. Danke. Entschuldigung, können Sie das bitte wiederholen? Kann ich ein Glas Wasser bekommen, bitte?Vielen Dank. Bitte, bitte.</i> Modalni glagol (<i>können, dürfen, möchten</i>) (Inter)kulturalni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
ČESTITANJE	<i>Alles Gute zum Geburtstag! Herzlichen Glückwunsch! Frohe Wiehnachten/Ostern! Frohes neues Jahr! Bravo! Danke!</i> Uzvične rečenice. (Inter)kulturalni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
OPIŠIVANJE BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<i>Meine Katze heißt Mitzi. Sie ist klein und schwarz. Mein Hund ist weiß. Seine Augen sind grün. Meine Schule ist groß. Der Garten ist klein. Welche Farbe ist das? Wie sind deine Haare? Hier ist mein Fahrrad. Es ist alt.</i>

	Prisvojni determinativi u nominativu. Opisni pridevi kao dopuna glagola. (Inter)kulturalni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja. Kućni ljubimci, tipične igračke.
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	<i>Ich habe (keinen) Hunger. Ich habe Durst. Ich möchte/hätte gern einen Apfelsaft. Möchtest du ein Sandwich? Nein, danke. Ich bin nicht hungrig. Ja, danke. Mir ist kalt/heiß. Ich bin krank. Ich habe Kopfschmerzen. Mein Kopf tut weh. Guten Appetit!</i> Promena imenica u nominativu i akuzativu Negacija (<i>nicht/kein</i>) Prezent glagola (Inter)kulturalni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	<i>Das Zimmer ist groß. Es gibt einen Tisch in meinem Zimmer. Es gibt drei Stühle. Auf dem Tisch steht eine Tasche. Wo ist die Katze? Sie ist unter dem Stuhl. Ich bin zu Hause. Ich bin im Kino.</i> Neodređeni i određen član Predlozi (in, an, auf, unter, hinter, vor) uz glagole mirovanja Upotreba fraze <i>Es gibt</i> sa akuzativom. Upitne reči (Inter)kulturalni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
ISKAZIVANJE VREMENA	<i>Wie ist das Wetter? Schön, die Sonne scheint und es ist warm. Schlecht, es regnet und es ist kalt. Welcher Tag ist heute. Mittwoch.</i> Osnovni brojevi (do 20). Dani u nedelji. (Inter)kulturalni sadržaji: Radna nedelja i vikend.
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<i>Das ist mein Heft. Das ist nicht mein Rucksack. Das ist der Rucksack von Petra. Wessen Spielzeug ist das? Das ist Annas Spielzeug. Sind das deine Bücher? Nein, sie sind von Paul./Sie gehören Paul. Ich habe zwei Schwestern. Wer hat einen Bleistift?</i> Prisvojni determinativi u nominativu i akuzativu (<i>mein/dein/sein/ihr...</i>) Prezent Izražavanje pripadanja saksonske genitivom, frazom von+ime/vlastita imenica i glagolom gehören uz vlastitu imenicu (Inter)kulturalni sadržaji: porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<i>Magst du Pizza? Ja, ich mag sie. Sie ist sehr gut. Sie schmeckt gut. Nein, ich mag sie nicht. Was macht ihr gerne? Wir mögen zeichnen/singen. Joggen ist mein</i>

	<i>Hobby. Wie findest du meinen Pullover? Er ist schön aber ich finde die Farbe nicht so gut. Braun finde ich langweilig.</i> Imenice u nominativu i akuzativu. Lične zamenice u nominativu i akuzativu. Određeni član. Prezent frekventnih glagola. Konstrukcija sa infinitivom. (Inter)kulturni sadržaji: Hrana i piće.
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<i>Kannst du schwimmen? - Ja/Nein. Sprichst du Deutsch? - Ja, ein bisschen./Leider nicht. Kannst du Englisch? Ja.</i> Glagol <i>können</i> za izražavanje sposobnosti (Inter)kulturni sadržaji: Školske aktivnosti, kućni ljubimci i svet prirode.
IZRAŽAVANJE KOLIČINE I BROJEVA	<i>Wieviele Bücher sind auf dem Tisch? - Es gibt 12 Bücher und zwei Hefte.. Auf dem Foto sind 34 Schüler aus meiner Klasse. Kauf bitte 2 Kilo Äpfel.</i> Osnovni brojevi do 20. Množina imenica. Upitne reči za izražavanje količine. (Inter)kulturni sadržaji: Školsko okruženje.

RUSKI JEZIK

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ	<i>Привет! Здравствуй! Здравствуйте! Добрый день! Доброе утро! Добрый вечер! Как дела? Нормально! До завтра! До встречи! Пока! До свидания!</i> (Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	<i>Меня зовут Саша. Я - Ирина. Как тебя/его/её зовут? Как твоя фамилия? Кто это? Это Майя, а это Наташа. Это Мария Петровна. Она моя учительница. Это мой друг Саша. Саша - это Маша, моя подруга. Сколько тебе/ему/ей лет? Мне девять лет. Ему пять лет.</i> Личне заменице: <i>я, ты, он/она, они</i> (номинатив, генитив и датив); Безличне реченице с глаголом <i>зовут</i>. Упитне заменице и прилози: <i>кто, как, сколько</i>. Показни прилог: <i>это</i> Основни бројеви 1-20. Спојивост бројева с именицама (<i>1год, 2 года, 5лет</i>) (Интер)културни садржаји: Препознавање најочљивијих сличности и разлика у начину

	уознавања, представљања, размене личних података код нас и у Русији. Руска лична имена, имена по оцу, надимци.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	<i>Слушай! Слушайте внимательно! Не разговаривайте! Посмотри! Что ты видишь на картинке? Заходи! Иди к доске! Встань! Садись! Открой/закрой дверь/тетрадь, окно, учебник! Ответьте на вопросы! Повтори(те) за мной! Положи ручку на стол. Дай мне ручку, пожалуйста. Дом голубого цвета. Раскрась его! Иди сюда! Напиши! Нарисуй!</i> Заповедни начин 2. лице једине и множине (Интер)културни садржаји: Поштовање основних норми учтивости; дечје песме одговарајућег садржаја.
ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	<i>Давай играть в куклы/в футбол/в жмурки/в прятки. Давайте начнём. Готовы? Давайте пойдём в парк! Давайте петь! Давайте споём песенку. У меня день рождения, приходи ко мне! Извини, к сожалению не могу. Ничего! Хорошо!</i> Заповедни начин - 1. лице множине (Интер)културни садржаји: Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	<i>Извини, можно взять твою ручку? Да, конечно. Нет, мне ручка нужна. Да, пожалуйста. Спасибо. Ничего. Не за что. Извините, повторите, пожалуйста. Извините, что опаздываю. Ничего. Заходи.</i> Предикатив <i>можно</i>. Заповедни начин. Упитни искази без упитне речи. Интонација. (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације.
ЧЕСТИТАЊЕ	<i>Поздравляю! С днём рождения! Желаю тебе счастья! С Новым годом! С Рождеством! С Днём защитника отечества! Это подарок для тебя. Спасибо! Счастливого! Удачи! Всего хорошего!</i> (Интер)културни садржаји: Најзначајнији празници и начин обележавања /прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	<i>Кто это? Это дети. Это Сергей, у него короткие волосы. На нём футболка и джинсы. Футболка красного цвета. Что это? Это ручка. Это ручки. Какого цвета? Зелёного. Это мой дом. Он большой. В гостиной большой диван и большие окна. У меня нет своей комнаты.</i> Упитне заменице и прилози. Придеви. Род, број и слагање с именицама. Множина именица. Конструкције за изражавање посесивности: у+ ген.

	личних заменица и именица (у меня, у тебя, у неё, у него у нас, у вас, у них; у Ивана, у Ирины). Присвојне заменице: мой, твой, наш, ваш, их. (Интер)културни садржаји: Дечје песме и приче одговарајућег садржаја, култура становања.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	<i>Тебе холодно? Да, мне холодно. Есть хочется? Мне хочется пить. Хочется есть. Хочу пить, не хочу есть. Как ты себя чувствуешь? Мне плохо. У меня болит зуб. Хочешь воды? Да, пожалуйста. Нет, не хочется.</i> Безличне реченице. Глагол <i>хотеть</i> у садашњем времену. Упитни искази без упитне речи. Интонација. (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације
ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	<i>Где Даша? В детской, убирает. Где мой рюкзак? Под столом. На стule. Gde rubaška? V škaфу. Knigi ležat na stole. Gde mama? V sadu. Otdыhaeт. Gde мой stakan? Stoit na stole. On вынул книгу из portfelя.</i> Predložko-padežne konstrukcije za izražavanje prostornih odnosa (<i>v škaфу, pod stolom, na stule...</i>) Sadašnje vreme frekventnih glagola. Upotreba glagola <i>stojat</i> i <i>ležat</i>. Genitiv imenica s predlogom <i>iz</i>. (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	<i>Какой сегодня день? Сегодня четверг. Который час? Сколько времени? Пять часов. Три часа. Сегодня холодно. Идёт снег. Дождь идёт. Светит солнце. Зимой в России очень холодно. На улице холодно/тепло.</i> Садашње време фреквентних глагола. Безличне реченице. Основни бројеви 1-20. Слагање именице час с бројевима до 20. (Интер)културни садржаји: клима, временске прилике.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	<i>Это мой мяч. Это твой велосипед? У меня нет велосипеда. У неё два брата и сестра. У тебя есть собака? Нет, у меня нет собаки.</i> Присвојни придеви. Конструкције у + ген. за изражавање посесивности (у меня, у тебя, у неё...) Упитни искази с упитном речју. Интонација. (Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	<i>Ты любишь блины? Да, очень. Нет, не очень. Маша, ты любишь компот? Ты любишь играть в футбол?</i>

	<i>Нет, не люблю. Мне нравится варенье. Компот мне не нравится.</i> Безличне реченице. Садашње време глагола <i>любить, нравиться</i>. (Интер)културни садржаји: Храна и пиће; породица.
ИЗРАЖАВАЊЕ СПОСОБНОСТИ	<i>Я умею плавать. Нет, петь я не умею. Он очень хорошо рисует. Она прекрасно поёт.</i> Садашње време фреквентних глагола. (Интер)културни садржаји: Школске активности, кућни љубимци и свет природе
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ И БРОЈЕВА	<i>Сколько кубиков на рисунке? 15. Сколько девочек в классе? 12.</i> Основни бројеви до 20. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење

FRANCUSKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezički sadržaji
POZDRAVLJANJE	<i>Salut ! Tu vas bien? Bonjour, ça va? Ça va, merci! Comment allez-vous? Bonsoir ! Bonne nuit ! Bonjour, Monsieur. Au revoir, Madame. A demain. A bientôt.</i> Pitanje intonacijom. Uzvična rečenica. (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Sadržaji <i>Je m'appelle Milica. Tu t'appelles comment? J'ai sept ans. Tu as quel âge? J'habite à Smederevo. Qui est-ce? C'est mon copain/ma sœur/mon père. Il s'appelle Zoran. C'est mon professeur. Il s'appelle Igor. Qui est sur cette photo? C'est mon frère. Il a 13 ans.</i> Nenaglašene lične zamenice u funkciji subjekta. Prisvojni pridevi (<i>mon/ma, ton/ta</i>). Upitne reči (<i>comment, qui, quel/quelle</i>). Osnovni brojevi 1-20. Prezent glagola <i>avoir</i> i <i>être</i> i glagola prve grupe. (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama francuskog govornog područja. Lična imena, nadimci.
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	<i>Qui est absent? Qui n'est pas là? C'est clair? Je ne comprends pas. Ecoutez ! Répondez ! Regardez ! Cherchez ! Trouvez ! Dessinez ! Coloriez ! Ouvrez/fermez/prenez vos livres. Levez la main. Très</i>

	<i>bien ! C'est parfait ! Vous avez fini? J'ai fini. Qui sait? Je sais. Silence s'il vous plait ! Levez-vous ! Asseyez-vous ! Viens au tableau ! Donne-moi ton livre, s'il te plait. Attention ! Donne-moi ton cahier !</i> Imperativ frekventnih glagola. (Inter)kulturalni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti, dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	<i>On va jouer dans la cour? D'accord. Viens chez moi. Tu veux jouer avec moi? Oui, super ! Désolé, je ne peux pas. Je t'invite à mon anniversaire. Merci.</i> Imperativ frekventnih glagola. Pitanje intonacijom. Negacija (<i>ne/n'... pas</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	<i>Est-ce que je peux sortir, Madame/Monsieur? Oui, vas-y ! Tu me donnes ton numéro? Voilà. Merci ! Je t'en prie. Je peux entrer? Entrez ! Je voudrais lire. Vous pouvez répéter, s'il vous plait? Désolé, tu ne peux pas.</i> Pitanje sa <i>est-ce que</i>. Kondicional učtivosti (<i>je voudrais...</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
ČESTITANJE	<i>Bon anniversaire ! Bonne année ! Bonne fête ! Joyeux Noël ! Bravo, très bien ! Merci, à toi/à vous aussi ! Félicitations !</i> Pridevi (<i>bon, bonne</i>). Uzvične rečenice. Predlozi (<i>à</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
OPISIVANJE BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<i>Mon perroquet s'appelle Simon. Il est rouge et jaune. Ma poupée s'appelle Lola. Elle est petite. Elle a les yeux noirs. Le chien est petit et noir. Mon école est grande. Ma salle est claire. Il est de quelle couleur? Il y a un ballon rouge et deux ballons jaunes.</i> Prisvojni pridevi (<i>mon/ma, ton/ta</i>). Opisni pridevi. Množina imenica i prideva. Prezentativi (<i>il y a</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja. Kućni ljubimci, tipične igračke.
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	<i>Je voudrais du jus d'orange, s'il te/vous plait. J'ai faim/soif /chaud/froid. Brrrr !!! Tu veux un croissant? Non, merci, je n'ai pas faim. Je suis contente. Il est malade. J'ai mal à la tête. Bon appétit !</i>

	Kondicional učtivosti (<i>je voudrais</i>) Negacija (<i>ne/n'... pas</i>). Prezent glagola <i>avoir</i>. (Inter)kulturalni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	<i>Cette maison est grande. Il y a un chat dans la rue. Il y a quatre chaises. Il y a un livre sur la table. Où est ton crayon? Je suis à l'école. Je vais au cinéma.</i> Predlozi (<i>dans, sous, sur</i>). Neodređeni član. Upitne reči (<i>où</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
ISKAZIVANJE VREMENA	<i>Quel temps fait-il? Il fait beau. Il neige. Il pleut. Quel jour sommes-nous? C'est vendredi.</i> Dani u nedelji. Unipersonalni glagoli. (Inter)kulturalni sadržaji: Radna nedelja i vikend.
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<i>C'est mon stylo. Ce n'est pas mon cartable. C'est ta poupée? A qui est ce livre? J'ai deux frères. Je n'ai pas de sœur. Qui a une gomme?</i> Prezentativi (<i>c'est, ce sont</i>). Prisvojni pridevi (<i>mon/ma, ton/ta</i>). Negacija (<i>ne/n'... pas</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<i>D'accord. Je suis d'accord. Tu aime le basket? J'aime le chocolat/la musique. Qu'est-ce que tu aimes faire? J'aime dessiner/chanter. Tu aimes la glace? C'est très bon. Je n'aime pas. Je ne suis pas d'accord.</i> Imenice. Određeni član (<i>le, la, l', les</i>). Prezent frekventnih glagola. Konstrukcija sa infinitivom (<i>j'aime dessiner</i>). Negacija (<i>ne/n'... pas</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Hrana i piće.
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<i>Je sais dessiner. Tu sais jouer au tennis? - Oui/No. Tu parles français? - Oui, un peu. Je parle italien.</i> Glagol <i>savoir</i> za izražavanje sposobnosti. (Inter)kulturalni sadržaji: Školske aktivnosti, kućni ljubimci i svet prirode.
IZRAŽAVANJE KOLIČINE I BROJEVA	<i>Combien de livres il y a sur la table? - Il y a 4 livres.. Sur cette photo il y a 15 personnes..</i> Osnovni brojevi do 20. Prezentativi (<i>il y a</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Školsko okruženje.

ŠPANSKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezički sadržaji
POZDRAVLJANJE	<i>¡Hola!</i> <i>¡Hola! ¿Qué tal?</i> <i>¡Hola! ¿Cómo estás? Bien, ¿y tú? Bien, gracias.</i> <i>¡Buenos días!</i> <i>¡Buenas tardes!</i> <i>¡Buenas noches!</i> <i>¡Hasta luego!</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila učtivosti.
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	<i>Hola, soy Marcos. ¿Y tú? Soy Elena. Encantada.</i> <i>¿Cómo te llamas? ¿Cuántos años tienes? Me llamo Elena.</i> <i>Tengo ocho años. ¿Y tú?</i> <i>¿Quién es? Es mi amigo/amiga/hermano/hermana/profesor/profesora. Se llama Jovan.</i> <i>Es mi familia. Son mi papá, mi mamá y mis hermanos.</i> <i>Es mi hermano Manolito.</i> Prezent glagola <i>ser</i> i <i>tener</i> Prisvojni pridevi (<i>mi, tu, mis, tus</i>) Upitne reči (<i>quién, cómo</i>), pitanje <i>cuántos años</i> Osnovni brojevi (1-20) Glagol <i>llamarse</i> u relevantnim komunikativnim situacijama (<i>me llamo, te llamas, se llama</i>) (Inter)kulturalni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama španskog govornog područja. Lična imena, nadimci.
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	<i>¡Adelante!</i> <i>¿Quién falta? Estamos todos, ¡qué bien!</i> <i>A trabajar. Empezamos con una canción.</i> <i>¡Escuchad la canción! Mira/dibuja /habla con tu amigo.</i> <i>Coge el lápiz/la pelota.</i> <i>Más despacio/alto, por favor.</i> <i>¿Puedes repetir? ¿Listo?</i> <i>Cantamos juntos.</i> <i>¡Excelente! Muy bien.</i> Zapovedni način u potvrdnom obliku za drugo lice jednine i množine - receptivno (Inter)kulturalni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi učtivosti, dečje pesme odgovarajućeg sadržaja.
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	- <i>¿Puedes salir? - Sí./No puedo.</i> - <i>¿Jugamos al dominó/al parchís/al juego de memoria /al fútbol? -Sí/vale.</i> <i>Vamos al patio.</i> - <i>Es mi fiesta de cumpleaños. ¿Puedes venir? - Sí./No puedo.</i>

	Glagol <i>poder</i> + infinitiv za izražavanje poziva. Negacija. (Inter)kulturalni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, proslava rođendana, igre, zabava i razonoda.
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	- ¿Puedes repetir?/¿Puede repetir? - Sí. Claro. - Gracias./Muchas gracias. - ¿Puedo ir al baño? - Sí, claro. - ¿Puedo tomar agua? - No, no ahora. Más tarde. - ¿Puedo entrar? -Sí /No. Perdón. - ¿Me prestas tu goma? - Sí./Sí, claro. Glagol <i>poder</i> za izražavanje molbe (Inter)kulturalni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
ČESTITANJE	¡Feliz cumpleaños! ¡Feliz cumple! Gracias./Muchas gracias. ¡Felices fiestas! A ti también. Feliz Navidad y próspero Año Nuevo. Felices Pascuas. (Inter)kulturalni sadržaji: Najznačajniji praznici i način obeležavanja/proslave i čestitanja; prigodne dečje pesme i igre.
OPISIVANJE ŽIVIH BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<i>Mi perro se llama Chiqui. Es pequeño. Mi peluche se llama Luna. Es suave. Es mi juguete preferido. ¿Cómo es tu escuela? No es grande. Tiene un piso. Hay un patio también. Es muy bonito.</i> Glagol <i>ser</i> Najfrekventniji opisni pridevi. Slaganje u rodu i broju. Prezentativi (<i>hay</i>). (Inter)kulturalni sadržaji: Dečje pesme i priče odgovarajućeg sadržaja. Kućni ljubimci, tipične igračke.
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSEĆANJA	- <i>Tengo hambre /sed ... - Yo también. ¿Quieres un bocadillo/agua? - Sí, muchas gracias. - No tengo hambre/sed ... -Yo tampoco./Yo sí. - ¡Qué frío!/Tengo frío. -¿Cierro la ventana? - Sí, gracias. - ¿Tienes frío/calor? -No, estoy bien. - ¿Estás bien? -Sí, gracias./No, estoy mal.</i> Prezent glagola <i>estar, tener</i> i <i>querer</i> u relevantnim komunikativnim situacijama (Inter)kulturalni sadržaji: Pravila učtive komunikacije.
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	- ¿Dónde está tu mamá? - <i>Está en el trabajo.</i> - ¿Dónde está Chiqui? ¿Está en casa? - <i>No, está en el parque.</i> - ¿Dónde está tu cuaderno? - <i>Está en la mesa.</i> - ¿Dónde está la biblioteca? - <i>Está en el primer piso.</i> <i>Voy a casa. Estoy en la escuela.</i> Određeni član. Najfrekventniji predlozi (npr. <i>a, en, sobre</i>). <i>Ir a, estar en.</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.

ISKAZIVANJE VREMENA	-¿ Qué día es hoy? - Es lunes. -¿ Qué hora es? - Es la una. Son las dos. Hace buen/mal tiempo. Osnovni brojevi (do 20). Dani u nedelji. (Inter)kulturalni sadržaji: Radna nedelja i vikend.
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<i>Es mi familia. Mi hermano menor se llama Pedro. Tiene 5 años. Mi hermana es mayor. Tiene 10 años. Su nombre es María.</i> - ¿De quién es este libro? - Es mi libro. Es el libro de la profesora. - ¿Alguien tiene un lápiz bolígrafo/papel blanco? - Sí, yo tengo uno./No, lo siento. Prisvojni pridevi (<i>mi, tu, mis, tus</i>). Neodređeni član. Pokazni pridev <i>este, esta, estos, estas</i> Pitanje <i>de quién es/son</i>. (Inter)kulturalni sadržaji: Porodica, prijatelji, kućni ljubimci, igračke.
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	- ¿Te gusta el chocolate? -Claro. - No me gustan los zumos. ¿A ti, te gustan? - Sí, mucho./A mí tampoco. - Me gusta dibujar/nadar/cantar. No me gusta dormir. No me gusta el café. Glagol <i>gustar</i>, potvrdni i odrični oblik u prvom i drugom licu jednine. Lične zamenice <i>a mí, a ti</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Hrana i piće.
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	¿Sabes español? - Sí, un poco. ¿Sabes nadar? - Sí./No sé. Glagol <i>saber</i> za izražavanje sposobnosti (Inter)kulturalni sadržaji: Školske aktivnosti, kućni ljubimci i svet prirode.
IZRAŽAVANJE KOLIČINE I BROJEVA	¿Cuántos hermanos tienes? - <i>Tengo un hermano.</i> ¿Cuántas personas hay en la clase? - Somos 20. Osnovni brojevi do 20. Prezentativi (<i>hay</i>). Glagol <i>tener</i> (Inter)kulturalni sadržaji: Školsko okruženje.

Ključni pojmovi sadržaja: komunikativni pristup, funkcionalna upotreba jezika, interkulturalnost.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja za strane jezike u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja usmeren je na razvoj funkcionalnih znanja i zasnovan je na komunikativno definisanim ishodima učenja, odnosno

aktivnostima koje učenik uspešno realizuje koristeći strani jezik. Jezičke aktivnosti slušanja, čitanja, (raz)govora i pisanja u programu nastave i učenja posmatraju se integrativno, kao nerazdvojive komponente autentične komunikacije pojedinca u bilo kojoj govornoj zajednici. Polazeći od ishoda, odnosno onoga što je učenik u stanju da ostvari u različitim vrstama i vidovima komunikacije (usmene, pisane i neverbalne), formalno i sadržinski centralnu poziciju programa nastave i učenja zauzimaju upravo *komunikativne funkcije*. Na osnovu komunikativnih funkcija definisane su *jezičke aktivnosti* pomoću kojih se one mogu ostvariti, a koje uključuju postepeno usavršavanje sposobnosti razumevanja govora, razumevanja pisanog teksta (od trećeg razreda), interaktivnog usmenog i pisanog izražavanja. Zahvaljujući cikličnoj i kontinualnoj koncepciji programa, komunikativne funkcije se prenose, usvajaju i uvežbavaju tokom čitavog obrazovnog ciklusa, s rastućim stepenom složenosti. Ishodi, komunikativne funkcije i jezičke aktivnosti definisani su kao opšte lingvističke kategorije, i stoga su za sve strane jezike identični iskazi. Kako bi se, međutim, ishodi, funkcije i aktivnosti operacionalizovali, ponuđeni su i primeri jezičkih sadržaja, i to za svaki pojedinačni strani jezik. Njima se ilustruju neke od najfrekventnijih i uzrasno najadekvatnijih mogućnosti za verbalnu realizaciju komunikativnih funkcija.

Program usmeren ka ishodima ukazuje na to šta je učenik u procesu komunikacije u stanju da razume i produkuje. Tabela prikazuje postepeno vodi nastavnika od ishoda i komunikativne funkcije kao oblasti, preko aktivnosti koje u nastavi osposobljavaju učenika da komunicira i koristi jezik u svakodnevnom životu, u privatnom, javnom ili obrazovnom domenu. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovode i **primenjuju** sledeći **stavovi**:

- ciljni jezik upotrebljava se u učionici u dobro osmišljenim kontekstima od interesa za učenike u atmosferi zajedništva i međusobne saradnje;
- govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika;
- nastavnik mora biti siguran da je shvaćeno značenje poruke, uključujući njene kulturološke i vaspitne elemente, kao i elemente socijalizacije;
- bitno je značenje jezičke poruke;
- znanja učenika mere se jasno određenim relativnim kriterijumima tačnosti i zato uzor nije izvorni govornik;
- sa ciljem da se unapredi kvalitet i obim jezičkog materijala, nastava se zasniva na socijalnoj interakciji u učionici i van nje, i sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, kao i rešavanjem manje ili više složenih zadataka u realnim i virtuelnim uslovima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem;
- svi gramatički sadržaji uvode se induktivnom metodom kroz raznovrsne kontekstualizovane primere u skladu sa nivoom i bez detaljnih gramatičkih objašnjenja, a njihovo poznavanje se vrednuje i ocenjuje na osnovu upotrebe u odgovarajućem komunikativnom kontekstu.
- komunikativno-interaktivni pristup u nastavi stranih jezika uključuje i sledeće:
 - usvajanje jezičkog sadržaja kroz ciljano i osmišljeno učestvovanje u društvenom činu;
 - poimanje programa nastave i učenja kao skupa dinamičnih, zajednički pripremljenih i prilagođenih zadataka i aktivnosti;
 - nastavnik treba da omogući pristup novim idejama i njihovo prihvatanje, kao i kreiranje novih ideja;
 - učenici se posmatraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom činu;
 - nastavni materijali predstavljaju jedan od izvora aktivnosti i treba da budu praćeni upotrebom dodatnih autentičnih materijala;
 - učionica je prostor koji je moguće prilagođavati potrebama nastave iz dana u dan;

- rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče razvoj kognitivnih sposobnosti učenika (planiranje, zapažanje, analiza, vrednovanje, zaključivanje itd.);

- za uvođenje novog leksičkog materijala koriste se poznate gramatičke strukture i obrnuto, a naročito na nižem uzrastu treba koristiti internacionalizme i reči koje su im poznate, kao i vizualizaciju kao sredstvo semantizacije.

Tehnike/aktivnosti

Tokom časa, preporučuje se dinamično smenjivanje tehnika/aktivnosti koje ne bi trebalo da traju duže od 15 minuta.

Slušanje i reagovanje na uputstva nastavnika na stranom jeziku ili sa audio-zapisa (slušaj, piši - od trećeg razreda, poveži, odredi, pronađi, ali i aktivnosti u vezi sa radom u učionici: nacrtaj, iseci, oboj, otvori/zatvori svesku, itd.)

Rad u parovima, malim i velikim grupama (mini-dijalozi, igra po ulogama, simulacije, itd.)

Manuelne aktivnosti (izrada panoa, prezentacija, zidnih novina, postera i sl.)

Vežbe slušanja (prema uputstvima nastavnika ili sa audio-zapisa povezati pojmove, dodati delove slike, dopuniti informacije, selektovati tačne i netačne iskaze, utvrditi hronologiju i sl.)

Igre primerene uzrastu i didaktičkom zahtevu (za zagrevanje, razvijanje pažnje i koncentracije, jačanje motivacije, uvođenje nove jezičke građe ili pak utvrđivanje).

Klasiranje i upoređivanje (po količini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije...).

Rešavanje "problem-situacija" u razredu, tj. dogovori i mini-projekti.

"Prevođenje" iskaza u gest i gesta u iskaz.

Zajedničko pravljenje ilustrovanih materijala (planiranje različitih aktivnosti, reklamni plakat, program priredbe ili neke druge manifestacije).

STRATEGIJE ZA UNAPREĐIVANJE I UVEŽBAVANJE JEZIČKIH VEŠTINA U PRVOM I U DRUGOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

Prednosti nastave stranog jezika u prvom i **drugom** razredu osnovne škole u vezi su sa specifičnostima usvajanja jezika na ranom uzrastu. Osnovna karakteristika ranog učenja nije analitičko učenje, već usvajanje jezika na sličan način na koji se usvaja maternji jezik - dete strani jezik koristi isključivo u komunikaciji i u situacijama koje su bliske njegovim interesovanjima. Rani početak učenja stranog jezika otvara put za razvijanje višjezičnosti i dostizanje viših nivoa jezičke kompetencije koji su relevantni za dalje školovanje i profesionalni život.

S obzirom na to da se ishodi **operacionalizuju** preko jezičkih aktivnosti u komunikativnim situacijama, važno je da se one u nastavi stranih jezika permanentno i istovremeno uvežbavaju. Samo na taj način učenici mogu da steknu jezičke kompetencije koje su u skladu sa zadatim ciljem učenja stranog jezika.

Pošto je program učenja stranog jezika u prvom i drugom razredu osnovne škole rasterećen pisanja i čitanja, kao i eksplicitnih objašnjenja gramatičkih pravila, ovo je dragocen period za podsticanje i navikavanje učenika da u svakodnevnom situacijama u učionici i van nje spontano primenjuju naučene reči i izraze u odgovarajućim situacijama usmene komunikacije (npr. pozdravljanje nastavnika na stranom jeziku u učionici, ali i van nje). Takvo spontano uspostavljanje kontakta pomaže učenicima da se oslobode govornih blokada koje mogu nastati izvan uslova simuliranih u učionici, pri susretu sa licima drugog govornog područja. To će pružiti brojne prilike učenicima da eksperimentišu sa upotrebom jezika, rasterećeni straha od neuspeha u komunikaciji. Zbog svega toga, treba insistirati na takvom modelu komunikacije od samog početka, jer ukoliko učenici naviknu na drugačiji model, tj. isključivu primenu maternjeg jezika prilikom uspostavljanja kontakta i komunikacije sa nastavnikom ili vršnjakom, teško će tu

naviku kasnije promeniti. Sva kratka i jednostavna uputstva u nastavi koja se često ponavljaju treba da budu na stranom jeziku uz obaveznu odgovarajuću gestikulaciju (ako npr. nastavnik kaže *slušaj*, poželjno je da pokaže tu aktivnost stavljajući ruku iza uha). Neka uputstva nastavnik u početku može da izgovara paralelno na stranom i na maternjem jeziku s tendencijom da postepeno izostavlja maternji jezik, prateći da li učenici prepoznaju njihovo značenje na stranom jeziku. Potrebno je što više koristiti predmete i bića iz neposrednog okruženja, slike iz nastavnih materijala, kartice, postere i sl. Za sadržaje koji ne predstavljaju "jezik učionice" i ne ponavljaju se svakog časa preporučuju se aktivnosti usmene reprodukcije i kontrolisane produkcije; na taj način učenicima se omogućava veći broj ponavljanja radi lakšeg i bržeg memorisanja i sticanja pouzdanja za samostalno korišćenje jezika. U tom smislu, poželjne su vežbe govorne produkcije sa malim varijacijama modela u kojima se menjaju i kombinuju leksički i gramatički sadržaji uz postepeno usložnjavanje. Takođe se podstiče interakcija s drugim učenicima, koja se može, kao blagi vid medijacije, realizovati davanjem uputstava na maternjem jeziku (npr. pitaj druga ili drugaricu kako se zove i koliko godina ima, šta voli/ne voli da jede, itd.; odgovori na pitanja druga/drugarice), ili uvođenjem pokreta kao neverbalnog sredstva komunikacije.

Učenici se osposobljavaju za komunikativne funkcije navedene u programu za dati nivo učenja, pri čemu **predloženi jezički sadržaji služe kao preporuka** i mogu biti zamenjeni sličnim sadržajima ili proširivani u skladu sa raspoloživim nastavnim materijalom, kao i potrebama i interesovanjima učenika.

Važno je da imamo na umu da je, uprkos početnom entuzijazmu s kojim učenici ulaze u proces učenja stranog jezika u osnovnoj školi, njima to ipak još jedan u nizu obaveznih predmeta. Stoga se, na ovom nivou, ne može očekivati da oni sami, spontano, razviju interesovanje i entuzijazam za učenje stranog jezika. Neophodno je prilikom planiranja nastave imati u vidu uzrast učenika i njihove individualne karakteristike. Neki učenici su introvertni, neki ekstrovertni, uče različitom brzinom i na različite načine - svim čulima, imaju različite potrebe i interesovanja. Većina učenika na tom uzrastu ima problem sa pažnjom, koncentracijom i pamćenjem tokom 45 minuta. Stoga je uputno da čas počne nekom kratkom igrom zagrevanja koja bi pozitivno uticala na razvijanje sposobnosti pažnje, koncentracije i pamćenja, kao i da se aktivnosti smenjuju odgovarajućim logičnim redosledom i da traju od 5 do 15 minuta.

PREZENTOVANJE I UVEŽBAVANJE SADRŽAJA

S obzirom na različite stilove učenja, raznovrsnost aktivnosti ključna je reč za prezentovanje nove leksičke građe. Važno je da uvažavamo predznanja učenika, jer nam ona mogu biti dobra osnova za rad i lakše razumevanje teme.

Vizuelna nastavna sredstva (kartice, poster, stvarni predmeti iz neposrednog okruženja, kako je u opštim smernicama već napomenuto) idealna su za uvođenje i uvežbavanje vokabulara. Kada se učenicima pokaže određeni pojam - kada ga vide, važno je da nekoliko puta čuju kako se reč izgovara i da je tek na kraju izgovore. Horsko ponavljanje korisno je za osećaj sigurnosti učenika jer nije javno eksponiran, a strah od ismevanja (koji je na tom uzrastu neretko prisutan) sveden je na minimum.

Pantomima (kao vrsta dramskih tehnika), kao i metoda potpunog fizičkog odgovora, veoma su omiljene i efikasne, ne samo na ovom uzrastu već i kasnije. Naročito su pogodne za učenike kinestetičkog stila učenja (prevođenje izgovorene reči u pokret i obrnuto). Ove tehnike su pogodne za uvođenje i uvežbavanje svih vrsta reči: imenice - delovi tela, životinje, igračke...; glagoli - ustati, sesti, podići, spustiti neki predmet...; pridevi za opisivanje stanja i osećanja - srećan, tužan, gladan, žedan...

Odgovarajući kontekst (priče u slikama, pesme, igre i sl.) bitna je pretpostavka uspešnog usvajanja vokabulara, kao i jezika uopšte. Usvajanje leksike biće utoliko efikasnije ukoliko se ostvaruje u jasnom situacionom kontekstu. Primera radi, ako se usvajaju reči koje se odnose na svet životinja, moguće je organizovati stvarni, simulirani ili virtuelni obilazak zoološkog vrta. Treba voditi računa o tome da su učenici, tokom jednog školskog časa, u stanju da usvoje pet do sedam novih reči.

Dijaloški modeli (kao osnova za "imitiranje") veoma su efikasni za razvijanje govora. U nedostatku spontane komunikacije među učenicima, nastavnik može da koristi lutke - obične plišane, pravljene od čarapa ili papira - i tako napravi odgovarajući dijaloški model. Nastavnik se može obraćati učenicima sa lutkom koja pita. Učenici će vrlo brzo i lako moći da daju odgovor, ali i da postavljaju pitanja. Naravno, potrebno je obezbediti odgovarajući kontekst koji će i stidljivijim učenicima omogućiti da se ohrabre i pogovore.

Projektne aktivnosti povećavaju motivaciju, jer pružaju izbor učenicima da odgovorno u paru ili u grupi rešavaju zadatak na svoj način u dogovoru sa drugima, razvijajući i jačajući određene socijalne kompetencije. Projekat je pogodan za rad u odeljenjima mešovitog sastava, ima lični pečat, podstiče kooperativni rad i završava se uvek nekom vrstom prezentacije kako rezultata, tako i procesa rada.

Dramske aktivnosti omogućavaju učenicima da koriste jezik u odgovarajućem kontekstu i tako "oživljavaju" njegovu upotrebu. Njihov potencijal ogleda se, između ostalog, i u tome što:

- učenici ne samo da uče strani jezik na zabavan način, već kroz interakciju i različite uloge koje preuzimaju sagledavaju stvari iz različitih uglova (što doprinosi razvoju kritičkog i divergentnog mišljenja);
- učenici sarađuju i usvajaju jezik kroz smislenu interakciju na ciljnom jeziku i razvijaju sve potrebne veštine
- kognitivne, komunikativne i socijalne;
- svi mogu da učestvuju - svako dobija ulogu koju može da "iznese" te su zato pogodne za rad u odeljenjima mešovitog sastava;
- odgovaraju svim stilovima učenja - vizuelni vide, auditivni čuju, kinestetični se izražavaju kroz pokret;
- podižu motivaciju i samopouzdanje;
- orijentisane su na učenika - nastavnik ima manje dominantnu ulogu;
- razvijaju maštu i kreativnost kod učenika.

Poželjno je da se dramske aktivnosti poput igranja uloga, mini skečeva, lutkarskih mini predstava, improvizacija i priča iz stvarnog života što više koriste u nastavi, ne samo na ovom uzrastu, već i kasnije.

Čitanje i pisanje su **neobavezne aktivnosti** u drugom razredu. S obzirom na to da se latinično pismo uvodi u nastavu srpskog jezika u drugom polugodištu drugog razreda, inicijalno pisanje i čitanje može se ponuditi kao opcija samo za učenike koji to žele i znaju, na elementarnom nivou (čitanje pojedinačnih reči i jednostavnih rečenica, dopunjavanje reči slovom i slično, nipošto samostalno pisanje i diktati). Ova aktivnost se ne ocenjuje i na času ima sporednu ulogu.

Sociokulturnu kompetenciju, kao skup znanja o svetu uopšte, sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela sopstvene govorne zajednice i zajednice/zajednica čiji se jezik uči, treba uvoditi od samog početka učenja stranog jezika na najnižem uzrasnom nivou, jer su ta znanja potrebna za kompetentnu, uspešnu komunikaciju u konkretnim komunikativnim aktivnostima na ciljnom jeziku.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja *interkulturalna kompetencija*, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se učenik kreće. Interkulturalna kompetencija podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura koje se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njegove sopstvene. Dakle, postepenim uvođenjem sociokulturnih sadržaja na najnižem nivou (pozdravljanje, pevanje prigodnih prazničnih pesama i sl.) doprinosi se razvoju interkulturalne ličnosti, kroz jačanje svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturalnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

Gramatički sadržaji se na ovom uzrasnom nivou ne obrađuju eksplicitno. **Gramatičke pojave treba posmatrati sa funkcionalnog aspekta** (primenjujući elemente gramatike koji su neophodni za uspešno ostvarivanje komunikativne funkcije). U procesu nastave stranog jezika treba težiti tome da se gramatika usvaja putem jezičkih aktivnosti slušanja i govora, prema jasno utvrđenim ciljevima, ishodima i standardima nastave stranih jezika.

Glavni cilj nastave stranog jezika jeste razvijanje komunikativne kompetencije na određenom jezičkom nivou, u skladu sa statusom jezika i godinom učenja.

Naziv
predmeta

MATEMATIKA

Cilj **Cilj** nastave i učenja Matematike je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i veštinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primeni stečena znanja i veštine u daljem školovanju i rešavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.

Razred **Drugi**
Godišnji **180 časova**
fond časova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:		
- odredi desetice najbliže datom broju;- usmeno sabira i oduzima brojeve do 100;- koristi pojmove činilac, proizvod, deljenik, delilac, količnik, sadržalac;- primeni zamenu mesta i združivanje sabiraka i činilaca radi lakšeg računanja;- usmeno množi i deli u okviru prve stotine;- izračuna vrednost brojevnog izraza sa najviše dve operacije;- reši tekstualni zadatak postavljanjem izraza sa najviše dve računске operacije i proverí tačnost rešenja;- odredi nepoznati broj u jednačini sa jednom aritmetičkom operacijom;- odredi delove (oblika $\frac{1}{n}$) date veličine;- izrazi određenu sumu novca preko različitih apoenaa;- pročita broj zapisan rimskim ciframa i napiše dati broj rimskim ciframa;- prikaže manji broj podataka u tablici i stubičastim dijagramom;- uoči pravilo i odredi sledeći član započetog niza;	BROJEVI	Prvi deo Sabiranje i oduzimanje sa prelaskom. Zamena mesta i združivanje sabiraka. Veza sabiranja i oduzimanja. Jednačine sa jednom operacijom (sabiranje ili oduzimanje). Rimske cifre I, V, X, L, C Drugi deo Množenje i deljenje (tablično) Nula i jedinica kao činiooci; nula kao deljenik. Zamena mesta i združivanje činilaca. Treći deo Redosled računskih operacija. Množenje i deljenje zbira i razlike brojem. Veza množenja i deljenja. Jednačine sa jednom operacijom (množenje ili deljenje). Brojevni izrazi. Formiranje izraza na osnovu realističnih situacija. Razlomci oblika $\frac{1}{n}$, $1 \leq n \leq 10$, vizuelno i simboličko predstavljanje.
- razlikuje duž, polupravu i pravu;- odredi dužinu izlomljene linije (grafički i računski);- odredi obim geometrijske figure;- nacрта pravougaonik, kvadrat i trougao na kvadratnoj mreži i tačkastoj mreži;- uoči podudarne figure na datom crtežu;- uoči simetrične figure;- dopuni dati crtež tako da dobijena figura bude simetrična u odnosu na datu pravu;	GEOMETRIJA	Prvi deo Duž, prava i poluprava. Tačka i prava. Otvorena i zatvorena izlomljena linija. Grafičko nadovezivanje duži. Dužina izlomljene linije. Obim geometrijskih figura bez upotrebe formula. Drugi deo Crtanje pravougaonika, kvadrata i trougla na kvadratnoj mreži, na tačkastoj mreži. Simetrične figure. Podudarnost figura (intuitivno).

- izrazi dužinu u različitim jedinicama za merenje dužine; - izmeri dužinu duži i nacrta duž date dužine - čita i zapiše vreme sa časovnika; - koristi jedinice za vreme u jednostavnim situacijama	MERENJE I MERE	Merenje dužine standardnim mernim jedinicama (m, dm, cm). Merenje vremena (dan, mesec, godina, čas, minut).

Ključni pojmovi sadržaja: sabiranje, oduzimanje, množenje, deljenje, jednačina, deo celine, merenje dužine i vremena, pravougaonik, kvadrat, dužina, obim, rimske cifre.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Radi lakšeg planiranja nastave, daje se orijentacioni predlog broja časova po temama (ukupan broj časova za temu, broj časova za obradu novog gradiva + broj časova za utvrđivanje, uvežbavanje i sistematizaciju gradiva). Prilikom izrade operativnih planova nastavnik raspoređuje ukupan broj časova predviđen za pojedine teme po tipovima časova (obrada novog gradiva, utvrđivanje i uvežbavanje, ponavljanje, proveravanje i sistematizacija gradiva), vodeći računa o cilju predmeta i ishodima.

Brojevi (145; 55 + 90)

Geometrija (22; 8 + 14)

Merenje i mere (13; 5 + 8)

Predloženi redosled realizacije tema:

1. Brojevi - prvi deo;
2. Merenje i mere;
3. Geometrija - prvi deo;
4. Brojevi - drugi deo;
5. Geometrija - drugi deo;
6. Brojevi - treći deo.

Predložena podela tema i redosled realizacije nisu obavezni za nastavnike, već samo predstavljaju jedan od mogućih modela. Ovakav predlog je dat zbog toga što je poželjno kombinovati algebarske i geometrijske sadržaje.

Osnova za pisanje ishoda i izbor sadržaja je činjenica da se učenjem matematike učenici osposobljavaju za: rešavanje raznovrsnih praktičnih i teorijskih problema, komunikaciju matematičkim jezikom, matematičko rezonovanje i donošenje zaključaka i odluka. Sam proces učenja matematike ima svoje posebnosti koje se ogledaju u broju godina izučavanja i nedeljnog broja časova predmeta i neophodnosti kontinuiranog razvijanja znanja.

Nastavnici u svojoj svakodnevnoj nastavnoj praksi treba da se oslanjaju na ishode, jer oni ukazuju šta je to za šta učenici treba da budu osposobljeni tokom učenja predmeta u jednoj školskoj godini. Ostvarivanjem ishoda, učenici grade osnovne matematičke koncepte, osnovnim matematičkim procesima i veštinama osposobljavaju se za primenu matematičkih znanja i veština i komunikaciju matematičkim jezikom. Kroz ishode se omogućava ostvarivanje obrazovnih standarda i međupredmetnih kompetencija.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program usmerava nastavnika da nastavni proces koncipira u skladu sa definisanim ishodima, odnosno da planira kako da učenici ostvare ishode i da izabere odgovarajuće metode, aktivnosti i tehnike za rad sa

učenicima. Definisani ishodi pokazuju nastavniku i koja su to specifična znanja i veštine koje su učeniku potrebne za dalje učenje i svakodnevni život. Prilikom planiranja časa, date ishode treba razložiti na manje i na osnovu njih planirati aktivnosti za konkretan čas. Treba imati u vidu da se ishodi u programu razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za određene ishode potrebno više vremena i aktivnosti, kao i rada na različitim sadržajima. Ishode treba posmatrati kao ciljeve kojima se teži tokom jedne školske godine. Nastavu u tom smislu treba usmeriti na razvijanje kompetencija i ne treba je usmeriti samo na ostvarivanje pojedinačnih ishoda.

Pri obradi novih sadržaja treba se oslanjati na postojeće iskustvo i znanje učenika, i nastojati da učenici samostalno otkrivaju matematičke pravilnosti i izvode zaključke. Osnovna uloga nastavnika je da bude organizator nastavnog procesa, da podstiče i usmerava aktivnost učenika. Učenike treba upućivati da koriste udžbenik i druge izvore znanja, kako bi usvojena znanja bila trajnija i šira, a učenici osposobljeni za primenu u rešavanju raznovrsnih zadataka.

Prilikom planiranja nastave, treba imati u vidu da, u ovom uzrastu, različite igrolike aktivnosti, kao i upotreba edukativnih softverskih alata, u funkciji saznavanja i učenja mogu biti dodatna motivacija za usvajanje matematičkih sadržaja. Zbog toga je važno da se učenicima prvog ciklusa omogući da razvijaju matematičko mišljenje u kontekstu igrolikih aktivnosti i upotrebe edukativnih aplikacija na internetu i drugih elektronskih materijala. Pored toga, igrolike aktivnosti i upotreba edukativnih aplikacija i elektronskih materijala značajno doprinose razvijanju interesovanja za matematiku i pozitivnog stava prema matematici.

Na časovima treba kombinovati različite metode i oblike rada, što doprinosi većoj racionalizaciji nastavnog procesa, podstiče intelektualnu aktivnost učenika i nastavu čini interesantnijom i efikasnijom. Izbor metoda i oblika rada zavisi od nastavnih sadržaja koje treba realizovati na času i predviđenih ishoda, ali i od specifičnosti određenog odeljenja i individualnih karakteristika učenika.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Brojevi

Većina ishoda teme Brojevi se ostvaruje spiralno (u svakom razredu se gradivo iz ove oblasti nadovezuje i proširuje), ishodi koji se ostvare u okviru jednog bloka brojeva, kasnije se proširuju na ostale blokove brojeva. Razvoj pojma broja i brojevnog niza nastavak je saznanja o brojevima, stečenog u prvom razredu.

Sabiranje i oduzimanje do 100 obuhvata sve oblike usmenog postupka sabiranja i oduzimanja. Potrebno je temeljno obnavljanje tablica sabiranja i oduzimanja do 20, jer su one osnov za dalje upoznavanje ovih operacija u bloku brojeva do 100. Pravila zamene mesta sabiraka i združivanja sabiraka obnavljaju se kroz očigledne primere i opisuju retorički, bez formulskog zapisa. Za ilustraciju pravila koriste se manipulativna sredstva kao i vizuelni prikazi. Učenike kroz primere navoditi na logičko razumevanje i funkcionalnu primenu zamene mesta sabiraka i združivanja sabiraka. Ovde pre svega treba voditi računa o misaonom procesu učenika koji treba da bude u direktnoj vezi sa onim što učenik zapisuje prilikom rešavanja problema. Učenici će kroz primere uvideti svrsishodnost zamene mesta sabiraka, kao i njihovo združivanje, a ne postojanje ovih svojstava radi njih samih.

Pri obradi postupaka sabiranja i oduzimanja u bloku brojeva do 100, pored već upoznatog, upoznaju se slučajevi sa prelaskom desetice ($25 + 7$, $25 + 37$, $45 - 8$, $45 - 38$). S obzirom da se postupci sabiranja i oduzimanja zasnivaju na već poznatim postupcima, učenici mogu biti ohrabreni da sami otkrivaju postupke računanja uz upotrebu poznatih pravila zamene mesta sabiraka i združivanja sabiraka (Npr. $25 + 7 = 25 + (5 + 2) = (25 + 5) + 2 = 30 + 2 = 32$). Potrebno je odvojiti dovoljno vremena za aktivnosti računanja bez korišćenja papira i olovke, uz podsticanje razgovora o različitim postupcima koje su učenici primenili. Omogućiti učenicima slobodu izbora postupka računanja. Pismeni postupak računanja nije predviđen u drugom razredu.

Aritmetička operacija *množenja* upoznaje se kao ponovljeno sabiranje (sabiranje jednakih sabiraka). Skupovno, proizvod je broj elemenata unije disjunktnih jednakobrojnih skupova. Posmatraju se razni primeri koji predstavljaju multiplikativnu shemu tj. opisuju se situacije (rečima, skupovima, vizuelno $m \times n$ dijagramima) kada na m mesta imamo po n elemenata.

Po analogiji, aritmetička operacija *deljenja* formira se kroz posmatranje razbijanja (rastavljanja) skupova sa konačnim brojem elemenata na disjunktne jednakobrojne podskupove (u slučajevima kada je to moguće). Do tablice deljenja se dolazi na osnovu veze množenja i deljenja. Npr. $7 \cdot 3 = 21$ pa je $21 : 3 = 7$. Nakon formiranja tablice deljenja, formira se pojam deljivosti broja, utvrđuje se koji brojevi su deljivi datim brojem, odnosno koji broj je sadržalac datih brojeva. Npr. broj 12 je deljiv brojevima 1, 2, 3, 4, 6 i 12, odnosno broj 12 je sadržalac brojeva 1, 2, 3, 4, 6 i 12.

Jedan od važnih ciljeva je pamćenje tablice množenja i deljenja do 100, zbog čega treba predvideti dovoljno vremena i različitih aktivnosti za uvežbavanje i sticanje sigurnosti računanja.

Nepotpunom indukcijom kroz primere i analizom slikovnih predstava dolazi se do pravila zamene mesta činilaca, združivanja činilaca, množenja i deljenja zbira i razlike brojem kao i množenja brojevima 1 i 0, deljenja nule i deljenja sa 1, bez simboličkog zapisa pravila. Na osnovu navedenih pravila prelazi se na slučajevne vantabličnog množenja (odnosno deljenja) jednocifrenim brojem. Na primer:

$$13 \cdot 2 = (10 + 3) \cdot 2 = 10 \cdot 2 + 3 \cdot 2 = 20 + 6 = 26$$

$$72 : 4 = (40 + 32) : 4 = 40 : 4 + 32 : 4 = 10 + 8 = 18.$$

U drugom razredu se radi isključivo usmeni postupak računanja.

Razmatraju se slučajevi jednačina - matematičkih rečenica iskazanih pomoću brojeva, znaka aritmetičke operacije i relacije jednakosti u kojima je jedan od elemenata nepoznat broj predstavljen slovom. Na osnovu veza sabiranja i oduzimanja, množenja i deljenja, kao i dobro savladanih tablica sabiranja, oduzimanja, množenja i deljenja, učenici određuju nepoznati sabirak, umanjenik, činilac, deljenik i delilac (npr. $7 = x + 5$, $12 : h = 4$). Koriste se primeri jednačina koje se rešavaju i proveravaju isključivo direktnom primenom tablica množenja i deljenja. Učenicima treba ukazati na značaj provere tačnosti rezultata i navikavati ih da samostalno vrše proveru rešenja, ali treba voditi računa da prečesta upotreba provere rezultata dovodi do automatizovanog prepisivanja dobijenih brojeva, čime se gubi smisao samog postupka. Rešavanje jednačina pomaže u utvrđivanju veza aritmetičkih operacija i uočavanja mogućnosti da se različite problemske situacije mogu predstaviti istom matematičkom rečenicom, što predstavlja razvoj koncepta matematičkog modelovanja. Zadaci sa terazijama treba da budu prisutni i u drugom razredu, u cilju razumevanja koncepta rešavanja jednačina.

Izgrađivanje pojma *razlomka* započinje povezivanjem sa iskustvom vezanim za realistične situacije deobe celine (jedinice) na jednake delove, počevši od polovine, a nadovezuje se vizuelnim prikazima figura podeljenih na podudarne delove. Razlomci se vizuelizuju na različite načine i zapisuju simbolički. Na početku je korisna manipulacija očiglednim sredstvima, npr. pravljenje modela razlomka presavijanjem papira. Polovina datog broja jeste broj čija udvostručena vrednost daje dati broj. Polovina, trećina, četvrtina... desetina, odnosno n -ti deo broja, gde je $0 < n \leq 10$, određuje se na osnovu tabličnih slučajeva deljenja (npr. jedna trećina broja 18 je 6 jer je $18 : 3 = 6$).

U okviru ove teme, učenici upoznaju i drugi način zapisa brojeva, odnosno zapisivanje brojeva rimskim ciframa (I, V, X, L, C) i princip čitanja i pisanja brojeva pomoću njih. Rešavanje problema sa štapićima i sabiranje brojeva zapisanih pomoću I, V, X doprinosi boljem razumevanju ovog brojevnog sistema. Pokazati učenicima na internetu programe koji konvertuju rimske cifre u arapske i obrnuto. Takođe je korisno i prikazati kraći animirani film o istoriji brojeva.

Rešavanje problemskih zadataka datih u tekstualnoj formi veoma je važan segment nastave, jer omogućava povezivanje i primenu matematičkih znanja u realističnim situacijama. Modelovanje problema u matematički zapis omogućava učenicima da nemehanički pristupaju zadacima i šire i primenjuju matematička znanja. Nastavnik treba da podrži učenike u različitim pristupima i načinima rešavanja zadataka. Potrebno je dati učenicima dovoljno vremena za rešavanje ovakvih zadataka. Korisno je tražiti da se, gde je prikladno, podaci dati u zadatku ili dobijeni u procesu rešavanja, prikažu u tabeli ili stubičastim dijagramom. Zadaci sa novcem nisu izdvojeni u posebnu temu, već ih treba obrađivati u okviru ove teme. Ideja preslikavanja se razvija pravljenjem tabela zavisnosti. Npr. prikazivanjem kako se u zavisnosti od promene vrednosti promenljive h , menja vrednost izraza $h + 2$. Kombinatorni zadaci, zadaci određivanja sledećeg člana niza ili uočavanje pravila u delimično popunjenoj tabeli i popunjavanje ostatka tabele posebno su podsticajni za razvoj matematičko logičkog mišljenja. Npr. odredi pravilo za formiranje niza

zadatog početnim članovima ili popunjavanje započete tabele i obrnuto, na osnovu datog uputstva odredi članove niza ili popuni tabelu. Važno je razmotriti različita rešenja, ukoliko ih ima.

Pri rešavanju zadataka pažnju usmeriti na analizu uslova zadataka i sastavljanje plana njegovog rešenja: operacije koje treba obaviti, brojevi nad kojima se obavljaju operacije i redosled kojim se izvršavaju te operacije. Učenicima treba pokazati najracionalniji način rešavanja zadatka, ali ne treba insistirati na takvom rešavanju zadataka. Korišćenje dijagrama, shema i drugih sredstava prikazivanja može pomoći pri rešavanju problemskih zadataka.

Učenici se podstiču da pravilno koriste matematički jezik i upotrebljavaju termine: desetica, jedinica, sabirak, zbir, umanjenik, umanjilac, razlika, činilac, proizvod, deljenik, delilac, količnik, sadržalac. Razvoj pisane komunikacije podstiče se uvežbavanjem pisanja postupka računanja, predstavljanja informacija i opisa postupka rešavanja zadatka. Matematički diktat, na primer, koristan je za uvežbavanje korišćenja odgovarajuće terminologije. Usmena komunikacija, posebno podsticanje učenika da obrazlože postupak i rešenje problema, pomažu učenicima da razviju sposobnost matematičke komunikacije.

Geometrija

Na početku ove teme obnoviti gradivo prvog razreda koje je povezano sa ovom temom: tačka, prava, kriva i izlomljena linija, duž, otvorena i zatvorena linija. U drugom razredu nastavlja se razvoj prostornog saznanja. Prava se uvodi kao prava linija koja nema ni početak ni kraj, a poluprava kao deo prave koji je ograničen sa jedne strane. Za označavanje tačaka, pravih, polupravih i duži koristiti pravilnu matematičku notaciju (A , p , Ap i AB).

Razlikuju se otvorene i zatvorene izlomljene linije i uvodi pojam dužine izlomljene linije (grafički i računski) i njeno obeležavanje. Upoznaje se pojam obima geometrijske figure prvo vizuelno, kao dužina linije dobijene grafičkim nadovezivanjem duži čije su dužine jednake dužini stranica posmatrane figure, a zatim računski, bez upotrebe formula. Merenjem dužine dobijene duži učenici treba da se uvere da je dužina dobijene duži jednaka zbiru dužina koje su dobili sabiranjem dužina pojedinačnih duži. Na ovaj način određivati i obim trougla, kvadrata i pravougaonika, a odgovarajuće formule su predviđene za sledeći razred.

Crtaju se pravougaonik i kvadrat prateći linije kvadratne mreže odnosno spajanjem tačaka na tačkastoj mreži. Crtanje ovih figura na kvadratnoj i tačkastoj mreži pomoću lenjira je dobra vežba za razvoj fine motorike i razvijanje preciznosti i urednosti kod učenika. Osim toga, korisni su i zadaci u kojima dati pravougaonik, kvadrat ili trougao treba pomeriti u kvadratnoj mreži za zadati broj stranica kvadratića nagore, nadole, nadesno ili nalevo, kako bi se ovaj deo gradiva povezao sa gradivom prethodnog razreda.

Na opažajnom nivou nastavlja se razvijanje pojma figure simetrične u odnosu na datu liniju na kvadratnoj mreži. Aktivnostima prepoznavanja simetričnih figura ili doctavanja započetog crteža, pokazuje se razumevanje ideje "preslikavanja u ogledalu" tj. simetričnosti.

Uvodi se ideja podudarnosti figura na intuitivnom nivou manipulacijom i razmatranjem da li bi se dve posmatrane dvodimenzione figure mogle dovesti do preklapanja.

Merenje i mere

U okviru oblasti merenja uvode se standardne merne jedinice za dužinu metar, decimetar i centimetar (m, dm, cm), nasuprot nestandardnim jedinicama mere koje su učenici upoznali u prvom razredu. Standardne jedinice mere treba koristiti u praktičnim aktivnostima koje obuhvataju crtanje duži zadate dužine, merenje i procenjivanje dužine objekata i rastojanja u neposrednoj okolini.

Rešavanjem zadatka izračunavanja dužine razvijaju se sposobnosti izražavanja dužine u različitim mernim jedinicama kao i pretvaranja većih mernih jedinica u manje i obrnuto. Pri računanju treba voditi računa o pravilnom matematičkom zapisu.

Isto tako, neophodno je i da učenici vežbaju da procenjuju dužine/rastojanja, provere tačnost procene merenjem, a potom i analiziraju značajnost napravljene greške. Ovde treba učenike upoznati sa tim da se procenjivanje često koristi u svakodnevnim situacijama.

U okviru merenja vremena uvode se merne jedinice za vreme (dan, mesec, godina, čas, minut). U jednostavnim svakodnevnim situacijama koriste se jedinice za merenje vremena, čita i zapisuje vreme sa časovnika. Učenicima zadavati zadatke u kojima treba da dopune rečenice odgovarajućim jedinicama za vreme, kao i jednostavnije problemske zadatke sa računanjem vremena (bez pretvaranja jedinica mere), uključujući i zadatke "planiranja vremena". Informacije se u zadacima daju na različite načine: tekstualno, grafički ili tabelarno.

Matematičke sadržaje treba povezivati sa sadržajima i aktivnostima drugih predmeta (npr. brojevu polupravu sa vremenskom lentom ili merenje vremena sa orijentacijom u vremenu iz Sveta oko nas). Određeni broj časova na kraju školske godini treba odvojiti za sistematizaciju i povezivanje gradiva. Na ovim časovima treba zadavati tekstualne, problemske zadatke, zadatke sa geometrijskim prikazom aritmetičkih zadataka, tekstualne zadatke u kojima su dati i podaci koji nisu bitni za rešavanje zadatka, logički zadaci sa odričnim rečenicama. Cilj ovakvih časova je da se utvrdi i poveže gradivo, da se kod učenika razvija sposobnost rešavanja problema i logičko-kombinatorno mišljenje.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Sastavni deo procesa razvoja matematičkih znanja u svim fazama nastave je i praćenje i procenjivanje stepena ostvarenosti ishoda, koje treba da obezbedi što pouzdanije sagledavanje razvoja i napredovanja učenika. Taj proces započeti inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi. Prikupljanje informacija iz različitih izvora (svakodnevna posmatranja, aktivnost na času, učestvovanje u razgovoru i diskusiji, samostalan rad, rad u grupi, testovi) pomaže nastavniku da sagleda postignuća (razvoj i napredovanje) učenika i stepen ostvarenosti ishoda. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a važno je učenike osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u učenju.

Naziv predmeta	SVET OKO NAS
Cilj	Cilj nastave i učenja Sveta oko nas jeste upoznavanje sebe, svog prirodnog i društvenog okruženja i razvijanje sposobnosti za odgovoran život u njemu.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI	
- identifikuje grupe ljudi kojima pripada i svoju ulogu u njima; - ostvari prava i izvrši obaveze u odnosu na pravila ponašanja u grupama kojima pripada; - se ponaša tako da uvažava različitosti drugih ljudi; - prihvati posledice kada prekrši pravila ponašanja grupe; - saraduje sa drugima u grupi na zajedničkim aktivnostima; - razlikuje potrebe od želja na jednostavnim primerima iz sopstvenog života; - prepozna grb, zastavu i himnu Republike Srbije i primereno se ponaša prema simbolima; - odredi tip naselja na osnovu njegovih karakteristika; - poveže ličnu higijenu, boravak u prirodi, fizičku aktivnost i	NASELJE SA OKOLINOM	Drugi i ja	Grupe ljudi: rodbina, (van)školska zajednica, stanovnici naselja. Prava i obaveze članova grupa. Odnos potreba i želja. Pravila ponašanja pojedinaca i grupa. Porodični, školski i praznici naselja.
		Kultura življenja	Simboli Republike Srbije: grb, zastava i himna. Tipovi naselja: selo, grad. Zdrav način života: higijena tela, raznovrsna ishrana, broj obroka, boravak u prirodi i fizička aktivnost. Vrste saobraćaja (kopneni, vodni i vazdušni i odgovarajuća prevozna sredstva). Bezbedno ponašanje u saobraćaju u naselju (kretanje ulicom i putem bez trotoara, prelaženje ulice i puta bez pešačkog prelaza). Pravila ponašanja u prevoznim

raznovrsnu ishranu sa očuvanjem zdravlja; - održava ličnu higijenu - ruku, zuba i čulnih organa; - primeni pravila kulturnog i bezbednog ponašanja u saobraćaju i prevoznim sredstvima u naselju sa okolinom; - bezbedno postupa pre i tokom vremenskih nepogoda; - istežanjem, savijanjem i sabijanjem odredi svojstva materijala; - odabere materijale koji svojim svojstvima najviše odgovaraju upotrebi predmeta; - pronađe novu namenu korišćenim predmetima; - navodi primere različitih oblika kretanja u okruženju; - odabere način kretanja tela, uzimajući u obzir oblik tela, vrstu podloge i sredinu u kojoj se telo kreće; - izmeri rastojanje koje telo pređe tokom svog kretanja; - pronađe traženi objekat u naselju pomoću adrese/karakterističnih objekata; - imenuje zanimanja ljudi u svom naselju sa okolinom; - odredi vreme pomoću časovnika i kalendara koristeći vremenske odrednice: sat, dan, sedmicu, mesec, godinu; - zabeleži i pročita podatke iz ličnog života pomoću lente vremena; - razlikuje oblike reljefa u svom naselju i okolini; - razlikuje oblike i delove površinskih voda u svom naselju i okolini; - identifikuje zajedničke osobine živih bića na primerima iz okruženja; - poveže delove tela živih bića sa njihovom ulogom/ulogama; - razvrsta biljke iz okruženja na osnovu izgleda lista i stabla; - razvrsta životinje iz okruženja na osnovu načina života i načina ishrane; - navede primere koji pokazuju značaj biljaka i životinja za čoveka; - štedljivo troši proizvode koje koristi u svakodnevnom situacijama; - razvrsta otpad na predviđena mesta;			sredstvima (automobil i javni prevoz). Vremenske nepogode (oluja, grad, mećava) i bezbedno ponašanje u zatvorenom i na otvorenom prostoru.
		Čovek stvara	Materijali (drvo, kamen, metal, staklo, guma, plastika, papir, tkanina, glina/plastelin) i proizvodi ljudskog rada. Elastičnost materijala. Svojstva materijala određuju njihovu upotrebu. Nova namena predmeta napravljenih od različitih materijala. Zanimanja ljudi u gradu i selu.
		Kretanje i orijentacija u prostoru i vremenu	Različiti oblici kretanja tela (hoda, skače, trči, pada, leti, pliva, kotrlja se, klizi). Uticaj oblika tela, podloge i sredine na kretanje po ravnoj podlozi i pređeno rastojanje tela. Snalaženje u naselju pomoću adrese (ulica, kućni broj) i karakterističnih objekata. Snalaženje u vremenu u odnosu na vremenske odrednice: minut, sat, dan, sedmica, mesec, godina, datum, godišnja doba. Sredstva za merenje vremena: časovnik, kalendar, lenta vremena.
		Raznovrsnost prirode	Reljef i oblici reljefa: uzvišenja, (brdo, planina) udubljenja (doline, kotline) i ravnice. Reljef u naselju i okolini. Oblici pojavljivanja vode: površinske vode (tekuće, stajaće) i njihovi delovi (izvor, tok, korito, obala). Površinske vode u naselju i okolini. Zajedničke osobine živih bića (disanje, ishrana, rast, ostavljanje potomstva). Funkcije (uloga) delova tela živih bića. Raznovrsnost biljaka u okruženju (zeljaste i drvenaste; lišćarske i četinarske). Raznovrsnost životinja u okolini (domaće i divlje; biljojedi, mesojedi i svaštojedi). Značaj biljaka i životinja za čoveka. Uloga čoveka u očuvanju prirode (štednja proizvoda koji se koriste u svakodnevnom životu, razvrstavanje otpada na predviđena mesta, briga o biljkama i životinjama). Sunčeva svetlost i toplota, voda,

- neguje i svojim ponašanjem ne ugrožava biljke i životinje u okruženju; - prepoznaje primere povezanosti živih bića sa uslovima za život; - poveže promene u prirodi i aktivnosti ljudi sa godišnjim dobima; - izvede jednostavne ogledе prateći uputstva; - poveže rezultate rada sa uloženiм trudom.			vazduh i zemljište - neophodni uslovi za život. Promene u prirodi i aktivnosti ljudi u zavisnosti od godišnjih doba.

Ključni pojmovi sadržaja: priroda, orijentacija u prostoru i vremenu, kretanje, kultura življenja.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Sveta oko nas zadržao je postojeći okvir od dva časa nedeljno, odnosno 72 časa godišnje i dosadašnji zavičajni princip.

Zavičajni princip (princip životne blizine) određuje prostornu i vremensku bliskost prirodnih i društvenih pojava i procesa i kao takav predstavlja jednu od suštinskih odlika ovog predmeta. U prvom razredu se kreće od prostorno i vremenski najbližih fenomena za učenika, dok se u starijim razredima prostorni i vremenski okvir postepeno širi. Konkretno, okvir unutar kog se ostvaruju predmetni ishodi u prvom razredu čine sadržaji iz najbližeg i *neposrednog okruženja učenika* - doma, škole, naselja/dela naselja u kome učenik živi. U drugom razredu prostorni okvir se proširuje na *Naselje sa okolinom*, u trećem razredu na *Zavičaj* (prirodno i društveno okruženje, kraj³ odnosno krajina⁴), a završiće se u četvrtom razredu državom *Srbijom*.

² *Zavičaj predstavlja geografski prostor kraja, odnosno krajine, u čijim granicama se kreću programski ishodi i preporučeni sadržaji.*

³ *Kraj - dva ili više susednih predela koji se međusobno razlikuju, ali zajedno predstavljaju određenu teritorijalnu celinu (Mačva sa Pocerinom, Podrinje, Polimlje, Gruža, Pešter...).*

⁴ *Krajina - dva ili više krajeva sličnih geografskih karakteristika koji zajedno sačinjavaju određenu teritorijalnu celinu (Srem, Banat, Bačka, Šumadija, Negotinska krajina...).*

Zavičajni princip ovom predmetu obezbeđuje visoku osetljivost na kontekst u kome učenici žive, odnosno otvorenost za sadržaje iz detetovog okruženja i fleksibilnost za uvažavanje karakteristika i odlika najrazličitijih sredina u kojima deca iz Srbije žive. U tom smislu, predmet Svet oko nas podrazumeva otvorenost i za sadržaje od značaja za nacionalne manjine u skladu sa prostorom proučavanja prirodnih i društvenih pojava u prvom razredu - neposredno okruženje. Pored toga, kod svih učenika treba razvijati osećaj bogatstva u različitostima među pripadnicima različitih nacionalnosti ukazivanjem na postojanje ljudi koji slave drugačije praznike, imaju različite običaje, kulturu stanovanja, ishranu, oblačenje i sl.

Uvažavanje okruženja u kojem učenici žive direktno je u vezi sa uvažavanjem iskustava i znanja učenika. Učenici u školu dolaze sa idejama o svetu, sebi i svemu drugom što ih okružuje. Izgradili su ih ličnim angažovanjem u svakodnevnim aktivnostima - igranjem, slušanjem, posmatranjem, razmišljanjem, razgovaranjem, neki i čitanjem itd. Zato je veoma važno da polazne tačke u razvoju naučnih ideja o prirodnim i društvenim pojavama i procesima u nastavi budu upravo ideje i iskustva sa kojima učenici dolaze u školu. Kroz raznovrsne aktivnosti kojima se uvažava sredina u kojoj učenici žive i njihovo neposredno svakodnevno iskustvo iz konkretne sredine, učenicima se omogućava da dožive i razumeju složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih činilaca koji deluju u njihovom prirodnom i društvenom okruženju. Istovremeno se podstiče njihova radoznalost za otkrivanje pojava i procesa u prirodnoj i društvenoj zajednici.

Osnovna intencija nastave Sveta oko nas usmerena je na razvoj intelektualnih, psihofizičkih, kognitivno-konativnih i socijalno-afektivnih sfera ličnosti učenika, što se odražava u navedenom cilju za kraj ciklusa i datim predmetnim ishodima.

Predmetni ishodi Sveta oko nas pokazuju šta su učenici osposobljeni da učine, preduzmu, izvedu i obave zahvaljujući znanjima, stavovima i veštinama koje su razvili tokom godine učenja ovog nastavnog predmeta. Ishodi se ostvaruju u sprezi sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika nekad unutar jedne teme, a najčešće kroz više tema. Zato granice među temama proučavanja treba shvatiti uslovno i fleksibilno. Neki ishodi su po svojoj prirodi međupredmetni i ostvarivaće se kroz aktivnosti u okviru više nastavnih predmeta, kao na primer ishod: *Po završetku razreda učenik će biti u stanju da povezuje rezultate učenja i rada sa uložnim trudom*. Treba, takođe, imati u vidu da je redosled programskih tema i grupisanih sadržaja unutar tema urađen isključivo radi preglednosti preporučenih programskih sadržaja i ne preporučuje se kao redosled prilikom kreiranja godišnjih i operativnih planova, već kao pomoć nastavniku da ih kreira. Ista preporuka se odnosi i na udžbenike. Nije poželjno da struktura sadržaja udžbenika bude osnov za planiranje nastave.

Učenike treba osposobljavati da samostalno istražuju i analiziraju prirodne i društvene pojave i procese. U zavisnosti od ishoda koji se želi ostvariti, učitelj treba da podstakne učenike na različite vrste aktivnosti koje angažuju kako pojedina čula, tako i više čula paralelno. Sinhronizacija čulnih utisaka daje celovitu sliku objekata, procesa, pojava i njihovu integraciju u kompleksnu sliku sveta, a uvažava različitosti u sklonostima učenika pri upoznavanju sveta i procesu učenja. Ipak, učenje se ne završava na čulnim utiscima, već se nastavlja uopštavanjem uočenog kroz opisivanje, poređenje, formulisanje zaključaka itd. U nastavnom procesu se, dakle, polazi od nesistematizovanih iskustvenih saznanja i ide se ka opštim, naučno zasnovanim, sistematizovanim znanjima iz oblasti prirode, društva i kulture. Aktivnosti učenika potrebno je prilagoditi predmetnim ishodima, specifičnostima izabranih sadržaja i uzrastu učenika. Postepeno treba povećavati nivo zahteva i samostalnosti učenika prilikom upoznavanja prirodnih i društvenih pojava.

Stvarnost (prirodna i društvena) koja nas okružuje i iz koje proizlazi sadržaj ovog predmeta, zasnovana je na *povezanosti različitih pojava i procesa*. Zbog toga sadržaji Sveta oko nas, a kasnije i Prirode i društva moraju da budu odraz te celovitosti i povezanosti pojava koje se izučavaju. Radi formiranja elementarnih pojmova i postavljanja mreže za sistem pojmova, pri izboru i rasporedu programske građe primenjen je *spiralno-uzlazni model*, a u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika. To znači da se ista tematika iz razreda u razred proširuje, produbljuje i posmatra sa različitih aspekata. Izgradnja sistema u nastavi, posledica je postojanja sistema u stvarnosti. Uloga učitelja je upravo da kod učenika osvetli i kreira tu celovitu sliku, a ne da nastavne sadržaje tumači samo kao biološke, geografske, istorijske i druge sadržaje.

Pored toga, pristup nastavi i učenju treba da bude *povezan i sa logikom i metodologijom naučne discipline* odakle proizlazi određeni sadržaj. Tako izučavanje bioloških sadržaja nužno treba da uključi posmatranje i praćenje bioloških fenomena; izučavanje sadržaja hemije i fizike - zaključivanje na osnovu sprovedenog oglada ili eksperimenta, itd. Razvijanje sistema pojmova podrazumeva kontinuiran rad učitelja na uspostavljanju horizontalne (unutar jednog razreda) i vertikalne povezanosti (između razreda) sadržaja unutar Sveta oko nas i, kasnije, Prirode i društva. Važno je da se kadgod je moguće pristupi korelaciji i integrisanom pristupu sadržajima na međupredmetnom nivou kroz nastavne i vannastavne oblike rada i aktivnosti u školi i izvan nje. Zbog prirode sadržaja predmeta i datih ishoda poželjno je aktivnosti organizovati što češće izvan učionice, odnosno u bližem prirodnom i društvenom okruženju. Za potrebe ovog predmeta posebno su pogodni: organizovane posete, šetnje, izleti, nastava u prirodi.

Pored korišćenja zvanično odobrenih udžbeničkih kompleta, u ostvarivanju programa za Svet oko nas preporučuje se korišćenje šire literature i ostalih izvora informacija: štampanih, audio-vizuelnih i elektronskih medija. Posebno se preporučuje korišćenje autentičnih prirodnih i društvenih izvora, kao najverodostojnijih pokazatelja stvarnosti, pojava i procesa u konkretnom neposrednom okruženju, kao i didaktičkih materijala koji odražavaju posebnosti datog okruženja/konteksta u kome učenici žive.

Učitelj ostvaruje postavljeni cilj i ishode kroz nastavu i ostale organizacione forme rada u školi, bez dodatnog opterećenja roditelja i njihovog obaveznog angažovanja u ostvarivanju programa. Roditelji mogu biti dobrovoljno angažovani kao raspoloživi potencijal lokalne sredine, u zavisnosti od njihovih znanja, mogućnosti i htenja.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas/dan/sedmicu. *Godišnji plan* kreira se u formi gantograma i sadrži broj časova po temama raspoređenih

po mesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planiranim fondom časova po temama i godišnjim fondom časova.

Polazeći od datih predmetnih ishoda i preporučenih sadržaja od nastavnika se očekuje da dati program kontekstualizuje prema potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti, tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže kao i druge resurse škole i lokalne sredine.

Prilikom planiranja nastave i učenja potrebno je rukovoditi se:

- individualnim razlikama među učenicima u pogledu načina, tempa učenja i brzine napredovanja;
- integrisanim pristupom u kojem postoji horizontalna i vertikalna povezanost unutar istog predmeta i različitih nastavnih predmeta;
- participativnim i kooperativnim aktivnostima koje omogućavaju saradnju;
- prevashodno aktivnim i iskustvenim metodama nastave i učenja;
- uvažavanjem svakodnevnog iskustva i znanja koje je učenik izgradio van škole, povezivanjem aktivnosti i sadržaja učenja sa životnim iskustvima učenika i podsticanjem primene naučenog i svakodnevnom životu;
- negovanjem radoznalosti, održavanjem i podsticanjem interesovanja za učenje i kontinuirano saznavanje;
- redovnim i osmišljenim prikupljanjem relevantnih podataka o napredovanju učenika, ostvarivanju predmetnih ishoda i postignutom stepenu razvoja kompetencija učenika.

Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre, kao i do sada, kreira svoj godišnji (globalni) plan rada iz koga kasnije razvija svoje operativne planove. Kako su ishodi definisani za kraj nastavne godine, nastavnik treba da ih operacionalizuje prvo u operativnim planovima, a potom i na nivou konkretne nastavne jedinice.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Odnos cilja, ishoda, preporučenih programskih sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika

Pri ostvarivanju cilja i predmetnih ishoda Sveta oko nas mora se imati u vidu da su sadržaji, metode nastave i učenja i aktivnosti učenika neodvojivi u nastavnom procesu. U programu su definisani ishodi koje treba razvijati pomoću preporučenih sadržaja, adekvatnih metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika. Koncept nastave zasnovane na ishodima podrazumeva nastavu čiji prevashodni cilj nije prenošenje predmetnih sadržaja, već razvoj i ovladavanje znanjima kao osnove na kojoj se razvijaju raznovrsna umenja. U tom smislu, program nastave i učenja nudi sadržinski okvir, a učitelj ima slobodu da umesto njih izabere i neke druge sadržaje ukoliko smatra da su ti sadržaji primereniji sredini u kojoj učenici žive, uzrasnim i razvojnim karakteristikama učenika i njihovim interesovanjima. Suština je u tome da sadržaji budu u funkciji ostvarivanja ishoda, a ne sami sebi cilj. Učitelj ima značajan prostor za slobodu izbora i povezivanje sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika kako bi vodio učenike ka ostvarivanju datog ishoda.

Većina predmetnih ishoda postiže se kroz neposrednu istraživačku aktivnost dece i nenametljiv podsticaj i podršku nastavnika. Poželjne su aktivnosti koje omogućuju interakciju sa fizičkom i socijalnom sredinom, jer doprinose spoznavanju sveta oko nas, tako što se otkrivaju odnosi i upoznaju svojstva i karakteristike predmeta, bića, pojava i procesa i stiču se socijalne veštine. Najefikasnije metode učenja jesu one metode koje učenika stavljaju u adekvatnu aktivnu poziciju u procesu razvijanja znanja. Potrebno je stvaranje situacija učenja u kojima će doći do izražaja različite aktivnosti učenika koje omogućuju različite načine učenja. Značajne aktivnosti učenika u okviru predmeta Svet oko nas su:

- posmatranje sa usmerenom i koncentrisanom pažnjom radi jasnog zapažanja i uočavanja sveta u okruženju (uočavanje vidnih karakteristika);

- opisivanje - verbalno ili likovno izražavanje spoljašnjih i unutrašnjih zapažanja;
- procenjivanje - samostalno odmeravanje;
- grupisanje - uočavanje sličnosti i različitosti radi klasifikovanja;
- praćenje - kontinuirano posmatranje radi zapažanja promena;
- beleženje - zapisivanje grafičko, simboličko, elektronsko beleženje opažanja;
- praktikovanje - u nastavi, svakodnevnom životu i spontanoj igri i radu;
- eksperimentisanje - namerno modifikovane aktivnosti, ogledi koje izvodi sam učenik;
- istraživanje - ispitivanje svojstava i osobina, veza i uzročno-posledičnih odnosa;
- sakupljanje - pravljenje kolekcija, zbirki, albuma iz prirodnog i društvenog okruženja;
- stvaranje - kreativna produkcija;
- igranje - didaktičke, edukativne i spontane igre;
- aktivnosti u okviru mini-projekta - osmišljavanje i realizacija.
- Radi preglednosti, preporučeni sadržaji su dati u temama.

Potrebno je prilikom tumačenja ishoda učenja i preporučenih sadržaja u drugom razredu stalno imati u vidu da se sadržaji i odgovarajući primeri istražuju i pronalaze u okviru *naselja u kome učenici žive i njegovoj okolini*. Još jednu karakteristiku Sveta oko nas u drugom razredu čini istraživanje fenomena/pojma *kretanje* u različitim kontekstima i kroz različite teme - kretanje i orijentacija u naselju i vremenu; kretanje, odnosno fizička aktivnost kao jedan od preduslova za razvijanje zdravih životnih navika; kretanje tela različitih oblika po različitim podlogama i kroz različite sredine; različiti načini (po)kretanja živih bića; kretanje prevoznih sredstava i klasifikacija saobraćaja u skladu sa sredinom kroz koju se kreću prevozna sredstva.

U okviru teme *Drugi i ja* nalaze se sadržaji interdisciplinarnog karaktera koji se odnose na učenika kao *društveno biće*, njegova prava i obaveze u okruženju i *društvenim grupama* kojima pripada. U odnosu na prvi razred, kada su u fokusu bili prava i obaveze u okviru porodice, škole i vršnjačkih grupa, sada su to rodbina, (van)školske zajednice, odnosno prava i obaveze stanovnika naselja. Pojam (van)školske zajednice odnosi se, kako na pripadnost, uloge i odnose unutar škole, tako i na pripadnost, uloge i odnose učenika u različitim grupama u koje se učenik uključuje u skladu sa svojim interesovanjima i sklonostima - sportski timovi, pozorišne i folklorne grupe, grupe za učenje stranih jezika, matematički klubovi i sl.

Nastavak izučavanja *životnih potreba* nastavlja se u pravcu razlikovanja *potreba i želja* učenika, na učenikima bliskim primerima (npr. da li su nove patike zaista potrebne ili su samo posledica želje učenika za novim i aktuelnim modelom). Kroz razmatranje takvih primera učenikima se približava koncept racionalne i štedljive potrošnje, što je povezano i sa ishodom koji se odnosi na podsticanje učenika na dugotrajniju upotrebu predmeta kroz pronalaženje nove namene za već korišćene predmete. I dalje je potrebno podsticati razmišljanje i diskusiju ne samo o svojim potrebama već i uvažavanje potreba i osećanja drugih, što predstavlja jednu od suštinski važnih vaspitnih komponenti, ne samo ovog predmeta, već i svih ostalih.

I u ovom razredu nalaze se ishodi i sadržaji koji se odnose na *zdravlje i bezbednost*. I dalje je akcent na razvijanju navika zdravog življenja (higijena tela, raznovrsna i redovna ishrana, boravak u prirodi i fizička aktivnost), ali i na osposobljavanju učenika da prepoznaju i adekvatno reaguju u potencijalno opasnim situacijama po njihovo zdravlje i život. Posebnu pažnju u ovom segmentu potrebno je obratiti na osposobljavanje učenika za *bezbedno učešće u saobraćaju* (kretanje pešaka kroz naselje i pravila ponašanja u prevoznim sredstvima) i adekvatno ponašanje tokom *vremenskih nepogoda*.

Zahvaljujući koncepciji razvoja sadržaja po spiralno-uzlaznom modelu, nastavlja se izučavanje čoveka kao društvenog bića koje *radi i stvara*, bira i koristi različite materijale zbog njihovih svojstva koja su važna prilikom izrade različitih predmeta. U tom smislu, poželjno je baviti se analizom učenicima bliskih predmeta i tumačenjem razloga zbog kojih su napravljeni od određenog/određenih materijala, kao i razmatranjem drugih mogućih materijala od kojih može da bude napravljen određeni predmet, a da njegova svrha ostane ista. Osim bazičnih svojstava materijala koja su uvedena u prvom razredu, u drugom razredu uvodi se ispitivanje *elastičnosti* kao složenijeg svojstva nekih materijala. Sadržaji o materijalima su takvi da omogućavaju visok nivo aktivnosti učenika - korišćenje različitih čula, neposredno (mehaničko) delovanje na materijale, beleženje uočenog, izvođenje oglada, opisivanje, itd.

Kretanje i snalaženje u prostoru i vremenu je tema od velikog značaja i u drugom razredu. Učenici već imaju razvijena iskustva vezana za ovu temu, a zadatak nastavnika je da ta nesistematizovana, iskustvena znanja budu strukturisana i osveščena i da omoguće učeniku bezbedno kretanje i snalaženje u neposrednom okruženju. Prilikom istraživanja kretanja kao fizičkog fenomena (oblici kretanja, uticaj oblika tela na kretanje...) poželjno je da se kretanje tela po ravnoj podlozi izučava kroz praktične aktivnosti (ogleda ili eksperimente). Uticaj oblika tela i podloge po kojoj se telo kreće razmatra se kroz udaljenost koju tela prelaze u različitim situacijama, pri čemu je poželjno uključiti ne samo procenu rastojanja, već i njeno precizno merenje uz korišćenje mernih jedinica za dužinu koje se uvode u matematici u drugom razredu. Učenike II razreda je potrebno osposobljavati da ove i druge praktične aktivnosti realizuju prateći uputstva (nastavnika ili udžbenika), beležeći uočeno i da, na kraju, uz manju ili veću pomoć nastavnika formulišu jednostavne zaključke.

S obzirom na prostorni okvir sadržaja u drugom razredu, istražuju se *karakteristike naselja* u kojem učenik živi sa stanovišta bazične tipologije naselja (selo/grad), odnosno uočavanja karakteristika koje određeno naselje svrstavaju u seosko ili gradsko (uključujući i zanimanja ljudi u njima). Poseban značaj ima osposobljavanje učenika za *snalaženje u naselju* pomoću adrese, kućnog broja i karakterističnih objekata, što je poželjno realizovati kroz praktične aktivnosti, kako u učionici tako i van nje. Nastavlja se i priprema za kartografsko opismenjavanje učenika mlađih razreda osnovne škole uvođenjem pojmova reljef i oblici reljefa kroz posmatranje naselja i okoline i upoređivanjem geografskih objekata i pojava u okruženju (uzvišenja, udubljenja i ravnice, površinske vode).

Snalaženje u vremenu koncipirano je tako da se nadovezuje na osnovne pojmove usvojene u prvom razredu (delovi dana; sada, pre, posle; prekjuče, juče, danas, sutra, prekosutra; dani u nedelji), koji se sada proširuju vremenskim odrednicama: minut, sat, dan, sedmica, mesec, godina, datum, godišnja doba. Ovakav redosled uvođenja vremenskih odrednica predstavlja primer poštovanja didaktičkog pravila *od poznatog ka nepoznatom i od bližeg ka daljem*. Nove vremenske jedinice uvode se tako da se manjom (već poznatom) mernom jedinicom objašnjava veća (nova) merna jedinica. Jedan od ključnih zadataka učitelja u ovom segmentu je da osposobi učenike da pravilno koriste sredstva za merenje vremena: časovnik, kalendar i lentu vremena. Lenta vremena predstavlja sredstvo za razumevanje hronologije događaja i uvodi se kroz prikazivanje različitih vremenskih perioda iz ličnog života učenika (redosled dnevnih ili nedeljnih aktivnosti, ključni događaji iz života učenika - sa koliko godina je naučio/la da vozi bicikl, pošao/la u prvi razred, naučio/la da pliva i sl.). I dalje je važno ukazivati na *cikličnost* vremenskih odrednica i pojava u prirodi (dan, sedmica, godina, godišnja doba). Kasnije će se pojam cikličnosti javljati i u drugim pojavama (životni ciklus živih bića, lanac ishrane, kruženje vode u prirodi itd.), što je u skladu sa osnovnim principima i zakonima prirodnih nauka.

Oblast pod nazivom *Raznovrsnost prirode* odnosi se na uzajamno dejstvo žive i nežive prirode. Pojmovi koji se odnose na *živi svet* nadograđuju se na prvi razred kroz uočavanje i apstrahovanje zajedničkih karakteristika živih bića i povezivanje delova tela živih bića sa njihovim ulogama. Nove klasifikacije biljaka i životinja odnose se na delove tela biljaka (stablo i list), način ishrane životinja (što predstavlja pripremu za uvođenje lanca ishrane u trećem razredu) i način života životinja (domaće/divlje). Odnos čoveka i živog sveta razmatra se iz različitih uglova - značaja koje biljke i životinje imaju za opstanak i lakši život ljudi, uz prepoznavanje i praktikovanje ponašanja koje ne ugrožava biljke i životinje u okruženju. U skladu sa interesovanjima učenika, mogu se detaljnije istražiti uloge nekih delova tela čoveka, tako da se učenici ne opterećuju faktografskim znanjem, nego sagledavanjem uloge tih delova tela u svakodnevnim aktivnostima, nezi i brizi o njima. Drugu dimenziju odnosa u prirodi predstavlja povezanost živih bića sa elementima nežive prirode kao osnovnim uslovima za život.

Koncept *održivog razvoja* i aktivno učešće učenika u zaštiti životne sredine zajednički su i za Svet oko nas i za Prirodu i društvo. U razredu akcenat treba da bude na podsticanju učenika da u svakodnevnim

aktivnostima (u školi i van nje) primenjuju neke od osnovnih principa racionalne potrošnje - racionalno troše proizvode, odnosno materijale koje koriste u svakodnevnom životu; ako su u prilici, razvrstavaju otpad na predviđena mesta; brinu se o biljkama i životinjama. Doprinos razvoju ovog koncepta predstavlja i ranije objašnjena razlika između potreba i želja. Puno razumevanje koncepta održivog razvoja moguće je tek na kasnijem uzrastu učenika, ali je potrebno da se kontinuirano razvija, i to ne samo na nivou znanja, već prvenstveno na nivou usvojenih vrednosti, stavova i navika. Na taj način se integrišu vrednosti i utiče na razvoj stavova važnih za opstanak i budućnost.

Prilikom izučavanja prirodnih i društvenih fenomena nužno je i dalje primenjivati istraživački pristup i osposobljavati učenike za različite načine prikupljanja podataka o okruženju, njihovu analizu, svrstavanje u grupe i kategorije po različitim karakteristikama, vođenje beleški i zaključivanje. Posmatranje se proširuje praćenjem pojava koje se ponavljaju u određenim vremenskim periodima (npr. tokom godišnjih doba). Učestvovanje u jednostavnim ogledima, koje je bilo naglašeno u prvom razredu, sada se usložnjava realizacijom ogleda/eksperimenta na osnovu uputstva - individualno, u paru ili grupi.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika samo je deo praćenja i vrednovanja obrazovno-vaspitne prakse. Rezultate celokupnog praćenja i vrednovanja nastavnik uzima kao osnovu za planiranje narednih koraka u radu sa učenicima i razvijanju svoje obrazovno-vaspitne prakse.

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa *Pravilnikom o ocenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju*. Potrebno je da nastavnik kontinuirano i na primeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti prilagođena, dovoljno jasna i informativna kako bi imala ulogu podsticajne povratne informacije. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU SVET OKO NAS KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE

1. SLOVAČKA NACIONALNA MANJINA

Tema: GDE ČOVEK ŽIVI

1) Slovački običaji, tradicija i praznici nekad i sad - u mojoj porodici i u mom naselju: običaji na dan Svetog Nikole i Svete Lucije, Božić, Uskrs;

2) Naselja Slovaka kod nas nekad i sad.

2. MAĐARSKA NACIONALNA MANJINA

Tema: GDE ČOVEK ŽIVI
(HOL ÉL AZ EMBER?)

1) Moje prebivalište nekad i sad

(Lakóhelyem régen és ma);

2) Istorijska predanja

(Történelmi mondák).

3. BOŠNJAČKA NACIONALNA MANJINA

Teme:

- 1) Drugi i ja;
- 2) Prava i obaveze Bošnjaka;
- 3) Porodični praznici Bošnjaka.

Naziv predmeta	LIKOVNA KULTURA
Cilj	Cilj nastave i učenja Likovne kulture je da se učenik, razvijajući stvaralačko mišljenje i estetičke kriterijume kroz praktični rad, osposobljava za komunikaciju i da izgrađuje pozitivan odnos prema kulturi i umetničkom nasleđu svog i drugih naroda.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- koristi materijal i pribor na bezbedan i odgovoran način; - izrazi, odabranim materijalom i tehnikama svoje emocije, maštu, sećanja i zamisli; - koristi jednostavne informacije i odabrana likovna dela kao podsticaj za stvaralački rad; - izražava, svetlim ili tamnim bojama, svoj doživljaj umetničkog dela; - identifikuje istaknuti deo celine i vizuelne suprotnosti u svom okruženju; - preoblikuje, samostalno ili u saradnji sa drugima, materijale i predmete za reciklažu; - tumači jednostavne vizuelne informacije koje opaža u svakodnevnom životu; - izražava mimikom i/ili telom različita raspoloženja, pokrete i kretanja; - upoređuje svoj i tuđ estetski doživljaj prostora, dizajna i umetničkih dela; - povezuje umetničko zanimanje i odgovarajuće produkte; - pruži osnovne informacije o odabranom muzeju; - razmatra, u grupi, šta i kako je učio/la i gde ta znanja može primeniti.	OBLICI	Oblici (svetlost kao uslov za opažanje oblika; vizuelne karakteristike prirodnih i veštačkih oblika; dizajn predmeta za svakodnevnu upotrebu). Suprotnosti (obojeno i bezbojno, jednostavno i složeno, ispupčeno i udubljeno, bliže i dalje...). Oblik i celina (istaknuti deo celine; vezivanje i spajanje oblika).
	SPORAZUMEVANJE	Tumačenje (neverbalno i vizuelno izražavanje; sadržaj vizuelnih informacija). Slika i reč (redosled radnje u stripu; znaci; lepo pisanje; čestitke).
	LIKOVNE IGRE	Boja (svetle i tamne boje; boja i oblik; boja i zvuk). Zamišljanja (stvarnost i mašta).
	PROSTOR	Prostor (oblikovanje prostora - škola, učionica, soba; muzej). Kretanje (kretanje jednog oblika u prostoru; kretanje više oblika u prostoru). Scena (maske, kostimi, rekviziti).

Ključni pojmovi sadržaja: prostor, oblik, linija, boja.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

U drugom razredu učenici se razvijaju i uče kroz raznovrsne aktivnosti i zadatke koji podstiču radoznalost i zadovoljstvo u istraživanju, eksperimentisanju, razmišljanju, povezivanju, izražavanju, stvaranju, druženju i saradnji.

Ključni pojmovi

Ključni pojmovi čine konstrukciju, osnovu za razvijanje programa. Centralni pojam je prostor, jer se sve što vidimo i doživljavamo nalazi u prostoru. Iz ovog pojma su izvedeni ostali ključni pojmovi. U prvom razredu ključnih pojmova ima tri: prostor - oblik, linija; u drugom razredu četiri: prostor - oblik, linija, boja; u trećem pet: prostor - oblik, linija, boja, tekstura i od četvrtog šest: prostor - oblik, linija, boja, tekstura, svetlina.

Centralni pojam, prostor, ukazuje na to da program nije usmeren na uskostručne sadržaje, već na svet u kome učenik živi i odrasta i koji treba svesno da opaža, doživljava i istražuje iz različitih uglova. Svi sadržaji vezani za vizuelnu umetnost (uključujući i umetnička ostvarenja iz bliže i dalje prošlosti) u bliskoj su vezi sa savremenim svetom i učenici treba postepeno, do kraja školovanja, da istražuju i otkrivaju te veze.

Ključni pojmovi su međusobno čvrsto povezani i mogu se povezati sa pojmovima iz svakodnevnog života, umetnosti i drugih programa. Prilikom planiranja integrisane nastave nastavnik određuje ključne pojmove i potpojmove nastavne jedinice tako što ih bira iz programa svih predmeta. Na primer, polazi se od centralnog pojma "prostor" za koji se vezuje pojam "priroda". Za pojam "priroda" vezuje se pojam "reljef". Za pojam "reljef" vezuje se pojam "oblik", sa kojim su povezani potpojmovi "ispupčeno", "udubljeno", "uzvišenja" i "udubljenja". Ovako odabrani pojmovi i potpojmovi obezbeđuju da učenici grade znanja postepeno. Na primer, pojam "priroda" obezbeđuje da se pojam "reljef" ne povezuje odmah sa pojmovima iz umetnosti. Učenici mogu da oblikuju ispupčene i udubljene oblike u glini, kao i da samostalno nadograđuju pojmove putem asocijacija, ali nastavnik nudi samo objašnjenja pojmova koji su odabrani za tu nastavnu jedinicu. U sledećim nastavnim jedinicama pojmovi se postepeno nadograđuju i pojmovima iz umetnosti.

Opšte međupredmetne kompetencije

U drugom razredu se naročito razvijaju: kompetencija za komunikaciju, estetička kompetencija, kompetencija za rad sa podacima i informacijama, kompetencija za učenje i kompetencija za saradnju.

Kompetencija za rad sa podacima i informacijama razvija se na jedinstveni način. Učenici koriste informacije i podatke (vizuelne, auditivne, audiovizuelne, tekstualne, verbalne, taktilne...) kao podsticaj (motivaciju) za stvaranje.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Nazivi, broj i redosled nastavnih tema nisu fiksni (propisani ili preporučeni) da bi se omogućilo planiranje integrisane i projektne nastave. Nastavnik planira broj i redosled nastavnih tema, kao i broj časova za realizaciju svake teme. U nastavi treba da dominiraju likovni zadaci koji ciljaju više ishoda i međupredmetnih kompetencija.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

OBLICI

Nastavnik prvo pokazuje učenicima kako da istražuju, a zatim ih podstiče da to rade samostalno.

Oblici

Oblici se istražuju posmatranjem predmeta iz svih uglova i/ili sa svih strana. Nastavnik pita učenike po čemu prepoznaju oblik, na primer, flaše. Zatim, traži da postave flašu u odgovarajući položaj tako da se vidi samo dno. Učenici razgovaraju o tome da li bi prepoznali predmet da su videli samo dno. Istraživanje se tokom godine nastavlja tako što učenici okreću predmete za svakodnevnu upotrebu ili oblike iz prirode sve dok ne pronađu položaj kada predmet/oblik više ne može da se prepozna. Isto može da se radi sa teksturom. Kada se uvećava fotografija tekture, da li se prepoznaje oblik? Na primer, kada se posmatraju uvećane šare na krilima leptira ili godovi na panju? Nastavnik može da organizuje igru traganja za

poznatim oblicima. Učenici posmatraju mrlje na podu, šare na tlu, ispupčenja i udubljenja na zidovima... i u njima traže poznate oblike. Ako u najbližem okruženju ima oblutaka, mogu da crtaju i slikaju na njima lica ili šare... Mogu da istražuju oblik i boju bačene senke. Nastavnik može da pokaže učenicima fotografije nekoliko dizajniranih predmeta iste namene. Na primer, torbe umetnika Teda Notena (Ted Noten), Meri Frensis (Mary Frances) ili Katlin Dastin (Kathleen Dustin). Učenici treba da uoče kako je umetnik došao do takve ideje, gde je pronašao podsticaj za stvaranje... Ove aktivnosti podstiču učenike da razmišljaju o oblicima, da pažljivije posmatraju i da samostalno pronalaze motivaciju za likovni rad.

Simetrija se uči iskustveno. Učenici mogu da savijaju jednostavne origami figure. Počinje se od najjednostavnijih: vrteška, pismo, obeleživač stranica... Važno je da vežbaju precizno savijanje papira na pola (po dužini, širini i dijagonali). Treba da isprobaju koliko puta mogu da presaviju papir različitih dimenzija. Dodatni zahtevi koji mogu da se postave (ukoliko nastavnik proceni da su realno izvodljivi u konkretnom odeljenju) je istovremeno crtanje levom i desnom rukom ili slikanje odraza predela u vodi (kao priprema, jer će u starijim razredima učiti o asimetričnoj ravnoteži).

Predlog tema za razgovor: *Po čemu prepoznamo neki oblik? U kom položaju oblik izgleda čudno? Kako nam izgledaju predmeti kada ih osvetljavamo iz različitih uglova? Da li možemo da prepoznamo oblik na osnovu njegove senke? Da li postoje linije u oblicima? Da li oblici mogu da budu dosadni i zanimljivi? Da li su leva i desna strana našeg lica iste? Kako možemo da koristimo oblike iz prirode? Da li neki predmeti liče na živa bića?...*

Suprotnosti

Parovi očiglednih vizuelnih suprotnosti uče se iskustveno. Uočavanje, poređenje i prikazivanje suprotnosti su aktivnosti vezane za princip komponovanja, kontrast, koji će se učiti u starijim razredima. U drugom razredu se ne nudi stručni termin. Jedan od zadataka može da bude zajednički crtež na natron-papiru postavljenom na zid ili crtanje na školskoj tabli. Učenici se dele u dve grupe. Jedan učenik iz prve grupe crta neki poznati oblik. Druga grupa se dogovara šta bi bila očigledna suprotnost tom obliku, a zatim jedan učenik iz druge grupe crta dogovoreni oblik pored prvog. Igra se nastavlja sve dok ima mesta na papiru/tabli. Rad se beleži fotografijom. Osnovna svrha ove igre je samostalna izgradnja mreže pojmova putem asocijacija i saradnja. Međutim, ako je učenicima igra zanimljiva i žele da je ponove, nastavnik treba da poveća zahteve (kvalitet linije i crteža, organizacija kompozicije, povezivanje motiva u priču i sl.).

Predlog tema za razgovor: *O čemu mislimo kada kažemo: suprotno? Šta znači: različito, a šta suprotno? Da li je bela ovca suprotnost crnoj ovci? Da li beli predmet pocrni kada isključimo svetlo? Da li prvo primećujemo crnu figuru ili belu pozadinu?...*

Oblik i celina

Princip komponovanja, dominantna, uči se opažanjem istaknutog dela (bića, predmeta, boje, linije...) neke celine, bez definicije i usvajanja stručnog termina. Nastavnik može da pokaže učenicima neki nepoznati sadržaj (reklamnu fotografiju, fresku, ilustraciju, kadar stripa...) na kratko, da ukloni sadržaj i proveriti šta su učenici upamtili, šta su prvo videli. Nastavnik ponovo prikazuje sadržaj, traži od učenika da uoče šta sve nisu odmah zapazili, pita ih šta misle da je najvažnije na slici...

U likovnim zadacima učenici spajaju različite materijale i predmete kombinovanim postupcima koji uključuju i vezivanje čvora i/ili mašne. Mogu da uče kako da pakuju poklone, kako da ušiju dugme, spajaju suve grančice koncem u skulpturu koju će kasnije oslikati temperama...

Predlog tema za razgovor: *Šta smo danas prvo ugledali kada smo izašli iz kuće? Šta prvo vidimo kada posmatramo nečije lice? Šta prvo vidimo kada posmatramo umetničko delo? Šta znače reči vezivanje i povezivanje? Da li smo vezani za mesto u kome živimo? Da li se umetnici vezuju za svoja dela? Kako možemo da povežemo predmete u novu celinu?...*

SPORAZUMEVANJE

Tumačenje

Neverbalno izražavanje se realizuje na integrisanim časovima ili u korelaciji sa časovima Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja (dramatizacija vežbanja). Nastavnik priča priču koju učenik prati odgovarajućim pokretima, mimikom i kretanjem. Na primer, oponaša kretanje životinja (zeca, zmije, kokoške...); radnje (mahanje, rukovanje, dirigovanje, čišćenje...); kretanje usled strujanja vazduha (njihanje krošnje...) i slično. Ove aktivnosti su važne za celokupni razvoj, za uključivanje introvertnih učenika, kao priprema za scenski nastup i za kasnije prezentovanje radova i projekata.

Tumačenje slike uči se postepeno. Koriste se strip i animirani film za određivanje redosleda radnje, glavnih junaka, osobina i izgleda junaka... Uvodi se i razgovor o temi, odnosno (jednostavnom) sadržaju likovnog dela, pri čemu nastavnik ne nudi tumačenja, već dozvoljava da učenici slobodno iskazuju mišljenje.

Učenici treba da obraćaju više pažnje na znake u okruženju, počev od važnih saobraćajnih znaka za pešake, do oznaka na zgradama pošte, restorana, apoteke... Mogu da dobiju osnovne informacije o tome kako se znaci smišljaju i ko ih smišlja.

Predlog tema za razgovor: *Zašto je važno da se razumemo? Kako saopštavamo ono što nam je važno? Da li možemo da pričamo bez reči? Šta nam slike govore? Da li svaki znak nešto znači? Da li svako može da razume znak? Zašto ljudi prave pečate i grbove?...*

Slika i reč

Predlog je vezan za značaj učtive i dobronamerne komunikacije. Učenici treba da povezuju reči i rečenice koje izgovaraju i odgovarajuću mimiku i gest. Takođe, treba da usklađuju tekst i sliku. Na kraju polugodišta mogu da dizajniraju čestitke. Dodatni zahtevi su, kao i u prvom razredu, ukrašavanje slova (inicijala), koje će nacrtati ili naslikati i na manjem i na većem formatu papira.

Predlog tema za razgovor: *Šta je učtiva komunikacija i zašto je važna? Šta je najlepše što smo ikada čuli? Šta je najlepše što smo danas nekom rekli? Kako možemo da nactamo lepu reč? Ko smišlja izgled ukrasnih slova? Kako da smislimo pozitivne poruke za čestitke?...*

LIKOVNE IGRE

U ovoj celini su grupisani predlozi koji se odnose na individualno izražavanje i istraživanje izražajnih mogućnosti materijala i tehnika.

Boja

Učenici još uvek uče o boji istraživanjem, nastavnik ne nudi definicije i objašnjenja šta su osnovne boje i kako da naprave izvedene boje. Ukoliko to već znaju, nastavnik može da traži da eksperimentom provere da li mešanjem različitih boja mogu da dobiju osnovne boje. Tonove koje dobiju treba da nanese na papir, jedne do drugih (papir kasnije mogu da upotrebe za kolaž). U toku godine se planira više zadataka vezanih za izražavanje utiska ili raspoloženja svetlim ili tamnim bojama, odnosno za povezivanje svetlih i tamnih boja sa nekim pojmom (radost, odmor, tuga, smirenost, brzina, buka, detinjstvo...). Boja se povezuje i sa zvukom. Nastavnik bira kompozicije bez teksta i traži od učenika da naslikaju svetlim ili tamnim bojama svoj doživljaj muzičkog dela. Na isti način mogu svetlim ili tamnim bojama da izraze doživljaj književnog, likovnog ili filmskog dela. Bilo bi dobro da se likovni zadaci ne realizuju samo slikanjem, već i otiskivanjem (improvizovanim pečatima, zgužvanom kesom, dnom plastične flaše...).

Predlog tema za razgovor: *Koje boje nazivamo svetlim, a koje tamnim bojama? Kada koristimo svetle, a kada tamne boje? Da li se neke boje lepo slažu? Zašto nam se neka boja više sviđa od drugih? Da li postoje boje za dečake i boje za devojčice? Da li postoje boje za decu i boje za odrasle? Da li postoje jestive boje? Kako priroda menja boju? Koja bića menjaju boju? Koja je razlika između bojenja i slikanja? Čime možemo da bojimo, a ne možemo da slikamo? Ako naslikamo ljubičastu bananu, da li smo pogrešili? Šta sve možemo da otiskujemo?.....*

Zamišljanja

Svrha zadataka koji se rade na osnovu raznovrsnih i nepotpunih informacija (fotografija, deo teksta, muzička vinjeta...), a koje učenici treba da dopune i izraze u likovnom radu je razvoj mašte. Od drugog razreda i nadalje učenici smišljaju nazive svojih radova, jer se i na taj način razvija kreativnost.

Predlog tema za razgovor: *Šta je stvarnost, a šta mašta? Kada jeste, a kada nije poželjno da izmišljamo? Kako sebe zamišljamo u budućnosti? O čemu razmišljamo kada posmatramo nepoznatu fotografiju? Šta zamišljamo kada slušamo muzičko delo?...*

PROSTOR

U ovoj celini su predloženi projekti vezani za oblikovanje prostora, koji mogu da se realizuju bilo kada u toku godine.

Prostor

O ambijentu se uči tako što se učenicima postavljaju pitanja: kakav utisak neki prostor ostavlja na njih, kako se osećaju u tom prostoru, šta im privlači pažnju, a šta im smeta, šta bi promenili i sl. Ne nude se definicije i ne navode elementi koji čine ambijent. O ambijentu (utisku o prostoru) razgovara se u svakoj prilici koja se ukaže.

Učenike bi trebalo upoznati sa jednim određenim muzejom, ne samo sa izgledom zgrade i lokacijom, već sa enterijerom i vrstom eksponata, sa svrhom čuvanja eksponata, sa aktivnostima, odnosno šta mogu da očekuju u muzeju (tematske izložbe, edukativni program...), na šta je potrebno obratiti pažnju...

Projekti vezani za oblikovanje prostora mogu da budu oblikovanje maketa i oblikovanje dela prostora u školi. Najjednostavnije makete oblikuju se tehnikom kluaž. Učenici oblikuju kuće, zgrade i druge delove naselja od raznovrsne ambalaže (kutijice od lekova, kutije od keksa...), pojedinačne elemente lepe na kartonsku podlogu i premazuju belom bojom (ekološka boja za zidove). Kasnije mogu flomasterima da doctraju detalje (prozore, vrata...), ali je važno da kompozicija ne bude šarena. Osim naselja koje im je poznato, mogu da oblikuju i naselja iz prošlosti, naselja drugih kultura ili naselje iz mašte. Osnovna svrha ovog projekta je organizacija kompozicije u prostoru i saradnja.

Predlog tema za razgovor: *Šta nam se najviše sviđa u našoj okolini? Kako se živelo nekad, a kako sad? Kako izgledaju naselja u nekim kulturama? Šta možemo da naučimo u muzeju? Kako možemo sami da ukrasimo svoju sobu?...*

Kretanje

Učenici treba da opažaju kretanje bića i mašina. Na primer, kako leti jedna ptica, a kako jato ptica; kako se kreće jedan pešak, a kako grupa pešaka... Zatim, koje materijale može da pokrene strujanje vazduha u zatvorenom prostoru (lišće, papir, karton, kamen, plastika...). Oblikovanje dela prostora u školi može da bude izrada mobilne skulpture (i da se veže za kretanje usled strujanja vazduha). Ideje za planiranje projekta mogu se pronaći na internetu ako se u pretraživač unese: "mobile art lesson plans" ili "hanging art in school".

Predlog tema za razgovor: *Šta se sve kreće u prirodi? Šta mogu da pokrenu voda i vazduh? Šta se sve samo kreće?...*

Scena

Oblikovanje elemenata scene, maski i kostima za školsku predstavu realizuje se u projektnoj nastavi (nije nužno da predstava bude realizovana, važno je pripremanje). Učenici oblikuju maske, kostime i rekvizite prema sadržaju odabranog teksta (bajke, pesme, dramskog teksta...).

Predlog tema za razgovor: *Šta je scena? Od čega sve možemo da napravimo maske? Kako od stare odeće možemo da napravimo kostim za predstavu? Ko i kako šminka glumce? Kako možemo da uredimo scenu u školi?...*

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U nastavi Likovne kulture ishodi su procesni. Formulirani su tako da do kraja razreda svi učenici mogu da ih dostignu (u manjoj ili većoj meri) ukoliko su radili raznovrsne zadatke od kojih svaki cilja više ishoda.

Mogući elementi za procenjivanje napredovanja i ocenjivanje postignuća su:

- Odnos prema radu (učenik je pripremljen za čas, odgovorno koristi materijal, pribor i alatke, održava pribor i radni prostor...);
- Odnos prema sebi (postavlja pitanja, trudi se, uči na greškama, samostalan je u individualnom radu, istrajan je...);
- Odnos prema drugima (poštuje dogovorena pravila ponašanja, spreman je da pomogne i da saraduje, uvažava tuđe radove, način razmišljanja, doživljavanja, opažanja...);
- Razumevanje (razume zadatak, razume pojmove, razume proces, razume vizuelne informacije...);
- Povezivanje (povezuje i poredi poznate i nove informacije, ljude, mesta, događaje, ideje, dela...);
- Originalnost (originalan je u odnosu na tuđe radove, originalan je u odnosu na svoje prethodne radove...);
- Verbalno izražavanje (učtivo komunicira, kratko i jasno obrazlaže svoj rad, zamisao, utisak, opažanje, emocije...);
- Upotreba tehnika (primenjuje odgovarajući proces, kontroliše odnos vode i boje, bira podlogu u odnosu na tehniku)...

Elementi mogu i drugačije da se formulišu. Biraju se prema tipu likovnog zadatka i ciljevima zadatka. Na primer, kada se uče vremenske odrednice učenici mogu da oblikuju sat od kartonskih tanjira, ambalaže za topljeni sir, slamčica za sok... Neizostavni elementi za procenjivanje su razumevanje koncepta (merjenja vremena) i odnos prema radu, a nastavnik može da procenjuje i druge elemente, ukoliko je učenicima postavio jasne zahteve. Na primer, da ne kopiraju jedni druge (u likovnom radu).

Samoprocena radova je verbalna i pisana, a zahtevi se uvode postepeno. Nastavnik prvo traži od učenika da usmeno opiše svoj rad, a kasnije i da napiše dve do tri rečenice o svom radu.

Ukoliko nastavnik proceni da su učenici spremni, može da koristi prilagođenu metodu 3, 2, 1. U integrisanoj nastavi učenik na listiću piše: 3 stvari koje sam naučio/naučila na času, 2 primera koja ilustruju to što sam naučio/naučila i 1 stvar koja mi nije jasna ili pitanje koje bih postavio/postavila. Kada se učenik likovno izražava, može da napiše na listiću: 3 stvari o kojima sam razmišljao tokom rada; 2 stvari koje mi se sviđaju na mom radu i 1 stvar koju bih promenio ili bih uradio drugačije. Na listiću se upisuje ime i prezime i naziv rada, a listić se lepi na poleđinu rada ili se čuva u bloku. Učenik ne treba da navodi više od jedne nejasnoće ili greške, ni u slučaju kada mu ništa nije jasno ili smatra da je rad upropašćen. Izdvajanje samo jedne nejasnoće ili greške postepeno osposobljava učenika da identifikuje najvažniji propust i da se fokusira na njegovo uklanjanje. Listići za samoprocenu omogućavaju nastavniku potpuniju sliku o napredovanju učenika.

IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU LIKOVNA KULTURA KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE

1. SLOVAČKA NACIONALNA MANJINA

Tema: Preoblikovanje materijala ili predmeta njihovim spajanjem (vezivanje)

Pravljenje dečjih igračkaka kojima je u osnovi deo tradicionalne narodne nošnje ili obeležavanje narodnih običaja

Preporuke:

- Vizuelni simboli Slovaka u naselju i mestu - grb grada, grb fudbalskog kulba, simbol grada/mesta (kulturnoistorijski spomenik, likovna kolonija, tradicionalna manifestacija...). Kako je korelacija sa drugim

nastavnim predmetima obavezna i na časovima likovne kulture učice se slovački simboli koje učenici viđaju u svom mestu. Ova tema može da se veže za sledeće sadržaje/pojmove: razni znaci i simboli, konstrukcija, kluaž, ambijent, scenski prostor. Učenici ne moraju samo da slikaju simbole, mogu da u zajedničkom radu naprave maketu svog mesta (od kartonskih kutijica, delova polomljenih igračkaka...), a zatim da je oslikaju i dodaju simbole na odgovarajućim mestima.

- Kontrast u likovnim delima Slovaka. Ova tema može da se veže za sledeće sadržaje/pojmove: oblici, kontrast, nasleđe vizuelne kulture, dizajn. U okviru teme može da se napravi kontrast između narodnog i savremenog umetnika, slike i skulpture, kontrast u tematici dva dela... ili da se odaberu dva dela jednog umetnika koja očigledno ilustruju kontrast. Odlučite da li ćete nešto od toga da predložite u sadržaju ili da sadržaj ostavite ovako otvoren.

- Slovačka umetnička fotografija. Ova tema može da se veže za sledeće sadržaje/pojmove: zamišljanja, ambijent, scenski prostor. Isto kao i u prethodnoj temi, odlučite da li će se sadržaj konkretizovati.

2. BOŠNJAČKA NACIONALNA MANJINA

- **Ćilim**, obeležja tradicionalnog bošnjačkog ćilima, istorijat i upotreba (KRETANJE OBLIKA U PROSTORU-OBLICI)

- **Ibrik**, upotrebnih predmeti u bošnjačkom domaćinstvu (DEJSTVO SVJETLOSTI NA KARAKTER OBLIKA-OBLICI)

- **Bajramska čestitka**, obilježavanje bošnjačkih blagdana (LIJEPO PISANJE SA KALIGRAFIJOM-SPORAZUMIJEVANJE)

- **Minder**, enterijer stare bošnjačke kuće (AMBIJENT-SCENSKA UMJETNOST-PROSTOR)

- **Tablja, sehara, fes, dževahir kutija**, stari upotrebnih predmeti kod Bošnjaka (PREOBLIKOVANJE MATERIJALA RAZLIČITOG PORIJEKLA-PROSTOR)

- **Nasrudin-hodža**, ilustracija priča o Nasrudin efendiji (ZAMIŠLJANJA-LIKOVNE IGRE)

Naziv predmeta	MUZIČKA KULTURA
Cilj	Cilj nastave i učenja Muzičke kulture je da kod učenika razvije interesovanje i ljubav prema muzici kroz individualno i kolektivno muzičko iskustvo kojim se podstiče razvijanje kreativnosti, estetskog senzibiliteta i duha zajedništva, kao i odgovornog odnosa prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulture svoga i drugih naroda.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završenoj temi/oblasti učenik će biti u stanju da:		
- objasni svojim rečima utiske o slušanom delu, osobine tona, doživljaj preglasne muzike i njenog uticaja na telo; - razlikuje različite instrumente po boji zvuka i izražajnim mogućnostima; - izdvoji osnovne muzičke izražajne elemente; - prepozna muzičku temu ili	SLUŠANJE MUZIKE	Umetnička muzika u crtanim i animiranim filmovima. Odnos zvuk-lik, muzika-radnja. Kompozicije koje ilustruju različita osećanja. Zvuk i ton (izvori) - zvuci iz prirode i okruženja. Ton: boja (različiti glasovi i instrumenti), trajanje (kratak-dug), jačina (glasana-tih), visina (visok-dubok). Kompozicije koje ilustruju različite boje

karakteristični motiv koji se ponavlja u slušanom delu; - povezuje karakter dela sa izražajnim muzičkim elementima i instrumentima; - izgovara brojalice u ritmu, uz pokret; - peva po sluhu pesme različitog sadržaja i raspoloženja; - izvodi uz pokret muzičke i tradicionalne igre; - primenjuje pravilan način pevanja i dogovorena pravila ponašanja u grupnom pevanju i sviranju; - svira po sluhu ritmičku pratnju uz brojalice i pesme, jednostavne aranžmane, sviračke deonice u muzičkim igrama; - povezuje početne tonove pesama-modela i jednostavnih namenskih pesama sa bojama; - povezuje ritam sa grafičkim prikazom; - objašnjava svojim rečima doživljaj svog i tuđeg izvođenja; - učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama; - napravi dečje ritmičke instrumente; - osmisli pokrete uz muziku; - osmisli ritmičku pratnju za brojalice, pesme i muzičke igre pomoću različitih izvora zvuka; - osmisli odgovor na muzičko pitanje; - osmisli jednostavnu melodiju na kraći zadati tekst; - prema literarnom sadržaju izabere od ponuđenih, odgovarajući muzički sadržaj; - poštuje dogovorena pravila ponašanja pri slušanju i izvođenju muzike; - koristi samostalno ili uz pomoć odraslih, dostupne nosioce zvuka.		ljudskog glasa i instrumenata. Muzički dijalog (hor, glas i hor, glas i instrument, dva glasa, dva instrumenta, jedan svirač, grupa svirača, orkestar). Različiti žanrovi vezani za situacije značajne u životu učenika. Muzička priča. Kompozicije različitog karaktera i elementi muzičke izražajnosti (melodijska linija, tempo, ritam, dinamika). Muzički bonton. Muzika i zdravlje. Nosioci zvuka (cede plejer, računar...).
	IZVOĐENJE MUZIKE	Izgovor brojalice u ritmu uz pokret. Zvučne onomatopeje i ilustracije Pravilan način pevanja - držanje tela i disanje. Pravilna dikcija - izgovaranje brzalica i brojalica. Pevanje pesama po sluhu različitog sadržaja i karaktera. Pevanje pesama uz pokret - pesme uz igru i narodne pesme. Pevanje modela i namenskih pesama i povezivanje njihovih početnih tonova uz boju (a^a bela, ha^a ljubičasta boja). Dečji i alternativni instrumenti i načini sviranja na njima. Instrumentalna pratnja po sluhu uz brojalice i pesme - puls, ritam, grupisanje udara. Pevanje i izvođenje muzičkih igara uz sviranje na dečjim instrumentima - pesme uz igru, didaktičke igre, muzičke dramatizacije. Sviranje instrumentalnih aranžmana na dečjim ritmičkim instrumentima i na alternativnim izvorima zvuka. Muzički bonton.
	MUZIČKO STVARALAŠTVO	Izrada dečjih ritmičkih instrumenata od različitih materijala. Kreiranje sopstvenih pokreta uz muziku. Stvaranje jednostavne ritmičke pratnje korišćenjem različitih izvora zvuka. Muzička pitanja i odgovori i muzička dopunjalka. Stvaranje zvučne priče od poznatih muzičkih sadržaja, zvučnih onomatopeja i ilustracija na kraći literarni tekst.

Ključni pojmovi sadržaja: zvuk, ton, pevanje, sviranje, slušanje, muzičke igre, muzički bonton.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

UVODNI DEO

Priroda same muzike, pa i predmeta muzička kultura ukazuje na stalno prožimanje i sadejstvo svih oblasti i programskih sadržaja. Nijedna oblast ne može da se izučava izolovano od druge i da bude sama sebi cilj, a da se istovremeno ne razgovara o svim drugim aspektima muzike. Muziku od početka treba povezivati sa što više događaja iz života učenika.

Paralelno odvijanje različitih muzičkih aktivnosti podstiče finu mentalnu kombinatoriku, dragocenu za razvijanje ukupnog mentalnog i psiho-motornog potencijala deteta, kao i odličnu osnovu za integraciju sa drugim predmetima.

Nastava je usmerena na ostvarivanje ishoda pri čemu se daje prednost iskustvenom učenju u okviru kojeg učenici razvijaju lični odnos prema muzici, a postepena racionalizacija iskustva vremenom postaje teorijski okvir. Iskustveno učenje u okviru ovog predmeta podrazumeva aktivno slušanje muzike, lično muzičko izražavanje učenika kroz izvođenje muzike i muzičko stvaralaštvo.

Ishodi predstavljaju muzičke, opažajne i sazajne aktivnosti učenika. Muzičke aktivnosti su govor u ritmu, pevanje, sviranje, pokret uz muziku, slušanje muzike i vidovi stvaralaštva. Preporučeni **muzički sadržaji** (brojalice, pesme, muzičke igre, ritmički aranžmani, kompozicije za slušanje muzike) ostavljaju prostor za izbor drugih sadržaja u skladu sa mogućnostima učenika i inventivnošću nastavnika. Da bi postigao očekivane ishode vaspitno-obrazovnog procesa, nastavnik ostvaruje nastavu koristeći glas, pokret i muzičke instrumente. Korelacija između predmeta može biti polazište za brojne aktivnosti u kojima učenici mogu biti učesnici kao istraživači, kreatori i izvođači. Kod učenika treba razvijati duh zajedništva kroz rad u grupama i u odeljenju, kao i komunikacijske veštine u cilju prenošenja i razmene iskustava i znanja. Najvažniji pokretač nastave treba da bude princip motivacije i inkluzivnosti u podsticanju maksimalnog učešća u muzičkom doživljaju kao i razvijanju potencijala za muzičko izražavanje.

Program nastave i učenja omogućava da se, pored navedenih kompozicija za slušanje i izvođenje, mogu koristiti i kompozicije koje nisu navedene, odnosno, nastavnik ima mogućnost da maksimalno do 30%, po slobodnom izboru, odabere kompozicije za slušanje i izvođenje vodeći računa o primerenosti nastavnim sadržajima, uzrastu učenika, njihovim mogućnostima i interesovanjima, estetskim zahtevima, ishodima i lokalitetu na kome se nalazi školska ustanova. Odnos između ponuđenih kompozicija i primera iz druge literature treba da bude najmanje 70% u korist ponuđenih. Iz pomenutog razloga, u programu nastave i učenja se nalazi veći izbor nastavnog materijala (za slušanje i izvođenje) u odnosu na godišnji fond časova predmeta Muzička kultura.

Muzika u funkciji zdravlja i muzički bonton

Na svakom času, učenike treba upućivati da pravilno sede, a vežbe disanja organizovati kroz interesantnu priču i igre (npr. leva šaka predstavlja cvet, a skupljeni prsti desne pčelu. Nakon što duboko uzdahnu, imitiraju zujanje pčele koje se čuje jače kada se približi cvetu, a utišava se kada se od cveta udaljava; isprekidano duvanje u zamišljenu sveću, oponašanje probušenog balona, itd). Vežbe za suglasnike (Š - šuštanje lišća, F - fijuk vetra, R - zujanje motora, Z - zujanje pčele, P - hlađenje nečeg vrućeg, S - oponašanje oglašavanja zmijske). Lepota pevanja zavisi od jasnoće i razgovetnosti teksta. Vežbe za pravilnu dikciju najprimerenije je ostvariti izgovorom brzalica. Izvođenjem brzalica, pored jasnog izgovora, razvija se pažnja i koncentracija - poželjni pratioci svakog muzičkog izvođenja. Brzalicu izaberi prema glasovima koji ih očekuju u pesmi koju će potom učiti.

Pored pažljivog izbora što kvalitetnijih muzičkih sadržaja, učenike treba stalno upućivati na neophodnost negovanja glasovnog i slušnog aparata. Upozorenja da preglasna i agresivna muzika ima štetan uticaj i izaziva fiziološki i psihološki odgovor organizma, treba da se sprovede u kontinuitetu.

Od velike važnosti je da se učenici upoznaju sa pravilima ponašanja (muzičkim bantom) pri slušanju i izvođenju muzike. Važno je obezbediti tišinu i pažnju u toku slušanja muzike i uputiti ih kada treba izvođače da pozdrave aplauzom. Ovaj model ponašanja učenici treba da zadrže na koncertima i različitim muzičkim priredbama, bilo da se nalaze u aktivnoj (kao izvođači) ili pasivnoj (samo slušaju) ulozi.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata izradu godišnjeg plana nastave i učenja, operativnih planova (na nivou meseca) i planiranje časova, odnosno pripreme za čas. *Godišnji plan* kreira se u formi gantograma i sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mesecima, a u skladu sa godišnjim fondom časova. *Operativni plan* sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definisanim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost, evaluaciju kvaliteta isplaniranog i druge elemente prema proceni nastavnika. Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. *Priprema za čas* podrazumeva definisanje cilja

časa, definisanje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definisane ishode, planirane načine provjere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja (vodeći računa o predznanju, tj. iskustvu učenika, koje će učenicima omogućiti razvijanje znanja i vještina predviđenih definisanim ishodima).

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Proces učenja bazira se na izboru najupečatljivijih muzičkih primera (za slušanje ili izvođenje muzike), koji imaju zadatak da aktiviraju svesnu aktivnost, fokusiraju pažnju učenika, iniciraju proces mišljenja i kreiraju odgovarajući emocionalni doživljaj. Na času treba da preovlađuju aktivnosti kojima se razvijaju znanja, vještine i stavovi sadržani u definisanim ishodima za konkretan čas.

SLUŠANJE MUZIKE

Slušanje muzike je aktivan psihički proces koji podrazumeva emocionalni doživljaj i misaonu aktivnost. Kompozicije koje se slušaju svojim trajanjem i sadržajem treba da odgovaraju opažajnim mogućnostima učenika. Kompozicija se prvi put *uvek* sluša u celini (demonstrativno slušanje), sa unapred postavljenim zadatkom za slušanje muzike - uočavanje izvođačkog medija: instrumentalno ili vokalno (solo, grupno) ili orkestarsko muziciranje. Svako sledeće slušanje (tri do četiri puta) je fragmentarno u okviru koga se izdvajaju upečatljive celine i analiziraju noseći elementi muzičkog dela - u slučaju literarnog sadržaja (tekstualna analiza), ponavljanja, melodija, tempo, ritam (analitičko slušanje). Povezujući postepeno elemente muzičkog dela sa karakterom samog dela, učenik se razvija u smeru aktivnog slušanja muzike, a kvalitetnom komunikacijom između nastavnika i učenika dolazi do postepenog uticaja na razvoj estetske osetljivosti, muzičkog ukusa i interesovanja i pripremaju se uslovi za razvijanje estetskog procenjivanja. Učenička znanja iz različitih oblasti treba povezati i staviti u funkciju razumevanja slušanog dela.

IZBOR KOMPOZICIJA ZA SLUŠANJE

Himne

1. Svetosavska himna
2. Državna himna
3. Školska himna

Narodne pesme

1. *Kad se Ćira oženio*
2. *Čardaš*
3. *Oj Moravo*
4. *Banatsko kolo*
5. *Divna, Divna*
6. *Moravac kolo*

Pesme za decu

1. P. Stupel: *Pahuljice*
2. A. Korać: *Molimo za finu tišinu*
3. A. Korać: *Radost Evrope*
4. M. Subota: *Drugarstvo*
5. N. Hercigonja: *Šaputanje*
6. M. Šouc: *Zakleo se bumbar*
7. B. Kockica: *Laste*
8. Hor Kolibri: *Trotinet*
9. Hor Kolibri: *Ljubav je to*
10. D. Laković: *Daj mi krila jedan krug*
11. Hor Kolibri: *Najlepša je zemlja moja*
12. Hor Kolibri: *Kakvi su moji tata i mama*
13. S. Barić: *Trepti zvezda plavim okom*
14. R. Milosavljević: *Primili smo vesti taze*

15. L. Vukomanović: *Sveti Savo, mudra glavo*
16. M. Bajagić: *Mali slonovi*
17. D. Laković i hor Kolibri: *Zdravica*

Domaći kompozitori

1. S. Hristić: *Grlica, Ohridska legenda*
2. S. Binički: *Marš na Drinu*
3. P. Konjović: *Seljačka igra*
4. M. Đurđević: *Anđeli pevaju*
5. Lj. Manasijević: *Od Boga je rečeno*

Strani kompozitori

1. N. Rimski Korsakov: *Bumbarov let* (The King`s Singers)
2. J. Štraus: *Anina polka*
3. F. Ž. Gosek: *Gavota*
4. K. Sen Sans: *Karneval životinja* (Marš lavova, Akvarijum, Ptice, Magarci)
5. P. I. Čajkovski: *Valcer, Uspavana lepotica*
6. J. Brams: *Mađarska igra* br. 5
7. L. Anderson: *Sinkopirani sat*
8. P. I. Čajkovski: *Španska igra, Labudovo jezero*
9. P. I. Čajkovski: *Igra svirala*
10. A. Borodin: *Polovecke igre, Knez Igor*
11. A. Ponkijeli: *Igra satova, Đokonda*
12. E. Grig: *U dvorani planinskog kralja*
13. H. Mancini: *Pink Panter, tema*
14. R. Šuman: *Divlji jahač*

Video primeri

- K. Sen Sans: *Karneval životinja, Flamingosi*, <https://www.youtube.com/watch?v=OvPjtolajZk>
- K. Sen Sans: *Karneval životinja, Akvarijum*, https://www.youtube.com/watch?v=9h_J5601Q_0
- <https://www.youtube.com/watch?v=dMfXBY35LXo>
- K. Sen Sans: *Karneval životinja, Marš lavova*, <https://www.youtube.com/watch?v=8y-KBIDFZOo>
- K. Sen Sans: *Karneval životinja, Kenguri*, https://www.youtube.com/watch?v=Ae_ObZv0Xel
- Čajkovski: *Igra šećerne vile*, <https://www.youtube.com/watch?v=mQqbnMSm2aQ>
- I like to move it move it*, <https://www.youtube.com/watch?v=hdcTmvpDO0I>
- P. I. Čajkovski: *Igra svirala*, <https://www.youtube.com/watch?v=tsr9178bDB0>
- J. Brams: *Mađarska igra* br. 5, <https://www.youtube.com/watch?v=vos4eXSM9qA>
- N. Rimski Korsakov: *Bumbarov let*, <https://www.youtube.com/watch?v=TZG8bN8tAws>

IZVOĐENJE

Svaki aspekt izvođenja muzike ima neposredan i dragocen uticaj na razvoj učenika. Izvođenjem muzike aktivira se veliki broj kognitivnih radnji, razvija dugoročno pamćenje i fine motoričke radnje. Posebnu pažnju treba usmeriti na spontane pokrete kao odgovor na muzički doživljaj.

Brojalice

Brojalice su dragocen muzički sadržaj u nastavi muzičke kulture za razvijanje ritmičkih sposobnosti učenika. Slogovi brojalice izgovaraju se u ritmu, precizno i uvek praćeni odgovarajućim pokretom. Pokret koji prati brojalicu predstavlja izvođenje pulsa, ritma ili grupisanje udara. Učenjem i izvođenjem brojalica, razvijaju se ritmičke sposobnosti i priprema sviranje na dečjim instrumentima, zbog čega je izvođenje brojalice dobra uvodna aktivnost pre učenja pesme ili sviranja na dečjim ritmičkim instrumentima. Pevane brojalice podrazumevaju melodiju malog obima od nekoliko tonova, pa su pogodne za početak nastave i kao uvodna aktivnost pre pevanja pesama, ukoliko sadržaj brojalice korelira sa sadržajem teksta nove pesme. Pravilan ishod učenja brojalice vidljiv je dobijanjem ritmički ujednačenog pokreta cele grupe.

Pevanje

Izbor pesme treba da bude primeren uzrastu učenika i njihovim interesovanjima (tematika, ritmička konstrukcija, forma, artikulacija melodijskih skokova, sadržaj, melodija i ritam). Vežbe pravilnog držanja tela, disanja i govorne artikulacije treba da prethode obnavljanju poznatih pesama, koje su opet sadržajno i/ili muzički slične onoj koju će učiti.

Rad na pesmi počinje obradom literarnog teksta (motivacioni razgovor), a nakon toga sledi zvučna demonstracija. Pesa se uči po delovima, a zatim spaja u celinu. Važno je uvek obratiti pažnju na pravilnu dikciju i insistirati na izražajnom izvođenju pesme.

Jednostavni modeli i namenske pesme čiji se počeci vezuju za boje služe za stvaranje zvučnog fonda i predstava. Na ovom nivou modeli se uče po sluhu.

Muzičke igre

U nastavi muzičke kulture poželjno je što češće povezivati pokret i pevanje izvođenjem različitih vrsta muzičkih igara. Pored muzičkih igara sa pevanjem, muzičkih igara sa pevanjem uz instrumentalnu pratnju, instrumentalnih muzičkih igara, tradicionalnih muzičkih igara sa pevanjem i bez pevanja (samo uz instrumentalnu pratnju), didaktičkih muzičkih igara, muzičku igru može da predstavlja i bilo koja pesma čiji literarni sadržaj može da bude iskazan pokretom. Muzička igra se obrađuje kao pesma po sluhu, nakon čega sledi usvajanje pokreta. Cilj izvođenja svake igre je postizanje ujednačenog pokreta cele grupe. Grupa se formira slobodnim izborom, tako što se vodi računa o broju učenika koji čine grupu (ako nije drugačije precizirano, grupa maksimalno treba da ima do šest učenika). Svi učenici učestvuju u izvođenju muzičke igre, međusobnim smenjivanjem grupa, sve dok igru ne izvede celo odeljenje.

Sviranje

Ova aktivnost se realizuje na dečjim i alternativnim instrumentima (telo, predmeti iz okruženja, instrumenti koje deca naprave po uzoru na Orfove).

Tonsku boju instrumenata treba povezivati sa muzičkim sadržajem.

Primeri ritmičke pratnje mogu biti:

- izvođenje pulsa (osnovne ritmičke jedinice),
- izvođenje ritma (koji se poklapa sa govornim ritmom brojalica i pesama pa se kao takav jednostavno uči po sluhu),
- grupisanje udara - različitim pokretima i različitim izvorima zvuka se na jedan način izvodi naglašena prva u taktu, a lakšim pokretom i slabijim izvorom zvuka druga, odnosno ostale slabije naglašene u taktu,
- onomatopeja zvučnih ilustracija - specifična mesta u tekstu pesama mogu se zvučno ilustrovati adekvatnim instrumentom ili nekim drugim predmetom.

U izvođenju instrumentalnih aranžmana učenike deliti u dve grupe.

IZBOR KOMPOZICIJA ZA PEVANJE

Himne

Državna himna
Svetosavska himna
Školska himna

Narodne pesme i tradicionalne dečje igre (uz pevanje)

Dunje ranke
Dečja poskakuša
Šetnja
Zeleni se jagodo
Kolariću Paniću
Lepa Anka
Višnjičica rod rodila
S' one strane Dunava
Medved bere jagode
Sedi Ćira na vrh slame
Oj, Jelo, Jelice
Kad smo bili bebe
Božićna pesma
Oj, Badnjače, Badnjače
Pomozi nam Višnji Bože

Dečje pesme

M. Milojević: *Na livadi*
L. Vukomanović: *Sveti Savo, mudra glavo*
M. Bajagić: *Mali slonovi*
M. Subota: *Telefonijada*
Z. Hristić: *Bus*
D. Laković: *Ečke, tečke*
Hor Kolibri: *Kakvi su moji tata i mama*
St. Korunović: *Jesen*
St. Korunović: *Ala veje, veje*
Hor Kolibri: *Preko brda, preko brega*
Dž. Pjerpont: *Zvončići*
Ž. B. Lili: *Dok mesec sja*
R. Tomerlin: *Ribar*
B. Mandić: *Svinja*
B. Mandić: *Jelen*
B. Majdanac: *Imitatori*
St. Korunović: *Prolećna pesma*
V. Astradžijeva: *Proleće (Visibaba mala)*
V. A. Mocart: *Francuska pesma*

Muzičke igre

Perpetum džezile: *Kiša*
N. Hiba: *Leptir*
M. Petrov: *Zagonetka*
V. Tomerlin: *Semafor*

Sviranje na dečjim instrumentima

Narodna pesma: *S one strane Dunava*
Narodna pesma iz Šumadije: *Šetnja (Pođi Mile u naš kraj)*
Srpska narodna pesma iz Hrvatske: *Oj, Jelo, Jelice*
Narodna pesma: *Sedi Ćira na vrh slame*
Ž. B. Lili: *Dok mesec sja*
V. A. Mocart: *Francuska pesma*
St. P. Korunović: *Jesen (Nestalo je leta)*
Dž. Pjerpont: *Zvončići*
V. Astradžijeva: *Proleće (Visibaba mala)*
M. Milojević: *Na livadi*

Modeli

Narodna pesma: *Došla mi baka*
Narodna pesma: *Resavo vodo 'ladna*
Narodna pesma: *Mi idemo preko polja*
Narodna pesma: *Falila mi se*
Narodna pesma: *Sol mi daj*
Narodna pesma: *Lazara majka učila*
Z. M. Vasiljević: *Sinoć je kuca lajala*
M. Živković: *Sidimaco*

STVARALAŠTVO

Dečje muzičko stvaralaštvo podstiče muzičku maštu, utiče na razvoj stvaralačkog mišljenja, produbljuje interesovanja i tako doprinosi kvalitetnijem ostvarivanju pozitivnih ishoda nastave.

Stvaralaštvo može biti zastupljeno kroz:

- improvizaciju igre/pokreta na određenu muziku
- izradu dečjih ritmičkih instrumenata od različitih materijala
- muzičke improvizacije
- muzička pitanja i odgovore
- komponovanje melodije na zadati tekst
- ilustraciju doživljaja muzike
- odabir poznatog muzičkog sadržaja u odnosu na literarni.

Svi vidovi muzičkog stvaralaštva realizuju se isključivo po sluhu, bez zapisivanja melodija.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Na časovima muzičke kulture najbitnije je razvijanje muzičkih sposobnosti i izgrađivanje veština. Smer nastave je takav da se uvek kreće od zvuka ka tumačenju. Iz tih razloga, ne insistira se na definicijama već na prepoznavanju, izvođenju i identifikovanju muzičkih sadržaja. Kriterijum u ocenjivanju je stepen angažovanja, uloženi trud i lično napredovanje svakog učenika u skladu sa njegovim muzičkim mogućnostima. U okviru svih muzičkih aktivnosti, potrebno je obezbediti prijatnu atmosferu, a kod učenika potencirati osećanje sigurnosti i podrške.

IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU MUZIČKA KULTURA KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE

1. SLOVAČKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene kompozicije za pevanje:

Narodne pesme

1. *Spievanky, spievanky* - slovačka narodna pesma
2. *Počúvajte, muzikanti* (Poslušajte, muzičari) - slovačka narodna pesma
3. *Zdravia, šťastia, pokoj svätý* (Zdravlja, sreće, spokoja) - slovačka koleda

Dečije pesme

1. Kvetoslava Benkova - Juraj Tušjak: *Do školy* (U školu)

2. Štefan Kantor: *Hodiny tikajú* (Sat kuca)
3. A. Biljova - K. Ondrejka: *Kvap, kvap, kvap*
4. E. Hradecki - J. Hostan: *Muzikant* (Svirač)
5. Juraj Suđi - Juraj Tušjak: *Jedlička* (Jelka)
6. J. Ferik - P. Štefanik: *V novom roku* (U novoj godini)
7. P. Tomaš - B. Timotijević: *Nevedel som* (Nisam znao)
8. J. Hudak - G. Glovacki: *O pozdravoch* (O pozdravima)
9. L. Galko - Marija Razusova-Martakova: *Tancovala veverička* (Igrala je veverica)
10. Samuel Kovač st. - Ana Majerova: *Marcovýdar* (Martov poklon)
11. Alojz Čobej: *Dám ti všetko, čo mám* (Daću ti sve što imam)
12. J. Nosal - J. Tušjak: *Pesnička o jari* (Pesmica o proleću)
13. Marjena Stanković-Krivak - T. Častven: *Kohútov hnev* (Naljutio se petao)
14. Alojz Čobej: *Píšťalôčka vrbová* (Frulica od vrbe)
15. Juraj Đurica - Ana Majerova: *Aprílová* (Aprilska)
16. *My sme deti veselé* (Mi smo deca vesela) - dečja igra
17. Mihal Bolehradski - Mihal Babinka: *Nahnevaný šarkan* (Ljut zmaj)

Brojalice

1. *Tik, tak, tik, tak*
2. *Padá sniežik, padá* (Pada sneg, pada)
3. *Hádanka* (Zagonetka)

Sviranje na dečjim instrumentima

1. *Tik, tak, tik, tak*
2. *Padá sniežik, padá* (Pada sneg, pada)
3. *Hádanka* (Zagonetka)

Preporučene kompozicije za slušanje: Narodne pesme

1. Slovačke narodne pesme u izvođenju narodnog orkestra
2. *Dnešný deň sa radujme* - slovačka koleda

Pesme za decu

1. Bernard Herstek: *Detská zima (Dečja zima)*
2. Ondrej Maglovski: *Po nábreží (Po rečnoj obali) - obrada slovačke narodne pesme*
3. Julius Letnjan: *Zázračná muzika (Čarobna muzika) - izbor*
4. Jan Ciker: *Ninaj, ninaj, Jezuliatko*
5. M. Šmid: *Tancuj, tancuj - obrada slovačke narodne pesme*
6. O. Ferenc: *Adam v škole nasedel (Spievaná abeceda) (Adam u školi nije pazio - abeceda u pesmi)*

2. RUMUNSKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene kompozicije za pevanje po sluhu i pratnju na ritmičkim instrumentima:

- M. Ungureanu "*Scărița muzicală*" (M. Ungureanu "*Muzička lestvica*")
- Petru Bălțeanu "*Prima zi de școală*" (Petru Balteanu "*Prvi školski dan*")
- Gr. Hiliță "*Școlărița*" (Gr. Hilica "*Učenica*")
- Popular "*Masă bună*" (Narodna "*Dobra trpeza*")
- Grigore Teodosiu "*Acum e toamnă, da!*" (Grigore Teodosiju "*Da, sada je jesen*")
- D. Vicol "*Rândunica*" (I.D. Vicol "*Lastavica*")
- George Breazul "*Porumbița*", (George Breazul "*Golubice*")
- M. Ungureanu "*Scărița muzicală*" (M. Ungureanu "*Muzička lestvica*")
- Cântec popular din Muntenia "*Vine capra de la munte*", (Narodna pesma iz Muntenije "*Silazi koza sa planine*")
- D.G. Kiriak "*Hora mare*" (D.G. Kiriak "*Veliko kolo*")
- Culegere Niță Frățilă "*Ușa căruța*" (Zapis Nice Fracile "*Uca karuca*")
- Alexandru Pașcanu "*De-a trenul*" (Aleksandar Pașkanu "*Igramo se voza*")
- Marin Constantin "*Toamna*" (Marin Konstantin "*Jesen*")
- Jean Lupu "*Tractorul*" (Žan Lupu "*Traktor*")
- Ion Nicorescu "*Clopoțelul*" (Jon Nikoresku "*Zvonce*")
- Gh. Ucenescu "*Neculiță intră-n școală*" (G. Učenescu "*Nikolica ulazi u školu*")
- Tiberiu Olah "*Trio pisicuța*" (Tiberiu Olah "*Trio mačkica*")
- Daniel Stăuceanu "*Cimpoiul*" (Danijel Staučeanu "*Gajde*")
- Ana Motora - Ionescu "*Ciocanele*" (Ana Motora Jonesku "*Čekići*")
- P. Delion "*Margareta*" (P. Delion "*Margareta*")
- D. Georgescu Kiriak "*Ochiul lui Dumnezeu*" (D. Georgesku Kiriak "*Božije oko*")

- "Vioara", ("Violina")
- Dans popular "Să cântăm, să jucăm" (Narodna igra "Da pevamo, da igramo")
- Popular "Sus, mai sus, în vârful de nuc" (Narodna "Gore, gore, na vrh oraha")
- Gr. Teodossiu "Iarna a sosit în zori" (Gr. Teodosiju "Zima je jutros došla")
- "În pădure" ("U šumi")
- Dan Voiculescu "Numărătoare cu veverița" (Dan Vojkulesku "Brojalica sa vevericom")
- George Breazul "Cântec de stea" (George Breazul "Zvezdarska pesma")
- Timotei Popovici "Astăzi s-a născut Hristos" (Timotej Popović "Danas se rodio Hristos")
- George Breazul "Astăzi Domnul s-au născut" (George Breazul "Danas nam se Gospod rodio")
- N. Lungu "Plugușorul", (N. Lungu "Plugušor")
- Ilie Cojocar "Moș Gerilă-n satelit" (Ilije Kožokar "Deda Mraz u satelitu")
- L. Comes "Săniuța" (L. Komes "Sanke")
- D.D. Stancu "Cântec nou" (D.D. Stanku "Nova pesma")
- J. Lupu "Scărița" (J. Lupu "Lestvica")
- "Scărița muzicală" ("Muzička lestvica")
- Alex. Pașcanu "Șade rața pe butoi" (Aleksandar Paškanu "Sedi patka na buretu", brojalica)
- Alexandru Pașcanu "Unu, doi" (Aleksandru Paškanu "Jedan, dva")
- I.D. Vicol "Foaie verde busuioc" (I.D. Vicol "Zeleni bosiljče")
- I. Vintilă "Săptămâna" (I. Vintila "Nedelja")
- "Buni părinți", ("Dobri roditelji")
- V.D. Nicolescu "Ghiocelul" (V.D. Nikolesku "Visibaba")
- D.G. Kiriak "Cântecul raței" (D.G. Kiriak "Pačija pesma")
- Szenik "Treci ploaie trecătoare" din folclorul copiilor (Szenik "Prođi kišo" iz dečijeg folklor)
- Marțian Negrea "Mamei", (Marcijan Negrea "Za mamu")
- Alex. Pașcanu "De ziua mamei" (Aleks. Paškanu "Za majčin dan")
- L. Comes "Cântec de primăvară", (L. Komes "Prolećna pesma")
- Corneliu Mereș "Copăcelul" (Korneliju Mereš "Drvence")
- "Albina" ("Pčela")
- Liviu Comes "Stârc, cocostârc" (Livijus Komes "Roda")

- C. Rusnac "*Bunica*" (K. Rusnak "*Baka*")
- D.D. Stancu "*Greierașul*" (D.D. Stanku "*Cvrčak*")
- A.M. Ionescu "*Pisicuța, pis, pis, pis*" (A.M. Jonesku "*Mačkice, pis, pis, pis*")
- Claude Auge "*Mincinosul*" (Claude Auge "*Lažov*")
- George Breazul "*Melcul supărat*" (George Breazul "*Ljuti puž*")
- J. Lupu "*Dor de țară*" (J. Lupu "*Čežnja za domovinom*")
- D.D. Stancu "*Tot ce e pe lume*" (D.D. Stanku "*Sve na svetu*")
- "*Lăzărelul*" ("*Lazarel*")
- Temistocle Popa "*Zi de sărbătoare*" (Temistokle Popa "*Dan praznika*")
- Corneliu Mereș "*Dimineața veselă*" (Korneliju Mereš "*Veselo jutro*")
- Tănase Constantinescu "*Concertul*" (Tanase Konstantinesku "*Koncert*")

Preporučene kompozicije za slušanje:

- Petru Bălțeanu "*Prima zi de școală*" (Petru Balteanu "*Prvi školski dan*")
- Gr. Hiliță "*Școlărița*" (Gr. Hilica "*Učenica*");
- Grigore Teodosiu "*Acum e toamnă, da!*" (Grigore Teodosiju "*Da, sada je jesen*")
- D.G. Kiriak "*Hora mare*" (D.G. Kiriak "*Veliko kolo*);
- D. Vicol "*Rândunica*" (I.D. Vicol "*Lastavica*");
- Gh. Ucenescu "*Neculiță intră-n școală*" (G. Učenescu "*Nikolica ulazi u školu*")
- Dans popular "*Să cântăm, să jucăm*" (Narodna igra "*Da pevamo, da igramo*")
- Gr. Teodossiu "*Iarna a sosit în zori*" (Gr. Teodosiju "*Zima je jutros došla*")
- Timotei Popovici "*Astăzi s-a născut Hristos*" (Timotej Popović "*Danas se rodio Hristos*")
- I.D. Vicol "*Foaie verde busuioc*" (I.D. Vicol "*Zeleni bosiljče*")
- I. Vintilă "*Săptămâna*" (I. Vintila "*Nedelja*")
- Marțian Negrea "*Mamei*" (Marcijan Negrea "*Za mamu*")
- Claude Auge "*Mincinosul*" (Claude Auge "*Lažov*")
- Temistocle Popa "*Zi de sărbătoare*" (Temistokle Popa "*Dan praznika*")

3. RUSINSKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene kompozicije za pevanje ili sviranje:

Narodne pesme

1. *Ишло дзивче по воду* (Ишла је девојка по воду) - русинска народна песма

2. *Пречистая Діва* (Пречиста Дјева) - русинска божићна песма
3. *Зламала ше кормань-деска* (Сломило се рало) - русинска народна песма
4. *Ей кед би я биду знала* (Кад би` за невољу знала) - русинска народна песма

Дечје песме

1. *Гей до школи дзеци мали* (Хеј, у школу децо мала) - М. Кољесар
2. *Тик и так* (Тик и так) - М. Хорњак
3. *Шлімак* (Пуж) - М. Хорњак
4. *Рибар* (Рибар) - М. Хорњак
5. *Писня медведза* (Песма медведа) - И. Тимко
6. *Перши шніг* (Први снег) - М. Хорњак, М. Хорњак-Лелас
7. *Веє, веє* (Веје, веје) - С. Макаји, Т. Барна
8. *Руки* (Руке) - М. Ковач, Ј. Рамач- Чамо
9. *Колісанка* (Успаванка) - М. Римар, Т. Барна
10. *Не мам злата* (Немам злата) - Н. Голуб
11. *Писня Няфка* (Песма Њафка) - И. Тимко
12. *Пришла яр* (Стогло је пролеће) - М. Хорњак
13. *Перша любов* (Прва љубав) - В. Дудаш
14. *Козо, козо брадата* (Козо, козо брадата) - М. Ковач, И. Ковач

Музичко-дидактичке игре

1. *Мак* (Мак) - дечја
2. *Пліва шаркань* (Плива змај) - русинска народна песма
3. *Посадзим я грушку* (Посадићу крушку) - дечја песма
4. *Тач, тач, рапотач* (Тач, тач, рапотач) - дечја песма
5. *Спадла коза* (Пала је коза) - дечја песма

Бројалице

1. *Єден рок* (Једна година)
2. *Грає Мижо на тамбури* (Свира Мижо на тамбури)
3. *Єден єлень, два донгови* (Један јелен, два бумбара)

Свирање на дечјим инструментима

1. *Гей до школи дзеци мали* (Хеј, у школу децо мала) - М. Кољесар
2. *Рибар* (Рибар) - М. Хорњак
3. *Пречистая дїва* (Пречиста дјева) - русинска божићна песма
4. *Зламала ше кормань-деска* (Сломило се рало) - русинска народна песма

Препоручене композиције за слушање:

Народне песме

1. Русинске народне песме у извођењу народног оркестра
2. *Говля танец* (Говља-игра) - русинска народна игра
3. *В Вифлеџми днес Марија* (У Витлејему је данас Марија) - русинска божићна песма
4. *Закарпатска свита* (Закарпатска свита) - обраде народних мелодија

Песме за децу

1. *Школски дзвон* (Школско звоно) - М. Ковач, М. Хорњак
2. *Тик-так* (Тик-так) - М. Хорњак
3. *Оленка* (Оленка) - И. Тимко
4. *Коліскова* (Успаванка) - М. Ковач, Т. Барна
5. *Приватна зоо заграда* (Приватни зоо врт) - Д. Папхархаји, М. Бођанец

4. MAĐARSKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene kompozicije za pevanje: (dopuna)

Narodne pesme

1. Kinyílt a rózsa
2. Ti csak esztek isztok
3. A gúnárom elveszett
4. Virágéknál ég a világ
5. Esik eső karikára
6. Azért mondom néktek
7. Icike-picike a Csabai utca

Dečije pesme

1. Nepoznat autor: Már tapsoljunk, újra vigadjunk
2. Nepoznat autor: Egyél libám, egyél már

3. Járdányi Pál: Hervad már
4. Járdányi - Weöres: Sándor napján megszakad a tél
5. Kodály - Weöres: Mély erdőn
6. Nepoznat autor: Úszik a kácsa
7. Kodály - Weöres: Jön a kocsi most érkezünk
8. Ádám Jenő - Szabó Lőrinc: Háp, háp, háp!
9. Nepoznat autor: Ess eső, ess!
10. Nepoznat autor: A Kállói szőlőbe
11. Nepoznat autor: Láttál-e már valaha?
12. Nepoznat autor: Béka a fa tövén
13. Nepoznat autor: Suttog a fenyves zöld erdő
14. Nepoznat autor: Télapó itt van
15. Vass L. - Várkonyi: Ezüst fenyő, szép sudár
16. Nepoznat autor: Jaj de árva ez az erdő
17. Kodály: Száll a madár
18. Kodály - Weöres: Zsong-bong a határ
19. Kodály - Weöres: Zajgás, nevetés
20. Nepoznat autor: Zúg, dong
21. Nepoznat autor: Fut, szalad a pejkó
22. Nepoznat autor: Árok szélén búzaszál nőtt
23. Nepoznat autor: A part alatt
24. Nepoznat autor: Süssünk, süssünk valamit

Muzičke-didaktičke igre

1. Elvesztettem zsebkendőmet
2. Ispiláng, ispiláng
3. Hold, hold, fényes lánc
4. Méz, méz, méz
5. Tüzet viszek

Brojalice

1. Egy petty, libapetty
2. Sírjunk, ríjunk
3. Két kis kakas összeveszett

Preporučene kompozicije za slušanje:
(dopuna)

Narodne pesme

1. Katalinka, szállj el
2. Még azt mondják, nem illik

Pesme za decu

1. Kodály: Hajnövesztő
2. Egyél, libám - Jedi, gusko /dečki hor/
3. Kodály: Méz, méz, méz - Kodalj: Med, med, med
4. Járdányi Pál: Gergő nótái - Pal Jardanji: Grgine pesme /horska kompozicija/
5. Karácsonyi ének - Pásztorok, pásztorok, Božićna pesma - Pastiri, pastiri
6. Népdalok furulyán - Narodne pesme na fruli
7. Járdányi Pál: Tavaszköszöntő - Pal Jardanji: Pozdrav proleću

5. HRVATSKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene numere za pevanje:
Narodne pesme i igre

- *Radujte se narodi*
- *Dober vam večer - narodna*
- *Naša doda moli Boga - narodna iz Slavonije*
- *Zvoni zvonce, čoban tira ovce*

Dečje pesme

- *Kruška, jabuka, šljiva*
- *Kišobran za dvoje - Đ. Jusić-G. Brajović*
- *Blistaj, blistaj zvijezdo mala - pjesma iz Francuske*
- *Majka - iz zbirke "Vijenac"*
- *Proljetna pjesma - Z. Špoljar*
- *Himna zadrugara - A. Dedić-D. Britvić*

- *Magarac i kukavica* - A. E. M. Gretri
- *Jesenska pesma* - V. Stojanov
- *Plava uspavanka* - M. Matanović

Didaktičke igre

- *Mi smo deca vesela*
- *Ježalo, dragalo* - bunjevačka sagra
- *Čvorak* - Slavonija

Brojalice

- *Iš, iš, iš*

Sviranje na dečjim instrumentima

- *Koka snijela jaje*

Preporučene numere za slušanje: Pesme za decu

- *Nek svud ljubav sja* - iz Belgije
- *Pačji ples*

Narodne pesme i plesovi

- *Srićna noć je prispila* - božićna pesma
- *Bože daj* - bunjevački ples
- *Ajde Ive, ajde Vince* (Cupanica - kolo)

Domaći kompozitori

- *Ero s onoga svijeta* - Završno kolo iz opere - J. Gotovac

Video primeri

- Jakov Gotovac - *Ero s onoga svijeta*, Završno kolo iz opere

<https://www.youtube.com/watch?v=2tdDX-2d5C4>

- Amilcare Ponchielli - *Igra satova*

<https://www.youtube.com/watch?v=MJ71GnQPZPQ>

- *Karneval životinja* - Camille Saint-Saens

<https://www.youtube.com/watch?v=k2RPMJMjSp0>

- *Divlji jahač* - Robert Schumann

<https://www.youtube.com/watch?v=A1jAvAeaXdg>

- Četiri godišnja doba - Antonio Vivaldi: Proljeće i ljeto https://www.youtube.com/watch?v=2m7hv6M_OyA
- Pink Panther - Henry Mancini

<https://www.youtube.com/watch?v=QcDkUf6rz60>

6. BOŠNJAČKA NACIONALNA MANJINA

Sadržaji za izvođenje:

Pesme:

1. *Đevojka je mala, narodna pesma*
2. *Momak jede jabuku, narodna pesma*
3. *Ja posijah proju, narodna pesma*
4. *More mila, narodna pesma*
5. *Uvelo mi lišće, narodna pesma*
6. *Suknja b`jela, narodna pesma*
7. *Tetkino, tetkino, Damir Pjanić*

Pesme modeli:

1. *Lako ti je vodu pregaziti*
2. *Siđela sam*

Muzičke igre:

1. *Golubovi, tradicionalna dečja igra*
2. *Poskakuša, narodna igra uz pevanje*
3. *Ej u Agana, narodna igra uz pevanje*
4. *Tri junaka, narodna igra uz pevanje*

Brojalice:

1. *Ide kolo*
2. *Hajd` izađi medvjede*
3. *Jedan kovač*
4. *Jedan, doden, diven, disen*

Sadržaji za slušanje:

1. *Nebo i planete, Nedžad Merdžanović, Hamdija Salihbegović*
2. *Za decu svijeta na kril`ma vjetra, Senad Arnautović*

3. *Amsel Paka Poan, Adnan Mušanović*

4. *Ševin Kljun, Asim Horozić*

5. *Frizeraj, Rifat Ramović*

6. *Došlo pismo iz Bosne, obrada i stilizacija Rešad Arnautović*

7. *Sobna željeznica, Džefriz Pučić*

8. *Blizanci, Aida Hudović*

9. *Maleni bratić, Nihad Huković*

Naziv predmeta	FIZIČKO I ZDRAVSTVENO VASPITANJE
Cilj	Cilj nastave i učenja Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja je da učenik unapređuje fizičke sposobnosti, motoričke veštine i znanja iz oblasti fizičke i zdravstvene kulture, radi očuvanja zdravlja i primene pravilnog i redovnog fizičkog vežbanja u savremenim uslovima života i rada.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	108 časova

ISHODI Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- primeni jednostavne, dvostavne opštepripremne vežbe (vežbe oblikovanja);- pravilno izvodi vežbe, raznovrsna prirodna i izvedena kretanja;- kombinuje usvojene motoričke veštine u igri i svakodnevnom životu;- održava ravnotežu u različitim kretanjima;- razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tela;- uspostavi pravilno držanje tela;- pravilno diše tokom vežbanja;- izvede kretanja, vežbe i kratke sastave uz muzičku pratnju;- izvede dečji i narodni ples;- koristi osnovnu terminologiju vežbanja;- poštuje pravila ponašanja u i na prostorima za vežbanje;- poštuje mere bezbednosti tokom vežbanja;- odgovorno se odnosi prema objektima, spravama i	FIZIČKE SPOSOBNOSTI	Vežbe za razvoj snage.Vežbe za razvoj pokretljivosti.Vežbe za razvoj izdržljivosti.Vežbe za razvoj brzine.Vežbe za razvoj koordinacije.
	MOTORIČKE VEŠTINE	Hodanje i trčanje

rekvizitima u prostorima za vežbanje; - poštuje pravila igre; - navija i bodri učesnike u igri na način kojim nikoga ne vređa; - prihvati pobjedu i poraz kao sastavni dio igre i takmičenja; - uredno odlaže svoje stvari pre i nakon vežbanja; - uočava ulogu delova tela u vežbanju; - uoči promene u rastu kod sebe i drugih; - prepoznaje sopstveno bolesno stanje i ne vežba kada je bolestan; - primenjuje zdravstveno-higijenske mere pre, u toku i nakon vežbanja; - održava ličnu higijenu; - učestvuje u održavanju prostora u kome živi i boravi; - navede vrste namirnica u ishrani; - prepoznaje vezu vežbanja i unosa vode; - poveže hodanje i trčanje sa pozitivnim uticajem na zdravlje; - prepoznaje lepotu pokreta u vežbanju; - se pridržava pravila vežbanja; - vrednuje uspeh u vežbanju;		Skakanja i preskakanja	Preskakanje vijača, palica i drugih rekvizita poređanih na tlu jednonožnim i sunožnim odskokom. Kombinacije skokova, Skok udalj i uvis iz mesta i zaleta. Skok sa povišene površine. Pripremne vežbe za preskok: igre uz korišćenje različitih oblika skakanja i preskakanja.
		Bacanja i hvatanja	Hodanje i trčanje sa kotrljanjem lopte. Bacanje loptice iz mesta u daljinu i u cilj. Bacanje loptice iz kretanja. Bacanje lopte uvis bez i sa okreom za 360°. Vođenje lopte jednom i drugom rukom u mestu i kretanju. Dodavanje lopte jednom i drugom rukom. Vođenje lopte u hodanju i trčanju. Gađanje loptom u improvizovani koš, niski koš i gol. Elementarne igre sa vođenjem, dodavanjem i gađanjem loptom u cilj. Štafetne igre i druge elementarne igre loptom (vođenje, hvatanje, dodavanje).
		Puzanja, višenja, upori i penjanja	Pomicanje na dohvatnom vratilu sa pogrčenim nogama u visu prednjem. Pomicanje u visu prednjem okretanjem za 180°, sa ukrštenim hvatom. Njihanje uz pomoć. Prošireni sadržaji Uznak koracima uz kosu površinu. Bočno penjanje uz lestve sa naizmeničnim prehvatanjem i opiranjem istovremeno obema nogama.
		Vežbe na tlu	Osnovni sadržaji Dva povezana koluta napred. Kolut napred i skok pruženim telom. Kolut nazad iz čučnja u čučanj, niz kosu površinu. Kolut nazad. Sastav od naučenih elemenata. Igre usvojenih vežbi. Prošireni sadržaji Kolut napred iz upora stojećeg

			opruljenih nogu. Kolot preko lopte. Odeljenjsko takmičenje sa zadatom kombinacijom vežbi.
		Vežbe ravnoteže	Osnovni sadržaji Mala vaga na tlu, klupi i niskoj gredi. Hodanje privlačenjem na celom stopalu i uspon. Hodanje opružanjem stajne i prednoženjem zamajne noge. Hodanje unazad na gredi. Sastav iz prvog razreda dopuniti naučenim vežbama. Prošireni sadržaji Naskok korakom na gredu. Čučanj i okret u čučnju za 90° i 180°. Sastav iz prvog razreda dopuniti vežbama hodanjem unazad i okretom u čučnju za 180°. Odeljenjsko takmičenje.
		Vežbe sa rekvizitima	Vežbe oblikovanja sarekvizitima. Trčanja, poskoci i skokovi uz korišćenje rekvizita. Preskakanje vijače na različite načine. Dizanje i nošenje predmeta i rekvizita na različite načine. Elementarne igre sa rekvizitima. Igre sa lastišom. Poligon i elementarne igre uz korišćenje rekvizita
		Ples i Ritimika	Osnovni sadržaji Narodno kolo i dečiji ples po izboru. Povezivanje elemenata iz prvog razreda u kompoziciju - sastav. Osnovni ritmički pokreti sa rekvizitima. Prošireni sadržaji Preskakanje vijače unazad. Kombinovano preskakanje vijače napred-nazad. Hodanje i trčanje sa bacanjem i hvatanjem lopte i obruča. Vežba sa vijačom
		Poligoni	Kobinovani poligon od usvojenih veština (vežbi).
	FIZIČKA I ZDRAVSTVENA KULTURA	Kultura vežbanja i igranja	Osnovni termini u vežbanju. Vežbam bezbedno. Čuvam svoje i tuđe stvari. Pravila elementarnih igara. Nekad izgubim, a nekada pobedim. Navijam pristojno.

		Zdravstveno vaspitanje	Moje zdravlje i vežbanje. Mišići, zglobovi i kosti moga tela. Telesni razvoj.. Lična higijena. Higijena prostora za vežbanje. "Šareni-raznovrsni obrok" - pravilna ishrana. Značaj vode za organizam i vežbanje.

Ključni pojmovi sadržaja: bazična kretanja, vežbanje, igra, zdravlje, vaspitanje.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Koncepcija Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja zasniva se na jedinstvu nastavnih, vannastavnih i vanškolskih organizacionih oblika rada, kao osnovne pretpostavke za ostvarivanje cilja kroz dostizanje ishoda ovog vaspitno-obrazovnog područja koje se sastoji iz tri predmetne oblasti:

- fizičke sposobnosti,
- motoričke veštine,
- fizička i zdravstvena kultura.

Većina ishoda u programu je razvojnog karaktera i proteže se kroz ceo prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja, uzimajući u obzir uzrast učenika i senzitivne periode razvoja fizičkih sposobnosti.

Program drugog razreda baziran je na kontinuiranom razvijanju znanja, veština, stavova i vrednosti.

ORGANIZACIONI OBLICI RADA

- A. časovi fizičkog i zdravstvenog vaspitanja;
- B. slobodne aktivnosti;
- V. nedelja školskog sporta;
- G. aktivnosti u prirodi (kros, sportski dan, izleti, zimovanje, letovanje...);
- D. školska takmičenja;
- Đ. korektivno-pedagoški rad i dopunska nastava.

A. Časovi fizičkog i zdravstvenog vaspitanja

Nastavne oblasti:

I. FIZIČKE SPOSOBNOSTI

Na svim časovima kao i na drugim organizacionim oblicima rada, poseban akcenat se stavlja na:

- razvijanje fizičkih sposobnosti koje se kontinuirano realizuju u pripremnom delu časa. Deo glavne faze koristi se za razvoj osnovnih fizičkih sposobnosti uzimajući u obzir uticaj koji nastavna tema ima na njihov razvoj. Metode i oblici rada biraju se u skladu sa potrebama i mogućnostima učenika i materijalno-tehničkim uslovima za rad;
- podsticanje učenika na samostalno vežbanje;

- učvršćivanje pravilnog držanja tela.

II. MOTORIČKE VEŠTINE

Usvajanje motoričkih veština ostvaruje se putem osnovnih i proširenih programskih sadržaja tako što se primenjuju osnovni didaktičko-metodički principi i metode rada neophodne za dostizanje postavljenih ishoda.

Usvojene motoričke veštine učenicima treba da omoguće primenu u svakodnevnim i specifičnim životnim situacijama.

Učenicima koji imaju poteškoća da usvoje neke od sadržaja, zadaju se vežbanja slična ali lakša od predviđenih ili predvežbe.

Učeniku koji ima poteškoće da dostigne predviđeni ishod, ostavlja se mogućnost da taj ishod dostigne u narednom periodu.

Usavršavanje nekih motoričkih zadataka je kontinuirani proces bez obzira na sadržaje programa (tehnika hodanja, trčanja, primena naučene igre itd.).

U radu sa naprednijim učenicima, realizuju se prošireni sadržaji. Kroz proces realizacije programa neophodno je pratiti sposobnosti učenika za različite fizičke aktivnosti.

Pre rada na usvajanju novih motoričkih veština iz navedenih nastavnih tema, neophodno je ponoviti motoričke veštine usvojene u prvom razredu.

III. FIZIČKA I ZDRAVSTVENA KULTURA

Ova nastavna oblast realizuje se kroz sve organizacione oblike rada, nastavne oblasti i teme uz praktičan rad.

Dostizanjem ishoda ove nastavne oblasti, učenici stiču znanja, veštine, stavove i vrednosti o vežbanju (osnovnim pojmovima o vežbi, kako se neko vežbanje izvodi i čemu konkretna vežba i vežbanje služi), fizičkom vaspitanju, sportu i zdravlju.

Osnovne informacije o vežbanju i zdravlju prenose se neposredno pre, tokom i nakon vežbanja na času.

Ova nastavna oblast obuhvata: formiranje pravilnog odnosa prema fizičkom vežbanju i zdravlju; razvijanje i negovanje drugarstva; prepoznavanje negativnih - neprihvatljivih oblika ponašanja u igri i dr.

Pored navedenog, u ovoj oblasti potrebno je raditi i na: negovanju patriotskih vrednosti (narodne tradicije) i multikulturalnosti; formiranju pravilnog odnosa prema različitostima, čuvanju lične i školske imovine, negovanju društvenih vrednosti, itd.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Definisani ishodi su važan deo i nezaobilazan element procesa planiranja nastave i učenja. Definisani ishodi predstavljaju rezultat učenja na kraju svakog razreda, pa je pri planiranju rada potrebno odrediti vremensku dinamiku u odnosu na ostvarivanje određenih ishoda tokom školske godine. Neophodno je posebnu pažnju obratiti na ishode koje nije moguće dostići tokom jednog ili više časova, već je u tu svrhu potrebno realizovati različite aktivnosti tokom godine.

Predmet se realizuje kroz 108 časova praktične nastave. Broj časova datih nastavnih tema planira se na osnovu procene nastavnika, materijalno-tehničkih i prostornih uslova. Nastavne teme ili pojedini sadržaji za koje ne postoje uslovi za realizaciju mogu biti zamenjeni odgovarajućim temama ili sadržajima programa za koje postoje odgovarajući uslovi.

Neke nastavne teme ostvaruju se realizacijom osnovnih i proširenih sadržaja.

Osnovni sadržaji su oni koje je neophodno sprovesti u radu sa učenicima, uzimajući u obzir sposobnosti učenika, materijalno-tehničke i prostorne uslove.

Prošireni sadržaji su oni koje nastavnik bira i realizuje u radu sa učenicima (grupama ili pojedincima) koji su savladali osnovne sadržaje, uzimajući u obzir nivo dostignutosti - ostvarenosti ishoda, potrebe učenika i uslove za rad.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

FIZIČKE SPOSOBNOSTI

Pri planiranju vežbanja u pripremnoj fazi časa, treba uzeti u obzir uticaj nastavne teme na fizičke sposobnosti učenika i primeniti vežbe čiji delovi biomehaničke strukture odgovaraju osnovnom zadatku glavne faze časa i služe za obučavanje i uvežbavanje konkretnog zadatka. Metode vežbanja koje se primenjuju u nastavi su trenažne metode (kontinuirani, ponavljajući metod), prilagođene uzrasnim karakteristikama učenika. U radu sa učenicima primenjivati diferencirane oblike rada, dozirati vežbanja u skladu sa njihovim mogućnostima i primenjivati odgovarajuću terminologiju vežbi. Vreme izvođenja vežbi i broj ponavljanja, zadaju se grupama učenika ili pojedincima u skladu sa njihovim sposobnostima, tako što se vodi računa o postizanju što veće radne efikasnosti i optimizaciji intenziteta rada.

Preporučeni načini rada za razvoj fizičkih sposobnosti učenika.

1. Razvoj snage

- bez i sa rekvizitima,
- na spravama i uz pomoć sprava.

2. Razvoj pokretljivosti

- bez i sa rekvizitima,
- uz korišćenje sprava.

3. Razvoj izdržljivosti

- trčanje,
- elementarne igre,
- vežbanje uz muziku,
- ples.

4. Razvoj koordinacije

- izvođenje koordinacionih vežbi u različitom ritmu i promenljivim uslovima.

5. Razvoj brzine

- jednostavne i složene kretne strukture izvoditi maksimalnim intenzitetom iz različitih početnih položaja, izazvane različitim čulnim nadražajima (start iz različitih položaja, itd.),
- štafetne igre,
- izvođenje vežbi maksimalnom brzinom.

Za učenike koji iz zdravstvenih razloga izvode posebno odabrane vežbe, potrebno je obezbediti posebno mesto za vežbanje.

MOTORIČKE VEŠTINE

1. Hodanje i trčanje

Hodanje kratkim koracima, dugim koracima, u različitom ritmu, hodanje sa opružanjem stajne noge, hodanje sa rekvizitom, hodanje sa promenom pravca i smera, hodanje kombinovano sa različitim pokretima (pokreti ruku, nogu, trupa), hodanje preko niskih prepreka, elementarne igra sa hodanjem.

Trčanje uz pravilno postavljanje stopala i pravilan rad ruku, sa podizanjem kolena, trčanje preko prepreka, trčanje sa promenom ritma, trčanje sa promenom pravca i smera, brzo trčanje 30 m sa startom iz različitih početnih položaja, elementarne igre sa trčanjem.

2. Skakanja i preskakanja

Poskoci u mestu: sunožnim odskokom i sunožnim doskokom sa opružanjem tela, levo-desno, napred-nazad, u doskok raznožno i ponovo sunožno; sa vijačom (sa međuposkokom i bez međuposkoka); jednonožnim odskokom i doskokom na jednu nogu, saopružanjem tela, levo-desno, napred-nazad. Skok sunožnim odskokom pruženim telom sa okretom za 90° i sunožnim doskokom. Sunožno naskok na povišenu površinu (do visine švedske klupe), na naslagane strunjače ili gornju površinu švedskog sanduka. Skok udalj iz mesta, uz pravilan zamah rukama, amortizaciju i završni položaj.

Poskoci u kretanju: posle nekoliko koraka, jednonožni poskok jednom, posle nekoliko koraka, jednonožni poskok drugom nogom i naizmenično; posle nekoliko koraka jednonožni odskok i meki sunožni doskok do počučnja ("da se ne čuje"). Ponoviti posle nekoliko trčećih koraka. Jednonožni naskok na povišenu površinu čeonim i bočnim zaletom (dva okvira švedskog sanduka, niska greda, kocka) i sunožni doskok na meku površinu.

Skakanje preko vijača, palica i drugih rekvizita poređanih na tlu jednonožnim i sunožnim odskokom.

Školica, igra "lastiša" i dr.

Kombinacije skokova:

- skokovi sa noge na nogu,
- skok sa jedne noge i dosok na istu,
- skokovi odrazom sa jedne noge i doskok na obe noge,
- skokovi preko niže prepreke.

Skokovi udalj: povezati zalet od nekoliko trčećih koraka sa jednonožnim odskokom sa obeleženog prostora (šira površina, ili linije) i doskok na meku površinu (strunjača za skok uvis, pesak).

Skokovi uvis: iz zaleta pravo jednonožnim odskokom preskočiti vijaču ili lastiš, noge pogrčiti i meko sunožno doskočiti (u grupi od tri do četiri učenika); preskočiti lastiš (postavljen po širini) istovremenim polaskom dva do tri učenika.

Skok sa povišene površine, kombinovan sa uvinućem, zgrčenim nogama, sa okretom za 90° ili 180°.

Vežbe (skakanja i preskakanja) uporom rukama: bokom pored švedske klupe, upor i sunožnim odskokom naskok u upor čučeci, isto, preskočiti klupu.

Pripremne vežbe za preskok:

- sunožni skokovi sa odskočne daske, doskok na strunjaču.

Preskakanje duge vijače koja se okreće: pojedinačno iz mesta, sa ulaskom i izlaskom prema mogućnostima učenika.

Igre uz korišćenje različitih oblika skakanja i preskakanja.

3. Bacanja i hvatanja

Bacanje loptice (levom i desnom rukom) iz mesta i udalj i u cilj (okvir od švedskog sanduka, obeleženi cilj na zidu, kvadrati od vijača na rukometnm голу...). Vežbe ponoviti u hodanju i laganom trčanju.

Bacanje lopte uvis i posle njenog odbijanja od tla hvatanje obema rukama: uz ceo okret, posle pljeska rukama, zatvaranja očiju, čučnja, seda...; zakotrljati loptu po tlu i hvatanjem je podići obema rukama.

Vođenje lopte u mestu i hodanju (levom i desnom rukom).

Dodavanje lopte u parovima, u mestu, sa grudi i iznad glave.

Igre sa vođenjem i dodavanjem lopte i gađanjem u cilj.

4. Puzanja, višenja, upori i penjanja

Realizuju se kroz osnovne i proširene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Puzanja po strunjači na različite načine (licem prema tlu, leđima na tlu...).

Penjanje: uz ripstol, uz mornarske lestve, čeono, naizmeničnim prehvatanjem, penjanje.

Provlačenje kroz okna švedskog sanduka, klupe i rekvizita (obruč) i dr.

Penjanje i spuštanje na i sa različitih sprava.

Višenja: u visu ležećem opruženim telom, pomicanje ulevo i udesno. Pomicanja u visu slobodnom. Vis aktivni na svim spravama na kojima se vis može izvesti.

Pomicanje na dohvatnom vratilu sa pogrčenim nogama u visu prednjem.

Pomicanje u visu prednjem sa okretanjem za 180°, sa ukrštenim hvatom.

Njihanje uz pomoć.

Upor aktivni na tlu i na svim spravama na kojima se upor može izvesti.

Prošireni sadržaji

Uzmak koracima uz kosu površinu.

Bočno penjanje uz lestve sa naizmeničnim prehvatanjem i opiranjem istovremeno obema nogama.

5. Vežbe na tlu

Realizuju se kroz osnovne i proširene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Klek, usprav bez pomoći ruku; klek sunožni na strunjače; klek jednonožni, usprav; kretanje u uporu čučecom i uporu sklonjeno, licem i leđima ka tlu; iz čučnja, malim odrazom doskok prvo na ruke, a zatim na stopala u upor čučeci ("žablji poskoci"). Klek, uzručenje, zaklon.

Povaljka na leđima. Stav na lopaticama ("sveća"), grčenjem i obuhvatom kolena povaljka niz kosu površinu.

Kolut napred, iz čučnja u čučanj, niz kosu površinu (na ripstolu okačene švedske klupe i prekrivene strunjačama).

Kolut napred, iz čučnja u čučanj, i iz čučnja do stava uspravno i uzručenja.

Povaljka na stomaku (ležanje na trbuhu, obuhvatiti rukama skočne zglobove - povaljka).

Dva povezana koluta napred.

Kolut napred i skok pruženim telom.

Kolut nazad iz čučnja u čučanj, niz kosu površinu.

Kolut nazad.

Ponoviti sastav iz prvog razreda, kombinaciju na tlu od sledećih vežbi:

najmanje četiri takta vežbi oblikovanja, kolut napred do stava uspravno, okret u usponu na obe noge za 180°, čučanj, stav na lopaticama, stav uspravno i dva dečja poskoka.

Sastav od naučenih elemenata:

Dva vezana koluta napred do stava uspravno, okret u usponu na obe noge za 180°, čučanj, stav na lopaticama, stav uspravno, kolut nazad, usprav i dva dečja poskoka.

Primene usvojenih vežbi kroz igru

Prošireni sadržaji

Kolut napred iz upora stojećeg opruženih nogu.

Kolut preko lopte.

Odeljensko takmičenje u kombinaciji naučenih vežbi.

6. Vežbe ravnoteže

Realizuju se kroz osnovne i proširene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Hodanje po liniji napred sa pravilnim postavljanjem stopala (gimnastičkim korakom), i unazad sa opruženom upornom nogom, kraćim koracima, koracima u usponu i sa različitim položajem ruku (o bok, odručenje, uzručenje).

Hodanje po širokom delu švedske klupe:

napred - odručenje; unazad opružanjem uporne noge, uzručenje; ustranu: iz stava spetnog, ruke o bok, hodanje koracima sa privlačenjem do stava spetnog i uzručenja, zibom počučnjem, korak ustranu - odručiti, stav spetni, uzručiti.

Lagano trčanje na prednjem delu stopala sa pravilnim držanjem tela, rukama o bok ili u odručenju (švedska klupa i niska greda).

Kombinacija vežbi iz prvog razreda: iz stava spetnog na početku švedske klupe, trčanje do polovine klupe, odručiti; stav: jedna noga iza druge, uzručiti, odručiti; hodanje do kraja klupe, odručiti, stav: jedna noga iza druge uzručiti; hodanje unazad do polovine klupe, jedna noga iza druge, ruke o bok; okret za 90° hodanje ustranu koracima sa privlačenjem i zibom počučnjem, odručiti; na kraju grede stav spetni, uzručiti, saskok, predručiti, stav spetni, pruručiti, završiti leđima prema klupi. Ako škola nema klupu ili gredu, kombinaciju naučiti na tlu, na liniji.

Mala vaga na tlu, klupi i niskoj gredi.

Hodanje sa privlačenjem na celom stopalu i uspon.

Hodanje opružanjem stajne i prednoženjem zamajne noge.

Hodanje u nazad na gredi.

Sastav iz prvog razreda dopuniti naučenim vežbama.

Prošireni sadržaji

Naskok korakom na gredu.

Čučanj i okret u čučnju za 90° i 180°.

Sastav iz prvog razreda dopuniti vežbama: hodanje u nazad i okretom u čučnju za 180°.

Odeljensko takmičenje.

7. Vežbe sa rekvizitima

Vežbe rekvizitima koristiti prilikom savladavanja sledećih sadržaja:

Vežbe oblikovanja sa loptom, palicom, obručem, vijačom i drugim rekvizitima.

Trčanja, poskoci i skokovi - vijače, palice i obruči poređani na kraćem i dužem odstojanju: preskakanje kratke i duge vijače; ritmičke vežbe;

Kocke, švedska klupa ili švedski sanduk: penjanje i silaženje nagaznim korakom i sunožnim doskokom u čučanj i počučanj; sunožni naskok i doskok u čučanj i počučanj; čunjevi i obruči: vijugavo trčanje, trčanje sa rekvizitom u rukama (lopta, medecinka, obruč...);

Preskakanje vijače na različite načine (sunožnim, jednonožnim skokovima, preskakanja sa međuskokom, sa noge na nogu, preskakanje vijače u kretanju).

Dizanje i nošenje: predmeta i rekvizita (kocka, medicinka..) na različite načine; postavljanje i skupljanje predmeta i rekvizita.

Igre sa lastišom.

Poligon i elementarne igre uzkorišćenje palica, vijača, obruča, kocki i čunjeva.

8. Ples i ritmika

Realizuju se kroz osnovne i proširene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Ritmičko hodanje i trčanje promenljivim ritmom, tempom uz pljesak i odgovarajuću muzičku pratnju. Kretanja uz menjanje položaja ruku, nogu i trupa. Galop napred i strance. Dečji poskok. Sačiniti sastav od naučenih elemenata uz muzičku pratnju.

Osnovni ritmički pokreti sa rekvizitima

Vijača: njihanje i kruženje vijačom ili trakom u bočnoj i čeonj ravni; sunožni skokovi kroz vijaču obrtanjem napred. Povezati ova dva elementa kao obavezni sastav.

Preskakanje vijače u kretanju napred.

Lopta ili obruč: kruženja u čeonj i bočnoj ravni obema i jednom rukom; bacanje i hvatanje u zadatakom ritmu u mestu i u kretanju sa počučnjem;

Plesovi: "Ja posejah lubenice" i "Mi smo deca vesela".

Jedno kolo po izboru.

Prošireni sadržaji

Preskakanje vijače unazad.

Kombinovano preskakanje vijače napred-nazad.

Hodanje i trčanje sa bacanjem i hvatanjem lopte i obruča.

Vežba sa vijačom:

Njihanje vijače u bočnoj ravni napred-nazad, kruženje, otvoriti vijaču u predručenju, dva sunožna poskoka sa međuposkokom, dva sunožna poskoka bez međuposkoka okretanjem vijače napred, njihanje i kruženje u bočnoj ravni na suprotnoj strani, isti skokovi ali sa okretanjem vijače nazad, zaustaviti vijaču u predručenju i nastaviti četiri poskoka sa noge na nogu obrtanjem vijače napred, stav spetni, predručenje.

9. Poligoni

Poligoni se primenjuju nakon nekoliko obrađenih tematskih celina (nastavnih tema ili oblasti).

Poligoni se sastavljaju od usvojenih vežbi u skladu sa uslovima za izvođenje nastave.

Kombinovani poligon sa zadacima uz korišćenje sprava i revizita (provlačenja, nošenja, kotrljanja, penjanja, višenja, preskakanja...).

Usavršavanje motoričkih veština može se realizovati kroz dramatizaciju vežbanja uz korelaciju sa drugim nastavnim predmetima (muzičko, likovno, matematika, srpski jezik i književnost...).

Plivanje

Nastavnu temu *Plivanje*, realizuju škole koje za to imaju uslove u školi ili objektima van nje.

Program nastave plivanja sadrži:

- obuku neplivača,

- igre na vodi.

Nastavu plivanja realizuje nastavnik fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u saradnji sa nastavnikom koji sprovodi razrednu nastavu tom odeljenju.

FIZIČKA I ZDRAVSTVENA KULTURA

Ova nastavna oblast realizuje se kroz sve druge nastavne oblasti i teme uz praktičan rad i sastoji se od dve nastavne teme *Kultura vežbanja i igranja* i *Zdravstveno vaspitanje*.

Kultura vežbanja i igranja

Osnovni termini u vežbanju

U radu sa učenicima postepeno uvoditi terminologiju vežbi i upoznati ih sa uticajem primenjenih vežbi na organizam.

Vežbam bezbedno

Upoznati učenika sa pravilima ponašanja koja važe u prostorima za fizičko vežbanje kako u školi, tako i van nje. Isticati neophodnost poštovanja pravila ponašanja tokom vežbanja.

Čuvam svoje i tuđe stvari

Formiranje svesti o potrebi čuvanja kako svojih tako i tuđih stvari.

Pravila elementarnih igara

Usvajanje osnovnih pravila elementarnih igara koje se na času realizuju. Razvijanje svesti o potrebi poštovanja pravila igara, kao i posledicama njihovog nepoštovanja.

Nekad izgubim, a nekada pobedim

Negovanje takmičarskog duha. Prihvatanje pobede i poraza na socijalno prihvatljiv način (bez ruganja i nipodaštavanja protivnika...).

Navijam pristojno

Podsticati učenike da prilikom igre ili takmičenja poštuju svoju i protivničku ekipu i nagrade svaki lep potez i postupak učesnika u igri.

Zdravstveno vaspitanje

Moje zdravlje i vežbanje

Na način prihvatljiv za učenike objasniti značaj različitih vežbanja za zdravlje. Razvoj svesti o potrebi da se bude zdrav i šta znači zdravlje za čoveka. Neophodno je da uoče razlike između zdravog i bolesnog stanja organizma.

Mišići zglobovi i kosti

Učenici imenuju delove tela, kosti, zglobove i mišiće (grudi, stomak, leđa, noge, ruke - rameni pojas) i navode njihovu ulogu. Mogućnosti svog tela učenici pokazuju kroz vežbanje. Naglasiti značaj fizičke aktivnosti i fizičkog i zdravstvenog vaspitanja kao predmeta.

Telesni razvoj

Proširiti učenička znanja o sopstvenom rastu i razvoju. Osposobiti ih da uoče određene promene tokom dosadašnjeg razvoja.

Lična higijena

Formiranje svesti o značaju održavanja lične higijene.

Stvaranje navike da se oprema za fizičko vežbanje uredno održava i čuva.

Higijena prostora za vežbanje

Formiranje navike da se higijena prostora u kojem učenik vežba uredno održava i čuva (sala, svlačionice igrališta...)

"Šareni - raznovrsni obrok" pravilna ishrana

Upoznavati učenika sa značajem raznovrsnosti ishrane.

Značaj vode za organizam i vežbanje

Upoznavati učenika sa značajem redovnog i dovoljnog konzumiranja tečnosti - vode i njenim značajem u vežbanju.

Didaktičko-metodički elementi

Osnovne karakteristike realizacije nastave:

- jasnoća nastavnog procesa;
- optimalno korišćenje raspoloživog prostora, sprava i rekvizita;
- izbor racionalnih oblika i metoda rada;
- izbor vežbi usklađen sa programskim sadržajima i ishodima;
- funkcionalna povezanost delova časa - unutar jednog i više uzastopnih časova određene nastavne teme.

Pri izboru oblika rada uzimaju se u obzir prostorni uslovi, broj učenika na času, opremljenost spravama i rekvizitima i planirana dinamika rada.

Izbor didaktičkih oblika rada treba da bude u funkciji efikasne organizacije i intenzifikacije časa u cilju dostizanja postavljenih ishoda.

U nastavi treba da preovladavaju igre i sadržaji koji zahtevaju preciznost izvođenja. Svim vežbanjima prethode tačna uputstva nastavnika i prikaz vežbi. Nastavnik prati rad učenika, ukazuje i ispravlja greške.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U cilju sagledavanja i analiziranja efekata nastave Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, preporučuje se da nastavnik podjednako, kontinuirano prati i vrednuje:

- Nivo angažovanosti (aktivnost) i odnos učenika prema obavezama u fizičkom i zdravstvenom vaspitanju koji obuhvata:
 - vežbanje u adekvatnoj sportskoj opremi;
 - aktivno učestvuje na časovima fizičkog i zdravstvenog vaspitanja;
 - vežbanje i igranje u slobodno vreme.
- Prikaz jednog kompleksa usvojenih opštepripremnih vežbi (vežbi oblikovanja), bez rekvizita.
- Postignuća u motoričkim veštinama.
- Individualni napredak učenika

Individualni napredak svakog učenika procenjuje se u odnosu na prethodno provereno stanje. Prilikom ocenjivanja neophodno je uzeti u obzir sposobnosti učenika, stepen spretnosti i umešnosti. Ukoliko učenik nema razvijene posebne sposobnosti, prilikom ocenjivanja uzima se u obzir njegov individualni napredak u odnosu na prethodna dostignuća i mogućnosti kao i angažovanje učenika u nastavnom procesu.

Kod učenika oslobođenih praktičnog dela nastave prati se i vrednuje:

- poznavanje osnovnih pravila elementarnih igara, osnovnih zdravstveno-higijenskih pravila vežbanja i zdrave ishrane;
- učešće u vannastavnim aktivnostima.

Praćenje, vrednovanje i ocenjivanje učenika oslobođenih od praktičnog dela nastave, vrši se na osnovu posebnog angažovanja u nastavi.

Praćenje vrednovanje i ocenjivanje učenika sa invaliditetom vrši se na osnovu njihovog individualnog napretka.

VANNASTAVNE I VANŠKOLSKE AKTIVNOSTI

Plan i program ovih aktivnosti predlaže Odeljensko veće drugog razreda i sastavni je deo godišnjeg plana rada škole i školskog programa.

B. Slobodne aktivnosti

Realizuju se prema interesovanju učenika. Sačinjava se poseban program pri čemu se uzimaju u obzir materijalni i prostorni uslovi rada, uzrasne karakteristike i sposobnosti učenika.

V. Nedelja školskog sporta

Radi razvoja i praktikovanja zdravog načina života, shvatanja važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, o potrebi negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti, kao i prevencije nasilja, narkomanije, maloletničke delinkvencije, škola u okviru Školskog programa realizuje nedelju školskog sporta.

Nedelja školskog sporta obuhvata:

- fizičke aktivnosti prilagođene uzrastu i mogućnostima učenika;
- kulturne manifestacije sa ciljem promocije fizičkog vežbanja, sporta i zdravlja (likovne i druge izložbe, folklor, ples, muzičko-sportske radionice...);
- đачke radionice (o zdravlju, fizičkom vežbanju, sportu i dr...).

Plan i program Nedelje školskog sporta sačinjava Odeljensko veće drugog razreda zajedno sa Stručnim većem predmetnih nastavnika koji realizuju nastavu Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u drugom ciklusu, kao i drugim Stručnim većima (likovne kulture, muzičke kulture, istorije, informatike...) i stručnim saradnicima u školi, vodeći računa da i učenici koji su oslobođeni od praktičnog dela nastave Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, budu uključeni u organizaciju ovih aktivnosti.

G. Aktivnosti u prirodi (izlet, kros, zimovanje, letovanje...)

Iz fonda radnih dana, predviđenih zajedničkim planom, škola organizuje aktivnosti u prirodi:

- izlet;
- kros se organizuje minimum jednom u toku školske godine;
- zimovanje - organizuje se za vreme zimskog raspusta (fizičke aktivnosti na snegu);

- letovanje - organizuje se za vreme letnjeg raspusta (kampovanje itd.).

Plan i program ovih aktivnosti sačinjava Odeljensko veće drugog razreda u saradnji sa Stručnim većem predmetnih nastavnika koji realizuju nastavu Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u drugom ciklusu.

D. Školska takmičenja

Škola za učenike drugog razreda organizuje i sprovodi takmičenja iz minimum jedne elementarne igre ili poligona u toku školske godine, kao integralni deo procesa Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja. Plan takmičenja donosi Odeljensko veće drugog razreda u saradnji sa Stručnim većem nastavnika Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja.

Učenici mogu da učestvuju i na takmičenjima u sistemu školskih sportskih takmičenja Republike Srbije, koja su u skladu sa nastavnim planom i programom, kao i na takmičenjima od interesa za lokalnu zajednicu.

Đ. Korektivno-pedagoški rad i dopunska nastava

Ove aktivnosti organizuju se sa učenicima koji imaju:

- poteškoće u ostvarivanju ishoda;
- smanjene fizičke sposobnosti;
- loše držanje tela;
- zdravstvene poteškoće koje onemogućavaju redovno pohađanje nastave.

Za učenike koji imaju poteškoće u savladavanju gradiva i učenike sa smanjenim fizičkim sposobnostima organizuje se dopunska nastava koja podrazumeva savladavanje onih obaveznih programskih sadržaja koje učenici nisu uspeli da savladaju na redovnoj nastavi, kao i razvijanje njihovih fizičkih sposobnosti;

Rad sa učenicima koji imaju loše držanje tela podrazumeva:

- uočavanje posturalnih poremećaja kod učenika;
- savetovanje učenika i roditelja;
- organizovanje dodatnog preventivnog vežbanja u trajanju od jednog školskog časa nedeljno;
- organizovanje korektivnog vežbanja u saradnji sa odgovarajućom zdravstvenom ustanovom.

Rad sa učenicima sa zdravstvenim poteškoćama organizuje se isključivo u saradnji sa lekarom specijalistom, koji određuje vrstu vežbi i stepen opterećenja, a sprovodi ih nastavnik Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u saradnji sa nastavnikom koji realizuje razrednu nastavu u odeljenju koje učenik pohađa.

Oslobađanje učenika nastave fizičkog i zdravstvenog vaspitanja

Učenik može biti oslobođen samo praktičnog dela programa nastave za određeni period, polugodište ili celu školsku godinu na osnovu preporuke izabranog lekara.

Učenik oslobođen praktičnog dela, u obavezi je da prisustvuje časovima. Za rad sa oslobođenim učenicima nastavnik sačinjava poseban program rada baziran na usvajanju teorijskih i vaspitnih sadržaja u skladu sa programom i korelaciji sa sadržajima drugih predmeta.

Oslobođenim učenicima treba pružiti mogućnost da:

- prate igru i usvajaju pravila igara,
- naprave edukativni crtež sa sportskog događaja,
- na drugi način pomažu u nastavi.

Primer ishoda za učenike oslobođene od praktičnog dela nastave:

Po završetku teme učenik će biti u stanju da:

- navede osnovna pravila elementarne igre koja se najčešće primenjuje u nastavi;
- primeni osnovna zdravstveno-higijenska pravila;
- pomogne u organizaciji aktivnosti predviđenih programom.

Pedagoška dokumentacija

- Planovi rada Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, plan rada odeljenskog veća, godišnji plan (po temama sa brojem časova), mesečni operativni plan, plan vančasovnih i vanškolskih aktivnosti i praćenje njihove realizacije.
- Pisane pripreme: formu i izgled pripreme sačinjava sam nastavnik u skladu sa Stručnim uputstvom.

Pedagošku dokumentaciju nastavnik sačinjava u pisanoj ili elektronskoj formi.

4. IZBORNI PROGRAMI

Naziv programa	GRAĐANSKO VASPITANJE
Cilj	Cilj nastave i učenja programa Građansko vaspitanje je podsticanje razvoja ličnosti koja je odgovorna prema svojim pravima i pravima drugih, otvorena za dogovor i saradnju i spremna da aktivno učestvuje u životu školske zajednice, uvažavajući principe, procedure i vrednosti demokratskog društva.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završenom razredu učenik će biti u stanju da:		
- razlikuje ponašanja pojedinaca koja doprinose ili ometaju funkcionisanje i napredovanje grupe; - uspostavlja, gradi i čuva uspešne odnose sa članovima grupe kojoj pripada; - iskaže svoja osećanja i potrebe na način koji ne ugrožava druge; - prepozna i uvaži osećanja i potrebe drugih; - navede i svojim rečima objasni osnovna prava deteta sadržana u Konvenciji o dečjim pravima; - prihvata i obrazlaže na primerima	LJUDSKA PRAVA Ja i drugi u različitim grupama	Grupni identitet Ko smo mi - sličnosti i razlike? Grupe kojima pripadamo (porodica, odeljenje, škola, sportski klub, muzička škola...). Od čega zavisi funkcionisanje i napredak grupe: komunikacija, saradnja, uzajamno podržavanje, bliskost. Ponašanja pojedinaca koja ojačavaju ili ometaju odnose u grupi. Osećanja Izražavanje sopstvenih osećanja. Osećanja drugih, kako ih prepoznamo i uvažavamo. Veza osećanja sa mislima i ponašanjima.

iz života da svako dete ima ista prava bez obzira na različitosti; - prepozna situacije kršenja svojih i tuđih prava i pokazuje spremnost da traži pomoć; - se dogovara i odlučuje u donošenju pravila grupe i da se ponaša u skladu sa njima; - navodi primere međusobne povezanosti prava i odgovornosti; - razlikuje nenasilnu od nasilne komunikacije među članovima grupe na primerima iz svakodnevnog života, iz književnih dela koje čita i filmova koje gleda;		Potrebe i prava Moje potrebe i potrebe drugih. Osećanja, potrebe, vrednosti i način njihovog ostvarivanja. Veza sa pravima. Prava deteta Konvencija o dečjim pravima. Različiti smo, ali su nam prava ista. Ljudska prava važe svuda i za svakog. Kršenje i zaštita prava Nisam posmatrač, reagujem na situacije kršenja prava dece u odeljenju i školi. Znam kako i kome da se obratim za pomoć.
- sasluša izlaganje sagovornika bez upadica i sa uvažavanjem; - daje i prihvata predloge vodeći računa o interesu svih strana u sukobu; - predstavi šta sadrži i čemu služi Pravilnik o bezbednosti učenika njegove škole; - se ponaša u skladu sa Pravilnikom o bezbednosti učenika; - navodi primere odgovornosti odraslih i učenika za bezbednost u školi; - prepoznaje prednosti, rizike i opasnosti po sebe i druge i odgovorno postupa pri korišćenju mobilnog telefona i interneta; - saraduje i preuzima različite uloge na osnovu dogovora u grupi; - iznosi mišljenje, obrazlaže ideje, daje predloge koji mogu unaprediti bezbednost učenika u školi; - učestvuje u izradi plana jednostavne akcije; - sa drugim učenicima izvodi i dokumentuje jednostavnu akciju; - doprinosi promociji akcije; - na jednostavan način vrednuje izvedenu akciju.	DEMOKRATSKO DRUŠTVO Škola kao zajednica	Škola kao zajednica Vrednosti škole kao zajednice - ravnopravnost, odgovornost, solidarnost, briga za druge, tolerantnost, pravednost, poštenje. Pravila u školi i njihova funkcija. Odgovornosti učenika i odraslih za funkcionisanje škole kao zajednice. Odnosi u zajednici Kako radim sam, a kako u grupi? Šta u školi radimo zajedno? U čemu smo dobri? U čemu bismo mogli biti bolji? Kako komuniciramo u grupi? Nasilna i nenasilna komunikacija. Sukobi Uzroci sukoba i šta sa njima. Sukob iz ugla onog drugog. Posredovanje u sukobu. Konstruktivno rešavanje sukoba.
	PROCESI U SAVREMENOM SVETU Škola kao bezbedno mesto	Bezbednost učenika u školi Učenici imaju pravo na zaštitu i bezbednost. Pravilnik škole o bezbednosti učenika. Bezbednost učenika u školi i školskom dvorištu, na putu između kuće i škole, van škole - na izletu i na nastavi u prirodi. Bezbednost učenika je odgovornost svih - zaposlenih u školi, učenika, roditelja, institucija van škole. Bezbedno i nebezbedno ponašanje na internetu. Odgovorna upotreba mobilnog telefona.
	GRAĐANSKI AKTIVIZAM Škola kao bezbedno mesto za sve	Kako učiniti školu bezbednim mestom za sve - planiranje i izvođenje jednostavne akcije. Koraci u planiranju i izvođenju akcije. Izbor teme/problema/aktivnosti kojom ćemo se baviti. Određivanje cilja i izrada plana akcije - podela uloga, dogovor o rokovima, načinu realizacije. Izvođenje i dokumentovanje akcije - video-snimci fotografije, tekstovi i sl. Promocija akcije na nivou škole - prikazivanje drugim odeljenjima, roditeljima i sl., pravljenje postera ili panoa, objavljivanje priloga u

	školskom listu. Vrednovanje akcije - čime smo zadovoljni, šta je moglo biti bolje.

Ključni pojmovi sadržaja: grupa, škola kao zajednica, bezbednost u školi.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Izborni program Građansko vaspitanje za drugi razred organizovan je, kao i program za prvi razred, po modelu spirale što znači da su sadržaji dati u iste četiri oblasti (*Ljudska prava, Demokratsko društvo, Procesi u savremenom svetu* i *Građanski aktivizam*) ali se oni proširuju i produbljuju, a ishodi se nadograđuju ili se, ako je u pitanju veština, dalje razvijaju. Sve četiri oblasti su jednako važne, a nastavnik ih, u neposrednom radu sa učenicima, integriše jer između njih postoji prirodna veza.

U programu su navedeni sadržaji koje nastavnik može da dopunjuje, proširuje i menja prema konkretnim potrebama i planu sopstvenog rada ali uvek imajući u vidu ishode koje treba ostvariti. Oni su tako dati da odgovaraju uzrastu učenika i da su proverljivi, odnosno nastavnik može, prateći aktivnosti učenika, lako da utvrdi da li ih oni ostvaruju i u kojoj meri. Najčešće su na nivou primene što znači da se znanje i razumevanje podrazumevaju jer bez toga nema primene. Takav pristup odgovara konceptu Građanskog vaspitanja od koga se očekuje da kod učenika razvija konativnu, voljnu komponentu koja dolazi do izražaja u ponašanju. Redosled navedenih ishoda ne iskazuje njihovu važnost jer su svi od značaja za postizanje opšteg cilja predmeta i razvoja međupredmetnih kompetencija. Između ishoda postoji povezanost. Ostvarivanje jednog ishoda doprinosi ostvarivanju drugih ishoda. Mnogi ishodi su procesni i predstavljaju rezultat kumulativnog dejstva obrazovno-vaspitanog rada, tokom dužeg vremenskog perioda što se prepoznaje u tome da se neki ishodi u istoj ili sličnoj formulaciji nalaze u programima za više razreda.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

U procesu planiranja nastave i učenja nastavnik se rukovodi, prevashodno, ishodima koje učenici treba da ostvare. Prilikom osmišljavanja aktivnosti, kako nastavnika tako i učenika, treba imati u vidu da se svaka od njih može višestruko iskoristiti. Na primer, u okviru skoro svih aktivnosti na različitim sadržajima moguć je doprinos ostvarivanju ishoda koji se odnose na komunikaciju, osetljivost za različitost, empatičnost i druge opšte ishode Građanskog vaspitanja. To znači da za takve ishode nisu potrebni posebni sadržaji, aktivnosti i časovi. Njihovo ostvarivanje odvija se postepeno i spontano sa tendencijom da učenici autentično razvijaju poželjne oblike ponašanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Ostvarivanje ishoda zahteva primenu različitih interaktivnih oblika rada kao i odabir i korišćenje odgovarajućih metoda i tehnika. Nastavnici su u prilici da biraju: radionice, simulacije, igranje uloga, studije slučaja, diskusije, mini istraživanja, jednostavne akcije kao i da sami osmisle neke druge aktivnosti. Radionice treba da započnu pričom koja je bliska iskustvu učenika, a sadrži neku vrstu zapleta (moralnu dilemu ili sukob potreba i/ili vrednosti) kao povod za diskusiju u paru ili u manjoj grupi, a završava razmenom u celoj grupi. Cilj je da se pruži mogućnost svakom učeniku da preispita svoje mišljenje i delovanje zbog pojave konflikta između njegove tačke gledišta i tačke gledišta koja je različita od njegove. Zato se može reći da aktivnosti na času treba tako da teku da obezbede iskustveno učenje, tj. uobličavanje i poimanje ličnih, autentičnih doživljaja i stavova učenika kroz razmenu u grupi, a ne prenošenje gotovih znanja, tuđih uvida ili gotovih predloga. Dobro je da postoji igrovni kontekst koji pomaže učenicima da se opuste i oslobode, da probaju različite vidove izražavanja i simbolizacije unutrašnjih iskustava, i da kroz igru istražuju raznovrsna, divergentna rešenja za probleme sa kojima se suočavaju. S obzirom na uzrast učenika, dobro je u toku časa kombinovati različite aktivnosti i osmisliti takvu dinamiku rada kojom se održava njihova pažnja i motivacija za učestvovanjem.

Kako je planom predviđeno da se u drugom razredu sa fondom od jednog časa nedeljno ostvaruje Projektna nastava, to je dobra prilika da se poveže sa aktivnostima Građanskog vaspitanja. Projektna nastava po svom konceptu u potpunosti odgovara prirodi ovog izbornog programa. Zajedničko im je što doprinose kognitivnom, afektivnom i socijalnom razvoju učenika, kao i razvoju međupredmetnih kompetencija. Projektna nastava ima elemente problemske i istraživačke nastave koji se odnose na traženje rešenja za neki problem kroz timski rad i korišćenje savremenih tehnologija. Zajedničko im je i to

što se prednost daje procesu rada i saradnji naspram samih rezultata. Projektna nastava od učenika zahteva samostalno pronalaženje informacija, sposobnost rešavanja problema, rad u grupi, kritičko mišljenje, donošenje odluka, argumentovanje, preuzimanje odgovornosti, poštovanje rokova, planiranje, što su sve zahtevi i programa Građanskog vaspitanja posebno u oblasti *Građanski aktivizam*. Posebno treba naglasiti da Projektna nastava podrazumeva unapređivanje kompetencije učenika da koriste savremene tehnologije u obrazovne svrhe na odgovoran i bezbedan način što se potpuno uklapa sa očekivanim ishodima programa za Građansko vaspitanje u drugom razredu gde je jedan deo o bezbednosti učenika posvećen opasnostima u korišćenju interneta.

Građansko vaspitanje, kao program, deo je šireg koncepta obrazovanja za demokratiju i građansko društvo i u tom smislu je tesno povezano sa drugim predmetima, vannastavnim aktivnostima i etosom škole. Najjača korelacija je sa Srpskim jezikom i predmetom Svet oko nas gde se može koristiti tematsko planiranje.

U ovom programu produkti učeničkih aktivnosti imaju poseban značaj. Oni mogu biti različite vrste kao što su poster, audio-vizuelni zapisi, prezentacije, prikazi rezultata istraživanja i drugo. Oni se mogu koristiti u toku rada na nekom sadržaju kao vid dokumentovanja procesa učenja i aktivnosti učenika, pri integraciji ili rekapitulaciji obrađenih sadržaja, proceni napredovanja učenika, kao i samoproceni nastavnika koliko uspešno radi. Produkti se mogu koristiti i van odeljenja/grupe, na primer na izložbi u holu škole, u školskim novinama, sajtu škole.

Za realizaciju programa i ostvarivanje definisanih ishoda vrlo je važna uloga nastavnika. On je model koji svojim ponašanjem doprinosi stvaranju demokratske atmosfere koja je pogodna za razmenu i argumentovanje ideja i mišljenja među učenicima, on je taj koji daje povratnu informaciju i podstiče učenike na razumevanje odnosa u grupi. On podržava učenike kada im je teško da se izraze, pomaže im u izboru pravih reči. Podsticajnim pitanjima može da navede učenike da sagledaju situaciju iz druge perspektive što je ozbiljan zahtev za učenike drugog razreda koji su još uvek u velikoj meri fokusirani na sopstvene potrebe, misli, osećanja. Konstruktivna komunikacija i demokratske procedure nisu samo cilj već i način da se ostvare željeni ishodi. Nastavnik treba da obezbedi da se na času svaki učenik oseća uvaženo, prihvaćeno i dobrodošlo u svojoj različitosti uz obavezu poštovanja i uvažavanja drugih i drugačijih pogleda i mišljenja.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Ocenjivanje učenika u Građanskom vaspitanju se ostvaruje u skladu sa *Pravilnikom o ocenjivanju u osnovnoj školi*. Ono je opisno i podrazumeva da učenici imaju uvid u svoje napredovanje koje nije samo u ovom izbornom programu već i u razvoju nekoliko međupredmetnih kompetencija, posebno *Odgovorno učešće u demokratskom društvu*, gde ovaj izborni program ima najveći doprinos. Kako je najveći broj aktivnosti učenika u okviru časova Građanskog vaspitanja, organizovan kroz grupni rad, to znači da nastavnik treba da ima jasne kriterijume praćenja napredovanja koji su i učenicima poznati. Mogu se pratiti sledeći pokazatelji: način na koji učenik učestvuje u aktivnostima, kako prikuplja podatke, kako argumentuje, evaluira, dokumentuje. Posebno pouzdani pokazatelji su kvalitet postavljenih pitanja, sposobnost da se nađe veza među pojavama, navede primer, promeni mišljenje u kontaktu sa argumentima, razlikuju činjenice od interpretacije, izvede zaključak, prihvati drugačije mišljenje, primeni naučeno, predvide posledice, daju kreativna rešenja. Nastavnik, takođe, prati i vrednuje kako učenici međusobno sarađuju, kako rešavaju sukobe mišljenja, kako jedni drugima pomažu, da li ispoljavaju inicijativu, kako prevazilaze teškoće, da li pokazuju kritičko mišljenje ili kriticizam, koliko su kreativni. Kada su u pitanju aktivnosti učenika u okviru poslednje oblasti, učenici ne treba da budu opterećeni rezultatima jer i iz neuspešnih akcija može se puno toga naučiti. Istovremeno, nastavnik pruža podršku učenicima da i sami procenjuju sopstveno napredovanje i napredovanje grupe.

Naziv predmeta:	MATERNJI JEZIK/GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

BOSANSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Naziv predmeta	BOSANSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE
Cilj	Cilj nastave i učenja <i>bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture</i> je sticanje znanja o osobenostima bosanskoga jezika, književnosti i kulture Bošnjaka, kao i razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, te razvijanje svijesti o sopstvenom nacionalnom identitetu, vrednovanju vlastitog kulturnog stvaralaštva i stvaralaštva drugih naroda.
Razred	Drugi
Godišnji fond časova	72 časa (sata)

ISHODI Po završenoj temi / oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI
- ima izražen interes za knjigu, znanje i čitanje sadržaja koje nudi knjiga; - zna klasificirati elemente toka događaja u priči; - može uočiti važne pojedinosti u književnome tekstu; - uočava likove i njihove osobine; - uočava prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje pojedinih likova; - prepoznaje slijed događaja u književnome tekstu; - sastavlja plan priče; - prepoznaje dijelove teksta koje govore likovi i one dijelove koje govori pripovjedač; - shvata i izvlači pouku priče; - razumije osjećanja koja u njemu budi priča; - doživljava priču može izraziti riječima, pokretom, crtežom, zvukom; - zna da je bajka priča o čudesnim, nestvarnim likovima i događajima; - zna da je basna kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje, biljke i predmeti; - može analizirati pjesmu, učiti je napamet i recitirati je izražajno; - uočava da u igrokazu glumci likove predstavljaju na pozornici; - glumi; - prepoznaje teorijske pojmove;	KNJIŽEVNOST	Lektira Hadžem Hajdarević: <i>Bajramske cipele</i> Ahmet Hromadžić: <i>Dječak i ptica</i> Suada Hodžić: <i>Prvak Nino</i> Mevluda Melajac: <i>Vrapčići</i> Ela Peroci: <i>Papučica maca</i> Narodna priča: <i>Nasrudin i car</i> Narodna priča: <i>Lisica i roda</i> Braća Grim: <i>Hrabri krojač</i> Zehra Hubijar: <i>Zeko i djeca</i> Grugor Vitez: <i>Zalazak sunca</i> Mirsad Bećirbašić: <i>Naušnice od trešanja</i> Hajro Ikić: <i>Pismo učitelju</i> Omer Turković: <i>Hor hrčaka</i> Muharem Omerović: <i>Kad djeca vožnju uče</i> Ibrahim Kajan: <i>Igra žmurke</i> Zehnija Bulić: <i>Biciklo</i> Bela Džogović: <i>Maslačak</i> Nasiha KapidžićHadžić: <i>Sjenice</i> Halil Kadrić: <i>Prije prvog školskog sata</i> (igrokaz) Enes Kahvić: <i>Najbolji majstor</i> (igrokaz)
- istražuje i upoznaje se sa životom i običajima Bošnjaka; - zna o kulturno-historijskom naslijeđu Bošnjaka; - istražuje i upoznaje se sa ličnostima iz historije Bošnjaka;		Razumijevanje i doživljavanje proznoga književnoga teksta. O čemu ili o kome se govori u tekstu, slijed događaja, glavni događaj. Određivanje glavnog, najuzbudljivijeg, najljepšeg dijela priče (zapažanje i dojmovi). Osobine likova (prepoznavanje i zauzimanje stava)

		prema liku). Uočavanje i doživljavanje osnovnog raspoloženja u pjesmi. Dramski tekst (igrokazi): pozorište, publika, pozornica, glumci. Bajka je priča o čudesnim, nestvarnim događajima i likovima (definiranje samo na nivou prepoznavanja). Razlika između bajke i basne. Basna je kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje, a ponekad biljke i predmeti. Pouka i moral basne. Nacionalna kultura Život i običaji Bošnjaka. Praznici, blagdani i značajni događaji Bošnjaka.
- zna upotrijebiti veliko slovo na početku i tačku na kraju rečenice; - pravilno piše veliko početno slovo u pisanju vlastitih imena ljudi, u nazivima sela, gradova i naseljenih mjesta; - piše veliko početno slovo u nazivima praznika i blagdana; - u učestalim riječima pravilno upotrebljava skupove je/ije;	JEZIK (rječnik, gramatika, ortoepija, ortografija)	- Razumijevanje pojmova: rečenica, riječ, slog. - Veliko slovo na početku i tačka na kraju rečenice. - Veliko početno slovo u pisanju vlastitih imena ljudi. - Veliko početno slovo u pisanju imena sela i gradova. - Pisanje naziva praznika. - Skupovi je/ije u učestalim riječima - Glasovi - slova č, ć, dž, đ, h u izgovorenim i napisanim riječima. - Pravilno izgovaranje i pisanje afrikata.
- može govoriti u kontinuitetu i služiti se oblicima izražavanja koji su predviđeni programom; - zna razgovarati s drugom osobom / osobama, direktno ili telefonom uz uvažavanje pravila lijepog ponašanja; - može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom (kao običan slijed događaja); - može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja; - može napisati priču ispričanu nizom slika ili jednom slikom; - prepričava priču u pisanoj formi (po nizu slika, po jednoj slici, po detaljnim pitanjima); - zna napisati čestitku, poruku;	JEZIČKA KULTURA	Vježbe usmenog izražavanja Pričanje - Situacioni i telefonski razgovor. - Pričanje događaja predstavljenog nizom slika Prepričavanje - Prepričavanje teksta na osnovu detaljnih pitanja. Opisivanje - Opis predmeta (doživljavanje svim čulima i izražavanje doživljaja riječima); opisivanje kao vježba percepcije i izbora adekvatne riječi kao oznake. Čestitka - Čestitanje praznika i rođendana (igra uloga, ponašanje, učtivost u obraćanju, uvažavanje različitosti, poštovanje drugog). - Vježbe pisanog izražavanja. Pričanje događaja - Pisani odgovori na pitanja koja se odnose na sadržaj niza slika. - Dopunjavanje rečenica uzetih iz priče. Prepričavanje teksta - Prepričavanje na osnovu detaljnih pitanja (pisani odgovori na pitanja). Pisanje rečenica o dragom predmetu (Koji je to predmet? Kako izgleda? Kakve je boje, veličine i od čega je izrađen?) Pisanje čestitke (pravimo i pišemo čestitku).
- prepoznaje filmske priče, rado ih gledaju i prepričava sadržaj; - usvoji pojam televizijske emisije i priča o emisijama koje odgovaraju	MEDIJSKA KULTURA	- Filmske priče za djecu. - Televizijske emisije kao poticaj i sredstvo za realizaciju svih sadržaja.

njevomom / njenom interesu i uzrastu; - rado gleda crtani film i prepričava sadržaj; - uočava izražajne mogućnosti filma (slika, riječ, muzika, boja, zvuk).		- Crtani film (nivo prepoznavanja). - Šta sve može moj računar.

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura, medijska kultura

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

U procesu nastave *Bosanskog jezika sa elementima nacionalne kulture* treba uvažiti osnovnu pedagošku pretpostavku da je učenik u centru obrazovno radne kreacije, pa stoga nastavnik mora upoznati i uvažavati intelektualno-mentalne i psihološke sposobnosti učenika, kako bi pronašao didaktičku formulu koja će garantirati da će učenici moći savladati nove sadržaje.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

U procesu nastave i učenja treba na zanimljiv način prezentirati pažljivo odabrane jezičko-literarne vrijednosti koje će učenici bez teškoća usvojiti, jer će im biti potrebne za dalje školovanje, bogaćenje opće kulture i znanja o životu.

Pored općih metoda, u savremenoj nastavi jezika i književnosti treba primijeniti i:

- metodu čitanja i rada na tekstu,
- metodu razgovora - dijalošku metodu,
- metodu izlaganja i objašnjavanja (monološku metodu),
- metodu praktičnog rada - naučno-istraživačku metodu iz oblasti jezika, dijalektologije, uočavanje prozodijskih osobina lokalnoga govora, sakupljanja raznih oblika usmene književnosti, rad na sredstvima medijske tehnologije.

Potrebno je primijeniti različite oblike rada kao što su: rad sa pojedincima - diferencirani rad, rad u parovima, rad u grupama, rad sa cijelim odjeljenjem - učenje kroz različite vrste igara, kao što su kvizovi, recitali, imitacije, skečevi i slično, kako bi se ponavljanjem i uvježbavanjem došlo do ciljanih rezultata.

Nastava *Bosanskog jezika sa elementima nacionalne kulture* daje temeljna znanja iz jezika, književnosti i nacionalne kulture.

Kod učenika treba probuditi interesiranje da čitaju, zapisuju, prikupljaju i sistematizuju leksiku svoga maternjeg jezika, da upoznaju, prihvate i afirmiraju osobenosti svoje kulture, običaja i načina života.

Nastava je koncipirana na upoznavanju, njegovanju i afirmiranju kulture Bošnjaka, ovladavanju bosanskim standardnim jezikom u usmenom i pismenom izražavanju, njegovanju i bogaćenju jezičkoga i stilskoga izraza, bogaćenju rječnika, upoznavanju učenika sa bogatom riznicom narodnoga stvaralaštva Bošnjaka, sticanju znanja iz historije i tradicije Bošnjaka.

Program nastave i učenja orijentiran je na ishode. Učenje i poučavanje će, umjesto na sadržaje, biti usmjereno na ishode učenja koji upućuju na to koja će znanja i vještine učenik usvojiti na kraju školske godine. Zato će u središtu nastavnoga procesa biti učenik, a ne nastavni sadržaji. Nastavnici će samostalno, ali i u dogovoru s učenicima, na temelju predloženih kriterija, načela, smjernica i preporuka, te svoga iskustva, analiza i procjene odabirati kako će i pomoću kojih tekstova i izvora njihovi učenici ostvariti ishode učenja. Učenici će istraživati i otkrivati koristeći prethodno usvojena znanja i iskustva. To omogućava individualizaciju nastave koja će tako biti učinkovitija i zanimljivija.

Savremeni odgojno-obrazovni proces prepoznatljiv je po usmjerenosti na učenika. Pomoću ishoda učenja prilikom planiranja i programiranja aktivnosti poučavanja i učenja moguće je ostvariti takav pristup. Prednosti primjene ishoda učenja u osnovnom obrazovanju su brojne, vrednujemo ih u odnosu na to šta pružaju učenicima i nastavnicima. Učenicima pomažu da shvate šta je to što se od njih očekuje, doprinose racionalizaciji nastave i učenja i omogućavaju (samo) praćenje napredovanja. Daju im konkretnu predstavu o tome šta treba znati na kraju realizacije određene teme, cjeline, predmeta, razreda, pa i na kraju osnovne škole. Ishodi učenja mogu olakšati i pripreme učenika za pisane i usmene provjere. Predstavljaju osnov za izbor nastavnih sadržaja, što nastavniku daje slobodu da u nastavi koristi različite izvore i da učenike upućuje na to da tragaju za novim izvorima saznanja. Precizno definirani ishodi učenja omogućavaju i lakši izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka, čime se olakšava didaktičko-metodičko kreiranje procesa poučavanja i učenja. Osim toga što ishodi učenja impliciraju aktivnosti učenika u nastavi i učenju, njihovom primjenom mogu se diferencirati zadaci za vrednovanje učeničkog izraza.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Književnost

Književnost kao područje u nastavnom predmetu ima umjetničke i književnonaučne aspekte. U razrednoj nastavi je težište na umjetničkoj, doživljajnoj komponenti. Ovo područje je u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa zahtjevima programa. Ne bi trebalo zaboraviti da stepen razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalne zrelosti kao i stepen lingvističkog razvoja utječu na percepciju kao i na recepciju književnog djela. Književno djelo ukupnim bogatstvom i ljepotom djeluje poticajno na sve navedene aspekte, posebno na rječnik, jezičke i kulturološke aspekte, senzibilitet i doživljajno- spoznajni intenzitet u procesu komunikacije sa književnim tekstom.

Književnonaučne aspekte čine osnovni pojmovi o sadržaju teksta, događaju ili događajima, toku događaja, likovima i njihovim osobinama. Posredovanje nastavnika još uvijek je veoma važno u uspostavljanju komunikacije s tekstom. Pri izbori tekstova uvažavani su sljedeći kriteriji:

- psihološki kriterij (primjerenost teksta receptivnim mogućnostima učenika drugog razreda);
- estetski kriterij (umjetnička vrijednost teksta);
- etički kriterij (afirmacija sistema vrijednosti koji je neprolazan);
- nacionalni kriterij (poštovanje nacionalnog kriterija pri izboru književnih djela);
- gnoseološki kriterij (koliko književni tekstovi služe kao osnova znanjima o jeziku i književnosti).

Učenici se upoznaju sa nacionalnom kulturom kroz sadržaje iz književnosti, jezika i jezičke kulture, kao i kroz neke izdvojene sadržaje koji su usko povezani sa tradicijom i historijom Bošnjaka.

Jezik

Jezik kao nastavno područje obuhvata sljedeće sadržaje: rječnik, gramatiku, ortoepiju i ortografiju. Ove sadržaje dijete usvaja na sadržajima drugih područja nastave bosanskog sa elementima nacionalne kulture i sadržajima drugih nastavnih predmeta. Još uvijek učenici nisu spremni za usvajanje apstraktnih sadržaja, pa i elementarne pojmove treba zasnivati na komunikaciji, situacionom govornom kontekstu, komunikacijskim tekstovima i zadržati se na nivou prepoznavanja jezičkih sadržaja.

Raznovrsnim vježbama koje mogu imati identičnu polaznu osnovu (sliku, tekst, rečenice, govornu situaciju, film), ali različito usmjerenje: jezičko, stilsko, gramatičko, raditi dalje na poboljšanju govora. Još uvijek ima vremena za poboljšanja kvaliteta govora, te za čitanje i pisanje.

Sadržaji gramatike su apstraktnog karaktera i kao takve učenici ovog uzrasta ih teže razumiju s obzirom na konkretnost njihovog mišljenja, a pored toga dijete jo nije savladalo tečno čitanje. To će biti tako sve do trenutka kada proces čitanja postane automatiziran.

Kultura izražavanja

Sadržaji kulture usmenog i pisanog izražavanja su u funkciji razvoja jezičke pismenosti, kulture komunikacije, kulture komunikacije na usmenom i pisanom nivou. Ovi sadržaji su i u sadržajima svih drugih područja. Valja znati da vježbama pisanog izražavanja uvijek prethode vježbe usmenog izražavanja. Samo kod uvođenja u situacioni razgovor i upoznavanja pravila telefonskog razgovora ostajemo na nivou usmene komunikacije. Uvijek treba planirati one oblike pismenih vježbi koji su primjereni učenicima drugog razreda (prepisivanje riječi, rečenica prema slici, pisati čestitku razglednicu, pismo).

Medijska kultura

Sadržaj medijske kulture trebalo bi posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave *Bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture* i sadržaja drugih nastavnih predmeta, te u kontekstu života. Ima funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivni pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno objasniti učenicima da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u stvarnom životu (kišobran ne može zamijeniti padobran). Nije naglasak na pojmovima i na njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženja u toj komunikaciji.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja za predmet *Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture* za drugi razred osnovne škole koncipiran je tako da svaka nastavna tema i sadržaji koji se nalaze u okviru nje budu usmjereni na ishode koje bi učenik trebalo usvojiti. Svaka procjena bit će zasnovana na stalnom praćenju i bilježenju aktivnosti i učeničkog napredovanja. Formativno vrednovanje predstavlja savremenu metodu procjene kvaliteta znanja koje je usvojeno tokom jednog perioda nastavnoga procesa. Njegov rezultat daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koji dio gradiva je dobro naučen, a na kojem treba još raditi i koja metoda u nastavnome procesu je efikasna, a koju treba mijenjati. Ovakav vid vrednovanja predstavlja polaznu osnovu za koncipiranje dugoročnog planiranja nastave. Na osnovu formativnog vrednovanja, na kraju određene nastavne cjeline ili nastavnoga ciklusa, vrši se sumativno vrednovanje iskazano brojčanom ocjenom. Sumativno vrednovanje predstavlja procjenu ishoda učenja i pruža nam informacije o kvalitetu učenikovog znanja u toku i na kraju nastavnoga procesa.

BUNJEVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Naziv predmeta:	BUNJEVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE
Cilj	Cilj učenja <i>bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture</i> je nigovanje usmenog i pisanog bunjevačkog jezika ko i nigovanja tekovina nacionalne kulture Bunjevaca, običaja i tradicije.
Razred:	drugi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI Po završenoj oblasti učenik će bit u stanju da u usmenoj i pisanoj komunikaciji	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
- Razlikuje obavištajne, uzvične, upitne i zapovidne rečenice;- Pravilno kopristiti interpunkcijske znake nuz odgovarajuću vrstu rečenice;- Razlikuje potvrдне i odrične rečenice;- Uočava riči istog i suprotnog značenja;- Uočava riči koje znače štogod umanjeno i uvećano;- Pripoznaje zajedničke i vlastite imenice;- Pripoznaje i određiva glagole;- Pripoznaje i određiva glagolska vrimena;- Razlikuje prošlo, sadašnje i buduće vrimе;- Pripoznaje i određiva prideve;- Proširiva ričnik ričima istog i suprotnog značenja, uvećanog i umanjnog značenja;- Proširiva fond riči kroz sadržaje: zajedničke i vlastite imenice, glagole i prideve;- Pripoznaje glavne dilove rečenice;- Čita naglas i u sebi sa razumivanjom;- Usklađiva intonaciju i tempo čitanja sa prirodnom teksta;- Slobodno saopštava utiske o pročitanom tekstu;- Uočava hronologiju i povezanost događaja u tekstu;- Samostalno opisiva lik i ambijent prikazan u tekstu;- Sistematično usvaja književne pojmove;- Otkriva i tumači poruku u tekstu;- Proširiva i obogaćiva fond bunjevački riči kroz književne tekstove;- Samostalno napamet kaziva poetske tekstove;- Traži značenje nepoznati riči u ričniku;- Bogaćenje jezičkog fonda (oko 20 punoznačni riči);- Pripričava sadržaj kraći tekstova po datom planu;- Samostalno priča o događajima i doživljajima;- Priča prema nizu slika izloženi u cilini;- Opisiva predmet sa kojim se prvi put susriće;- Opisiva biljke i životinje na osnovu neposridnog posmatranja;- Pravilno izgovara bunjevačke riči i kraće rečenice;	BUNJEVAČKI JEZIK KNJIŽEVNOST JEZIČKA KULTURA ELEMENTI NACIONALNE KULTURE	Obavištajne, upitne, uzvične i zapovidne rečenice Potvrдне i odrične rečenice Riči istog i suprotnog značenja Imenice umanjnog i uvećanog značenja Vlastite i zajedničke imenice Riči koje kazivaje radnju - glagoli Glagolska vrimena Riči kojima se opisiva - pridevi Glavni dilovi rečenice - subjekat i predikat Naša škula, Ljubomir Lotić Uredno đače Bratu i sestri, kraljička narodna pisma Oj, Ivane, korizmena narodna pisma Zaljubljeni bukvar, Ana Popov Uspavanka, narodna pisma Čestitka, Staniša Neorčić Njuškinca, Suzana Kujundžić Ostojić Najdraža kuća, nepoznati autor Majkina pogača, Učenički rad Kolo igra, tamburica svira (odlomak), Nikola Kujundžić Savit rodu mome, Kata Prčić Višnja, Marko Peić Sićanje na Uskrs (odlomak), Gabrijela Diklić Najlipša tica, narodna basna Lisica i jež, narodna basna Princeza na zrnju graška, Prema Hansu Kristijanu Andersenu Put do novog kruva, Gabrijela Diklić Uredno đače Mlado lito Mikulaš Materice, prema Mari Đorđević Malagurski Oce

- Razumi osnovno i prineseno značenje riči; - Pripoznaje sinonime i homonime; - Rišava rebuse i ukrštene riči; - Samostalno određiva rišenja zagonetki; - Samostalno piše čestitke; - Uočava i imenuje i poznaje osnovne karakteristike praznika kod Bunjevaca; - Pripoznaje i imenuje bunjevačke narodne običaje; - Usvaja i izvodi pokrete dičji, bunjevački narodni igara; - Pripoznaje i razlikuje mušku i žensku bunjevačku narodnu nošnju; - Navodi samostalno osnovne karakteristike muške i ženske bunjevačke narodne nošnje; - Pripoznaje i imenuje tradicionalno bunjevačko ilo; - Čisti slamu i lipi je na selotejp; - Samostalno siče jednostavne oblike od slame i pravi kompoziciju (kolaž tehnika); - Crta starinske predmete (drvene boje, flomasteri); - Izvodi stare bunjevačke dičije sigre		Božićna pisma, Crkvena narodna pisma Mlado lito Veselo, veselo Kraljička pisma, narodna pisma Kolo igra, tamburica svira- Nikola Kujundžić Dužijanca Sićanje na Uskrs - Gabrijela Diklić Milkino dete Muška i ženska narodna nošnja Palačinte Cviće u vazi Božićne čestitke od slame Uskršnje jaje- rad sa slamom Kotarica za brašno Pošto seko mliko Trganaca Sigra gusaka Pavle paune Sigra zlatni imena

Ključni pojmovi sadržaja: bunjevački jezik, književnost, nacionalna kultura, kultura izražavanja

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Učenje bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture i u drugom razredu treba da se odvija kroz sigru i da u ditetu nastavni sadržaji izazivaju zainteresovanost ko i da pridstavljaju zadovoljstvo i motivaciju za dalji rad.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Nastava bunjevačkog koncipirana je tako da svakom učeniku daje mogućnost da proširi i pokaže svoje znanje i sposobnosti, zadovoljavajući individualne karakteristike svakog učenika.

U realizaciji nastavnih sadržaja u nastavi bunjevačkog, nastavnik treba da koristi savremene oblike, metode i nastavna sridstva kako bi nastava bila kvalitetnija i olakšala učenici usvajanje nastavnih sadržaja. Tokom časa se preporučiva dinamičko smanjivanje aktivnosti sa ciljom održavanja dičije pažnje. Neophodna je korelacija sa ostalim predmetima srpski jezik, muzička kultura, svit oko nas, likovna kultura, fizičko vaspitanje, virska nastava i građansko vaspitanje. Ovakva korelacija omogućiva ostvarivanje veoma uspišnih rezultata rada.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Upoznavanje elemenata nacionalne kulture Bunjevaca uglavnom se ostvariva upoznavanjem i približavanjem dila tradicionalne književnosti, običaja i tradicije. Poštujući princip postupnosti, učenicima će se olakšati usvajanje znanja. Teme su iste u sva četiri razreda, s tim da se obim gradiva povećava iz razreda u razred. U drugom razredu prema ishodima učenici pored pripoznavanja i imenovanja bunjevački narodni običaja treba da kažu i osnovne karakteristike samog običaja.

Neophodno je da nastavnik uvijek primenjuje sistematsko ponavljanje. Nastava mora biti postavljena tako da omogućiti učeniku što češće verbalne aktivnosti.

Posebnu pažnju treba posvetiti razvijanju kreativnosti, istraživačke sposobnosti, ko i kritičkog mišljenja učenika.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje vrednovanja učenika se odvija kroz usmenu i pismenu proviru znanja najčešće primenom formativnog ocinjivanja. Ocine su brojčane i ne ulaze u prosek. Učenik se ocinjiva i na osnovu aktivnosti i zalaganja u toku časa. *Bunjevački jezik* pratimo i vrednujemo kroz usmeno izlaganje učenika, ko i na osnovu pismene provire koja je kombinacija slika i riči, odnosno, rečenica. *Književnost* pratimo na osnovu usmine provire, deklamovanja, odgovori na pitanja i dramatizacija. *Jezičku kulturu* pratimo i vrednujemo na osnovu pismenog izražavanja o ličnim događajima i doživljajima ko i pričanja na osnovu dati slika. *Elemente nacionalne kulture* pratimo i vrednujemo kroz praktične radove i na osnovu usmenog i pismenog izlaganja. Pismena provira podrazumiva imenovanje i zapisivanje naziva praznika, običaja, predmeta, odgovori na pitanja, a učenicima se pruža mogućnost da svoje znanje pokažu putom zadataka zaokruživanjem odgovora, povezivanjem, pricrtavanjem, dopisivanjem.

VLAŠKI GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Numilji lu **VUORBA ŠI KULTURA VLAHA** kurs

Cilju **Cilju** lu invacatu lu *Vuorba ši kultura Vlah* je si sa intarjaska pučearja di komunikacije a lu skuolarj atit si puoata si askulce ši sa incaljaga vuorba vlasaska, si scije alje majpruoasce zakuoanje lu vuorba ši kultura Vlah kum ra puca si lje kaće ši ingazdeadza, pastrind asa aluor identitjet di etnicitjet, ku griza di relacija inträ mošija Vlahilor ši mošija lumnji, dispra intarjitu ljegaturilji inträ kulturj.

Razu **Aduojlja**

Fuondu di **72 di sasurj**
sasurj pra
an

AŽUNSU	TJEMA	SUCĪNUTU
Dipa še ogoaje ku tjema skuolarju o sa puoata si:		
- aljaga glasu vorbit din sluova skrisa in latinjica vlasaska; aljaga vuorbje ši spusurj vorbice ši skrisa; - incaljaga sucinutu lu tjestu di literatura karje ij sa seceašce; - kunuoaska subjektu ši predikatu; - kunuoaska numiturilji ši verburilji; - aljaga ruodu ši numaru lu numiturj; - aljaga fuorma lu verburj ku karje sa spunje vrjeamja di aku, vrjeamja še a trjekut ši vrjeamja še vinje; - numarje ši spunä numjeri pinä la sutä pra vlasasce;	VUORBA VLAHA	Glasi ši sluova; sluovilji štimpujice ši skrisa in latinjica. Vuorbilji ši spusu in vuorba ši skris. Tjesturilji inplinjice ku sluovurj karje sa lukra/tjesturilji karje is numice di secit. Tjesturilji vlasasce skrisa or štampujice pra latinjica. Žukarj di ljimbä. Vježbujitu di analiza ši sintjeza; vježbujitu di leksika ši sintaksa; vježbujitu di motuorjika. Subjektu ši predikatu in spus; Suorta lu vuorbje: numiturilji ši verburilji. Numiturilji: ruodu ši numaru. Fuorma lu verb: vrjeamja di aku, vrjeamja še a trjekut ši vrjeamja še vinje. Numilji lu numjerj din suta adintinj.
- kunoaska ši si aljaga kinciku ši povasta; - vada in povasta potrivjala, vrjeamja (rindu lu potrivjelurj) ši luoku unde suoa sa potrivit; - vada junaši ši sa aljaga inträ aja še je la jej bun din aja še je njebun; - spunä še gindeašce di aja še lukra junaši in kincik or in povasta; - vada paragrafurilji in tjest ši sa razumenjaska kum is ljegac ku tjestu tuot; - kunuoaska sumalka ši si o incaljaga; - kunoaska basna ši si o incaljaga;	LITERATURA VLAHILOR	Kincisilji vlasasce aljeasa di nastavnik in rindu ku anji lu skuolarj. Povješcilji vlasasce aljeasa di nastavnik in rindu ku anji lu skuolarj. Šumjelilji vlasasce. Basnjilji vlasasce. Aljeasa tjesturj (kincise ši povješc) a lu autorj vlasasce aj di aku. Lektjira: dPasujoni "Panda invaca kung-fu" Beograd 2013.
- spunä kum triabje spusu ku struktura pruoasta ku intonacija buna, ku samnu di interpunkcije la kapaŋj; - sumjeamjic ja parce in vuorba dirigujita ši	KULTURA LU VUORBA	Vorbitu Askultatu Vuorba dirigujita ši sluobida. Krisala din gurä. Povästujitu, propovästujitu ši daskrisu.

sluobîdă; - fakă o krišală askultîndu să ku vuorbje aljeasă; - prospună dîn gură; povîastuje dîn gură dî sljikă/sljîs šî dî potrivjelurj; - prospună dîn gură dî aja še a vazzut la film or în teatăr; - dăskrije dîn gură dî stvarurj dîn okuolu aluor; - dîn gură dăskrije dî bujedz šî žuoavinj; vadă šî spună aluor karaktjeristikurj; - dîn gură povîastuje dî aja še asîmće šî še îj sa potrivit nainće: - aljagă šî sî să askulće în vuorbă ku vuorbje aljeasă; să askulće kum trîabje în vuorbă ku vuorbje nuoj; - spună dîn kap skurće tjeksturj dî literatură; - askulće, încaljagă šî parafrazirjaskă krišala; - askulće šećitu šî povăstujitu lu kărc dî literatură šî sî lje încaljagă;ćeeksturj dîspră încaljes šî asî			Povăstujitu lu tjekstu dî literatură. Tjeksturli dî dramă, dî dramatizacîje, improvizacîja la scjenă. Realizacîja lu tjekst la scjenă (dî dramă šî ku papușă). Îngazdatu lu vorbarj: vježbilji dî leksikă šî sintaksă. Žuoaka în vuorbă, dî ljimă šî în situacîje. Katatu la filmurj šî dusu în tetatăr. Dăskrisu dî bujedz šî žuoavinj. Situacîjilji dî istină šî similirjîce. Krišala dî askultat. Snimkurli dî audio šî video. Žukarij dî luvat sama la askultat.
- recituje šî/or la scjenă arată povješčilji dîn folkloru vlasăsk dî ađeturli dî dzîljilji marj kum îs Krašunu šî Paščilji. - fakă ku mînjilji stvarurj ku karje să askultă în ritualjilji la dzîljilji marj (fîrbuje uoavilji dî Pašč, faše la maskje šî aša); - šćije sî žuoăse în žuok žuoku vlasăsk; - aljagă elementurli fundatuorj lu puortu Vlahilor dîn aluor luok. - šćije sî spună unde šî kum să boćadză; - kunoaskă pră še să aljeaže nunta vlasakă; - šćije sî numaskă zakuoanjilji dî pomană (Suoarilji, Luna, Punca šî aša); - kunuoaskă stvarurli karje îs o komponentă materijalizujită în kultura Vlahilor.	ELEMENTURLJI DÎ KULTURĂ ŠÎ TRADICÎJE	- Dzîljilji marj, ađeturli la (Krašunu, Sîntuoader, Paščilji, Sîmc,...) - Stvarurli ku karje să askultă în ritualje dî dzîljilji marj vlasăšč. - Žuokurli vlasăšč. - Puortu lumnji vlasăsk. - Ađeturli ku karje să însamnă boćeadzu. - Nunta. - Zakuoanjilji la pomană. - Stvarurli karje îs o komponentă materijalizujită în kultura Vlahilor.	

Terminurli dî kjeaje lu sucînatură: vuorba vlasakă, povăstujitu lumnji, kultura lu vuorbă, elementurli dî kultură šî tradicîje.

INSTRUCÎJILJI DÎ DIDAKTIKĂ ŠÎ METUODIKĂ DÎ REALIZACÎJA LU PROGRAM

Programu dî edukacîje šî învacatu lu *Vuorba šî kultura Vlahi* are patru tjeme: Vuorba Vlahi, Literatura Vlahilor, Kultura lu vuorbă, Elementurli lu tradicîje šî kultură.

Să porînsêașce asta distribuicîje lu șasuj: Vuorba Vlahi - 18 șasurj, Literatura Vlahilor - 12 șasurj, Kultura lu vuorbă - 18 șasurj šî Elementurli dî kultură šî tradicîje - 24 șasurj. Tuoăce tjemurli îs înpopljećice šî njișuna nu să poăce lukra skuos doparće šî firdă aljelalće tjemj.

VUORBA VLAHA

Edukacîja dîn *Vuorba Vlahi* să realizueașce sîngur, ma kuprinde šî sucînaturj alu aljelalće tri tjemj, măjkusama dîn *Literatura Vlahilor* šî *Kultura lu vuorbă*.

Ka šî în razu aldîntînj, în aduojlja raz vorbitu dîn gură să lukră prîn žuoakă šî aktivnosturj ku karje să vjeažbujje komunikacîja (pozdravitu în situacîje dî tuoatădzî: *bună điminjaca, bună dzîva šî nje vjeđem*; izvinjitu). Škuolarji puot sî povîastuje katînd la sljikă or rîndurj dî sljiš. Puot sî propovîastuje tjekstu karje a askultat, sî propovîastuje aja še a vazzut šî a audzît în teatăr or în teatăr ku papușă, încaljes šî sumjearnjik. Oćitulji trîabje sî ja sama dî sî fije glasurli bun spusă šî sî fakă ku škuolarji komentarurj la aja še sa askultat.

Vježbilji dî vazzut îs dî vazzutu lu tuot înrjeag šî lu detaljurj, katatu la stvarurj, poiviturj šî okuolu. Trîabje sî fije organizujîce pră tjemurj. Să însêapje dî la luoku în škuoală unde să învacă, pă înumă să trjeaše šî la

okuol. Škuolarji puot sã kaće la stvarurj, uoamjenj, žuoavinje, potrivjelurj, slijs, slijs in rind, fotografije, objekturj dñn okuol ši aša. Škuolarji trřabje sř ja sama mājřntřnj la tuotalu, da prãurmã la djetaljurj. Sã kata la: fuormurj, fãrburj, relacřje, mřskaturj, mimikã ši gjesturj, djetaljurj pitulaće ši aša.

Vježbilji dř askultat sã řnšep ku askultatu lu vuorba lu oćitul, alc škuolarj, glumc ši spikjer. Vuorba še je askultatã sã komentarisřašće sř sã vadã prã še sã aljeaže vuorba alu vorbituorj. Askultatu trřabje sř fije řnpreonat ku mimikã ši gjesturj karje petrjek vuorba. Dř vrjeamja še sã askultã trřabje aljes aja še arje vrjedujalã dñn aja še nare, katat ku grřžã ši koncentracřje. Sã askultã ši sunurlji dř onomatopejã, šušajelje, sunurlji artikuljisřc ši njeartikuljisřc.

Ka ši řn razu aldřntřnj trřabje sř sã fakã vježburj dř analjitikã kum řs vadzutu lu pozicřja lu glasurj řn vuorbilji karje řs vorbiće. Křnd škuolarji řnvacã sř vadã pozicřja lu glasurj řn vuorbj, sã trjeaše la řnparcřtu lu vuorbj prã glasurj. Sã řnšeape ku vuorbj dñn duoa glasurj, da prãurmã dñn tri, patru ši mājmulće.

Vježbilji dř sintjezã sã organizujesk bãrabar ku vježburli dř analizã. Vuorbilji karje řs dřsparcřće řn glasurj jar sã adunã řntruuna. Sã pornjeašće dř la al mãjušor ši mjeazše křrtã tuot mājgrjeau. Škuolarji sã sprimãsk sř šećaskã ši řncaljšagã aja še a šećit, še o sř fije řn razurlji še vin.

Oćitulji trřabje sř ja sama kum sã vorbãsk glasurlji *ã, ř, dz, s, ž*.

Řn aduojlja raz škuolarji řnkã nu šećesk ši skriu ma sã kunosk ku grafemurlji dñn latinjica vlasaskã, kum řn razu dřntřnj sa kunoskut ku grafemurlji lu ćiriljica vlasaskã.

Prřn situacřje dř vuorbã lu škuolarj trřabje aratat še je subjektu, da še predikatu řn spusurj. Sř lji sã arřaće še je una, da še alta, ši kum sř lje kunoaskã ši aljšagã. Tuot aša lje trřabje aratat še je numitura da še verbu. Lje trřabje aratat kum sã vjeađe numãru ši ruodu lu numitura.

Prřn povješć dř potrivjelurj še sã potrivãsk řn aãsta momjent la škuoalã, aratat lu škuolarj karakteristikurlji lu verbu ku karje sã spunje vrjeamja dř aku. Prřn vuorba dř tjemurj řn karje sã škuolarju řnvintã sř vorbaskã dř aja še cřnje minće dř njiskar potrivjelurj še a fuost, sã aratã fuorma lu verbu ku karje sã spunje vrjeamja še a trjekut. Ku vuorba dř aja še je řn plan sř fije řn dzřva, stamřna, lunã, or dř vro lunã or vrun an, aratat lu škuolarj fuorma lu verbu ku karje sã spunje vrjeamja še vinje.

Ku vuorba dř tjemã lu rođendanurlji lu aj dñn kasã ši lumnje dñn okuol sã puoaće ušura lu škuolarj řnvacatu lu numaratu přnã la sutã.

LITERATURA VLAHILOR

Aja še je sucřnat řn tjema *Literatura Vlahilor* sã lukrã přřstã tuot anu la škuoalã, dñn karća dř řnvacat ka un instrumjent dř edukacřje ka ši dñn alće izvuorã kum aljeaže nastavnjiku ši dñn křncikatuoarje ku slijs, karje je ku Planu ši Programu lu edukacřje ši řnvacat datã dř lektirã. Aluor realizacřje oćitulu plãnirjeašće řn řřndu ku karakterjistika lu tuot škuolarju ši aluj ažunsurj dř řnvacat.

Dř vrjeamja křnd škuolarji sã fak sř fije kadřrj, ku ažutatu lu oćitul, sř řncaljšagã povješćilji ši křncřsilji, trřabje luvat sama sř sã vadã potrivjelurlji, relacřjilji dř arje ši vrjeamje ši aja še je aljes řn daskrisu lu stforurj ši priuodã. Škuolarji sã řnvintã sř ujće junaši řn povastã or křncřk, aluor karaktjeristikurj ši aja še lukrã; aluor emuocřje (marjeac, trist, dř řřs) ši sř aljšagã al bun dñn njebun.

Sã krišeašće kã je bun sř sã šećaskã tjekstu la postãc, ašř sã ginđeašće kã oćitulu, prã planu karje sřngur a fakut ku dřnamika še a plãnirjt spunje tjekstu postatã dřpa postatã ši vorbjeašće ku škuolarji dř aja še je šećit, dř aja vrjeamje ij motivisřašće sř povřastuje ši sřngurj.

Kum řs tjeksturlji plãnirjic ku programu pruošć, skurc ši fakuc prã řřndřtu lu potrivjelurj prã hronoluogije, škuolarju trřabje sř ujće *křnd ši unđe* sa potrivit aja še sã lukrã řn tjekst ši sř řncaljšagã řřndřtu lu potrivjelurj, še sa řn fabula lu tjekst potrivjit řntřnj, da še prãurmã, še a fuost nainća lu vro potrivjalã, da še dřpa jea vinje.

Ka ši řn razu aldřntřnj, ši řn aduojlja raz škuolarju trřabje sř fije kadřr sř ujće kum řs poezija ku proza aljeasã řn fuormã (sř aljšagã vjersu dñn tjekstu dř pruožã) ši aluor mājpućřnje karaktjeristikurj (aja še řn lirjikã nuje fabulã, ritmika lu vjers or řřndřtu lu potrivjelurj řn epikã ši aša šuoava), ma nu la nivuo lu definjisřtu la tjerminurj. Škuolarju trřabje sř aljšagã křncřku (šř křncřku dř glumã - prã tuonu kum sã křntã) dñn povastã (basnã), ma fřrdã definjisřtu lu tjerminurj dñn teorija lu literaturã. Aja sã lukrã mjerekućřal ši la postãc řn razurlji mājbatřnje.

Škuolarju trřabje sř poatã sř řncaljšagã še řnsamnã šumalka fřrdã formuljisřtu lu stil; sř kunoaskã řanru lu basnje ka povješćilji še řnsamnã šuoava altãše (fřrdã řnšeputu ku tjerminu lu aleguorije), kã řn basnje junaši puot sř fije nu numa žuoavinjilji, ma ši bujedžřlji, stvarurlji, kreaturilji antropomorfizujřće (Naruoku, Nađearđã) or uoamjenji ši, mājprãurmã, sř poatã sř řncaljšagã aja še basna řnsamnã ši sã vadã aja še basna nje krišeašće. Kum dř aãšća anj lu kopij sã adaptirjeašće, skurćadzã tjekstu lu basnã nus spuš elementurlji dř strukturã lu řanru lu basnã (fabula ši krišala).

Škuolarji sã sprimãsk sř ujće řn tjekst vuorbje njekunoskuće ši mājpućřřn kunoskuće ši sã řntrřabje oćitulu sř lje tulmašaskã kum ra řncalježa tjekstu mājbnun. Purtac ku řntrãřrilji (*karje? še? unđe? křnd? dř še?*) dř

sucînatu še je spus, škuolarji în rîndu ku aluor pućearje, să sprimăsk sî fakă ka raspunsurlji: spusurj, pasusurj, tjeksturj skurće. Kînd lukră tjeksturj dî aja še lumnja Vlahilor a fakut prîn vuorbă şî dîn literatura lu autorj, škuolarji să kunosk măjîntînj ku estetika în skrisuoarje şî formirjesk aluor većearje dî aja še askultă. Oćitulu îj învintă să spună aja še ginćesk.

Kînd lukră kîncişilji dî lirjikă škuolarji la postăc să învacă sî kunoaskă şî asîmće melodika lu kînciše şî sî lje recituje ku intonacîje. Aljesu lu tjeksturj în vjers dîn aalăja în pruoza nu să lukră la nivou lu teorije.

Să krişeaşće kă je bun sî să fakă dramatizacîja lu povješčilji dîn lumnje, bajkje şî basnje, kum sar škuolarji aduše în vuoja bună la aktivnosturj dî krecîje (jeşîtu la scjenă, źuoaka ku dramă, źuoaka ku papuša...). Aşa škuolarji prîn vaspitujitu lu škuoală întuuna învacă şî bontuonu în teatăr.

Škuolarji în aduojlja raz naćesk ku sucînatu lu program şî învacă la tjerminurj dîn literatură la postăc şî ku sistjem, da lu oćitulj să krişeaşće în continuitjet sî să învjeacă vuorbje nuoj kum sar îngazda vuorbarju lu škuolarj. Supt învacatu la tjerminurj dî literatură nu să ginćeaşće la învacatu lu aluor definicîje, ma aluor numit şî dăskris, ujtatu lu aluj rolă în tjekstu al spus.

KULTURA LU VUORBĂ

Tjema *Kultura lu vuorbă* kuprinde învalljitu lu dua dîn patru părć dî literacîja lu škuolarj, da aalăja îs vorbitu şî askultatu. Dua karje ućesk, šećitu şî skrisu, să învalesk în aljelalće razurj lu ciklusu dî învacamînt la škuoală. Edukacîja şî învacatu în asta tjemă îs şuşiće kîrtă katatu lu kultura lu vuorbă, îngazdatu lu vuorbarj şî la învalljitu lu pućearja în komunikacîje lu škuolarj. Lukru la edukacîje în tjema *Kultura lu vuorbă* să realizujeaşće înpopljećit ku aljće tjemurj dîn aăsta kurs, ka şî prîn lekcîje sîngurje.

Vorbitu lu škuolarj să învaleaşće prîn vuorbă în karje oćitulu îj îndîrjaptă sî ajbje măjbună aluor komunikacîje. În vuorba dî tjekstu dî literatură or dî vro tjemă, škuolarji raspund la întabărj, întabă, spun še ginćesk. Vuorba sluobîdă, vuorba dî drustvă je fundu lu komunikacîja dî tuoatădzî şî dî aja škuolarji trîbje îndîrjeptac în aja parće sî frumuos însėapă vuorba, înskimbje la informacîje şî sî ajbje bontuon. Škuolarji să învintă sî formirjaskă krişală în karje o sî fije informacîje dîn vijaca školji. Dî vreamja dî vuorbă škuolarji să învintă sî vorbaskă, sî đea informacîje, sî spună še ginćesk, numaskă še asîmt ku vorbilji aljeasă.

Foarma lu vorbit karje să krişeaşće je povăstujitu, propovăstujitu şî dăskrisu. Aja îs sucînuturlji lu program, sucînuturlji lu învacat. În aduojlja raz să naćeaşće ku învacatu lu škuolarj şî la postăc să bagă în vuorbă şî învacă kum sî propovăstuje tjekstu, kum sî povăstuje or kum sî dăskrije. Vuorba să realizuje prîn vjeźbje dî vorbit ku aźutarja lu plan. Planu lu škuolarj aźută sî progindăskă sucînutu lu vuorbă, ma nu trîbje înpedekac aāja karje puot sî vorbaskă sîngurj ku aluor plan, or fîrdă jeal. Dîn gură să propovăstuje vrun tjekst skurt, aja še a vadzut în teatăr or la film. Să krişeaşće aăsta povăstujit: povăstujitu dî sljikă or pră rîndu dî sljiś (povasta în sljiś), povăstujitu dî petrekuće şî potrivjealje... Să dăskrije dî sezuoanje pră an, dî bujedz şî źuoavinje, dî drugarju or drugarjica a măjbună, dî aj dîn kasă şî aša. Škuolarji să îndîrjaptă sî vorbaskă kum trîbje.

Învacatu dîn kap şî vorbitu lu tjeksturj aljeasă or aluor postăc je îndîrjeptat în parća lu îngazdatu lu vuorbarj şî vuorba kum trîbje. Să vorbăsk dîn kap aljeasă kînciše karje îs învacaće odată ku învacatu lu recitujitu đirjept. Prînga aja, să puot învaca şî dîn kap vorbi tjeksturli skurće postăc dîn povješč or dîn tjeksturj dî dramă (junaku). Cîlju lu asta suoartă dî vorbit je sî să vorbaskă ku întonacîje, da nu numa memorisîtu lu tjekst. Dî aja trîbje luvat sama şî bun aljes aja še kopiji o sî învjeacă sî spună dîn kap, da vrunji dîn kriterijumurj îs vrjedujala lu tjekst şî kum aduše ku anji lu kopij. Źuoakă dî scjenă măjbun je sî să realizuje pră tjeksturj dî literatură karje îs bunje dî improvizacîje la scjenă.

Îngazdatu lu vuorbarj dîspră vuorbitu îndîrjeptat să realizuje askultîndu să ku vuorbje še trîbje la vorbit, învacînd şî askultînd ku vuorbje nuoj, ka şî larźind kuprinsu lu aja še însamnă o vuorbă. Vuorbilji nuoj să învacă dîn vuorbitu îndîrjeptat şî dîn tjekstur dî literatură şî njeliteratură. Škuolarji să îndîrjaptă în parća sî să askulće ku vuorbje dîn aluor vuorbarj karje je aktivirjit şî ku aala še je pasivirjit şî še poaće măjbun spună înfuormacîja karje vrjea, ma şî sî puoată sî fakă ku vuorba măjfrumuos vorbitu.

Kultura lu lĵimbă alu škuolarj să îngaźđeadză şî prîn źuoakă, măjkusama prîn źuoakă dî lĵimbă. Źuoaka să aljeaže pră interesujalu lu škuolarj or în kontjekstu lu sucînatu dî edukacîje. Aja puoaće sî fije źuoakă ku vorbit (vorbitu ku papuša njekuminće, vorbitu ku junaku dîn literatură...), dîpa aja źuoakă dî situacîje, situacîj dîn tuotđiuna (vorbitu în prodavnjică, la stanjica dî autobus, la duoktuor,...). Sî puot alježa şî anagramurj, rebusă, palindromurj, doînpłuće, pruoaşće vuorbje înkruşişăće.

Askultatu arje marje vrjedujală în komunikacîje. Škuolarji să învacă sî askulće suorbituorju ku griže şî kultură. În kontjekstu dî edukacîje škuolarji askultă še ajlalc vorbăsk şî aja prodźik ku reprodukujitu şî parafrazirjitu lu aja še a askultat, ka şî lukrînd pră rugatu şî însturkcîjilji dîn gură a lu aj batrînj şî aluor drugarj. Askultatu ku grižă să trîbje sî ja parće şî în situacîjilji similirjice (źuoaka dî vuorbă şî dî situacîje). Škuolarji askultă šećitu lu oćitul şî spikjer.

Ka šî în razu aldîntînj, žuoaka dî învaljit askultatu ku grižă să lukră în kontjekstu lu edukacîje: askultatu ku grižă ku dačina, sî dzîšem, *Kunoaşce karje vorbjeaşce, askultă kum vorbjeaşce* (în seat, jut), *Aud glasu...*

ELEMENTURLJI DÎ KULTURĂ ŞÎ TRADICÎJE

Tjema dîprăurmă karje să lukră în programu dî edukacîje şî învacat lu *Vuorba şî kultura Vlahă, Elementurlji dî kultură şî tradicîje*, makră dîkă să lukră băškaşît je ljegată ku aljelalce tjemj. Ja pră număru lu şasurj numic dî realizacîje arje măjmarje kuprins, da prîn ja să şkuolarji kunosk ku aluor kultură şî tradicîje kum ra puča sî o pastrjeadză şî înojaskă. Prîn mulce aktivnosturj în la şasur simulirjîce situacîje şkuolarji să kunosk ku aja kum să faşe Paščîlji, Ažunu şî Kraşunu, da şî ku mînjilji să fakă stvarurj ku karje să askultă în ritualje dî dzîlje marj (firbujitu la uoavă dî Pašč, fakutu la maskje dî Sîntuoaderj şî aša).

Şkuolarji să învintă kînd puot sî arîaće aja še a învacat la şas şî în situacîje dî tuoatădzî la aluor kăş. La şas şkuolarji să învintă sî arîaće aja še şciu şî še a învacat la kasă. Aša sî întarjeaşce învacamîntu prîn ljegatu lu aja še şkuolarju aduše ku jeal dîn izvuoară dînafară dî şkuoală ku aja še îj dîa şkuoala, nastavnjiku şî kercîlji dî învacat.

În kultura vlasaskă mult să cjeanuje žuoku şî kîncîku, dîspră še şkuolarji să învintă sî învjeacă pašurlji dî žuok. Prînga aja, şkuolarji să kunosk şî ku puortu vlahilor dîn aluor luok şî okuol. Kunoskutu ku puortu lumnji puoaće sî fije petrjekut ku lukru la fakutu lu puort dîn arcîje şî/or dîn pîndză, ku ažutarja lu nastavnjik şî parinc, da dîpa aja şî înbrakatu la papuşă în aja, sî puoaće crtaji puortu şî aša.

Dîn plastelin or aša şoava şkuolarji puot sî fakă kolaşi (zakuoanjilji) dî pomană şî aša învjeacă karje kum îl kjamă şî dî še je.

Katînd la video or la slijs ku tjema lu boćeadz, or în besîarikă la vrun boćeadz să puoaće învaca aja še trîabje dî boćedzatu. Aša stîa trjaba şî ku nunta vlahilor şî ritualjilji karje mărg ku ja.

Ku dusu în muzej şkuolarji puot sî să kunoaskă ku stvarurlji dîn kultura şî tradicîja Vlahilor. Dîka aja nu să puoaće lukra ku audio şî video materijal lu şkuolarj să puot arata stvarurlji batrînje dîn tradicîja şî kultura Vlahilor.

Ka şî în razu aldîntînj, şî în aduojlja raz măjmunt trîabje sî să kinuje sî să pastrjeadză şî pazaskă identitjetu şî marosîja Vlahilor, ma nu prîn frăzurj ma în praksă, aratînd la vrjedujala lu uoamjenj şî etnicitjeturj, poštujala întră etnij, tolerancîje şî interakcîje.

Kum să realizuje programu

Trîabje în tuotdîuna luvat sama dî a măjmarje dačină alu kurs: sî şkuolarji învjeacă frumuos sî vorbaskă pră vuorba vlasaskă şî şcîje dî aluor kultură şî tradicîje. Trîabje bagat dî sama še şkuolarji şciu întînj, ku še vin dî la aluor kăş şî în rîndu ku aja lukrat ku tuot şkuolarju băškaşît, purtînd dî grižă şî dî tuot kolektjivu.

Atmosfjera la şas trîabje sî fije relaksirjîtă, sî kaće o relacîje dî partnerj întră ocîitul/nastavnjik şî şkuolarj kum sar măjuşuor trjeşa barijera lu psihă la aktivzacîja lu pućearja lu vorbit şî învîacurj. Tuot še să lukră dî ljimbă să demonstrirjeaşce în kontjekst, nu să skuoace dînlăturj. Kînd să vjeažbuje pućearja dî vuorbă dominirjesk dijaluogurlji în măjmulce fuoarmje în interakcîja lu nastavnjik ku şkuolarju şî şkuolarju ku şkuolarj. La vuorbit să kată sî nu fije komplikujit, sî fije njeînsîljit şî sî să spune kum trîabje.

PETRJEKUTU ŞÎ VRJEDUJALA LU EDUKACÎJE ŞÎ ÎNVACAT

Petrjekutu şî vrjedujala lu progrjesu şkuolarilor să lukră dî sî să puoată ažuns la ažunsurj, da înşeapje ku ocjena dîntînj lu nivou la karje je şkuolarju şî în relacîje ku karje să ocjenjeaşce kît progrjes a avut şî še ocjenă o sî ajbje. Fijekarje aktivnuost arje potencijal dî procjenjitu lu aja kît sa mărs nainće şî dî sî să kapiće informacîje napuoj. Tuot şas dî edukacîje şî aktivnuosturlji lu şkuolarj je şansa dî sî să formirjaskă ocjenă, dî sî să registreje kît şkuolarju a mărs nainće şî sîj să spună še trîabje şîmăj sî lukrje.

Formirjitu lu ocjenă je un nou princip în edukacîje karje sucînje procjenujitu lu aja še să şcîje, še să puoaće, cînutu şî rîndu la lukru, ka şî întarjitu lu kompetencîj dî vrjeamje lu eukacîje şî învacat. Măsuratu la formirjitu lu ocjenă sucînje astrîns la fakturj dî aja še şkuolarji a lukrat, a măjdeasă îs aăaşca tjehnjike: realizacîja lu dačinj în praksă, petrekutu şî însamnatu lu aja še şkuolarji lukră dî vrjeamje dî edukacîje, komunikacîja întră nastavnjik şî şkuolarj, registru dî tuot şkuolarju (mapa dî progrjes) şî aša. Rjezultaturlji lu vrjedujală ku formirjitu lu ocjenă la kăpatînju lu ciklusu dî edukacîje trîabje sî fije dat întruuna în ocjenă ku număr.

Lukră lu nastavnjik să sucînje dîn plânjirjit, realizujit, petrjekut şî vrjedujit. Nastavnjiku trîabje în kontinuitjet sî petrjakă şî ocjenjaskă diferjencirjit prînga aja še şkuolarji a fakut, şî procjesu lu edukacîje şî învacat, ka şî pră jeal sîngur şî aluj lukru. Ku tuot še să arată bun şî še ažută, nastavnjiku o sî să ažuće ku aja în aluj praksă dî edukacîje, da tuot še să arată ka njedastul bun ar trăbujî ogođit sî fije măjbun.

MAĐARSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

A tantárgy neve	MAGYAR NYELV - ANYANYELV A NEMZETI KULTÚRA ELEMEIVEL
Cél	<i>A magyar nyelv - anyanyelv</i> polás tanításának célja, hogy a szerb nyelvű tagozatra járó magyar anyanyelvű tanulók elsajátítsák a magyar nyelv alapvető nyelvhasználati szabályait, és megfelelő módon tudják magukat kifejezni szóban, tudatosuljon bennük az anyanyelv fontossága a nemzeti identitás megőrzése szempontjából.
Osztály	Második
Évi óraszám	72 óra

KIMENET A tanév végére a tanuló:	RÉSZTERÜLET/TÉMA	TARTALOM
- Elsajátítja a helyes kiejtést, hangsúlyt, hanglejtést; - pontosan artikulál, beszéde tagolt, érthető és közepes tempójú; - helyesen ejti ki a rövid és a hosszú magán- és mássalhangzókat; - alapszinten képes verbális kommunikációra; - rövid szóbeli üzenetet fogalmaz meg, megfelelő szavakkal; - kívülről/fejből mond rövid népköltészeti alkotást, drámai szöveget, gyermekverset; - képes egyszerű beszédhelyzetek eljátszására; - a felolvasott rövid szöveggel kapcsolatban tud a feltett kérdésekre válaszolni (elmesélni a szöveg tartalmát).	NYELVI KULTÚRA Beszéd	Szókincsfejlesztő és mondatalkotási gyakorlatok. Az életkornak megfelelő rövid mesék, történetek. Irányított és szabadon folytatott beszélgetés (párbeszéd). Nyelvi játékok. Beszélgetések, szituációs játékok. Dráma- és dramatizált szövegek, színpadi improvizációk. Jelenetek előadása és bábozás. Hibás szórendű mondatok javítása. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése. Önellenzés, közös javítás.
- Figyelmesen hallgatja beszédpartnerét, és nem szakítja félbe; - meghallgatja, megéri és értelmezi az üzenetet; - megéri a felolvasott, rövid ismeretterjesztő szöveget; - átéli az irodalmi szöveget a bemutató olvasás során.	Befogadás	Valós vagy szimulált helyzetek. Szóbeli közlés befogadása. Felolvasott szöveg befogadása Utastás, szóbeli üzenet. A másokra figyelmet fejlesztő játékok. Ismeretterjesztő szöveg bemutatása. Irodalmi szöveg bemutatása.
- Felismeri a verset és a mesét; - meghatározza a szöveg témáját; - meghatározza a szöveg számára kevésbé érthető tartalmi elemeit; - meghatározza a szöveg cselekményét, annak idejét és helyét; - felismeri a szereplőket, és meg tudja különböztetni őket a pozitív és negatív tulajdonságaik alapján; - képes rövid szöveget értelmezni; - felismeri a rímet.	IRODALOM	Választható és adaptálható ISKOLAI OLVASMÁNYOK Költészet: Balázs Imre József: <i>A mese/Cseh Katalin: Meghatározás</i> Fecske Csaba: <i>Jó lesznek/A nagymamánál</i> Kovács András Ferenc: <i>Kanásznóta</i> Tolna Éva: <i>Ünnep</i> Tóth Krisztina: <i>Kobra</i> Nemes Nagy Ágnes: <i>Lila fecske</i> József Attila: <i>De szeretnék...</i> Nemes Nagy Ágnes: <i>Mi van a titkos úton?</i> Weöres Sándor: <i>A kutya-tár</i> Tamkó Sirató Károly: <i>Mondjam még?</i> Kányádi Sándor: <i>Három kérdező</i>

		Próza: Janikovszky Éva: <i>Már megint</i> (részletek) May Szilvia: <i>A Fásli Utcai Állatkórház</i> Csukás István: <i>Süsü, a sárkány</i> (részlet) Janikovszky Éva: <i>Már iskolás vagyok</i> Lázár Ervin: <i>A Kék meg a Sárga</i> Népmese: <i>Kutya akart lenni</i> Kolozsvári Grandpierre Emil: <i>A pecsenye</i> Népmese: <i>A róka és a gólya</i> Darvasi László: <i>Pálcika, ha elindul</i> (<i>A nem varázslás</i>) Népköltészeti alkotások: mondóka, közmondás, szólás, találós kérdés, szöveges népi gyermekjáték. Drámai szöveg: Dušan Radović: <i>Nebáncsvirág</i> Tudományos és ismeretterjesztő szövegek A magyar nemzeti kultúra elemeivel kapcsolatos szövegek. Válogatás a gyermekenciklopédiák és a gyermeklapok szövegeiből. Irodalomelméleti fogalmak: - vers; - mese; - a cselekmény; helye és ideje; - a mű szereplője - külső és belső tulajdonságai és cselekedetei.
- Megkülönbözteti és megnevezi a hangot, a szót és a mondatot; - odafigyel a helyes szórendre; - kérdő mondatokat tud szerkeszteni; - a főnevek többes számát helyesen használja; - a helyhatározó ragokat megfelelően használja.	NYELVTAN	Csoportmunka, nyelvi játékok alkalmazása. Hallás után befogadott mesével, történettel kapcsolatban rövid mondat megfogalmazása, szereplők nevének felsorolása. A szerb nyelv hangrendszerétől eltérő magyar hangok ejtésének gyakorlása. Ismert történetekkel kapcsolatban kérdés megfogalmazása. Párbeszéd folytatása játék keretében, illetve ismert szöveggel kapcsolatban.

Kulcsszavak: nyelvi kultúra, irodalom, szövegértés, nyelvismeret, alapvető kommunikációs készség és nyelvhelyesség.

Korreláció: zenekultúra, képzőművészeti kultúra, szerb mint anyanyelv, környezetismeret.

DIDAKTIKAI-MÓDSZERTANI UTASÍTÁS

A *magyar nyelv - anyanyelvápolás* tanításának és tanulásának tantervi alapját a kimenet elemei, a tanulási folyamat, valamint a tanulói eredmények képezik. A kimenet magában foglalja a rendszerbe épített tudás, a készségek, álláspontok és értékek leírását, amelyeket a tanuló gyarapít, fejleszt és elmélyít a tantárgyi részterületek révén.

I. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS TERVEZÉSE

A tanítás és a tanulás tervezése felöleli az éves és az operatív tervek elkészítését, valamint az órára, napra/hétre való előkészületeket. Az éves tervet Gantt-diagram formájában kell elkészíteni, amely összhangban van az iskolanaptárral és az évi óraszámmal, valamint havi felbontásban tartalmazza az óraszámot részterületenként.

A *magyar nyelv - anyanyelvápolás* tanításának és tanulásának programstruktúrája az általános iskola második osztályában a következő három részterületet foglalja magába: nyelvi kultúra, irodalom és nyelv. Az ajánlott óraszám részterületenként: nyelvi kultúra - 30 óra irodalom - 30 óra és nyelvtan - 12. Az ajánlott óraszám tájékoztató jellegű, mivel a tanítási részterületek összefüggnek egymással, és azokat nem lehet egymástól izoláltan tanítani.

Az éves tervvel összhangban ki kell alakítani az iskolai olvasmányok szövegeinek jegyzékét, havonkénti lebontásban. A szövegek ilyen módon történő felosztása, mint eddig is, a szövegek bizonyos kritérium szerinti csoportosításán és összekapcsolásán alapul - az irodalmi mű jellege és szerepe; szövegfajta; a szöveg célja: szövegértés/elmesélés/értelmezés; évszakok; jelentős dátumok és ünnepek; a tanulói közösség; a tartalmak és a kimenetek tantárgyi és tantárgyközi kapcsolata; tantárgyközi kompetenciák stb. Vagyis a szövegek korrelációját azok rokon tematikai-motivációs egységekbe való besorolása teszi lehetővé. A szövegrokonságon alapuló funkcionális összekapcsolás lehetséges példái (semmiképpen sem egyetlen):

- barátság;
- család;
- iskola;
- humor;
- leírás;
- mesevilág stb.

Az *operatív terv* az operacionizált kimeneteket, a definiált tanítási egységeket, a tantárgyközi kapcsolatokat (korrelációt), a megvalósítást, az értékelést, valamint (a tanító által lényegesnek tartott) egyéb elemeket tartalmazza. Az éves és az operatív terveket az iskolanaptárral és az iskolai élettal összhangban kell elkészíteni. Az *óravázlatnak* tartalmaznia kell az óra célját, a kimeneteket, a tanulói és a tanári tevékenységet/aktivitást, a megvalósított kimenet ellenőrzési módját (a visszacsatolást), a kiválasztott tanítási módszereket, eljárásokat és a tanulási stratégiákat.

II. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS MEGVALÓSÍTÁSA

A nyelvi kifejezőkészség közvetlen kapcsolatban áll az egyén megismerő képességének a fejlődésével általában. A nyelvtanulás, a nyelv szerkezetének és szerepének megismerése sokkal eredményesebb, ha a tanító/tanár a nyelvet a kommunikáció szolgálatába állított természetes eszköznek fogja fel, mintha a nyelvi szabályokat elszigetelten, kontextusok nélkül tanítaná. Alapvető feladat az értelmes, kifejező beszédtechnika, a beszédmegértés és a nyelvi kommunikáció alakítása, a tanulók nyelvi tudásának továbbfejlesztése, melynek során lényeges a magyar nemzeti kultúra elemeinek megismerése.

A tanítási részterületek összefüggnek egymással, és nem lehet őket egymástól elkülönítve tanítani.

NYELVI KULTÚRA (SZÓBELI KIFEJEZŐKÉSZSÉG)

Az első osztályban a nyelvi kultúra az alapvető beszédfejlesztést, valamint a beszédhallás fejlesztését foglalta magába, a második osztályban ennek a részterületnek a készségszintűvé mélyítésén van a hangsúly. A nyelvi kultúra részterületének céljai az egyéb részterületekkel összhangban, vagy önálló tanegységek keretében valósulnak meg. A második osztályban figyelmet kell fordítani a szóbeli kifejezőkészség permanens fejlesztésére. Az alapozás lényege, hogy a tanulók viszonylag fejlett beszédalap birtokába jussanak. Ezért beszédüket a szó, a mondat és a szöveg szintjén egyaránt fejlesztjük, és a fejlesztés folyamatában nemcsak a nyelvi kultúra részterületeit használjuk ki, hanem a szövegelemzés és a nyelvhelyesség nyújtotta lehetőségeket is.

A *beszédfejlesztés* alapozását szolgáló (szó-, illetve mondat szintű) tevékenységformák közül kiemelünk néhányat: közös szógyűjtés adott szempontok szerint, szavak csoportosítása, rokon értelmű szavak felismerése adott szóhalmazból, szópárok alkotása, mondatalkotás képek segítségével, megadott szavakkal, kifejezésekkel, hiányos mondatok kiegészítése, kérdések alapján válasz megfogalmazása. A szövegszintű beszédfejlesztés történhet kép/képsor alapján. A szóbeli megnyilvánulás része a versmondás és a drámarészletekben való hangos szereplés is. Fontos szerepet játszanak ebben a párbeszéddel kapcsolatos feladatok (párbeszéd alkotása adott szöveg dramatizálásával, adott téma alapján, megjelölt téma alapján megadott mondatok felhasználásával vagy szereplők megadásával).

A tananyagot témakörök és témák szerint ajánlott feldolgozni. Az első osztályban javasolt témákon kívül még a következő témákat lehet feldolgozni:

NAPSZAKOK: reggel, dél, este, délelőtt, délután, éjjel.

ÉTKEZÉS: Reggeli, ebéd, vacsora, uzsonna (étkezés közben az illedelmes viselkedés szabályai).

Egészséges táplálkozás. Az idő mérése (óra és perc). Tőszámnevek 1-60-ig. Sorszámnevek 1–20-ig.

VÁSÁROLUNK: A piacon. A boltban. A játékboltban.

TERMÉSZET: Az évszakok váltakozása. A hónapok.

A tanulók beszédkultúráját játékos aktivitásokkal is fejleszthetjük: nyelvi játékkal, játékos beszélgetéssel (pl. beszélgetés egy meseszereplővel), szituációs gyakorlatokkal (pl. beszélgetés az üzletben, a piacon, a szünetben, az iskolaudvaron) stb.

A *befogadás* (beszédhallás), a kommunikációs partner meghallgatása a kommunikáció lényeges eleme. A tanulókat arra utasítjuk, hogy az irányított és a szabadon folytatott beszélgetések során, de a valós

szituációkban is, figyelmesen és kulturált módon hallgassák meg társukat. Az oktatási kontextusban (utasítások, szóbeli üzenetek közvetítésekor) a tanulók figyelemmel hallgatják mások beszédét, majd megfelelő módon reagálnak az elhangzott üzenetre, azaz a felnőttektől és a társaktól hallott szóbeli utasítás és kérés alapján cselekszenek. A szimulált helyzetben és a másokra figyelmet fejlesztő játékokban, ismeretterjesztő és irodalmi szöveg bemutatásakor is figyelmesen meghallgatják az elhangzottakat. A valós beszélgetésben, a megfelelő szituációkban mind a tanító, mind a társak beszédét is figyelemmel kell kísérniük.

A nyelv gazdag szókészletéből való tudatos válogatás nem képzelhető el a tanulók szókincsének állandó bővítése nélkül. Ezért figyelgetjük meg az olvasmányok stíluseszközeit, nyelvi fordulatait, tanítjuk meg az új szavakat, kifejezéseket.

IRODALOM

Az irodalomra vonatkozóan az ajánlott szövegeket a tanulók a tanév folyamán fogadják be (a tanító/tanár felolvasása alapján), szem előtt tartva a magyar tagozatos második osztályosok számára készült tankönyvet/tankönyveket is. A tanító/tanár a gyerekek egyéni sajátosságainak és a közösség lehetőségeinek megfelelően tervez, és választja meg a felsorolt iskolai olvasmányok közül a megfelelőket. A tanító az iskolában különböző szövegtípusokkal ismerteti meg a tanulókat, amelyeket meg is értenek, de megértik az enciklopédiák és a gyermeklapok szövegeit is. Észre tudják venni az eseményt, a cselekvésmozzanatokat, az időbeli és térbeli viszonyokat.

A tanterv egyszerű, rövid, néha adaptált szövegeket lát elő, így a tanulók könnyen felfedezhetik a szövegekben az események időrendi sorrendjét, meghatározzák az esemény helyét és idejét. A tanulónak meg kell különböztetnie a verset a mesétől.

Szokratni kell a tanulókat arra, hogy megtalálják a számukra ismeretlen szavakat, megkérdezzék a tanítótól azok jelentését, hogy minél pontosabban megértsék a szöveg értelmét. A tanító kérdéseket tesz fel (ki?, mi?, hol?, mikor?, miért?) a felolvasott szöveg tartalmával kapcsolatosan. A tanulók válaszaikat egyéni képességeiknek megfelelően adják meg: mondatok, összefüggő mondatok vagy rövid szöveg formájában.

A verseket szavalják, a gyermekek számára írt drámaszövegek feldolgozásakor a tanulók számos kreatív tevékenységre motiváltak, amelyek a mű hatására keletkeznek (színpadi előadás, drámajáték, bábjáték, gyermekszínházi előadások, dramatizált részletek megbeszélése).

Első osztálytól a tantervi tartalmak azt sugallják, hogy az irodalomelméleti fogalmakat fokozatosan sajátítsák el. A tanítónak javasoljuk, hogy folyamatosan új szavakkal gyarapítsák a tanulók szókincsét. Az irodalmi fogalmak elsajátítása nem azt jelenti, hogy a gyerekek a definíciókat megtanulják, hanem megértik a fogalmak leíró magyarázatát, az irodalmi szövegben betöltött szerepüket.

A nyelvi kultúra keretében, valamint az irodalmi szövegek feldolgozásánál is, fejleszteni kell a szövegértés képességét. A tanító a tanév folyamán rendszeresen mond el rövid történetet (képpel vagy képsorral szemlélteve), mesét, amelyet a gyerekek hallás alapján befogadnak, beszélgetnek róla. Az aktív hallgatás során a tanulók képesek lesznek az irodalmi, az ismeretterjesztő és más szövegek befogadására.

NYELVTAN

A tanuló a tanító irányításával összehasonlíttja a magyar és a szerb nyelv hangjait. Képek és indukciós szövegek kapcsán mondatokat és kérdéseket fogalmaz meg, majd egyszerű mondatokkal történetet mesél el. Megadott szavakból mondatokat alkot, a szórendre figyel, annak jelentőségét felismeri. Szavakat gyűjt adott témával kapcsolatban. A kérdésekre válaszokat fogalmaz meg.

III. A TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI FOLYAMAT KÖVETÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A tanuló eredményeinek és tudásának értékelése és osztályozása *A tanulóknak az általános iskolai oktatásban és nevelésben való osztályozásáról szóló szabályzattal* összhangban kell, hogy történjen. A tanuló előrehaladásának mértékét, valamint az értékelést a tanuló kezdeti tudásszintjéhez kell viszonyítani. A tanár a tanítási-tanulási folyamat során állandó jelleggel és egyértelműen visszajelez a tanulói tudás minőségére vonatkozóan. A visszajelzésnek útmutatóként kell szolgálnia a további munkához, de ugyanakkor motiválnia is kell vele a tanulót. Minden tanulói tevékenységet értékelni kell, de az értékelés és a visszajelzés mellett fontos feladat, hogy rászoktassuk a tanulókat az önértékelésre.

NEMAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Fach	DEUTSCH MIT EINBEZIEHUNG VON ETHNOKULTURELLEN KOMPONENTEN
Ziele:	Ziele des Faches <i>Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten</i> sind das systematische Beherrschen von Regeln der deutschen Bildungssprache in ihrer mündlichen Ausdrucksweise, die Entwicklung des Bewußtseins über die Rolle der Sprache im Aufbau der nationalen Identität, das Verstehen von ausgewählten

literarischen und anderen Kunstwerken der Deutschen, die in den deutschsprachigen Ländern leben, wie auch der Donauschwaben wegen Achtung der Tradition, der Kultur und der Entwicklung von Interkulturalität als der Lebensweise der modernen Gesellschaft.

Klasse: **Zweite**

Jahresstundenzahl: **72 Stunden**

LERNERGEBNISSE Nach dem bearbeiteten Themenfeld/Thema wird der Schüler fähig sein:	THEMENFELD/THEMA	INHALTE
1. Deutsche Sprache und Literatur		
- seine Bedürfnisse, Gefühle und Gedanken seinen Sprachkenntnissen gemäß auszudrücken und sich dabei an die Verhaltensregeln zu halten; - einige Unterschiede zwischen der deutschen Bildungssprache und dem Donauschwäbischen zu erkennen; - einen Unterschied zwischen Laut und Buchstabe zu machen; - einen Unterschied zwischen gesprochenen und geschriebenen Wörtern und Sätzen zu machen; - den gelesenen Text zu verstehen; - das richtige Wort zu finden und sich der neuen Lexik in der Alltagssprache zu bedienen; - den Fragen des Sprechers zuzuhören und auf sie mit vollem Satz zu antworten; - thematisch die Wörter und Sätze in einen logischen Text zu verbinden; - die Gegenstände aus der nahen Umgebung mündlich zu beschreiben; - Texte nachzuerzählen; - Bildgeschichten zu erzählen. - einen Unterschied zwischen dem Gedicht, Märchen und dramatischen Text zu machen; - die Hauptfiguren zu erkennen und ihre positiven und negativen Eigenschaften zu unterscheiden; - kürzere Texte auswendig zu lernen; - an der szenischen	Sprache und sprachliche Äußerung	Wortschatzerweiterung, lexikalische und syntaktische Übungen. Das Erlernen von neuen Wörtern und ihrer Bedeutung. Satzbau in der mündlichen und schriftlichen Kommunikation. Das deutsche ABCD. Die Rechtsschreibung - Substantive, Satzanfang. Freies und gelenktes Sprechen. Freies und gelenktes Schreiben. Erzählen, Nacherzählen, Beschreibung. Rezitieren. Drama, dramatische Texte, szenische Darstellung. Szenische Darstellung eines Textes (Drama, Puppenspiel); Kindervolksgedichte und Spiele. Sprach- und -Situationsspiele. Reale und Simulationssituationen. Audiovisuelle Texte. Hörverstehensspiele. Abzählreime.
	Literatur - der deutschsprachigen Ländern (BR Deutschland, Österreich, Schweiz) - der Donauschwaben	Gedichte Ingrid Uebe: <i>Der kleine Brüllbär geht zur Schule</i> Anne Steinwart: <i>Herbstanfang</i> Volker Braun: <i>Der Baum</i> Regina Schwarz: <i>Meine Schwester und ich</i> Elisabeth Borchers: <i>November</i> Alfons Schweigert: <i>Neujahr</i> Robert Reinik: <i>Der Schneemann auf der Straße</i> Franz Fühman: <i>In der Kuchenfabrik</i> Regina Schwarz: <i>Vater</i> Abzählreime nach Auswahl. Dusan Radovic: <i>Stockdunkel war es- Kad je bio mrak</i>, Übersetzung Masa Dabic Ljubivoje Rsumovic: <i>Ein Kind- Dete</i>, Übersetzung Cornelia Marx Prosa Hanneliese Schulze: <i>Ein ganz besonderer Ferientag</i> Kristina Koenig, Katarina Wieker: <i>Traumpony</i>

Darstellung eines Textes teil zu nehmen; - der Botschaft zuzuhören, sie zu verstehen und zu paraphrasieren;		Werner Färber, Michael Schober: <i>Polarforscher inNot</i> Rüdiger Bertram: <i>Trixi und die wilden Wikinger</i> Kornelia Scholtes u.a. : <i>Am Kiosk</i> Ursula von Kuester u.a.: <i>DerIgel</i> Eva Simetsberger: <i>Fasching in der Schule</i> Brüder Grimm: <i>Dornröschen</i> Drama Bernhard Linz: <i>Der gestiefelte Kater</i> Auswahl von Texten für lesen und Schreiben: Sandra Duscher u.a. <i>Rechtsschreib - Stars 1</i>, Oldenburg, München, 2016 Annete Webersberger u.a.: <i>Deutsch -Stars 1</i>, Oldenburg, München, 2016

2. Ethnokulturelle Komponenten

- ethnokulturelle Komponenten und Werte zu erkennen; - die Merkmale der Kindertracht von Donauschwaben zu erkennen; - Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen den Kindertrachten der Donauschwaben und der Serben festzustellen; - die traditionelle deutsche Feste zu erkennen (<i>Weihnachten, St. Nikolaus, St. Martin, Ostern</i>) - den <i>Fasching (Fünfte Jahreszeit)</i> zu erkennen; - die Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen <i>Fasching</i> in Serbien und bei den Donauschwaben zu erkennen; - die Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen Bräuchen bei Serben und bei den Donauschwaben festzustellen; - einige Gerichte der donauschwäbischen Küche zu nennen; - einen donauschwäbischen Volkstanz zu spielen; - einen Teil oder die ganze Handlung eines Kinderspiels oder Kinderfilms zu erzählen;	Geschichte, Ethnokultur - Feste - Volkstrachten - Deutsche Küche - Volkstanz - Theater, Film	Feste: <i>St. Martin, St. Nikolaus, Weihnachten, Ostern</i> in deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben. <i>St. Nikolaus, Weihnachten und Ostern</i> bei den Serben. <i>Fasching</i> in deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben. Volkstanz: <i>Hupfpolka</i>. Kindertracht der Donauschwaben. Kindertracht der Serben. Volkspeise der Donauschwaben und der Deutschen: <i>Sauerkraut und Bratwurst, Stollen...</i> Gerichte die man in serbischen Familien kocht und deren Namen deutscher Abstammung sind: <i>Suppe und Rindfleisch, Grünzeug, Milchbrot, Schneenockerln, Gugelhupf</i>. Gerichte, die während des <i>Faschings</i> vorbereitet werden. Kindertheaterspiel, Kinderfilm nach eigener Auswahl. Kulturveranstaltungen und Besuch bei dem Verein der Donauschwaben. Texte nach eigener Auswahl aus der Schülerzeitschrift <i>MiniSpatzenpost</i>.
- einige gemeinsamen Gerichte der donauschwäbischen und der serbischen Küche zu nennen. - Volkslieder und Kinderlieder, die zum Thema Feste, Jahreszeiten und das Alltagsleben haben zu singen - Hörtexte zu illustrieren;	Musik - Singen - Zuhören	Zuhören und Singen 1. Volkslied: <i>Es regnet seinen lauf</i> 2. Volkslied: <i>Grün, grün sind alle meine Kleider</i> 3. Volkslied: <i>Ich gehe mit meiner Laterne</i> 4. Volkslied: <i>Mein Opa hat einen Bauernhof</i> 5. Wilhelm Hey: <i>Alle Jahre wieder</i> 6. Volkslied: <i>Backe, backe Kuchen</i> 7. Stefan Janeschko: <i>Sand, Sand, Sand..</i>

- mit verschiedenen Techniken seine Kreativität auszubauen.		8. Karl Gottlieb Hering: <i>Hopp, hopp.hopp!</i> 9. Volker Rosin: <i>Das Lied über mich</i> 10. Erwin Loskott: <i>Wochentage</i> 11. Volkslied: <i>Alle Masken sindschon da</i> 12. Kati Breuer i Stefan Janeschko: <i>Auf Wiedersehen</i>
	Kunst	Basteln und Bemalen von Nikolausstiefeln. Weihnachtsschmuck. Basteln und Bemalen von Laternen. Basteln und Schreiben von Glückwunschkarten. Basteln von Faschingskostümen und Masken. Bemalen von Osterneiern. Basteln mit Kastanien, Blättern und Plasteline. Malbücher ausmalen. Schriftliche Texte illustrieren.

Schlüsselwörter: Sprache, Sprachäußerung, Literatur, Tradition, Kultur

DIDAKTISCHE UND METHODISCHE UMSETZUNG DES CURRICULUMS

Das Curriculum für das Fach *Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten* besteht aus zwei Fachbereichen: *Deutsche Sprache und Literatur* und *Ethnokultur*. Die Unterrichtsstunden sollten nicht aufgrund der Fachbereichen aufgeteilt werden, aber in jeder Stunde soll der deutschen Kultur und der Kultur der Donauschwaben in Serbien, mit einem Schwerpunkt auf Volkstradition und Bräuche, Aufmerksamkeit geschenkt werden. Beide Bereiche verflechten sich, und keines kann isoliert ohne Zusammenwirken mit anderen Bereichen gelehrt werden. Wir empfehlen jedoch eine grobe Aufteilung: *Deutsche Sprache* - 30 Stunden und *Ethnokultur* - 42 Stunden.

Die deutsche Sprache wird durch die Inhalte Kinderliteratur, Naturkunde, traditionelle Kultur, Musik und Kunst gelehrt. Alle diese Inhalte sollte man gegenseitig verbinden und gleichzeitig einem bestimmten Thema (Jahreszeiten, Traditionen, Gastronomie der Donauschwaben...) den Vorrang geben. Um die vorgeschlagene Inhalte in eine Einheit verknüpfen zu könnten, wird eine Doppelstunde (90 Minuten) empfohlen.

Das Curriculum für das Fach *Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten* baut auf den Lernergebnissen, dem Lernprozess und dem Lernerfolg auf. Die Lernergebnisse schließen die Beschreibung von integriertem Wissen, Fähigkeiten, Einstellungen und Werten, die der Schüler entwickelt, ein.

I. UNTERRICHTSPLANUNG

Das auf Lernergebnisse eingestellte Curriculum gibt den Lehrern mehr Freiheit, mehrere Möglichkeiten bei der Gestaltung des Unterrichts. Die Rolle des Lehrers ist dieses Curriculum an die bestimmte Zielgruppe (Klasse) anzupassen und dabei die Sprachkenntnisse, die Zusammensetzung der Klasse und die Merkmale der Schüler, Lehrwerke und Lehrmaterialien, die technische Ausstattung der Schule, die Ressourcen, Möglichkeiten und Bedürfnisse der lokalen Gemeinschaft, in der sich die Schule befindet, zu beachten. Von den gegebenen Lernergebnissen und Inhalten ausgehend erstellt die Lehrkraft zunächst ihren Jahresplan, aus dem er später seine operative Pläne entwickelt.

Bei der Unterrichtsplanung sollte man darauf achten, dass das Lehrwerk nicht den Inhalt des Faches bestimmt, das es auch ein Lehrmittel ist. Deswegen ist es sehr wichtig die im Lehrwerk gegebenen Inhalte selektiv einzusetzen. Neben dem Lehrwerk, als einer der Wissensquellen, soll die Lehrkraft den Schülern ermöglichen, auch andere Lernquellen zu nutzen wie Film, Musik, Besuch in einer Bibliothek. Es wird empfohlen, den Schülern keine Hausaufgaben aufzugeben, aber man könnte ihnen einige literarische Werke zum fakultativen Lesen empfehlen. Bei der Planung des Lehr- und Lernprozesses sollten das Wissen, die Erfahrung, die intellektuellen Fähigkeiten und die Interessen der Schüler berücksichtigt werden.

Lesen und Schreiben in der zweiten Klasse

Unterrichtsplanung sollte aufgrund einer Binnendifferenzierung beruhen. Die Inhalte und Methoden sollen dem Alter und den Möglichkeiten der Schüler angepasst werden.

In der zweiten Klasse sollte man den Leseübungen und Ausspracheübungen genug Raum geben. Es sollte besonders das Vorlesen geübt werden. Der individuelle Tempo der Schüler soll berücksichtigt werden.

Jeder Schüler liest in seinem eigenen Tempo. Lesetechniken und Leseverstehenübungen sollten auch vertreten werden. Hier eignen sich besonders die Laut,- und Wortspiele, Rätsel, Wortschatzrätsel usw. Die Schüler lernen auf diese Weise neue Situationen kennen, die Motivation steigt und die Lernatmosphäre ist angenehm. Es ist wichtig das Wissen der Schüler, das sie sich in dem Fach Serbische Sprache angeeignet haben, auszunutzen, besonders bei den Bearbeitung des ABCD.

Einige Schreibübungen:

Abschreiben, Ergänzungen, Satzverbindungen, Bildbeschreibungen, Diktate, freies Schreiben.

Es ist wichtig auch auf ein ordentliches Heft zu achten. Die Buchstaben werden in einer oder zwei Reihen geschrieben.

Die Texte sollen dynamisch, interessant, altersgemäß sein. Eine besondere Aufmerksamkeit gilt dem Leseverstehen.

II. DURCHFÜHRUNG DES CURRICULUMS DEUTSCHE SPRACHE UND LITERATUR

Die vorgeschlagenen Inhalte im Bereich der *Literatur* werden durch das ganze Jahr über mit Hilfe von Lehrbüchern, Arbeitsblättern als Grundmaterial für die Arbeit und mit Hilfe von Audio- und Videoaufnahmen bearbeitet, so dass der Lehrer entsprechend den individuellen Eigenschaften der Schülern und den Lernergebnissen entsprechend seinen Lehrplan vorbereitet.

Pflichtlektüre sind hauptsächlich Werke, die zu dem nationalen Korpus gehören, die mit Werken der zeitgenössischen Kinderliteratur angereichert werden. Die Auswahl der Werken basiert hauptsächlich auf dem Prinzip der Altersangemessenheit, so dass am häufigsten Kindergedichte und Kindergeschichten vorkommen.

DEUTSCHE SPRACHE

Im Sprachunterricht wird die mündliche Kommunikation in der deutschen Bildungssprache entwickelt.

Bei den Schülern sollte man die Verwendung von Wörtern und ihre richtige Aussprache in der deutschen Bildungssprache fördern.

Das Zuhören ist eine wichtige Tätigkeit in der Kommunikation. Im Unterricht sollte das sorgfältige Zuhören, das Verstehen des mündlichen Textes und die richtige Reaktion geübt werden. Dies wird durch Hörübungen erreicht. Im Unterrichtskontext hören die Schüler zu, was andere sagen, und das bestätigen sie durch Wiederholung oder durch Paraphrasieren des Audiotextes. Aufmerksames Zuhören wird in simulierten Situationen (Sprach- und Situationsspielen) praktiziert. Spiele für die Entwicklung des aufmerksamen Zuhörens werden im Rahmen des Unterrichts mit einer bestimmten Aufgabe ausgeführt (*Erkenne, wer spricht; Hör, wie ich spreche - leise, langsam, schnell..*) Die Lehrkraft sollte auch auf die richtige Aussprache der Laute achten und die Aussprache der Bildungssprache und der Sprache der Donauschwaben mit den Schülern besprechen.

Die richtige Aussprache kann man einüben auch durch:

Erzählen d.h. Nacherzählen des gehörten Textes

Beschreibung der unmittelbaren Umgebung, Tiere, Früchte, Kleidungsstücke

Reproduktion - Bildbeschreibung oder Bildgeschichten

Simulation realen Situationen -Dialoge (im Laden, beim Arzt, in der Post,

auf dem Markt, im Kino), Gespräch mit der ungehorsamen Puppe oder mit einer literarischen Gestalt

Wortspiele - Buchstabenspiele, Rebusse

DEUTSCHE LITERATUR

Das Curriculum sieht die Bearbeitung von kurzen literarischen Texten vor. Das Curriculum ermöglicht der Lehrkraft ihrer Wahl nach ein Werk mit einem Anderen zu ersetzen oder auszutauschen (30%). Auf diese Weise wird ein flexibler und kreativer Umgang mit literarischem Inhalt angeboten. Die Lehrkraft plant die Umsetzung des Curriculums im Einklang mit den individuellen Eigenschaften der Schüler um die Lernergebnisse zu erreichen. Bei der Bearbeitung eines literarischen Textes ist seine Präsentation wichtig. Die Lehrkraft kann selbst oder mit Hilfe von authentischen Audio- und Videoaufzeichnungen den Text präsentieren.

Weiterhin kann man zur Darstellung des Inhalts Folgendes verwenden:

Pantomime (als eine Art Drama Techniken), sowie auch das komplette physikalische Antwort-Verfahren, es sehr beliebt und effektiv, nicht nur für diese Altersgruppe, sondern auch später. Sie ist besonders für Schüler mit kinästhetischem Lernstil geeignet (das Übersetzen des ausgesprochenen Wortes in Bewegung und umgekehrt). Pantomime eignet sich für die Einführung und Einübung von allen Wortarten.

Dialogmodellen (als Grundlage für "Nachahmen") sind sehr effektiv für die Sprachentwicklung. Wenn die spontane Kommunikation unter den Schülern fehlt, kann die Lehrkraft Puppen verwenden - einfache

Puppen oder Puppen aus Plüsch, aus Socken oder Papier - und so macht sie ein entsprechendes Dialogmodell. Die Lehrkraft kann sich mit der Puppe, die Fragen stellt, an die Schüler wenden. Die Schüler werden schnell und einfach Antworten geben können, aber auch Fragen stellen. Natürlich ist es notwendig, eine geeignete Umgebung zu schaffen, wo die schüchterne Schüler zum Sprechen ermutigt werden können.

Neben der Korrelation zwischen den Texten ist es notwendig, dass der Lehrer eine vertikale Korrelation zustande bringt. Der Lehrer sollte mit dem Inhalt des Faches *Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten* vertraut sein, um das Prinzip der Stufenmäßigkeit zu respektieren.

Die horizontale Korrelation bringt der Lehrer zustande, in Verbindung vor allem mit den Fächern Naturkunde, Kunst, Musik, Religion, als auch mit den Inhalten der Ethnokultur d.h. mit der Kultur der Donauschwaben.

Mögliche Beispiele der Inhaltsverbindung aus dem Bereich Sachkunde, Ethnokultur, Kunst, Musik und Religion:

Thema: Volkstradition und Religion

- Lyrik, Prosa, Lied, was zum Thema eines der religiösen Feiertagen hat.

• Beispiel 1: Poesie: Elisabeth Borchers: *November (Sachkunde) und das Gedicht: Ich gehe mit eminer latterne (Musik, Ethnokultur)* Herstellung und Bemalen von latternen, St. Martinszug (Kunst, Religion).

• Beispiel 2: Prosa: Eva Simetsberger: *Fasching in der Schule* (Religion und Sachkunde); *Fasching* in den deutschsprachigen Ländern, bei den Donauschwaben und in Serbien (Sachkunde, Ethnokultur), Volkslied: *Alle Masken sind schon da*,

Masken, Faschingskostüme basteln, Fasching im Klassenraum/ Schule mit, Faschingsbuffet (Sachkunde, Ethnokultur) organisieren.

SOZIOKULTURELLE KOMPETENZ UND DIE ETHNOKULTURELLEN KOMPONENTEN

In dem Unterricht des faches Deutsch mit ethnokulturellen Komponenten gilt eine besondere Aufmerksamkeit der soziokulturellen Kompetenz, als einem Teil des Weltwissens über die Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den kulturellen und kommunikativen Modellen der Bevölkerungsmehrheit und der Minderheit. Die Schüler sollten allmählich die Kultur der Donauschwaben kennenlernen.

Einen besonderen Aspekt der soziokulturellen Kompetenz ist die interkulturelle Kompetenz, die die Bewusstmachung des Anderen, das Kennen und Verstehen der Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den Welten, der Sprachgemeinschaften innerhalb sich der Schüler bewegt, einschließt. Die interkulturelle Kompetenz beinhaltet auch die Toleranzentwicklung und die positive Einstellung gegenüber den individuellen und kollektiven merkmalen der Sprecher von anderen Sprachen, den Angehörigen der anderen Kulturen, die sich in einem größeren oder geringeren Maß von der eigenen unterscheiden. Also mit allmählichem Einführen von soziokulturellen Inhalten auf dem niedrigsten Sprachniveau (Kennenlernen, Singen von entsprechenden Liedern u.ä.) wird der Entwicklung einer interkulturellen Persönlichkeit beigetragen, durch das Bewusstmachen von Werten verschiedener Kulturen und Entwicklung der Fähigkeit, die erworbenen interkulturellen Erfahrungen in das eigene kulturelle Verhaltens-, und Glaubensmodell zu integrieren.

III. BEGLEITEN UND BEURTEILEN DES LERNPROZESSES UND DES UNTERRICHTS

Das Begleiten und die Beurteilung von Schülerleistungen ist in der Funktion der Erreichung von Lernergebnissen und beginnt mit der Beurteilung des Eingangsniveaus im Verhältnis zu dem was im Lernprozess beurteilt wird. Jede Aktivität ist eine gute Gelegenheit für die Beurteilung von Lernfortschritten und für Rückmeldungen. Jede Unterrichtsstunde und jede Schüleraktivität ist eine Gelegenheit für die formative Beurteilung dh. für das Registrieren von Lernfortschritten und für das Planen von weiteren Aktivitäten.

Die formative Beurteilung ist Bestandteil des modernen Unterrichts und beinhaltet die Beurteilung von Wissen, Fertigkeiten, Einstellungen und Verhalten, wie auch die Entwicklung von entsprechenden Kompetenzen im Lehr- und Lernprozess. Bei der formativen Beurteilung werden Informationen über Lernfortschritte gesammelt und die meisten Techniken, die dabei eingesetzt werden, sind: Durchführung von praktischen Aufgaben, Beobachten und Notieren von Schüleraktivitäten im Unterricht, Lehrer - Schüler Kommunikation, Führung von Schülerregister (Lernfortschritt Map) usw. Die Ergebnisse der formativen Beurteilung sollen am Ende des Unterrichtsmoduls summativ in einer Bewertung - Note zusammengefasst werden.

Die Arbeit jeder Lehrkraft besteht aus Planen, Durchführen, Begleiten und Beurteilen. Es ist wichtig, dass die Lehrkraft andauernd nicht nur die Schülerleistungen und den Unterrichtsprozess begleitet und beurteilt, sondern auch sich selbst und die eigene Tätigkeit. Alles was zu guten Ergebnissen führt, wird die Lehrkraft

weiter in ihrer Unterrichtspraxis einsetzen und alles was nicht genug effektiv und effizient ist, sollte geändert werden.

ROMSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Anav sikavimasko	ROMANI ČHIB E ELEMENTJENCA NACIONALNO KULTURAKE
Reso	Reso sikljovipe <i>rromani čhibjako e elementjenca nacionalno kulturake</i> sito te lenpe džandipe kotar rromani čhib thaj olake karakteristike, lilavnipe thaj kultura Rromengi, sar ini barjaripe džandipasko vaš labaripe čhibjako ano aver-aver sakodivutne komunikaciake situacie, thaj barjaripe godjako kotar poro nacionalno identiteti, vaš te sikljon te dikhlaren alosarde literarno thaj aver artistikane kotora kotar rromani thaj tradicia srbikani thaj aver themengi, vaš lačharipe tradicia thaj kultura rromano themeski thaj barjaripe interkulturalipe.
Klasa	Dujto
Beršesko fondi satjengo	72 satja

REZULTATJA Pedo agorisipe klasako siklovno ka ovola ni situacia te:	UMAL/TEMA	MOTHOVDIPE
- ulavel literarno forme: gili, paramisi, bajka, dramako teksti; - sikavel angluno keripe, vakhti thaj than keripasko ano drabarutno teksti; - sikavel rndo keripasko ano teksti; - sikavel stiho thaj strofa; - dikhlarel stihja save silen rima; - mothavol semnipe godaripaske lava, garavde lava, thaj siklovipe savo dikhlarela ano basne; - drabarela teksti pačavipa intonacia teksteski; - iloa recituelna gili; - khelela dramatikane tekstja; - sikavela poro gndipe kotar teksti; - ulavela avazi thaj lafori thaj pendjarela vokalja thaj konstonantja; - dikhlarela pašipe thaj ulavipe maškar fundone lavja pi rromani thaj phurano indijaki čhib - dela fundone gramatikake kategorije navnutnake thaj verbeske - pačavinela thaj labarinela fundone lekhavipaske regule; - thagarinela fundone tehnik drabaripasko thaj hramosaripasko, ulavela specifikan avazja ani rromani čhib, džanela te labarinol disave grafeme ano hramosaripe; - labarinela aver, aver forme mujeske thaj lehipasko mothovipe: kerela poro mothavipe, mothavipe, deskripcija; - pedo literarno rromani čhib kerela polugi thaj pherdi laforutni thaj phanela pobut laforutne ani jek harno teksti; - lela kotar ano vakheripe thaj pačavipa	LILAVNIPE	ŠKOLAKI LEKTIRA Poezija Rajko Đurić: <i>Sar šaj te vazdas amen</i> Themutni gili: <i>Amari čhib</i> Ljuan Koko: <i>Abecedaki gili</i> Jovan Jovanović Zmaj: <i>Ivend</i> Desanka Maksimović: <i>Ano suno čhavore bajrona</i> Ljuan Koko: <i>Te bajrova</i> Rajko Đurić: <i>Baro, bareder, majbaro</i> Alija Krasnići: <i>E dako kamljipe</i> Ljuan Koko: <i>Amaro Beogradi</i> Rajko Đurić: <i>Gili sovimaski</i> Božidar Timotijević: <i>Grafemeski gili</i> Proza Themutni paramisi: <i>O papo thaj i bindalako</i> Themutni paramisi: <i>Godžaver phuro</i> Themutni paramisi: <i>Paramisi kotar efta ranika</i> Themutni indijaki paramisi: <i>Kobor sito pondž thaj jekh</i> Jakov Tajc: <i>Maša thaj ruv</i> Rajko Đurić: <i>Amen džas e čhibake dromesa</i> Rajko Đurić: <i>Tikno TV dnevniko</i> Dejan Aleksić, roman (kotor): <i>Čudipaske avanture Azbučko angluno ano trianda grafeme</i> Dramake tekstja Aleksandar Popović: <i>Ni kamav sajek te ovav jekto</i> Popularno thaj informativno tekstja Ano Grafemari vaš dujto klasa ano margine dendile lavja pi rromani čhib thaj olengo pašipe e phurano indijake lavjenca thaj sanskriti; Dendile Garavdo lavja thaj godaripaske lavja

šunela aver dženen; - ulavela fundone kotora teksteske (anav, pasusi, anav autoresko, mothovdipe); - iloa drabarinela teksti.		/ <i>Garavdo alav</i>; Ano fundone tekstja kotar grafeme dendile informacie ini kotar xanig Rromengi, zanatja, tradicija thaj olenge gila adekvatno grafemi savo sikljolape; Čhavrikano lil pi rromani thaj srbikani čhib vaš sikljovne kotar 1. dži 4. klasa - <i>Čirikljori</i> (aktuelno informacie, paramisi, gila, garavutno lafja, interesantna geografija, kultura, tradicija...) KHERUTNI LEKTIRA 1. Alija Krasnići: Čhavrikane gila thaj paramisja 2. Trifun Dimić: Kedipe themutne paramisja thaj gila 3. Rajko Ranko Jovanović: Rromane čirikljorra- alosaripe gilengo 4. Zlatomir Jovanović: Jevandjelje vaš čhavorenge pi rromani čhib 5. Alija Krasnići (kedipe themutne paramisjengo): Devla kerma kir Lilavne svatja: - stih, strofa, rima - themutni sovimaski gili; - basna; - bajka; - tema, than thaj vakhti keripasko, rndosiripe keripasko; - angluno thaj epizodno rola (dikhipe, karakteri thaj keripe); - persone ano dramatikano teksti vaš čhavorenge.
	ČHIB Gramatika, lekhipe thaj ortoepija	Avazi, vokali thaj konsonanti. Forma lavjengi: navnutni; verbi; gendo (fundo thaj rndomo). Laforutne (verifikacia thaj nanipe). Baro grafema: hramisaripe anava raštrengo, dizjengo thaj gavengo thaj geografikane anava. Čačikano hramosaripe thaj vakheripe thaj labaripe grafemengo: <i>Kh; Čh;Ph; Th; Rr</i>; Čačikano hramosaripe thaj ulavipe grafemengo sar so siton: <i>Dž thaj Dj; Č thaj Ć; Čh i Čh; H i X; Rr i R; J i Y; N i Nj; L thaj Lj</i> thaj olengo čačikano labaripe. Pučipe adikharipe disave grafemengo ano lilavni (standardno) rromani čhib. Phando thaj ulavdo hramosaripe lavjengo. Interpunkcija: punkto (po agor laforutnako thaj palo rndomo gendo); duj punktja thaj koma ano gendipe.
	ČHIBJAKI KULTURA	Haljovipe drabarutno teksti prekal amboldipe pedo pučipe. Plani vaš mothovdipe harne tekstesko (lirikano, epikano, dramatikano) kedimo kotar generalno pučipe. Plani te mothavipasko pedo fundo direktno dikhlaripe.

		Lekhipaske siklovipe: hramosaripe, diktati thaj korkorutno lekhisaripe. Čhibjake sikljovipe: garavde lavja, rebusja, keripe laforutnako, bufljaripe laforutnako. Leksikano-semantikano keripe: džipheridpe laforutnako, mothovdipe dživutrengo thaj šejengo. Scenako sikavipe dramatikano teksti.

Klidutne svatja: grafeme, lilavnipe, čhib, čhibjake kultura, specifikane avazja

DIREKCIA VAŠ DIDAKTIKANO-METODIKANO KERIPE PROGRAMESKO

Programi sikljovipe Rromana čhibjako e elementjenca nacionalno kulturake fundomo sito pedo rezultatja, jase po procesi sikljovipe thaj sikljovnesko astaripe. Rezultatja sikavela mothovdipe integrišimo džandipasko, poziciako thaj molipasko savo siljovno lačharela, bufljarela thaj horakarela prekal sa trin sikljovimaske umalja.

I. PLANIRIPE SIKLJOVIPASKO

Planiripe sikljovipasko astarela kreiribe beršesko thaj operativno plajna, sar ini barjaripe gatisaripe vaš sati/dive/kurko. *Beršesko plani* kerelape ani forma gantogrami thaj adiharela gendo satjengo pedo umalja rndime pedo maseka, a ano rami e školake kalendarea, planirime fondea satjengo pedo umalja thaj beršesko fondi satjengo.

Programi sikljovipe Rromana čhibjako ani dujto klasa siton trin sikljovipaske umalja: Lilavnipe, Čhib thaj Čhibjake kultura. Dendutne siton akala satja pedo sikljovibaske umalja: Lilavnipe - 26 satja, Čhib - 24 satja thaj Čhibjake kultura 22 satja. Sa umalja khuvana maškar peste thaj nijekh našti te sikljolpe izoluimo thaj koordinacia aver umaljenca.

Uzo beršesko plani, formirinela lista rndome tekstjengo pedo maseka, sar ini kherutni lektira. Distribucia tekstjengi pedo maseka, sar ini dži akana, fundomi sitoj pedo grupišipe thaj phandipe tekstjengo prekal aver-aver kriterijumja - natura thar rola lilavnesko keripe, forma tekstes, reso tekteski, sigipe anglunisaripe sikljovnesko, beršeski sezona, semne datuma thaj festja, specifikanipe sikljovnengo kolektivi, školengo thaj lokalno khupatnengo, sikljovipaski thaj maškarsikljovipasko phandipe mothovdipasko thaj rezultatjengo; tekstja ano paše tematikako-motivjenge paramisja prekal aver-aver kriterijumja. Šajipe misal funkcionalno phandipe tekstjengo pedo pašaripe keripasko šaj te oven akala:

- Rajko Đurić: *Sar šaj te vazdas amen*
- Themutni gili: *Amari čhib*
- Ljuan Koko: *Abecedaki gili*
- Jovan Jovanović Zmaj: *Ivend*
- Desanka Maksimović: *Ano suno čhavore bajrona*
- Ljuan Koko: *Te bajrova*
- Rajko Đurić: *Baro, bareder, majbaro*
- Alija Krasnići: *E dako kamljipe*
- Ljuan Koko: *Amaro Beogradi*
- Rajko Đurić: *Gili sovimaski*
- Božidar Timotijević: *Grafemeski gili*
- Themutni paramisi: *O papo thaj i bindalako*
- Themutni paramisi: *Godžaver phuro*
- Themutni paramisi: *Paramisi kotar efa ranika*
- Themutni indijaki paramisi: *Kobor sito pondž thaj jekh*
- Jakov Tajc: *Maša thaj ruv*
- Rajko Đurić: *Amen džas e čhibake dromesa*
- Rajko Đurić: *Tikno TV dnevniko*
- Dejan Aleksić, roman (kotor): *Čudipaske avanture Azbučko angluno ano trianda grafeme*
- Aleksandar Popović: *Ni kamav sajek te ovav jekto*

Operativno plani sirole rubrika e operacionalizuime rezultatjenca, definišime sikljovibaske jekutne, rubrika vaš planirimo maškar sikljovibasko phandipe thaj rubrika vaš evaluacija kvaliteti planimosko, sar ini aver elementja prekal dikhipa e sikavnesko. Kana kerelape beršesko thaj operativno planja musaj te legarole logari kotar školako kalendari thaj aktivipe save siton ano školako dživdipe. *Gatisaripe vaš sati* talohaljovela definišipe reso satesko, definišipe rezultati kana dikholape pedo reso satesko, planiripe aktivipe

sikljovnego thaj sikavnesko kana dikhelape pedo reso thaj pedo definišime rezultatja, planirime čhane te dikhenpe (verifikuibe) reslime rezultatja, alosaripe sikavnipaske strategije, metode thaj procedure sikljovipaske thaj talosikljovipaske.

II. RESLIPE SIKLJOVIPASKO

LILAVNIPE

Ano sikljovipe lilavnipasko majsemno ko sikljovne te bajakarolpe kamipe prekal drabaripe, te lačharolpe hačaripe vaš šukaripe thaj molipe thaj te bajakarolpe etikako hačaripe.

Školaki lektira ulavdi sito pedo lilavne forme - *poezia, proza, dramatikane tekstja vaš čhavorjenge* thaj baravalimi alosardutne informativno tekstjenca. Obligaciono kotor školako lektirako sito, majbut, kotar keripe save siton fundono nacionalno korpusi, numa si ini kotora kotar lumiako lilavnipe. Alosaripe keripasko adekvatno sito e sikljovnego baripasko.

Kana dikhlarenape tekstja kotar školaki thaj kherutni lektira, ama ini popularno, informativno tekstja kotar nevipaske lila vaš čhavorenge thaj aver, manglape te dikhlarolpe tema, anglune keripe, thantune thaj vakhteske relacie ano drabarutno teksti, sikljovipe kotar odova thaj sa disave mothovdipe kotar dživutre thaj natura, te dikhenpe anglune thaj epizodno role ano lilavnipasko keripe, olenge pozitivno thaj negativno karakterja thaj procedure, olengo emocionalno pozicia thaj te ulavolpe šukaripe kotar bilačipe.

Sikljovno musaj te dikhlarolpe formalno ulavipe maškar poezia, proza thaj dramatikane tekstja thaj olenge fundone karakteristike (po misal nanipe fabula ano lirikako keripe, ritmika stihesko thaj strofako, rima jase keripe ano epikano ja dramatikano kotor), hema na pedo niveli definišibe akale formengo. Sikljovno manglape te ulavel lilavni forma: lirikani gili (sovimaski gili thaj hasaibaski gili - pedo toni gilaibasko) kotar paramisi (basna thaj bajka) thaj dramako teksti, numa bi čivipe definiciako akale lilavno teoritikake forme. Detaljno terminesko astaripe čhivelape ano pobare klase.

Sikljovno musaj te haljovel legardo semnipe garavdo lavesko, ama na anavnelpe stileski procedure savi sitoj ando leste. Sikljovne čhivenape ano dikhlaripe godaripaske lavjengo.

Kana dikhlarenape dramatikane tekstja vaš čhavorenge sikljovne motivišinenape vaš but keripaske aktivipe save ovena sebepi keribasko (scensko iklovipe - keripe dramatikano teksti, dramako kelipe, papušengo khelipe, dramatikane dijalogja, dikhlaripe čhavorengo teataresko sikavipe, lavavdipe thaj komentarišipe dramatikane kotora). Uzo odva sikljovne sikljona ini kotar lačo keripe ano teatari.

Barjaripe lilavneske forme ko sikljovno na talo haljovela te sikljonpe definicije, već anavipe thaj mothovdipasko mothovdipe formengo; te dikhlarolpe rola disave formako ano lilavnoartistikano teksti.

ČHIB

Ano sikljovipe čhibjako, sikljovne sikljona lekhaibasko thaj mujesko standardno rromani čhib. Sikljona sa grafeme, latinica rromana čhibjaki. Dikhlarena ulavdipe thaj specifikanipe disave avazjengo, labaripe disave avazjengo, sar ini pendžaripe e sa aver-averipe ano hramosaripe pi rromani čhib. Programi sito fokusirimo pedo barjaripe rezultatjengo thaj sikljovneske kompetencije vaš labaripe gramatikake regule ano lekhipaski thaj vakheribaski komunikacija.

Gramatika

Ulavipe thaj vakheripe kvašoaspirativno avazi ano svatja sar ini dujgrafeme save siton ano disave svatja. Musaj te zorakarolpe kaj ano vakheripe dikhljargona adžahar avazja thaj sar te dikhljarolpe ulavipe ano vakheripe. Aver situacije lačharenape ano pobare klase. Kotar morfologija bajarenape fundone džanipe kotar navne, verbja, prediktja thaj gendja.

Sintaksako džanipe phanenape pedo već siljime thaj bufljarenape ano ulavdipe laforutjengo pi forma thaj semnipe.

Lekhipe

Lekhipaske regulimate sikljovne lena ano faze, uzo leparibe thaj sikljovipe već odova so sikljolisalo thaj uzo leparipe e neve mothavdipa ini odova prekal drom aver-aver treningo sar ano niveli lavesko adžahar ini po niveli lavorutnako thaj po niveli tekstjengo.

Lekhipaske sikljovipe, leipa ano pherdipe standardizuimi rromani čhib resela sikljovnenge poulavdipe dikhlaren pačiv pedo lekhipaske rodipe thaj pedi olengi rola ano teksti. Sistematikano labaripe adekvatno lekhipasko treningo resela kaj teorikano lekhipasko džandipe ko vakhti nakhela ano praktikano džandipe, sar ini kaj lekhipaske regule sikljovne praktikane thaj biplanirimo labarinena. Lekhimasko treningo sito majšukar čhane kaj o lekhimaske regule sikljona, dikhljarenape sar ini odova so si doš te cidelpe. Ano akava barjaripe musaj te kerenpe čučavne lekhimaske sikljovipe save siton šukar te phagolpe numa jek lekhimaski regula kotar jek lekhimasko umal. Lekhimaske sikljovipe musaj te gatisarenpe thaj uzo odova te pačavinolpe principi kotor po kotor, sistematanipe, jekipe teorija thaj praksa. Kana kerelape phagipe lekhimaske principja šukar sito thaj kerolpe akava treningo: *dikhlarutno hramisaripe, diktati thaj korkorutno hramosaripe*.

ĈHIBJAKI KULTURA (MUJESKO THAJ LEKHIMASKO VAKHERIPE)

Barjaripe thaj anglunisaripe ĉhibjaka kulturako sikljovnenge sito jek kotar majsemne buti kotar sikljovipe rromana ĉhibjako. Olako agorutno reso sito kaj e sikljovne ovena kvalifikuime vaŝ kvalitetno thaj resutno mujeski thaj lekhimaski komunikacia.

Fundone forme mujeske thaj hramibasko sikavibe siton mothavdipe paramisako, mothovdipe thaj deskripcija.

Ĉhibjake kultura sikljovneski laĉharelape ini prekal khelibasko aktivibe, poulavdipe prekal ĉhibjako treningo. Khelipe musaj te alosarolpe prekal interesuibe sikljovnengo ama ini ano konteksti sikljovibasko mothovdipe. Odova ŝaj te ovol vakheribaske khelipe, pomisal vakheribe e literarno persona, palem situaciako khelipe, jase ĉaĉiĉakani situacia, po misal, vakheribe ano duĉani, vakheribe ko doktori. Ŝaj te alosarenpe ini rebusja, garavde lavja, puĉlutne, sigutne, ulavdutne, phandipe lavorutnako, bufljaripe dende lavorutnengo.

Leksikako-semantikako treningo sito vaŝ te barvarolpe alavari sikljovnesko thaj te sikavolpe pedo aver-aver ŝajipe kana alosarenpe lavja thaj idiomja thaj kerelape olengo resutno labaripe. Labaripe leksikako-semantikako treningo ko sikljovno kerelape praksa te gndisaren thaj te roden adekvatno ĉhibjako lav vaŝ odova so mangena te mothaven (phandipa kotar komunikativno situacia) thaj te bajarolpe fondi adĉahar lavjengo ano olengo alavari. Forme akale treningja, adĉahar, manglape te paŝarelpe e interesuiba sikljovnengo thaj e sikljovnipaske mothovdipa.

III. DIKHLJARIPE THAJ DEVIPE MOLIFE SIKLJOVIPASKE

Dikljaripe anglosaripasko thaj notiribe rezultatja sikljovnesko sito formatesko thaj sumatesko thaj realizunelape ano rami e *Regulako lil vaŝ notiribe sikljovnengo ano fundono edukuibe*. Procesi dikljaripe thaj devipe molife jeke sikljovneske musaj te lelpe inicijalno nota kotar niveli ano savo sikljovno arakhelape. Sikavno kotar procesi sikljovipasko ano kontinuiteti thaj ano misalutno ĉhane sikavela sikljovneske pedo kvaliteti oleske reslipasko adĉahar so inardutni informacia ovela adaptirimi, kobor manglape ŝuĉi thaj informativno vaŝ te ovel ola rola inicijativno inardutni informacia. Sakova aktivipe sitoj ŝukar ŝansa vaŝ te notirinelpo anglunisaripe thaj devipe inardutni informacia, a sikljovnenge manglape te delpe kvalifikacia thaj te delpe zorakaripe vaŝ korkore te notirinen poro anglunisaripe ano reslipe rezultatja sikljovipaske, sar ini anglunisaripe aver sikljovnengo.

RUMUNSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Denumirea disciplinei	LIMBA ROMÂNĂ CU ELEMENTE ALE CULTURII NAȚIONALE
Scopul	Scopul predării și învățării limbii române cu elemente ale culturii naționale în învățământul elementar este ca prin însușirea funcțiilor de bază despre sistemul lingvistic, cultură, tradiție, obiceiuri și prin dezvoltarea strategiilor de învățare a limbii române cu elemente ale culturii naționale, elevii să-și dezvolte capacitatea de comunicare elementară orală și scrisă și să aibă o atitudine pozitivă față de propria limbă, dar și față de alte limbi, culturi, obiceiuri și patrimoniul cultural.
Clasa	a doua
Fondul anual de ore	72

FINALITĂȚI După terminarea clasei elevul va fi capabil:	FUNCȚIILE COMUNICATIVE	ACTIVITĂȚI LINGVISTICE (în funcții comunicative)
- să salute și să răspundă la salut, aplicând cele mai simple instrumente de limbă; - să se prezinte pe sine și pe alții; - să înțeleagă în mod clar întrebările simple de natură personală și să răspundă la ele; - să înțeleagă instrucțiunile și sarcinile scurte și simple și să reacționeze la ele;	SALUTAREA	Reacționarea la impulsul oral al conlocutorului (profesorului, vârstnicilor etc.), stabilirea contactului la întâlnire și exprimarea orală a salutului cu prilejul despărțirii.
	PREZENTAREA PE SINE ȘI PE ALȚII, OFERIEA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ	Audierea textelor scurte și simple în care cineva se prezintă pe sine și pe alte persoane prezente sau absente.

- să ofere instrucțiuni și ordine scurte și simple; - să înțeleagă apelul și să reacționeze la acesta; - să adreseze apel privind o activitate comună; - să înțeleagă cereri scurte și simple și să reacționeze la ele; - să adreseze cereri scurte și simple; - să exprime și accepte mulțumiri și scuze în formulări simple; - să înțeleagă formulele simple de felicitare și să răspundă la ele; - să adreseze felicitări simple; - să recunoască și numească ființe, obiecte și locuri din mediul înconjurător; - să înțeleagă descrieri simple ale ființelor, obiectelor și locurilor; - să descrie ființe, obiecte și locuri folosind instrumente lingvistice simple; - să înțeleagă enunțuri cotidiene cu privire la necesități, simțuri, sentimente și să reacționeze la ele; - să exprime necesitățile elementare, simțurile și sentimentele prin instrumente lingvistice scurte și simple; - să înțeleagă informații mai simple despre poziția în spațiu și să reacționeze la ele; - să ceară și să ofere informații scurte despre poziția în spațiu; - să înțeleagă și să exprime în enunțuri scurte timpul și condițiile meteorologice - să înțeleagă enunțuri simple prin care se exprimă apartenența / neapartenența, posedarea / neposedarea și să reacționeze la ele; - să ceară și să ofere enunțuri simple prin care să exprime apartenența / neapartenența, posedarea / neposedarea și să reacționeze la ele; - să înțeleagă enunțuri simple de exprimare a mulțumirii / nemulțumirii și să reacționeze la ele; - să ceară părerea și să exprime mulțumirea / nemulțumirea prin instrumente lingvistice simple; - să înțeleagă enunțuri simple care	DESPRE SINE, OFERIREA ȘI CEREA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE ALȚII ÎNȚELEGEREA ȘI OFERIREA INDICAȚIILOR ȘI ORDINELOR SIMPLE APELUL/ INVITAȚIA ȘI REACȚIONAREA LA APELUL/ INVITAȚIA DE PARTICIPARE LA ACTIVITĂȚILE COMUNE EXPRIMAREA CERERII, MULȚUMIRII ȘI SCUZEI FELICITAREA DESCRIEREA FIINȚELOR, OBIECTELOR, LOCURILOR ȘI FENOMENELOR EXPRIMAREA NECESITĂȚILOR, SIMȚURILOR ȘI SENTIMENTELOR EXPRIMAREA POZIȚIEI ÎN SPAȚIU EXPRIMAREA TIMPULUI	Ascultarea ordinelor și indicațiilor și reacționarea la acestea, oferirea indicațiilor scurte și simple (comunicarea în clasă - indicații și ordine pe care le adresează participanții în procesul de învățământ, indicații privind jocurile etc.) Ascultarea apelurilor /invitațiilor scurte și simple privind activități comune și reacționarea la acestea (invitație la ziua de naștere, joc, prietenie...), adresarea și acceptarea / refuzarea invitației la o activitate comună, prin utilizarea celor mai simple expresii. Ascultarea enunțurilor simple prin care se cere ajutor, serviciu sau informație, răspunsul oral la o cerere, exprimarea și acceptarea cererii, exprimarea mulțumirii și scuzei. Ascultarea expresiilor scurte și simple prin care se adresează felicitări cu ocazia sărbătorilor, zilei de naștere; reacționarea la felicitările primite și adresarea felicitărilor ocazionale. Audierea descrierilor mai simple ale ființelor, obiectelor și locurilor în care se oferă informații despre aspectul fizic, forma, dimensiunile și alte caracteristici simple, descrierea orală, în linii generale, a ființelor, obiectelor și locurilor. Ascultarea enunțurilor legate de necesități, simțuri, sentimente; exprimarea propriilor necesități, simțuri și sentimente și reacționarea (empatică) la sentimentele altora. Audierea textelor scurte prin care se descrie în mod simplu poziția în spațiu; cererea și oferirea de informații despre poziția în spațiu Ascultarea enunțurilor mai simple legate de timp și condițiile meteorologice, cererea și oferirea orală de informații despre timp și condițiile meteorologice într-un context comunicativ mai restrâns.

se referă la exprimarea capacității; - să ceară informații despre capacitatea altora și să exprime ce el/ea sau altcineva nu poate / poate ști / nu ști să facă; - să înțeleagă și să exprime enunțuri simple care se referă la numere și cantitate;	EXPRIMAREA APARTENENȚEI / NEAPARTENENȚEI ȘI POSEDĂRII / NEPOSEDĂRII	Audierea textelor cu enunțuri simple prin care se exprimă apartenența / neapartenența și posedarea / neposedarea și reacționarea la acestea; exprimarea orală apartenenței / neapartenenței și posedării / neposedării.
- să înțeleagă texte simple care se referă la descrierea ființelor, plantelor, animalelor, obiectelor, locului, fenomenului, acțiunii, stării sau întâmplării; - să descrie și să compare ființele, obiectele, locurile, fenomenele, acțiunile, stările și evenimentele folosind mijloace de limbă mai simple;	EXPRIMAREA MULȚUMIRII / NEMULȚUMIRII	Audierea textelor mai scurte cu enunțuri prin care se exprimă mulțumirea / nemulțumirea și reacționarea la acestea; exprimarea orală a acordului / dezacordului, mulțumirii / nemulțumirii.
- să înțeleagă sugestii, sfaturi și invitații la activități comune și să răspundă la acestea cu explicații corespunzătoare; - să adreseze sugestii, sfaturi și invitații la activități comune folosind modele de comunicare adecvate situației;	EXPRIMAREA CAPABILITĂȚII	Ascultarea enunțurilor mai simple în care sunt exprimate capacitățile, formularea întrebărilor cu privire la capacități și răspunsul oral la ele.
- să ceară și să ofere informații suplimentare cu privire la propuneri, sfaturi și invitații la activități comune; - să înțeleagă cererile obișnuite și să reacționeze la ele; - să adreseze cereri obișnuite; - să felicite, să mulțumească și să-și ceară scuze folosind mijloace de limbă mai simple; - să înțeleagă și să urmeze instrucții mai simple cu privire la situații obișnuite din viața cotidiană; - să ofere instrucții mai simple cu privire la situații obișnuite din viața de zi cu zi; - să înțeleagă texte mai simple în care se descriu acțiuni și situații din prezent; - să înțeleagă texte mai simple în care se descriu capacități și abilități; - să facă schimb de informații simple și /sau o serie de informații care se referă la acțiunea din prezent; - să descrie acțiuni, capacități și abilități folosind un șir de enunțuri; - să înțeleagă texte mai simple în care sunt descrise experiențe, evenimente și abilități din trecut; - să facă schimb de informații individuale și / sau să ofere o serie	EXPRIMAREA CANTITĂȚII ȘI A NUMERELOR	Ascultarea enunțurilor mai simple în care este exprimată cantitatea, formularea întrebărilor cu privire la cantitate și răspunde oral la ele.

de informații despre experiențe, evenimente și abilități în trecut;

- să descrie într-un șir de enunțuri scurte experiențe și evenimente din trecut;
- să descrie un eveniment istoric, o personalitate istorică etc.
- să înțeleagă enunțuri mai simple care se referă la hotărâri, promisiuni, planuri, intenții și prevederi și să reacționeze la ele;
- să facă schimb de enunțuri mai simple cu privire la hotărâri, promisiuni, planuri, intenții și prevederi;
- să comunice aceea ce el / ea sau altcineva planifică, intenționează, prevede;
- să înțeleagă enunțurile obișnuite cu privire la dorințe, interes, necesități, simțuri și sentimente și să reacționeze la ele;
- să exprime dorințe, interes, necesitate, simțuri și sentimente prin mijloace de limbă mai simple;
- să înțeleagă întrebări mai simple care se referă la orientare/ poziția obiectelor și ființelor în spațiu și direcția de mișcare și să răspundă la ele;
- să ceară și să înțeleagă informații și orientarea/ poziția obiectelor și ființelor în spațiu și direcția de mișcare;
- să descrie direcția de mișcare și relațiile în spațiu printr-un șir de enunțuri mai simple;
- să înțeleagă interziceri mai simple, reguli de comportament, obligațiile proprii și a altora și să reacționeze la ele;
- să facă schimb de informații mai simple care se referă la interzicerile și regulile de comportament la școală și în locurile publice, precum și de informații privind obligațiile proprii și ale altora;
- să comunice regulile de comportament, interdicțiile și lista de obligații proprii și ale altora folosind mijloacele de limbă adecvate;
- să înțeleagă expresii mai simple care se referă la posesiune și apartenență;
- să formuleze expresii mai simple care se referă la posesiune și apartenență;
- să întrebe și să spună ce are /

nu are cineva și cui aparține ceva; - să înțeleagă enunțuri mai scurte care se referă la exprimarea mulțumirii și nemulțumirii și să reacționeze la ele; - să exprime mulțumirea și nemulțumirea și să dea explicații scurte; - să înțeleagă enunțuri mai simple prin care se cere părerea și să reacționeze la ele; - să exprime părerea, acordul/dezacordul și să dea explicații scurte.		

DOMENIILE TEMATICE ÎN ÎNSUȘIREA LIMBII ROMÂNE CU ELEMENTE ALE CULTURII NAȚIONALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ELEMENTAR

Notă: Domeniile tematice se întrepătrund și sunt aceleași în toate cele patru clase ale primului ciclu al instrucției și educației elementare - în fiecare clasă în anul școlar următor se repetă, iar apoi se lărgesc fondul de cunoștințe de limbă, obișnuințe și abilități, precum și contextele extralingvistice legate de o temă concretă. Profesorii abordează temele în conformitate cu interesele elevilor, necesitățile lor și metodele moderne care se aplică în procesul de însușire a limbii române cu elemente de cultură națională, cunoștințele anterioare de limba română, astfel că fiecare temă reprezintă o anumită complexitate situațională.

- 1) Identitatea personală
- 2) Familia și mediul social înconjurător (prieteni, vecini, profesori etc.)
- 3) Caracteristicile geografice
- 4) România - țara de baștină; Serbia - patria mea
- 5) Locuirea - forme, obiceiuri
- 6) Lumea vie - natura, animalele de companie, protecția mediului de viață
- 7) Experiența în timp și situarea în timp (trecut - prezent - viitor)
- 8) Școala și viața școlară
- 9) Tinerii - viața copiilor și a tineretului
- 10) Sănătatea și igiena
- 11) Emoțiile (dragostea față de familie, colegi, prieteni)
- 12) Mijloacele de transport
- 13) Condițiile meteorologice
- 14) Arta pentru copii (în special literatura modernă pentru copii, cântece tradiționale ocazionale și cântece moderne-contemporane)
- 15) Obiceiurile și tradiția, folclorul, aniversările (zilele de naștere, sărbătorile)
- 16) Timpul liber - distracția, divertismentul, hobby-urile
- 17) Alimentația și obiceiurile gastronomice
- 18) Călătoriile
- 19) Moda și îmbrăcămintea
- 20) Sportul
- 21) Comunicarea verbală și non-verbală, regulile de comportament și bunele maniere.

CONȚINUTURILE DE LIMBĂ LIMBA ROMÂNĂ CU ELEMENTE ALE CULTURII NAȚIONALE

Nr. curent al func. com.	Conținuturile de limbă
SALUTAREA	<i>Salut ! Ce mai faci? Bună ziua, vă simțiți bine? Bine, mulțumesc! Ce mai faceți? Bună seara! Noapte bună! Bună ziua, Domnule. La revedere, Doamnă. Pe mâine. Cu bine.</i> Întrebări prin intonare. Propoziția exclamativă.

	Conținuturi (inter)culturale: Salutul formal și neformal, regulile de politețe.
PREZENTAREA PE SINE ȘI PE ALȚII, OFERIEA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE SINE, OFERIREA ȘI CEREA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE ALȚII	Conținuturi <i>Mă numesc Maria. Cum te numești? Eu am șapte ani. Tu câți ani ai? Eu trăiesc la Vârșeș. Cine este acela? Este colegul meu/sora mea/tatăl meu. Pe el îl cheamă (el se numește) Petru. Cartea este a ta? Ghiozdanul este al ei. Acesta este profesorul meu. El se numește Andrei. Cine este în poză? Este fratele meu. El are 13 ani. Ce au Elena și Mia? Ele au un papagal.</i> Pronumele personal ca și subiect. Adjectivul și pronumele posesiv: (<i>al meu/a mea, al tău&a ta</i>). Cuvinte interogative (<i>cum, cine, ce</i>). Numerele cardinale de la 1 - 20. Prezentul verbului <i>a avea</i> și <i>a fi</i>. Conținuturi (inter)culturale: Recunoașterea celor mai simple asemănări și diferențe în formulele de prezentare și cunoaștere în limba română și sârbă. Numele persoanei /prenumele.
ÎNȚELEGEREA ȘI OFERIREA INDICAȚIILOR ȘI ORDINELOR SIMPLE	<i>Cine este absent? Cine nu este aici? Este clar? Eu nu înțeleg. Ascultați ! Răspundeți ! Priviți ! Căutați ! Găsiți !Desenați ! Colorați! Deschideți/închideți/luați cărțile voastre. Spălați-vă pe mâine. Foarte bine ! Este perfect ! Ați terminat? Eu am terminat. Cine știe? Eu știu. Liniște, vă rog ! Ridicați-vă ! Așezați-vă ! Vino la tablă! Dă-mi te rog caietul tău. Atenție ! Dă-mi caietul tău!</i> Imperativul verbelor frecvente. Conținuturi (inter)culturale: Respectarea normelor elementare de politețe, poezii pentru copii cu conținut adecvat.
APELUL/ INVITAȚIA ȘI REACȚIONAREA LA APELUL/ INVITAȚIA DE PARTICIPARE LA ACTIVITĂȚILE COMUNE	<i>Vreți să ne jucăm în curte? De acord. Vino la mine. Vrei să te joci cu mine? Da, super ! Scuză, nu pot. Eu te invit la ziua mea. Mulțumesc.</i> Imperativul verbelor frecvente. Întrebare prin intonare. Negația <i>nu</i>. Conținuturi (inter)culturale: Acceptarea și refuzarea adecvată a invitației, aniversarea zilei de naștere, jocuri, distracții și divertisment.
EXPRIMAREA CERERII, MULȚUMIRII ȘI SCUZEI	<i>Doamnă /Domnule, pot să ies? Da, du-te ! Îmi dai numărul tău? Poftește. Mulțumesc ! Te rog. Pot să intru? Intrați ! Aș vrea să citesc. Puteți să repetați, vă rog? Scuză, nu poți.</i> Exprimarea adresării politicoase prin condițional (<i>aș dori/ aș vrea/ poți/puteți</i>). Conținuturi (inter)culturale: Regulile comunicării politicoase.
FELICITAREA	<i>La mulți ani! La mulți ani fericiți! Anul Nou fericit! Sărbători fericite! Crăciun fericit! Bravo, foarte bine! Îți/ vă mulțumesc! Felicitări!</i> Adjectivele (<i>fericit,fericită/fericiți, fericite</i>). Propozițiile exclamative. Prepoziții (<i>la</i>). Conținuturi (inter)culturale: Cele mai semnificative sărbători și modul de aniversare/ sărbătorire și adresarea ocazională a felicitărilor; poezii pentru copii și jocuri ocazionale.

DESCRIEREA FIINȚELOR, OBIECTELOR, LOCURILOR ȘI FENOMENELOR	<i>Papagalul meu se numește Pepe. El este roșu și galben. Păpușa mea se numește Lili. Ea este mică. Ea are ochii negri. Câțelul este mic și negru. Școala mea este mare. Clasa mea este frumoasă. De ce culoare este? Este o minge roșie și două mingi galbene.</i> Adjectivele posesive (<i>meu/ mea, tău /ta</i>). Adjective calificative Pluralul substantivelor și adjectivelor. Conținuturi (inter)culturale: Poezii și povestiri pentru copii cu conținut adecvat. Animalele de companie, jucăriile.
EXPRIMAREA NECESITĂȚILOR, SIMȚURILOR ȘI SENTIMENTELOR	<i>Aș vrea suc de portocale te / vă rog. Sunt flămând/ setos. Îmi este cald/ frig. Brrrrr !!! Vrei un cornuleț? Nu, mulțumesc, nu sunt flămând. Eu sunt mulțumit (fericit). El este bolnav. Mă doare capul/ burta. Poftă bună!</i> Politețea exprimată prin condițional (<i>aș vrea /aș dori...</i>) Negația (<i>nu/ n-</i>). Prezentul verbului <i>a vrea</i>. Conținuturi (inter)culturale: Regulile de comunicare politicoasă.
EXPRIMAREA POZIȚIEI ÎN SPAȚIU	<i>Această casă este mare. Pe stradă este un câine. Există patru scaune. Sub masă sunt trei cărți. Unde este creionul tău? Eu sunt la școală. Ei vin de la magazin.</i> Prepozițiile (<i>în, sub, pe, la</i>). Cuvinte interogative (<i>unde</i>) Conținuturi (inter)culturale: Cultura locuirii: sat, oraș.
EXPRIMAREA TIMPULUI	<i>Cum este timpul? Este frumos. Ninge. Plouă. Ce zi este azi? Este vineri.</i> Zilele din săptămână Verbele impersonale. Conținuturi (inter)culturale: Săptămâna de lucru și sfârșitul săptămânii.
EXPRIMAREA APARTENENȚEI / NEAPARTENENȚEI ȘI POSEDĂRII / NEPOSEDĂRII	<i>Este stiloul meu. Acesta nu este ghiozdanul meu. Aceasta este păpușa ta? A cui este cartea aceasta? Eu am doi frați. Eu nu am soră. Cine are o gumă?</i> Pronumele și adjectivele demonstrative (<i>acesta, aceasta, aceștia, acestea</i>). Pronumele și adjectivele posesive (<i>al meu/ a mea, al tău/ a ta</i>). Negația (<i>nu</i>). Conținuturi (inter)culturale: Familia, prietenii, animalele de companie, jucăriile.
EXPRIMAREA MULȚUMIRII / NEMULȚUMIRII	<i>De acord. Eu nu sunt de acord. Tu practici sportul? Da/nu practic înotul. Sunt / nu sunt mulțumit cu rezultatul. Îmi place ciocolata/sportul-muzica. Ce îți place să faci? Îmi place să desenez/ să cânt. Ție îți place înghețata? Nu, nu-mi place înghețata. Nu sunt de acord.</i> Substantivele. Prezentul verbelor frecvente. Construcții cu conjunctivul (<i>îmi place să...</i>). Negația (<i>nu</i>). Conținuturi (inter)culturale: Mâncarea și băutura.
EXPRIMAREA CAPABILITĂȚII	<i>Eu știu să desenez. Tu știi să joci tenis? - Da/Nu. Tu știi să citești românește? - Da, știu puțin. Eu știu limba sârbă.</i>

	Verbul <i>a ști</i> și exprimarea capacității. Conținuturi (inter)culturale: Activități școlare, animale de companie și lumea naturii.
EXPRIMAREA CANTITĂȚII ȘI A NUMERELOR	<i>Câte cărți sunt pe bancă? - Pe bancă sunt patru cărți. În această poză sunt 15 persoane...</i> Numerele cardinale până la 20. Conținuturi (inter)culturale: Împrejurimea școlii.

Noțiunile cheie ale conținutului: acces comunicativ, utilizarea funcțională a limbii, interculturalitate.

INSTRUCȚIUNI PENTRU REALIZAREA METODICO-DIDACTICĂ A PROGRAMEI

Programa școlară la Limba română cu elemente ale culturii naționale, pentru primul ciclu de școală elementară este axată pe dezvoltarea de cunoștințe funcționale și bazată pe finalitățile privind comunicarea, respectiv pe activitățile pe care elevii le realizează cu succes folosind limba română. Activitățile lingvistice de audiere, citire, vorbire și scriere în programa de predare și învățare sunt considerate părți integrante și inseparabile în comunicarea autentică a fiecărui individ dintr-o comunitate lingvistică. Pornind de la finalități, adică de la aceea ce elevul este capabil să realizeze în diferite tipuri și forme de comunicare (orală, scrisă, într-o oarecare măsură și cea non-verbală), poziția centrală formală și structurală a programei predării și învățării o dețin *funcțiile comunicative*. Pe baza funcțiilor comunicative sunt definite *activitățile de limbă* prin care se pot realiza aceste funcții și care prevăd o îmbunătățire treptată a capacității de înțelegere a vorbirii și a textului scris (din clasa a treia), a exprimării orale și scrise interactive. Datorită concepției continue și ciclice a programei școlare, funcțiile comunicative se transmit, însușesc și exersează pe tot parcursul ciclului de învățământ, prin extinderea treptată a gradului de complexitate. Finalitățile, funcțiile comunicative și activitățile lingvistice sunt definite ca și categorii lingvistice generale. În scopul operaționalizării finalităților, funcțiilor și activităților, sunt oferite exemple de realizare. Acestea ilustrează unele dintre cele mai frecvente și, raportat la vârsta elevilor, cele mai potrivite posibilități de realizare verbală a funcțiilor comunicative.

Programa axată pe finalitățile indică ceea ce un elev este capabil să înțeleagă și să reproducă în procesul de comunicare. Prezentarea tabelară îl îndrumă treptat pe profesor de la finalități și funcțiile comunicative ca domenii, până la activitățile care asigură elevilor capacitatea de a comunica și utiliza limba în viața lor de zi cu zi, în împrejurări particulare, publice sau educaționale. Aplicarea acestei modalități de abordare în predarea limbii se bazează pe eforturile de implementare și **aplicare** consecventă a următoarelor **aliniate**:

- limba țintă este folosită într-o sală de clasă în contexte de interes pentru elevi, bine concepute, într-o atmosferă de comuniune și cooperare reciprocă;
- discursul profesorului este adaptat vârstei și cunoștințelor elevilor;
- profesorul trebuie să fie sigur că elevii au înțeles sensul mesajului, inclusiv elementele sale culturologice și educaționale, precum și elementele socializării;
- este importantă semnificația mesajului lingvistic;
- cunoștințele elevilor se evaluează prin criterii de exactitate relative clar definite și din acest motiv modelul nu este întotdeauna vorbitorul original;
- pentru îmbunătățirea calității și volumului materialului lingvistic, predarea se bazează pe interacțiunea socială; lucrul în sala de clasă și în afara acesteia se desfășoară prin rezolvarea problemelor în grup sau individual, precum și prin rezolvarea unor sarcini mai mult sau mai puțin complexe în condiții reale și virtuale, cu un context, procedură și obiectiv clar definite;
- toate conținuturile din gramatică sunt introduse inductiv prin diverse exemple contextualizate, în conformitate cu nivelul de cunoștințe a elevilor și fără explicații gramaticale detaliate, cu excepția cazului în care elevii insistă asupra lor, iar cunoștințele lor sunt evaluate și notate pe baza utilizării lor în contexte comunicative adecvate.
- abordarea comunicativ-interactivă în predarea limbii include, de asemenea, următoarele:
- însușirea conținutului lingvistic prin participarea concretă și gândită la actul social;
- conceperea programei de predare ca pe un ansamblu de sarcini și activități dinamice, pregătite în comun și adaptate vârstei elevilor;
- profesorul trebuie să permită accesul la ideile noi și acceptarea lor, precum și crearea de noi idei;
- elevii sunt considerați participanți responsabili, creativi și activi la actul social;
- materialele didactice reprezintă una din sursele de activitate și trebuie îmbogățite cu materiale suplimentare autentice;
- sala de clasă este un spațiu care poate fi adaptat zilnic la necesitățile de predare;

- lucrul la un proiect este considerat o sarcină prin care se stabilește corelația cu alte discipline și încurajează dezvoltarea abilităților cognitive ale elevilor (observarea, analiza, deducția etc.).

- pentru introducerea unui nou material lexical vor fi utilizate structurile gramaticale cunoscute și invers, iar în mod aparte la elevii de vârstă mai mică ar trebui să se folosească cuvinte internaționale și cuvinte pe care le cunosc, precum și vizualizarea ca mijloc de identificare a semnificației cuvântului.

Tehnici / activități

În timpul orei se recomandă alterarea dinamică a tehnicilor / activităților care nu trebuie să dureze mai mult de 15 minute.

Ascultarea și răspunsul la instrucțiunile profesorilor în limba română sau înregistrările audio (*ascultă, scrie* - din clasa a treia, *unește, determină, găsește* și activitățile legate de activitatea în clasă: *desenează, decupează, colorează, deschide / închide caietul* etc.)

Munca în perechi, grupuri mici și mari (mini-dialoguri, joc pe roluri, simulări etc.)

Activități manuale (realizarea panourilor, prezentărilor, ziarelor, posterelor etc.)

Exerciții de ascultare/audiere (după instrucțiunile profesorului sau înregistrărilor audio să unească noțiunile, să adăuge părți ale imaginii, să completeze informații, să selecteze enunțuri exacte și inexacte, să determine cronologia etc.)

Jocuri potrivite vârstei și cerințelor didactice (de încălzire, dezvoltare a atenției și concentrării, întărire a motivației, introducere a unui nou material lingvistic sau consolidare a materiei).

Clasificarea și compararea (după cantitate, formă, culoare, anotimpuri, îmi place / nu-mi place, comparații...).

Rezolvarea "problemelor actuale" în clasă, dezbateri și mini-proiecte.

"Transpunerea" enunțului în gest și a gestului în enunț.

Crearea în comun a materialelor ilustrate și scrise (din clasa a doua) (planificarea diferitelor activități, raport / jurnal de călătorie, afiș publicitar, program de serbare sau altă manifestare).

STRATEGIILE PENTRU AVANSAREA ȘI EXERSAREA ABILITĂȚILOR LINGVISTICE ÎN CLASELE I ȘI A II-A ALE ȘCOLII ELEMENTARE

Avantajele predării limbii române în clasele I și a II-a ale școlii elementare sunt legate de specificul însușirii limbii la o vârstă fragedă. Caracteristica de bază a învățării timpurii nu este învățarea analitică, ci însușirea limbii într-un mod asemănător cu cel în care se însușește o limbă - copilul folosește limba română exclusiv în comunicare și în situații apropiate de interesele sale. Începutul timpurii al învățării unei alte limbi deschide calea pentru atingerea unor niveluri mai ridicate de competență lingvistică și dezvoltare a multilingvismului, relevante pentru școlarizarea ulterioară și viața profesională.

Având în vedere că finalitățile **se operaționalizată** prin activități lingvistice în situații de comunicare, este important ca aceasta să se exerseze permanent și simultan. Doar în acest fel, elevii pot dobândi competențe lingvistice care sunt în concordanță cu scopurile date.

Deoarece programa de învățare a limbii române cu elemente ale culturii naționale în clasa întâi și în clasa a doua de școală elementară nu prevede citirea și scrierea, dar nici explicarea mai detaliată a regulilor gramaticale, această perioadă este importantă pentru încurajarea și formarea deprinderilor la elevi ca în situațiile de zi cu zi, în clasă și în afara clasei să utilizeze în mod spontan cuvintele și expresiile învățate în situațiile concrete de comunicare orală (de ex. salutare profesorului în limba română în clasă, dar și în afara acesteia). O astfel de stabilire spontană a contactelor îi ajută pe elevi să se elibereze de blocajul în vorbire, care ar putea apărea în afara condițiilor simulate în clasă, atunci când se întâlnesc cu persoane din alt areal lingvistic. Acest fapt va crea numeroase posibilități ca elevii să experimenteze utilizarea limbii și să se elibereze de teama greșelilor în comunicare. De aceea este necesar să se insiste asupra unui astfel de model de comunicare de la început, pentru că în cazul în care elevii se obișnuiesc cu un alt model, ca de ex. utilizarea exclusivă a limbii sârbe la stabilirea contactelor și a comunicării cu un profesor sau un coleg, va fi mult mai greu să se schimbe mai târziu. Toate instrucțiunile scurte și simple date la ore, care se repetă frecvent, ar trebui să fie în limba română și să fie în mod obligatoriu însoțite de gesturi adecvate (dacă, de exemplu, profesorul spune *ascultă*, este de dorit ca pe lângă pronunțarea acestui enunț, să pună mâna în dosul urechii). Unele instrucțiuni pot fi inițial expuse de profesor în limbile română și sârbă, cu tendința de a elimina treptat limba sârbă, verificând dacă elevii cunosc semnificația în limba română. Pentru asemenea forme de învățare este necesar să se utilizeze obiecte și ființe din mediul înconjurător, imagini din materialele didactice, cărți, postere etc. Pentru conținuturile care nu reprezintă "limba clasei" și nu se repetă la fiecare oră, se recomandă, de asemenea, activități de reproducere orală și de producție controlată. În acest fel, elevilor li se oferă posibilitatea de a repeta conținuturile de mai multe ori pentru memorarea mai ușoară și mai rapidă și obținerea încrederii că pot utiliza limba în mod independent. În acest sens, sunt preferabile exerciții de producție orală cu mici variații ale modelelor în care se schimbă și

se combină diverse conținuturi lexicale și gramaticale, ridicând treptat nivelul lor de complexitate. Trebuie de asemenea sprijinită interacțiunea cu alți elevi, care poate fi realizată ca o formă ușoară de mediere, prin intermediul unor instrucțiuni în limba sârbă (de ex. întrebați colegul sau colega cum îl/o cheamă și câți ani are, ce îi place / nu-i place să mănânce etc, răspundeți la întrebările colegului / colegei) sau prin introducerea mișcărilor ca mijloc de comunicare non-verbală.

Este necesar ca elevii să însușească funcțiile comunicative expuse în Programă pentru un anumit nivel de învățare, cu menționarea că **unele conținuturi lingvistice sunt date cao recomandare** și pot fi înlocuite cu un conținut similar sau extinse, în conformitate cu materialele didactice disponibile, dar și cu necesitățile și interesele elevilor.

Este important să ținem cont de faptul că, în pofida entuziasmului inițial cu care elevii intră în procesul de învățare a limbii române cu elemente ale culturii naționale în școala elementară, pentru ei acesta este încă una din disciplinele școlare. De aceea, la acest nivel nu se poate aștepta ca ei să dezvolte în mod spontan interesul și entuziasmul pentru învățarea limbii române. În planificarea activităților este necesar să se țină cont de vârsta elevilor și de caracteristicile individuale ale lor, precum și de cunoștințele de limbă anterioare. Unii elevi sunt introverți, unii extroverți, învață cu viteze diferite și în moduri diferite - cu toate simțurile, au necesități și interese diferite, au cunoștințe prealabile. Majoritatea elevilor la această vârstă au probleme cu atenția, concentrarea și memorarea în cele 45 de minute. De aceea se recomandă ca ora să înceapă cu un scurt joc de inițiere care ar avea un efect pozitiv asupra capacității de atenție, concentrare și de memorare, dar ar duce și la succesiunea activităților în ordine logică, care trebuie să dureze de la 5 până la 15 minute.

PREZENTAREA ȘI EXERSAREA CONȚINUTURILOR

Având în vedere diferitele stiluri de învățare, diversitatea activităților este un cuvânt cheie pentru prezentarea unui material lexical nou. Este important să respectăm cunoștințele prealabile ale elevilor, deoarece acestea pot constitui o bază bună pentru lucru și înțelegerea mai ușoară a temei.

Mijloace vizuale de predare (cărți, postere, filme de scurt metraj animate, obiecte reale din mediul înconjurător, așa cum s-a menționat deja în indicațiile generale) sunt ideale pentru însușirea și exersarea vocabularului. Când se prezintă elevilor o anumită noțiune - când o văd, este important să audă de câteva ori cum se pronunță cuvântul și doar după aceea să îl pronunțe. Repetarea în cor este utilă pentru ca elevul să simtă siguranță, deoarece nu este expus în public, iar teama de a fi ridicolizat (adesea prezentă la această vârstă) este redusă la minim.

Pantomima (ca un gen de tehnică teatrală), precum și metoda de răspuns fizic complet, sunt foarte populare și eficiente, nu numai la această vârstă, ci și mai târziu. Se potrivește în special elevilor cu stilul chinestezic de învățare (transpunerea cuvintelor pronunțate în mișcare și invers). Aceste tehnici sunt potrivite pentru însușirea și exersarea tuturor părților de vorbire: substantive - părți ale corpului, animale, jucării...; verbe - *a se ridica, a sta jos, a ridica, a da jos un obiect...*; adjective calificative prin care se descriu stări și sentimente - *fericit, trist, flămând, însetoșat...*

Contextul corespunzător (povestiri în imagini, poezii, jocuri etc.) este o condiție esențială pentru însușirea cu succes a vocabularului, dar și a limbii în general, și a familiarizării cu obiceiurile românești. Însușirea lexicului va fi cu atât mai eficientă dacă este realizată într-un context situațional clar. De exemplu, dacă se însușesc cuvinte care se referă la lumea animalelor, s-ar putea să se organizeze o vizită reală, simulată sau virtuală la grădina zoologică. Trebuie să se țină cont de faptul că elevii, în timpul unei ore, pot însuși 5-7 cuvinte noi.

Modelele de dialog (ca bază pentru "imitare") sunt foarte eficiente pentru dezvoltarea vorbirii. În absența comunicării spontane a elevilor, profesorul poate să folosească păpuși - simple de pluș, confecționate din ciorapi sau hârtie - și în acest mod să facă un model adecvat de dialog. Profesorul poate să se adreseze elevilor prin intermediul păpușii care pune întrebări. Elevii vor putea să răspundă repede și cu ușurință la întrebări, dar și să pună întrebări. Bineînțeles, este necesar să se asigure un context adecvat care să permită elevilor timizi să se încurajeze să vorbească.

Activitățile de proiect măresc motivația deoarece oferă elevilor posibilitatea de a lucra responsabil în perechi sau în grup pentru a realiza o sarcină într-un mod propriu, în acord cu ceilalți, prin aceasta dezvoltând și consolidând anumite competențe sociale. Proiectul este potrivit pentru lucrul în secțiile de clasă cu componență mixtă, dă o amprentă personală, stimulează cooperativitatea în muncă și se încheie cu un fel de prezentare a rezultatelor și a procesului de lucru.

Activitățile dramatice permit elevilor să folosească limba într-un context adecvat și astfel să "reînvie" folosirea acestuia. Potențialul lor se reflectă, printre altele, în faptul că:

- elevii nu numai că învață limba română într-un mod distractiv, ci prin interacțiunea și rolurile diferite pe care le iau, concep lucruri din diferite unghiuri (ceea ce contribuie la dezvoltarea gândirii critice și divergente);

- elevii colaborează și însușesc limba printr-o interacțiune semnificativă în limba țintă și dezvoltă toate abilitățile necesare - cognitive, comunicative și sociale;
- toți pot să participe - fiecare își are un rol pe care îl pot "duce la bun sfârșit" și de aceea este potrivit pentru munca în secțiile de clasă cu componență mixtă;
- sunt potrivite pentru toate modalitățile de învățare - pe cele video le văd, pe cele auditive le aud, pe cele kinestezice le exprimă prin mișcare;
- avansează motivația și încrederea în sine;
- sunt orientate spre elev - profesorul are un rol mai puțin dominant;
- dezvoltă imaginația și creativitatea.

Se sugerează ca activitățile dramatice și muzicale, cum ar fi cântecul, jocul pe roluri, mini scenetele, spectacole de păpuși mini, improvizarile și poveștile din viața reală să fie cât mai mult utilizate în clasă, nu numai la această vârstă, ci și mai târziu.

Citirea și scrierea sunt activități opționale în clasa a doua. Având în vedere că alfabetul latin este introdus în predarea limbii sârbe în semestrul al doilea al clasei a doua, scrierea inițială și citirea poate fi oferită ca o opțiune numai pentru elevii care doresc și știu, la nivel elementar (citirea cuvintelor și a propozițiilor simple, completarea cuvintelor cu litere și altele, fără scrierea independentă și dictarea). Această activitate nu se notează și are un rol secundar la oră.

Competența socio-culturală ca un ansamblu de cunoștințe despre lume în general, despre asemănările și diferențele dintre modelele culturale și comunicative în comunitatea în care trăiește elevul și în limba română care se învață, trebuie introduse de la începutul învățării limbii române cu elemente ale culturii naționale la cei mai mici elevi, pentru că aceste cunoștințe sunt necesare pentru comunicarea competentă și cu succes în activitățile concrete de comunicare în limba țintă.

Un aspect aparte al competenței socio-culturale îl constituie *competența interculturală*, care subînțelege dezvoltarea conștiinței despre alții și cei care sunt alfel, cunoașterea și înțelegerea asemănărilor și diferențelor dintre lumi, respectiv dintre comunități lingvistice cu care elevul ajunge în contact. Competența interculturală se referă și la dezvoltarea toleranței și atitudinii pozitive față de caracteristicile individuale și colective ale vorbitorilor de alte limbi, ale oamenilor care aparțin altor culturi, care sunt într-o măsură mai mare sau mai mică diferite de ale elevului însuși. Deci, introducerea treptată a conținuturilor socio-culturale la cel mai scăzut nivel (salutul, interpretarea cântecelor ocazionale de sărbătoare și altele) contribuie la dezvoltarea personalității interculturale, prin creșterea conștientizării cu privire la valoarea diferitelor culturi și la dezvoltarea capacității de integrare a experienței interculturale în propriul model cultural de comportament și convingeri.

Conținuturile gramaticale nu se abordează explicit la această vârstă. **Fenomenele gramaticale trebuie privite din punct de vedere funcțional** (prin aplicarea elementelor gramaticale necesare pentru realizarea cu succes a funcției comunicative). În procesul de predare a limbii române trebuie să se urmărească însușirea gramaticii prin activități lingvistice de audiere și vorbire, în conformitate cu scopurile clar definite, cu finalitățile și standardele de predare a limbii.

Scopul principal al predării limbii române cu elementele culturii naționale este dezvoltarea competenței comunicative la un anumit nivel al limbii, în conformitate cu statutul limbii și anul de învățare.

RUSINSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Назва предмету	РУСКИ ЈАЗИК З ЕЛЕМЕНТАМИ НАЦИОНАЛНЕЈ КУЛТУРИ
Циль	Циль настави и ученя <i>рускогo јазика з елементами националнеј култури</i> то попсцигнуц таки ступень розвою комуникативних схопносцох школяра же би вон самостойно применъовал схопносци висловйованя у стандардних и фахових комуникативних ситуацијох (у складзе зоз тематичнм минимумом и у писаней форми), пестовал национални и културни идентитет, етнічне самопочитиване и упознаване школярох зоз елементами традиції, култури и обичайох Руснацох.
Класа	Друга
Рочни фонд годзинох	72 годзини

ИСХОДИ По законченой класи теми(обласци) школяр годзен:	ОБЛАСЦ / ТЕМА	ЗМИСТИ
- познац букви руского языка - писац по руски з руску кирилку - читац руски тексти прилагодзени його возросту - преписавац слова по складох - пополнювац крижальки, ребуси - розкладац слова на склади - кладац слова зоз задатих складох - писац вельку букву на початку виреченя и при власних менохи презвискох - писац знаки интерпункції; точки, запяты, викричнїк и знак питанямаи - приповедац о власних дожицох - приповедац о патрених филмох и театралних представох - правилно хасновац потвердзуюци и одрекаюци слова - павилно одвитовац з полним виреченьом - хасновац розлични форми приповеданя - хасновац диялог як форму розгварки - драматизовац кратши басни и анегдоти - розликовац род и число ествох и зявеньох - правилно хасновац бешеду у терашнїм, прешлим и будуцим чаше - чишлїц основни и шорни числа - розликовац характеристики руского народного облечива - розликовац руски народни традицийни обичаї (Крачун и Велька ноц) - познац руски традицийни єдла хтори ше рихта на окремини швета - шпивац крачунски писнї и рецитовац коляди - правилно вигваряц гласи руского языка - мац правилну интонацию у бешеди - правилно поставяц питаня зоз интонацию опитного виреченя - одвитовац з полним виреченьом потвердзуюцо и одрекаюцо	ЛИТЕРАТУРА КУЛТУРА ВИСЛОВИОВАНЯ ОРТОЕПИЯ И ПРАВОПИС	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезия 1. Михал Ковач <i>Качур рибар</i> 2. Йован Й. Змай <i>Качур и жаби</i> 3. Гавриїл Надь <i>Брамушка и пчолка</i> 4. Мелания Павлович. <i>Мотильчок</i> 5. Михал Симунович <i>Давно то було</i> Проза <i>Яков Кишюгас "Черешньов квиток "</i> 1. Чудо 2. Скрита цеплота 3. Ластовки 4. Качур 5. На долїни 6. Говлї и жаби 7. Мац 8. Цаганє шерпенки 9. Тайна 10. На пошти Мали писани букви <i>п, т</i> 11. Вельки писани букви <i>Д; Б Й</i> 12. Геленка и гуски букви <i>Г, Г'</i> 13. Мещок буква <i>Щ, щ</i> 14. Як ше дзеци бавя буква <i>Я, я</i> 15. Компютер буква <i>Ю, ю</i> 16. Єдна Єленка буква <i>Є, є</i> 17. Їжова фамелия буква <i>Ї, ї</i> 18. Надьово хлопи буква <i>Ь</i> (межки знак) <i>ТЬ; ДЬ; ЛЬ; НЬ</i> 19. Цуцарово дзвони букви <i>Д+З Д+Ж</i> 20. Драмски тексти зоз ЗАГРАДКИ по вибору 21. Присловки, загадки по вибору Мацерински язык и язики гругих народох Упознац писмо руского языка рушаюци од подобносцох гу розликом у одношеню на сербску кирилку Розвиванє чувства и потреби за упонаваньом руского языка Упознаванє руского народного облечива и култури Руснацох вообще Правилне вичварянє руских гласох Правилна интонация опитних и викричних виреченьох Правилне хаснованє знакох интерпункції; точка, запята, знак питаня, викричнїк Правилне писанє велькей букви на початку виреченя як и при писаню менох и презвискох Приповеданє о власних дожицох зоз пременку роду и дієсловних часох Основни и шорни числа Диялог - правилне поставянє питаньох без опитних словох, те. зоз интонацию Драматизация текста - виразне читанє по улогах Аудиовизуелни записи

- правильно вигваряц гласи ДЙ и ТЙ хтори подобни зоз сербскимма Ъ И Ъ	Присловки, язиколомки и загадки Бешедни и язиково бависка

Ключни понятия: кнїжовносьц, язык и язична култура.

УПУТСТВО ЗА ВИТВОРЙОВАНЄ ПРОГРАМИ

Наставна програма *руского языка зоз елементами националней култури* состої ше зоз трох предметних обласцох: литературы, языка и култури висловйованя. Розподзельованє наставних годзинох би не требало буц зробене на основи предметних обласцох, а на каждой годзини треба окрему увагу пошвениц култури висловйованя школярох и култури Руснацог у Сербїї зоз акцентом на народну традицию и обичаї. Шицки три обласци медзисобно попреплетани и ані єдну не мож виучовац изоловано и бею учасци других обласцох.

Наставна програма *руского языка зоз елементами националней култури* фундаментуйе ше на исходах, односно на процесу ученя и школярских посцигнуцох. Исходи представляю опис интегрованих знаньох, схопносцох, становискох и вредносцох хтори школяр формує и преглїбює през три предметни обласци того предмета.

ПЛАНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Улога наставнїка контекстуализовац тоту програму спрам потребох конкретного оддзелєня беруци до уваги шлїдуюце: уровень знаня руского языка, состав оддзелєня и характеристики школярох; учебнїк и други наставни материял хтори буду хасновац; технїчни условия, наставни средства и медїї зоз хторима школа розполага. Од насетавнїка ше обчекує же би за каждую наставну єдинку, у фази планованя и писаня пририхтованьох за годину, дефиновал диференцийовани обчєковани резултати на трох уровньох: гевти хтори би шицки школяре требали досцигнуц, гевти хтори би векшина школярох требала досцигнуц и гевти хтори би лєм даєдни школяре требали досцигнуц. На тот способ посцигує ше индиректна вяза зоз стандардами на трох уровньох посцигнуцох школяра,

ВИТВОРЙОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

ЛИТЕРАТУРА

Основу програми литературы творя тексти зоз лектири. Лектира подзелєна по литературних родох - *лирика, епика, драма* и збогацєна є з вибором неуметнїцких, науковопопуларних и информативних текстох. Обовязна часц лектири состої ше, углавним, зоз дїлох хтори спадаю до основного национального корпусу. Выбор дїлох ше у найвекшей мири фундаментує на принципе прилагодзеносци гў возрасту.

Читанє - кратших руских наодних приповедкох, текстох зоз уметнїцкей творчосци, писньох, баснох, сказкох. Вежбанє чечного читаня зоз розуменьом хторе ше приплїжує гў прирпдней бешеди. При обробку писньох треба вежбац красне читанє и рецитованє. Од школярох того возрасту обчекує ше же би знали одредзиц цек подїюх, главни и побочни подоби, час и место збуваня подїї, поуки у баснох поровнац зоз подїями зоз живота. Замерковйованє елементох фантастичного у сказкох и пренешеного значєня у баснох.

Препоручує ше же би ше школяром презентовали популярни дзєцински и народни дзєцински писнї, же би ше провадзел дзєцински часопис (писанє кратших литературних роботох за дзєцински часопис), заєднїцке патренє, анализа и бешєда о найменей єдней театралней представи за дзєци по руски.

Язык и ортоепия - у настави языка школяре ше оспособюю за правилну усну и писану комуникацию на руским литературним языке. Нужне же би наставнїк мал на розуме пресудну улогу прилагодзєних и систематичних вежбох, односно же наставна материя не усвоєна докше добре не увежба. То значи же вежбанє муши буц состояйна часц обробку наставней маятериї, применьованя, обновйованя и утвердзованя знаня.

Правописни правила ше усвоюю з помоцу систематичного вежбаня (правописни диктати, виправяне гришкох у датим тексту, тести зоз питаннями з правопису итд.) У рамикy правописних вежбох требало би з часу на час укључиц ипитаня зоз хторима ше проверює графия (правилне писанє буквoх).

Ортоепия - наставнїк стално треба же би указовал на важносц правилней бешеди хтора ше пестує зоз запровадзованьом одредзєних ортоепских вежбох. Ортоепски вежби не треба запровадзовац як окремени наставни єдинки, алє у рамикy одвитующих темoх зозї граматики: интонация виречєня може ше з єдного боку повязац зоз културу висловйованя, вежбаня рецитованя писньох и под. Прейг хаснованя аудио знїмкох школярох треба учиц же би репродуковали и усвойовали правилне вигваряне, мелодию и дикцию.

Даєдни ортоепски вежби можу ше витворйовац и з одвитујуцима темами з литератури:напр. Артикуляцію мож вежбац з вигваряньом языколамкох, теди кед ше вони обрабяю як чо пейц виреченя.

Опис - пейзажу, нукашнього и вонкашнього простору, людзох, животиных, природних зявеньох.

Диялог' - директна и индиректна бешеда. Школяре треба же би знали самостойно составиц найменей пейц виреченя хтори маю смисла о слики лебо увежбаней теми, и же би водзели диялог'. Почитоване интерпункції (точка, запята, знак питаня,викричнік) асц народней творчосци; акцент слова, темпо, ритм,интонация виреченя и павзи можу ше вежбац з гласним читаньом вишивка зоз текста (по вибору наставніка лебо школяра) итд. Рецитоване напамят научених вишивкох у стиху и прози (з помоцу аудитивних наставних средствох) треба тиж же би ше реализовало як ортоепска вежба.

КУЛТУРА ВИСЛОВЙОВАНЯ

Култура висловйованя - преприповедовйоване: од школяра ше обчекуе же би знал составиц групу словох на одредзену тему, а тиж и зложиц виреченя зоз датиг словох. Школяре треба же би знали висловиц свою думку и особне становиско о пречитаним тексту (цо ше ми попачело и чом), нацесц наслов текста, автора, главну подобу и його прикмети. Треба же би знали подзековац и замодліц за помоц. Самостойно треба же би припиведали (даскельо виреченя) о свойому братови чи шестри, товаришови, школскому пайташови, о живоце у школи, о своем дожицу, даякей події у хторей особне участвовали. Максимально три до пейц виреченя.

Опис - пейзажу, нукашнього и вонкашнього простору, людзох, животиных, природних зявеньох.

Диялог' - директна и индиректна бешеда.Школяре треба же би знали самостойно составиц найменей пейц виреченя хтори маю смисла о слики лебо увежбаней теми, и же би водзели диялог'. Почитоване интерпункції (точка, запята, знак питаня,викричнік)

Драматизация - читане по улогох и замена улогох.

Рпзгварка - збогацоване словніка зоз каждодньового живота у узвичаєней конверзації. Вежби зоз пременуку и дополньованьом виреченьох.

Читане - читане гласно и у себе, правилна дикция и интонация виреченьох. Мелодия виреченя.

Преписоване - кратших виреченьох и текстох, записоване характеристичних словох и виразох, преписоване зоз задатком (замена роду, числа, часу, складах...). Писане винчованки и поволанки.

ВИТВОРЙОВАНЕ ПРОГРАМИ И ВРЕДНОВАНЕ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

На каждой години наставнік треба же би виберал диференційни поступок, бо школяре розличного возросту и маю розличне язичне предзнане. Граматику треба викладац у имплицитней форми, место виправяня гришкох гаснуе ше формоване правилней бешедней варианти. На години треба створиц приємну атмосферу, хтора оможлівюе партнерске одношене медзи наставніком и школяром и помага же би ше звладала психична бариера при активизації схопносцох висловйованя. Кажде язичне средство ше демонструе у одредзеним контексту, не изоловано. Под час увежбованя бешедних схопносцох треба же би доминофвали розлични форми диялог'ох у интеракції наставнік - школяр и школяр - наставнік. При висловйованю ше гледа едноставносц, природносц, схопносц и язична правилносц.

Робота каждого наставніка состої ше од планованя, реализації и провадзенья и вреднованя. Важне же би наставнік континуовано диференційно провадзел и вредновал, попри посцигнуцох школяра, и процес настави и ученья, як и себе и свою власну роботу. Шицко цо ше укаже як добре и хасновите наставнік вихаснуе и познейше у своей наставней пракси, а шицко цо ше укаже як недосц ефикасне и ефективне требало би унапредзиц.

SLOVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK AKO JAZYK S PRVKAMI NÁRODNEJ KULTÚRY
Ciel'	Ciel' učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry je dosiahnuť taký stupeň rozvoja komunikačných zručností u žiaka, aby vedel samostatne uplatniť osvojené rečové zručnosti v štandardných i odborných komunikatívnych situáciách (a v súlade s tematickým minimom aj v písanej podobe), pestovať národnú a kultúrnu identitu, etnickú sebaúctu a zoznamovať ich s prvkami tradície, kultúry, zvykov a obyčajov slovenského národa s osobitným dôrazom na slovenskú komunitu v Srbsku.
Ročník	druhý

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/TÉMA	OBSAHY
- rozlišovať vypovedanú hlásku a napísané písmeno; vypovedané a napísané slová a vety; - ovládať základnú techniku čítania a písania; - čítať s porozumením; - aktívne počúvať a pochopiť obsah literárno-umeleckého textu, ktorý sa mu číta; - rozlišovať báseň, bájku, rozprávku a dramatický text; - vnímať osoby a ich kladné a záporné vlastnosti; - poznať hádanku; - rozlišovať hlásku/písmeno, slovo a vetu; - správne povedať krátku a úplnú jednoduchú vetu; - správne používať veľké písmeno; - utvoriť ústny odkaz so zodpovedajúcimi slovami; - prerozprávať niečo; rozprávať podľa obrázka/obrázkov a o zážitkoch; - ústne opísať veci z priameho okolia; - vyberať a používať zodpovedajúce slová pri rozprávaní; správnym spôsobom využívať nové slová a správne vyslovovať špecifické hlásky pre slovenský jazyk v každodennej konverzácii; - spamäti predniesť kratšie literárne útvary; - účinkovať v scénickom prednese textu; - zúčastniť sa v kultúrno-umeleckých podujatiach (aj ako divák, aj ako účastník) - vedieť sa poďakovať, požiadať o pomoc, počúvať hovoriaceho; - chápať pojem národnostná príslušnosť a vnímať príslušníkov iných národov; - chápať vzťah k materinskému jazyku a k jazyku iných národov; - poznať zhodu jazykových javov medzi slovenčinou a srbčinou; - predniesť ľudové koledy a višne vzťahujúce sa na - sviatky alebo ročné obdobia;	ZAČIATOČNÉ ČÍTANIE A PÍSANIE LITERATÚRA	Hlásky a písmeno; tlačené a písané písmená. Slová a vety ako hovorené a písané celky. Jazykové hry. Analyticko-syntetické cvičenia; lexikálne a syntaktické cvičenia; motorické cvičenia. Písanie (odpisovanie, samostatné písanie) Čítanie (splývavé/globálne čítanie, čítanie nahlas a potichu); otázky, ktorými sa overuje, ako žiaci pochopili prečítaný text. Výslovnosť hlások, s ktorými žiaci majú ťažkosti (napr. <i>dz, dž, h, ch, l</i>). ŠKOLSKÁ LEKTÚRA Poézia Slovenská ľudová pieseň: <i>Pokapala na salaši slanina; Kohútik jarabý; Anička maličká;..</i> Vyčítanky: <i>Du, du, du; Jeden, dva, tri, štyri, päť,..</i> Hádanky a riekanky: <i>Keď slnce zasvieti,..</i> Juraj Tušiak: <i>V apríli/ Zajkove nové nohavičky</i> Pavel Mučaji: <i>1. septembra</i> Miroslav Demák: <i>Je to</i> Elena Čepčková: <i>Žart, Prvé obrázky</i> Krista Bendová: <i>Ako Jožko Pletko pozašival všetko</i> Ján Navrátil: <i>Recept na maškrtnicku abecedu</i> Štefan Moravčík: <i>Veľká noc - veľký deň</i> Pavol Štefánik: <i>Snehulienka</i> Daniela Reichstädterová: <i>Jesenný šarkan</i> Ljubivoje Ršumović: <i>Uch, ale je škola skvelá</i> Milan Lechan: <i>Ja</i> Próza Tomáš Čelovský: <i>Miško je už veľký</i> Hana Zelinová: <i>Neviete, kedy budeme veľkí?/ Čo je rodina</i> Ján Navrátil: <i>Mamine ruky</i> Mária Haštová: <i>Motýľ</i> Krista Bendová: <i>Snehový Hektor</i> Ľudová rozprávka: <i>Kocúr v čižmách, O rybárovi a zlatej rybke, Ako šlo vajce na vandrovku...</i> Ezopská bájka: <i>Korytnačka a zajac</i>

- zapojiť sa do vekuprimeraných detských ľudových hier a tancov; - poznať charakteristiky slovenského ľudového odevu (so zameraním na svoju dedinu a dedinu svojho pôvodu) - zaznamenávať sviatky (v porovnaní so srbskými) - poznať tradičné slovenské zvyky a obyčaje (Vianoce - koledovanie, Mikuláš a Lúcia, Veľká noc - oblievačka,) a k tomu priliehavé tradičné jedlá		Ľudové pranostiky, porekadlá a príslovia. Dramatické texty Detské ľudové hry: <i>Tak, tak, tak seju mak,...</i> František Hrubín: <i>Červená čiapka</i> DOMÁCA LEKTÚRA Mária Rázusová Martáková: <i>Zatúlané húsa</i> Vekuprimerané žartíky. Bábkové divadlo pre deti. Populárne a informatívne texty: Výber z ilustrovaných encyklopédií a časopisov pre deti. Literárne pojmy: • báseň; bájka; rozprávka; hádanka. • udalosť; miesto a čas konania deja; literárna postava - zovňajšok, • detský dramatický text; detské hry; žartovný text;
JAZYKOVÁ KULTÚRA	Ústne vyjadrovanie	Tradičná slovenská ľudová kultúra. Riadený a voľný rozhovor. Osobnosť žiaka, rodina a dom, povinnosti v rodine, priatelia a spolužiaci, predstaviť svoje obľúbené zvieratko; svoju školu, školské potreby.. Formy spoločenského styku: čo kedy hovoríme, pozdravy a frázy Sviatky a rodinné oslavy. Rozprávanie, rozprávania s obmenou a podľa obrázkov (ľudový odev, tradičné jedlá). Prednes krátkeho vekuprimeraného literárneho textu. Dramatické, zdramatizované texty, scénická úprava. Scénický prednes textu (dramatizácia kratších rozprávok, bajok alebo zážitkov žiakov), detské ľudové hry. Obohacovanie slovnej zásoby. Hovorové, situačné a jazykové hry. Rozhovor o počutých audio zápisoch.
	Počúvanie	Skutočné a napodobnené situácie. Audiovizuálne zápisy. Hry na rozvíjanie pozorného počúvania.
	Čítanie Písanie	Literárne texty - prednes učiteľa a audio a video zápis. Neliterárne texty: text v tabuľke, rozvrh hodín, vstupenka a iné. Informatívne texty: pravidlá správania v škole, o živote z nášho okolia, z encyklopédií pre deti. Písanie písmen charakteristických pre slovenskú abecedu vo frekventných slovách a frázach. Odpisovanie s úlohou. Vypíňanie krížoviek, hrebeňoviek, tajničiek, ...

			Písanie veľkého začiatočného písmena na začiatku vety a pri písaní vlastných mien. Bodka na konci vety.

Kľúčové slová: začiatočné čítanie a písanie, jazyková kultúra, ústne vyjadrovanie, literatúra

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry obsahuje vzdelávacie oblasti: začiatočné čítanie a písanie, literatúru a jazykovú kultúru. Rozdelenie hodín sa neodporúča podľa vzdelávacích oblastí, ba naopak, na každej hodine by sa mala venovať náležitá pozornosť ovládaniu čítania a písania, kultúre vyjadrovania žiakov, národnej tradícii, zvykom, obyčajom a kultúre Slovákov v Srbsku. Teda, všetky oblasti sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti.

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry založený je na vzdelávacích výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje prostredníctvom vzdelávacích oblastí tohto vyučovacieho predmetu.

I. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry zameraný na výkony umožňuje učiteľovi väčšiu voľnosť, viac možností pri plánovaní vyučovacieho procesu a učenia. Úlohou učiteľa je, aby kontextualizoval daný program potrebám konkrétnej triedy majúcej na zreteli: poznávaciu úroveň slovenského jazyka, zloženie triedy a charakteristiky žiakov; učebnice a iné učebné materiály, ktoré bude používať; technické podmienky, vyučovacie prostriedky a médiá, ktorými škola disponuje; rezorty, možnosti, ako i potreby lokálneho prostredia, v ktorom sa škola nachádza. Vychádzajúc z daných výkonov a obsahov, učiteľ najprv tvorí svoj ročný globálny plán práce, z ktorého neskoršie bude rozvíjať svoje operatívne plány. Výkony definované podľa oblastí, uľahčujú učiteľovi sfunkčnenie výkonov na úrovni konkrétnej vyučovacej jednotky. Teraz má učiteľ pre každú oblasť definované výkony. Od neho sa očakáva, že pre každú vyučovaciu jednotku vo fáze plánovania a písania prípravy na hodinu definuje diferencované výsledky práce žiakov vzhľadom na predbežné vedomosti žiakov. Zároveň pri plánovaní treba mať na zreteli, že sa výkony rozlišujú, že sa niektoré ľahšie a rýchlejšie môžu realizovať, ale pre väčšinu výkonov (najmä v oblasti gramotnosti) potrebné je omnoho viac času, viac rozličných aktivít. Vo fáze plánovania vyučovacieho procesu je veľmi dôležité mať na zreteli, že učebnica je iba vyučovacím prostriedkom a že neurčuje obsah vyučovacieho predmetu. Preto k obsahu učebnice treba pristúpiť selektívne. Pritom učebnica, ako aj CD k učebnici, je len jedným z možných prameňov vedomostí a učiteľ žiakom umožňuje prehľad a vlastnú skúsenosť v používaní iných prameňov poznania. Pri plánovaní vyučovacieho procesu treba prihliadať na predbežné vedomosti, skúsenosti, intelektuálne schopnosti a na záujmy žiaka. Nevyhnutné je dať dôraz na obohacovanie slovnej zásoby a možnosti využívať jednotlivé kultúrne podujatia a sviatky, ktoré sa ponúkajú v daných prostrediach, s cieľom formovania predstáv o živote Slovákov v minulosti, o tradíciách a kultúre, ktorá slovenskú menšinu na týchto priestoroch charakterizuje. Odporúča sa porovnávať zaznamenávanie určitých sviatkov so zaznamenávaním sviatkov väčšinového národa a iných menších, ktoré žijú spolu so Slovákami v daných lokalitách.

II. REALIZÁCIA VYUČOVACIEHO PROCESU A UČENIA

ZAČIATOČNÉ ČÍTANIE A PÍSANIE

Didakticko-metodická organizácia vyučovania začiatočného čítania a písania závisí od mnohých činiteľov, z ktorých je najdôležitejší ten, ktorý sa vzťahuje na predbežné vedomosti žiakov. Učitelia si volia postup, akým budú vyučovať začiatočné čítanie a písanie - kombináciu analyticko-syntetickej metódy, globálnej alebo komplexnej metódy.

Vyučovanie začiatočného čítania a písania treba realizovať na viacerých úrovniach s uplatňovaním princípu individualizácie. Náplň, metódy a formy práce treba prispôbiť schopnostiam a potrebám žiakov uplatňujúc diferencované vyučovanie.

V tomto období žiaci majú nacvičovať čítanie zodpovedajúcich textov, správne vyslovujú všetky hlásky a dávajú správny prízvuk v slovách a správny dôraz na slová vo vetách. Treba prihliadať na individuálne schopnosti žiakov. Každé dieťa číta vlastným tempom a podľa vlastných schopností. Žiaduce je často preverovať stupeň zdolanej techniky čítania a porozumenia prečítaného. V procese nácviku čítania možno využívať hry s hláskami a so slovami, jazykové hry (rébusy, dopĺňovačky, krížovky). Žiaci takto poznávajú nové obsahy, situácie a sú väčšmi motivovaní a atmosféra je príjemná a uvoľnená. Dôležité je využiť vedomosti žiakov, ktoré nadobudli na hodinách srbčiny, pri spracovaní latinky.

Písanie treba nacvičovať odpisovaním, dopĺňaním viet, tvorením viet podľa obrázka, tvorením viet podľa skupiny obrázkov, diktátov a samostatným písaním viet a kratších textov. Okrem zdolania tvaru písmen,

smeru písania samého písmena, osobitnú pozornosť treba venovať priestorovej orientácii v zošite. Samostatné písanie písmen sa obmedzuje na jeden alebo dva riadky v zošite.

Nácvik čítania a písania

V tomto období žiak má mať zvládnutú základnú techniku čítania a písania. Zdokonaľovanie čítania treba precvičovať na textoch, ktoré sú krátke, dynamické, zaujímavé a vekuprímerané žiakom, a zároveň aj na textoch školskej a domácej lektúry. Osobitný zreteľ treba klásť na porozumenie prečítaných slov, viet a textov.

LITERATÚRA

Odporúčané obsahy z oblasti *Literatúra* sa spracúvajú počas celého školského roka z čítanky a CD k čítanke a pracovného zošita, ako základných vyučovacích pomôcok tak, že učiteľ ich realizáciu plánuje v súlade s individuálnymi charakteristikami žiakov a možnosťami celého kolektívu, vedený vzdelávacími výkonmi.

Pri uschopňovaní žiakov, aby za pomoci učiteľa porozumeli textom zo školskej lektúry, ale aj z populárnej tvorby, informačným textom z časopisov pre deti, encyklopédií a pod., dôležité je trvať na tom, aby sa pochopili udalosti, priestorové a časové vzťahy. Povinná časť lektúry pozostáva hlavne z častí, ktoré patria do základného národného korpusu, ktorý je obohatený aj súčasnými aktuálnymi dielami. Výber diel je v najväčšej miere založený na princípe vekovej primeranosti.

PRÁCA S TEXTOM

Literárne žánre: rozprávky, bájky, básne, porekadlá a príslovia, hádanky, rečňovanky.

Čítanie - v podaní učiteľa alebo z audio vizuálneho záznamu kratších slovenských ľudových rozprávok, textov z umeleckej tvorby, piesní, básní, bájok. Čítanie sa môže nacvičovať v skupine, pri čom sa prihliada na správnu výslovnosť jednotlivých hlások, charakteristických pre slovenský jazyk. Žiakom, ktorí to dokážu, treba dať aj samostatne prečítať niekoľko viet. Pri spracovaní básní treba nacvičovať krátky umelecký prednes hlavne v skupine.

U žiakov v tomto veku treba nacvičovať postrehnúť priebeh udalosti, určiť hlavnú postavu, čas a miesto konania deja. Všímať si fantastické prvky v rozprávkach.

Odporúča sa žiakom prezentovať populárne detské a ľudové piesne, sledovať detské časopisy, spoločné pozieranie a rozbor aspoň jedného divadelného predstavenia (podľa možnosti bábkového) a filmu pre deti v slovenskej reči (podľa možnosti na námiet rozprávky).

Okrem korelácie medzi textami učiteľ má umožniť vertikálnu koreláciu.

Učiteľ má poznať obsahy predmetu svet okolo nás, tradičnú a súčasnú duchovnú kultúru Slovákov s dôrazom na zvyky a obyčaje Slovákov v Srbsku.

Horizontálnu koreláciu učiteľ nadväzuje predovšetkým na vyučovanie srbského jazyka, sveta okolo nás, výtvarnej kultúry a hudobnej kultúry, náboženstva a občianskej výchovy.

Učiteľ má neustále poukazovať na dôležitosť správnej výslovnosti, ktorá sa upevňuje prostredníctvom určitých ortoepických cvičení. Ortoepické cvičenia netreba realizovať ako osobitné vyučovacie jednotky, nadväzovať na kultúru vyjadrovania, nácvik prednesu básne a pod. Používaním auditívnych záznamov žiakov treba zvykať na správnu výslovnosť, melodickosť, dikciu...

Niektoré ortoepické cvičenia sa môžu konať aj pri zodpovedajúcich témach z literatúry: napr. artikulácia sa môže nacvičovať pri jazykolamoch, keď sa spracúvajú ako časť z ľudovej slovesnosti; prízvuk, tempo, rytmus, intonácia a prestávky sa môžu nacvičovať podľa vzoru učiteľa alebo pomocou CD nahrávok podľa výberu učiteľa alebo žiaka.

JAZYKOVÁ KULTÚRA

Rozvíjať jazykovú kultúru je jedna z najdôležitejších úloh vyučovania materinského jazyka s prvkami národnej kultúry. Spracovaním literárneho textu sa prispieva k pestovaniu kultúry ústneho vyjadrovania.

V tejto vekovej kategórii od žiakov treba očakávať poznanie nasledujúcich oblastí: *Rozprávanie* - o zážitkoch, o tom čo videli, čo by si priali. Odporúčané témy na spracovanie: škola, rodina, moja dedina. Príbuzenské vzťahy. Osobnosť žiaka, rodina a dom, povinnosti v rodine, priatelia a spolužiaci, predstaviť svoje obľúbené zvieratko; svoju školu, školské potreby... Pracovný deň žiaka. Voľný čas. Doprava. Chránme prírodu - zvieratá a rastliny. Láska k rodnej reči. Formy spoločenského styku: čo kedy hovoríme, pozdravy a frázy. Časopis *Mravec*. Významné sviatky: *Vianoce (Mikuláša a Lúcia)* a *Veľká noc*. Pesničky, dialógy, scénky, dielne na vylepšenie konverzácie. Pexeso. Ako motiváciu na obohacovanie slovnej zšoby sa odporúčajú texty ako *Modré husi na zelenej tráve* Viliama Klimáčka.

Od žiakov sa naďalej očakáva tvorenie skupiny slov na určenú tému a viet zo zadaných slov. Majú vedieť vyjadriť ústrednú postavu v texte a jej zovňajšok. Majú sa vedieť poďakovať, požiadať o pomoc. Majú samostatne porozprávať niekoľko viet o sebe, svojom súrodencovi, priateľovi, spolužiakovi, o živote v škole (max. 3 - 5 jednoduchých viet).

Reprodukcia - Opísať obrázok alebo postupný dej pomocou členenej ilustrácie. Vedieť reprodukovať za pomoci osnovy sledovaný detský slovenský film, rozprávku alebo detské a bábkové divadelné predstavenie, scénu alebo oslavu.

Opis - ľudí, zvierat.

Dialóg - formy spoločenského styku.

Dramatizácia - kratšieho textu podľa výberu, zážitku alebo udalosti z každodenného života.

Rozhovor - prihliadať na rozvoj slovnej zásoby každodennej konverzácie, obohacovanie najmä aktívnej slovnej zásoby. Frekventované vety z každodenného života. Rozličné tvary vyjadrovania. Cvičenia so zmenou a dopĺňaním viet.

Ústne vyjadrovanie sa koná cez hry a aktivity, pri ktorých sa nacvičuje komunikácia (pozdravenie v konkrétnych situáciách: *dobré ráno*, *dobry deň* a *dovidenia*; poďakovanie, ospravedlnenie). Žiaci môžu rozprávať na základe pozorovania obrázkov. Môžu prerozprávať počutý text, divadelné predstavenie alebo bábkové hry zreteľným prirodzeným hovorom a správnu výslovnosťou. Učitelia majú dbať na správnu artikuláciu hlások a so žiakmi viesť rozhovor o tom, čo počuli.

Cvičenia vzťahujúce sa na pozorovanie sa vzťahujú na určovanie celku a detailov, pozorovanie predmetov, javov a okolia. Treba ich tematicky organizovať. Najprv sa pozoruje učebňa a potom sa neskôr tá aktivita rozširuje na okolie. Žiaci môžu pozorovať predmety, ľudí, živočíchy, udalosti, obrazy, skupiny obrázkov, fotografie, objekty v okolí a pod. Žiakovi pozornosť treba usmerniť na celok, potom na najdôležitejšie časti a nakoniec na menej podstatné časti. Všímajú sa: tvary, farby, vzťahy, pohyby, mimika a gestá a pod.

Nácvik počúvania začína počúvaním toho, čo hovoria učitelia, iní žiaci, herci a hlásatelia. Vypočutý hovorený prejav sa analyzuje, aby sa určili hovorové vlastnosti hovoriaceho. Počúvanie má byť spojené s mimikou a gestami, ktoré sa vzťahujú na to, o čom sa hovorí. Závazne insistovať na podporovaní správnej výslovnosti. Počas počúvania pestovať pozornosť a koncentráciu. Počúvajú sa aj onomatopoické zvuky, šumy, artikulované a neartikulované zvuky.

Analytické cvičenia majú byť zaujímavé a povzbudzujúce, lebo sú jedným z najdôležitejších predpokladov na učenie čítania a písania. Nekonajú sa izolovane, ale sú späté s cvičeniami počúvania a pozorovania.

Cvičenia na odstraňovanie nárečových a slangových prvkov vo vyjadrovaní sa konajú pomaly a systematicky. Učitelia majú osobitnú pozornosť venovať výslovnosti hlások *h* a *ch*, *l* a *l'*, *dz* a *dž*.

Žiaci si majú osvojiť aktívne približne 200 slov a frazeologických spojení. Pasívna slovná zásoba má byť na každej úrovni vyššia ako aktívna.

Od žiakov očakávame, aby vedeli aspoň 4 básne, 5 piesní (slovenské ľudové a súčasné populárne detské pesničky), hádanky, riekanky, niektoré porekadlá a príslovia, predniesť ľudové koledy a vinše vzťahujúce sa na sviatky alebo ročné obdobia a 2 krátke dialógy alebo účasť v detskom divadelnom predstavení. Žiaci by sa podľa možnosti, mali zapojiť do vekuprimeraných detských ľudových hier a tancov, zaznamenávať sviatky (v porovnaní so srbskými), poznať tradičné slovenské zvyky a obyčaje (zaznamenávanie Mikuláša a Lucie, koledovanie, oblievačky) a k tomu priliehavé tradičné jedlá.

V prvom ročníku žiaci píšu vety a kratšie texty. Zvlášť sa dbá o individuálny prístup ku každému žiakovi, teda podnecujú sa jeho schopnosti a schopnosti v písaní. Ak dieťa má ťažkosti pri písaní, treba ho postupne a pozorne uvádzať do techniky písania, kým dieťa, ktoré postupuje rýchlejšie, podnecovať adekvátnymi, dobre zvolenými požiadavkami. Žiaci písomne odpovedajú na jednoduché otázky o vlastných skúsenostiach, bytostiach, predmetoch, javoch. Taktiež, zapisujú názov obrázku ale názvy obrázkov v slede a vety na základe obrázkov alebo slede obrázkov. Pri písaní žiakov treba upozorniť na veľké začiatkové písmeno na začiatku vety a pri písaní vlastných mien a na bodku na konci vety.

Prvky národnej kultúry a tradície

Zoznamovanie detí so základmi kultúry slovenskej menšiny v Srbsku, sprostredkovanie poznatkov, ale i pestovanie emočného vzťahu k tradícii, kultúre, obyčajom a zvykom slovenskej menšiny v Srbsku (folklor, ľudová slovesnosť, divadlo, literatúra, hudba, tradičné detské hry, obyčaje...), no nie v zmysle romantického tradicionalizmu a paseizmu, ale vždy v relácii k budúcnosti, rozvoju a modernizácii. Na minulosť sa opierať, do budúcnosti sa pozeráť. Snažiť sa slovenskú identitu a sebaúctu pestovať subtilne, nie prostredníctvom hesiel a fráz, ale na konkrétnych príkladoch, spájať pritom poznatky s emočným nasadením, vždy ale so zreteľom na menšinové a ľudské práva, na európsky kontext, tiež na interetnickú úctu, toleranciu a interakciu.

DIDAKTICKÉ POKYNY

Keď ide o tento predmet, musí sa mať na zreteli podstatná úloha: naučiť žiakov pekne rozprávať po slovensky a získať zručnosť v jazykovej správosti. Musia sa mať vždy na zreteli predvedomosti žiakov a na ne sa musí vždy sústavne nadväzovať. Na každej hodine si má učiteľ zvoliť diferencovaný prístup, lebo sú žiaci vekovo zmiešaní a prichádzajú s rozličnými jazykovými kompetenciami.

Neodmysliteľné je vytvorenie príjemnej atmosféry, ktorá predpokladá partnerský vzťah medzi učiteľom a žiakom a má pomôcť prekonať psychickú bariéru pri aktivizácii získaných rečových zručností, schopností a návykov. Každý jazykový prostriedok sa demonštruje v určitom kontexte, nie izolovane. V nácviku rečových zručností majú dominovať rozličné formy dialógov v interakcii učiteľ - žiak a žiak - žiak. K požiadavkám na spôsob vyjadrovania žiadúca je jednoduchosť, prirodzenosť, spontánnosť a jazyková správnosť.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA

Sledovanie a hodnotenie výsledkov napredovania žiaka je vo funkcii dosiahnutia výkonov a začína základným hodnotením úrovne, na ktorej sa žiak nachádza podľa toho, čo sa bude brať do ohľadu pri hodnotení procesu jeho napredovania, ako aj známka. Každá aktivita je dobrá príležitosť na hodnotenie napredovania a získavanie spätnej informácie. Každá vyučovacia hodina a každá aktivita žiaka je príležitosťou pre formatívne hodnotenie, totiž zaznamenanie postupovania žiaka a usmerňovanie na ďalšie aktivity.

Formatívne hodnotenie je zložkou súčasného prístupu vyučovaniu a znamená hodnotenie vedomostí, zručností, postojov a správania, ako aj rozvíjania zodpovedajúcej kompetencie diferencovane, počas vyučovacích hodín a v priebehu učenia. Výsledok takého hodnotenia dáva spätnú informáciu ako učiteľovi, tak aj žiakovi o tom, ktoré kompetencie sú dobre zvládnuté a ktoré nie, ako aj o účinnosti zodpovedajúcich metód, ktoré učiteľ uplatnil na uskutočnenie cieľa. Ako formatívne hodnotenie sa chápe zbieranie údajov o dosiahnutých výsledkoch žiaka a najčastejšie techniky sú: realizácia praktických úloh, sledovanie a zapisovanie aktivít žiaka v priebehu vyučovania, priama komunikácia medzi žiakom a učiteľom, evidencia pre každého žiaka, (mapa postupovania) atď. Výsledky formatívneho hodnotenia na konci vyučovacieho cyklu majú byť vyjadrené číselnou známkou.

Práca každého učiteľa je zložená z plánovania, uskutočnenia a sledovania a hodnotenia. Dôležité je, aby učiteľ sústavne sledoval a hodnotil diferencovane, okrem dosahov žiakov aj proces vyučovacích hodín a učenia, ako aj seba a svoju vlastnú prácu. Všetko, čo sa ukáže ako dobré a užitočné, učiteľ bude aj naďalej využívať vo svojej praxi vyučovania, a všetko to, čo sa ukáže ako nedostatočne účinné a efektívne, malo by sa zdokonaľiť.

SLOVENAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Predmet	SLOVENSKI JEZIK Z ELEMENTI NARODNE KULTURE
Cilj	Cilj poučevanja <i>Slovenskega jezika z elementi narodne kulture</i> je, da učenci postopno in sistematično osvojijo osnovne zakonitosti slovenskega knjižnega jezika z namenom pravilnega ustnega izražanja, negujoč zavest o pomenu vloge jezika pri ohranjanju narodne identitete; da se jih usposobi za razumevanje izbranih književnih in drugih umetniških del iz slovenske kulturne dediščine, z namenom negovanja tradicije in kulture slovenskega naroda ter razvijanja interkulturalnosti.
Razred	drugi
Letno število ur	72 ur

IZHODIŠČA Po zaključenem razredu bo učenec sposoben, da:	PODROČJE/TEMA	VSEBINE
- razlikuje med izgovorom in zapisom črke; med izgovorom in zapisom tako besede kot povedi; - osvoji osnovno tehniko branja in pisanja besedila; - razume prebrano; - razlikuje med črko, besedo in povedjo; - pravilno izgovori in napiše kratko poved z enostavno strukturo, pri tem uporablja odgovarjajočo intonacijo oziroma končno ločilo;	BRANJE IN PISANJE	- slovenska abeceda; - glas in črka; - velike in majhne tiskane ter pisane črke slovenskega jezika - samoglasniki, soglasniki; izgovor /, v, pravopis; - naglas, knjižni izgovor; - izgovor tujih besed; intonacija povedi; - besede in povedi kot govorna in zapisana enota; - besedila, ki vsebujejo obravnavane črke / besedila predvidena za branje; - vse vrste besedil, ki so napisana s tiskanimi in pisanimi črkami; - jezikovne igre;

- pravilno uporablja veliko začetnico; - uporablja/obvlada osnovna pravopisna pravila; - piše berljivo in urejeno; - pisno odgovarja na postavljena vprašanja; - več povedi združi v krajšo celoto; - po nareku piše povedi, pri tem pa uporablja osnovna pravopisna pravila; - bere na glas, pravilno in z razumevanjem; - bere tiho (<i>v sebi</i>) in razume prebrano; - najde informacije eksplicitno poudarjene v besedilu; - prepozna glasove v govornem nizu, naglas, ritem in intonacijo naučenih besed in izrazov; - razume enostaven in natančno artikuliran govorni prispevek z daljšimi pavzami in neverbalno komunikacijo, ki mu pomagajo pri razumevanju povedanega; - osvoji predvidene jezikovne strukture, najosnovnejše oblike komunikacije in besedni zaklad velik približno 200 besed in izrazov, ki jih aktivno uporablja v govoru; - razume v govorjenem besedilu niz 5-6 povedi, ki oblikujejo koherentno enoto v okviru obravnavane tematike; - aktivno posluša in razume vsebino literarnoumetniškega dela, ki mu je brano; - pozorno in kulturno posluša sogovornike; - posluša interpretativno branje in povzemanje literarnih besedil, z namenom njihvega razumevanja in doživljanja; - pravilno in z ustrezno intonacijo izgovori kratko zaokroženo in enostavno strukturirano poved; - razume dialog na relaciji učitelj - učenec; učenec - učenec; - postavlja vprašanja in odgovarja na postavljena vprašanja, z namenom oblikovanja kratkih dialogov; - s pomočjo učitelja na kratko predstavi učne vsebine (štiri do osem povedi, ki sestavljajo celoto); - artikulirano izgovarja glasove ob upoštevanju pravilnega ritma,	JEZIK slovnica, pravopis, pravorečje JEZIKOVNA KULTURA branje Pisanje Poslušanje in govorjenje	- analitično-sintetične vaje; vaje za besedišče in sintakso; - pisanje (prepisovanje, samostojno pisanje in narek); - branje (branje, globalno branje, glasno in tiho branje); vprašanja za preverjanje razumevanja prebranega; - izgovor in zapis glasov, ki učencem povzročajo težave (npr. širok in ozek <i>e, o</i>; izgovor <i>l, š, č, dž</i>); - poved; beseda; črka; - vloga glasu/črke v pomenskem razločevanju izgovorjene oziroma zapisane besede; - poved - pripovedna, vprašalna, vzklična; - Velika začetnica na začetku povedi, pri pisanju lastnih imen in priimkov; naselbinska enobesedna geografska imena; poimenovanje mesta in ulice, kjer učenec živi ter ime šole, ki jo obiskuje; - pravilno podpisovanje (ime nato priimek); - pika na koncu povedi; položaj in funkcija vprašaja in klicaja v povedi; - osebni zaimki - jaz, ti...; - svojilni pridevniki - moj, tvoj... ; - kazalni zaimek - ta, to... - glagol <i>biti, imeti</i> - sedanjik - vprašanja z <i>kdo, kaj, koliko, kje</i>; - osnovne številke do 100; - velelnik; - pravilna množina samostalnikov; - sedanjik za opis trenutnih dejanj; - prislovi in predlogi za izražanje položaja in prostorskih odnosov: <i>tukaj, tam, v, na, pod</i>; - literarna besedila; - besedila s praktično vsebino: vabilo, navodilo, nakupovalni seznam idr.; - nelinearna besedila: besedilo v tabeli, urnik, vstopnica idr.; - informativna besedila: 1. učbeniška kot tudi besedila o znamenitih osebnostih slovenske kulture; 2. neučbeniška: o pravilih lepega obnašanja (bonton); o mestu, v katerem učenci živijo; o živalih itd. - vprašanja o lastnih izkušnjah/doživetjih, bitjih, predmetih, pojavih, slikah, o literarnih in neliterarnih besedilih; - napisano sporočilo; - krajše zaokroženo besedilo: o lastni izkušnji, doživetju, sliki, na osnovi literarnega besedila; - povedi/krateko besedilo primerno za narek; - elementarno prepoznavanje glasovne strukture slovenskega jezika; - pripovedovanje, obnova in opisovanje (besedila, slike, predstave ali filma; samoizražanje o izkušnjah in dogodkih); - poimenovanje predmetov in bitij, predstavljanje vsebine in karakteristike predmeta oziroma bitja, izražanje prostorskih odnosov kot tudi napotkov in ukazov; - izgovarjanje omejenega nabora zapomnjenih besed in izrazov ter z določeno mero vloženega

intonacije in naglasa naučenih besed in izrazov; - poimenuje stvari iz okolice, ki so neposredno povezane z obravnavanimi temami; - sam ali v skupini reproducira kratke recitacije, izštevanka in poje znane pesmice; - ustno poroča; pripoveduje ob sliki/ah in o doživetjih; - izbira in uporablja odgovarjajoče besede v govoru; - pravilno uporablja nove besede v vsakdanjem govoru; - sodeluje v scenski izvedbi besedila; - prepozna pesem, zgodbo in dramsko besedilo; - prepozna like in razlikuje med njihovimi pozitivnimi in negativnimi lastnostmi; - izrazi svoje mišljenje o obnašanju likov v literarnem delu; - prepozna uganko in razume njen pomen; - prepozna basen in razume njen pomen; - pozna materialno in duhovno kulturo svojega naroda, na nivoju primernem njegovi starosti; - pozna osnovna besedila slovenske folklorne (bajke, legende, zgodbe, pesmi, pregovore); - pozna slovensko otroško folkloro (igre in kratke besedilne oblike, kot so: uganka, uspavanka, izštevanka idr.); - odpoje slovenske narodne in popularne otroške pesmi, primerne njegovi starosti; - pozna in ločuje slovenske praznike (državne, lokalne in kulturne), ki so pomembni tako za življenje posameznika kot za skupnost, ter z njimi povezane običaje; - zna primerjati slovenske praznike in običaje povezane z njimi z običaji večinskega naroda in drugih narodnostnih manjšin, ki sobivajo na določenem področju; - oblikuje predstave o lastni kulturni identiteti;	napora tudi razumevanje materne govorce, ki že ima izkušnje iz podobnih situacij; - raba jezika v skladu z ravno formalne komunikacijske situacije (npr. vljudnostne fraze); - uporaba posameznih osnovnih besed in stalnih večbesednih leksikalnih izrazov, naučenih in uporabljenih v specifičnih nanašalnih situacijah ("Zdravo!", " Dobro jutro/dober dan/dober večer", "Kako se imaš?" "Dobro, hvala. Pa ti?" "Nasvidenje.", "Se vidimo (kasneje/potem/jutri).", "Želim ti lep dan/vikend.", "Hvala. Jaz tebi tudi." ipd.); - uporaba omejenega števila sintaktičnih struktur in preprostih slovničnih oblik, ki pripadajo delu zapomnjenega korpusa jezikovnih enot; - razumevanje vezi med lastnim trudom in dosežki na področju jezikovne zmožnosti; - prepoznavanje novo naučenega gradiva; Teme: - šola: odhod v šolo, življenje v šoli, šolske aktivnosti, dolžnosti učenca, zimske in poletne počitnice, šolski prostori in športni objekti; - družina in bližnja okolica: širša družina in sosedje, delovne obveznosti in prosti čas družinskih članov; nedelja v družini, hišni pripomočki; - jaz in moji prijatelji: novi prijatelji in druge osebe; nove otroške igre (primerne njihovi starosti); - človek: deli telesa, skrb za osebno higieno; - prehrana: dnevni obroki, osnovne vrste jedi, jedilni pribor; prehranjevalne navade Slovencev; - obutev in oblačila; oblačila in predmeti glede na vremenske razmere; - soseska. Mesto in ulica, kjer stanujem/živim; pomembne ustanove v soseski (kino, šola, gledališče, pošta, muzej, knjižnica ipd.); - ostalo: dnevi v tednu; številke do 100; osnovne računske operacije; - osnovne oblike komunikacije: medsebojno spoznavanje, naslavljanje/ogovor znane in neznanе osebe; pozdravljanje; prošnja za uslugo, opravičilo, usmerjanje pozornosti nase, izražanje hvaležnosti, čestitke; dajanje osebnih podatkov in spraševanje drugih po osebnih podatkih; strinjanje, zavračanje; vprašati za dovoljenje, dati dovoljenje; poziv k igri, sprejetje, zavračanje; izražanje sposobnosti, znanja in nesposobnosti (lahko, znam, ne znam ipd.); izražanje pripadnosti in posedovanja; izražanje prostorskih odnosov in velikosti; razumevanje in dajanje enostavnih napotkov in zapovedi; - igre, pesmi za petje in recitiranje v okviru tem predvidenih za to starostno obdobje; Literatura: - Malčkipalčki - N. Grafenauer: Dvojčka, Sladkosned, Trd oreh - S. Kosovel: Kje?, Burja - Ljudska: Zajček in pes - D. Zajc: Veverica pekarica - E. Peroci: Hišica iz kock

		- S. Makarovič: Sovica Oka - F. Milčinski: Zvezdica zaspanka - dela po izbiri učitelja
	KNJIŽEVNOST	- slovenske narodne lirske pesmi - slovenske basni, narodne pripovedke, legende in bajke - umetnostna besedila: zgodbe in pravljice v slovenščini - slovenska dramska besedila za otroke - slovenske otroške risanke - stripi in otroški časopisi v slovenščini - otroške ljudske igre - poslušanje slovenskih pesmi in glasbe - spoznavanje tipičnih slovenskih instrumentov - spoznavanje tradicionalnih narodnih slovenskih plesov - tradicionalna narodna kultura - javni nastop, predstavitev lastnega in skupinskega dela - pomembna mesta v Sloveniji - razvijanje spoštovanja do slovenske kulturne dediščine in razvijanje zavesti, da se ta dediščina neguje in razvija: tipične slovenske vaške hiše, specifične noše in hrana. - vzgoja v duhu miru in tolerance, kulturnih medsebojnih odnosov in medsebojnega sodelovanja;

Ključni vsebinski pojmi: jezikovna kultura, branje, poslušanje in govorjenje, književnost, tradicija.

NAVODILO ZA DIDAKTIČNO-METODIČNO UDEJANJANJE PROGRAMA

Učni program *Slovenskega jezika z elementi narodne kulture* je naravnano tako, da pozitivno odgovori na različne kriterije in potrebe, sestavljajo ga predmetna področja: *jezik, književnost, jezikova kultura*, ki so osnova za uresničevanje več izhodišč udejanjanja tega programa. Po eni strani, vsebina programa zajema navedene celote, ki se ne morejo preučevati ločeno in brez prepletanja z drugimi deli programa, po drugi strani pa se program fleksibilen v meri, ki omogoča prilagajanje različnim pogojem, dodelavo in razširitev, odvisno od povratnih informacij iz prakse. V skladu s tem se priporoča, da se delitev učnih ur opravi tako, da se na vsaki uri istočasno posebna pozornost posveti pouku jezika, bogatenju jezikovne kulture ter slovenski književnosti in kulturi Slovencev v Srbiji, s poudarkom na ljudskem izročilu, navadam in običajem. V učilnici se uporablja ciljni jezik, govor učitelja pa je prilagojen znanju in starosti učenca. Učitelj mora biti prepričan, da je učenec razumel pomen sporočila, skupaj z njegovimi kulturološkimi, vzgojnimi in socializirajoči elementi, in zato je občasna raba srbskega/drugega jezika opravičena.

JEZIK

Področje *Jezik* zajema leksiko in slovnične modele slovenskega jezika. V vsebinah in izhodiščih tega področja se nahaja okvirno število besed in slovničnih elementov, ki naj bi jih učenec obvladal v šestem razredu. Na tem področju programa je poudarek na postopnem usvajanju sistema slovenskega jezika v komunikativnem sobesedilu od 1. razreda, ko je le-to večinoma nezavedno. Od šestega razreda naprej, vzporedno z usvajanjem jezika, se prične tudi učenje tujega jezika - gre za zavedni proces, v katerem učitelj pomaga učencem, da z opazovanjem ustreznih jezikovnih in nejezikovnih pojavov ter premišljevanjem o njih, opazijo jezikovna pravila in jih začnejo uporabljati.

Da bi učenec obvladal določeno število besed in slovničnih elementov, je nujno, da jih razume in dolgotrajno vadi. Na ta način se ustvarijo predpogoji, da jih uporabi v ustrezni komunikativni situaciji. Formalno poznavanje slovničnih pravil ne zajema tudi sposobnost njihove uporabe, in zato je takšno znanje koristno samo, če prispeva k boljšem razumevanju določenih pravilnosti sistema. Oziroma, obvladanje slovničnih pravil ni samo sebi cilj. Pojasnitev slovničnih pravil, v kolikor učitelj oceni, da je koristno, mora biti usklajeno s starostjo učenca, njegovimi kognitivnimi sposobnostmi, predznanji v maternem jeziku in zoženo na ključne informacije, ki so nujne za uporabo. Učenčevo poznavanje slovničnih pravil se ocenjuje in vrednoti na podlagi uporabe v sobesedilu, brez vztrajanja na njihovem eksplicitnem opisu.

Učenec spoštuje princip individualizacije pri delu, glede na to, da je znanje jezika med učenci zelo raznoliko, vaje pa zastavi tako, da vsakemu učencu omogoči kar se da pogosteje verbalne dejavnosti. Pri učencih, ki so se začeli učiti slovenščine v prvem razredu osnovne šole, brez predznanja, je pomembno, da

se razvije sposobnost razumevanja in ustvarjanja izkazov, ki vsebujejo elemente, določene s programom. V produkciji (sestavljanju in govorjenju izkazov) na tej ravni, je pomembno, da je pomen sporočila razumljiv, slovnična pravilnost pa se doseže postopoma. Na tej ravni se pričakujejo tipične napake, nastale zaradi interference in nezadostnega obvladanja gradiva. Napake niso samo znak nepoznavanja gradiva, nasprotno, kažejo, da je učenec pripravljen za začetek komunikacije, kar naj bi učitelj podprl. To ne pomeni, da napak sploh ni treba popravljati. Učitelj odloča o tem, kdaj bo, kako in katere napake popravjal, istočasno pa mora učenca motivirati za komunikacijo ter skrbeti za to, da se napake postopoma reducirajo. V primeru, da so v razredu tudi učenci, ki so že znali slovenski jezik na določeni ravni pred začetkom šolanja, je treba pričakovati možnost hitrejšega napredovanja med šolanjem. V takšnih okoliščinah se domneva, da bodo napake manj zastopane, njihovo popravljanje pa hitrejše.

Ravno ure s področja *Jezika* so primerne za usmerjeno, namensko usvajanje posameznih segmentov slovničnih elementov slovenskega jezika. Na teh urah se priporoča dinamična izmenjava različnih dejavnosti: različne oblike vaj poslušanja, preverjanje razumevanja poslušanega, ponavljanje, slovnično in besedilno variiranje modela, dopolnjevanje, preoblikovanje trdilnih v vprašalne in negirane oblike ipd. Jezikovno oblikovanje besedila zajema tudi spoštovanje pravopisnih pravil, pravilno rabo oblikoslovnih oblik besed, spoštovanje skladenjskih pravil, vzpostavljanje koherentnosti in kohezije v besedilu, ter rabo ustreznih besedilnih in stilnih sredstev.

Zaželeno je, da se pri pouku *Slovenskega jezika z elementi narodne kulture* v ustreznih priložnostih uporabi prenos znanj pridobljenih na urah srbskega jezika, in o srbskem jeziku, ter na urah tujega jezika.

Pouk *Slovenskega jezika z elementi nacionalne kulture* naj bo v korelaciji s poukom navedenih predmetov.

KNJIŽEVNOST

Področje *Književnost* v okviru predmeta *Slovenski jezik z elementi narodne kulture*, po povratnih informacijah iz prakse, je predvsem namenjen učencem, ki pred vpisom v šolo niso znali slovenski jezik in katerih poznavanje jezika je v šestem razredu na osnovni (elementarni) ravni. Komunikacija se zato še vedno težko udejanja v slovenščini, slovnični modeli niso obvladani, saj učenci nimajo priložnosti uporabljati slovenski jezik, njihovo besedišče ne vsebuje veliko število besed, besede zelo enostavno iz aktivnega fonda preidejo v pasivnega in se hitro pozabijo, besedišče pa se usvaja počasneje, kot pa pri učencih, ki so obvladali slovenščino na določeni ravni tudi pred šolo, interferenčne napake pa se pogosto pojavijo v tolikšni meri, da motijo razumevanje stavkov; zaradi tega razloga, naj bi naglas bil na besedišču in jezikovnih obrazcih (modelih), ki jim bodo zagotovili temelj za enostavno komunikacijo v slovenščini.

V vsakem razredu je učencem ponujenih več besedil, kot je predvideno z obvezujočim številom. Osnovni kriterij za izbor besedil je raven poznavanja jezika. Poleg izbranih besedil se obdelujejo tudi besedila po prosti izbiri, pri čemer se upošteva raven poznavanja jezika in zanimanje učencev. Poleg izvornih knjižnih besedil je načrtovana tudi obdelava konstruiranih besedil, ki naj bi bili v funkciji bogatenja leksike, ki je potrebna za vsakdanjo komunikacijo na osnovni ravni. Predlaga se, da učitelj načrtuje najmanj tri ure za obdelavo enega besedila skozi teme. Pesmi, ki se pojejo, ne zahtevajo obvezne obravnave, slovničnih in besedilnih pojasnil jezikovnih pojavov.

Področje učnega programa *Književnost* prispeva k doseganju naslednjih komunikativnih funkcij jezika pri obdelavi adaptiranega teksta:

- usvajanje leksike določenega tematskega kroga, potrebne za vsakdanjo komunikacijo;
- branje, oziroma poslušanje besedila v funkciji vadbe razumevanja pisnega in govorjenega jezika - vadi se tiho branje in branje z razumevanjem;
- naloge v zvezi z besedilom razvijajo sposobnost razumevanja besedila, vadi se večina pisanja, sestavljanje in pisanje stavkov, ki vsebujejo znano leksiko, ob vadbi osnovnih jezikovnih obrazcev, ter razvijanje sposobnosti sestavljanja stavkov govorjenega jezika (ob pisnih in govornih vaj se tolerirajo interferenčne napake, ki ne motijo razumevanja stavkov);
- odgovori na vprašanja (ustni in pisni) pomagajo učencu, da razvije mehanizme sestavljanja stavkov v slovenščini, oziroma predstavitev v slovenščini, ob jasni prisotnosti interferenčnih napak - dobro je, da učitelj popravlja napake, kažoč na pravilne oblike;
- reprodukcija teksta ali povzemanje razvija sposobnost uporabe jezika - učenec naj bi se izražal z uporabo več stavkov, naj bi oblikoval in razvijal govorne sposobnosti.

Književno-umetniški, adaptirani in konstruirani teksti so primerni za tolmačenje, pri čemer se izhaja iz starosti in predznanja učenca. Besedila so istočasno izhodišče za vadbo novih besed in izrazov, jezikovnih modelov, branja, pisanja, govora; zato so tri ure namenjene enemu besedilu in istočasno zajemajo obdelavo in vadbo učne snovi.

Delo z besedilom zajema:

1. Semantizacijo novih besed: semantizacija se lahko opravi s pomočjo sopomenk, ki so znane učencem, z vizualno predstavitvijo besed, s postavitvijo besed v kontrastne pare, z opisovanjem besed z enostavnimi

stavki. Učitelj mora paziti, da stavek, s katerim opisuje neznano besedo, vsebuje učencem znane besede. Prevod je opravičen le v primeru, ko ni drugih sredstev za pojasnitev pomena besed. Priporoča se uporaba slovarja pri pouku.

2. Poslušanje ali branje besedila: svetuje se, da učitelj najprej prebere besedilo - na ta način učenci slišijo pravilen izgovor besede. Priporoča se uporaba audio-vizualnih sredstev. Zahteve, ki se v programu tičejo učenja odlomkov iz poezije in proze na pamet, spodbujajo usvajanje modela govorjenja, ter intonacijo besed in stavkov.

Dramatizacija besedil se povezuje tudi z javnim nastopom, pa tudi s pogovorom o literarnem delu, saj gre za obliko njegove interpretacije. Skozi življenje z osebnostmi dela, učenci lahko pokažejo čustva, ki jih prepoznajo v obnašanju junakov in o katerih sklepajo.

1. Kontekstualizacija nove leksike: nujno je, da učitelj nove besede postavi v stavčni kontekst, da bi vadili besedišče vzporedno s konstruiranjem stavkov. Stavki naj bodo enostavni, da bi se izognili velikemu številu napak, do katerih nujno pride v zapletenih konstrukcijah. Če stavek vsebuje preveč napak, postane nerazumljiv za slušatelja. Kontekstualizacija novih besed je pomemben element funkcionalne uporabe jezika, saj navaja učenca, da sestavlja stavke in aktivira besedišče ter jezikovne modele.

2. Vprašanja v vezi z besedilom (v pisni obliki in ustno): proces razumevanja teksta se sestoji iz več delov. Šele, ko se novo besedišče usvoji in uporabi v stavkih, se lahko preide na raven razumevanja besedila. Raven, na kateri je učenec razumel besedilo, se lahko določi z zastavljanjem vprašanj v zvezi z besedilom. Vprašanja naj temeljijo na besedišču, ki so ga prej usvojili z rabo novih besed, obdelanih v besedilu. Vprašanja naj bodo kratka. Koristno je, da je del vprašanj v pisni, del pa v govorni obliki. Pomembno je, da se najprej vadi govor, potem pa tudi pisanje.

3. Vprašanja v zvezi z besedilom (v pisni obliki in ustno): učenci vadijo in ustvarjajo komunikacijo v slovenščini, ki temelji na znanem besedišču, ob toleriranju napak, ki ne motijo razumevanja. Vprašanja naj bodo v skladu z besediščem, ki je učencem na razpolago. To je naslednja raven v procesu usvajanja jezikovnih veščin, katerih cilj je usmerjanje učenca, da ustvari komunikacijo v slovenščini. Ta cilj se pogosto zelo težko doseže, toda potrebno je usmeriti učenca, da ustno, potem pa tudi v pisni obliki uporabi določene besede ali izraze v slovenščini.

4. Pogovor o besedilu: v skladu z besediščem, ki je učencem na razpolago, pogovor temelji na prepoznavanju glavnih osebnosti, dejavnosti, ki se nanje navežejo, na poudarjanju značilnosti osebnosti iz besedila. Kot del procesa uvajanja učenca v uporabo jezika, se priporoča, da se učenci, po modelih iz besedil spodbudijo, da tvorijo stavke, potrebne v govornih situacijah. Ob obdelavi poezije se ne vztraja na literarni teoriji, temveč na doživljanju lirске pesmi. Spodbujanje učenca, da razume motive, pesniške slike in jezikovno-stilna izrazna sredstva, se poveže z ilustriranjem pomembnih posameznosti, ter z vadbo intonacije verza in opažanjem rime v pesmi.

5. Komparativni pristop: učitelj načrtuje vključevanje besedil iz srbske književnosti, ki se primerjajo s predlaganimi deli slovenske književnosti (v kolikor je to mogoče) ter s primeri, ki so navezani na film, gledališko predstavo, različne audio-vizualne zapise; v obdelavo knjižnega dela se vključijo tudi vsebine iz likovne in glasbene kulture, strip in različne vrste iger (rebusi, križanke, asociacije...). Ob opažanju pomembnih poetskih elementov v strukturi književno-umetniškega besedila, z uporabo znanja pridobljenega pri pouku srbskega/glavnega jezika, si učitelj prizadeva, da bi učencem (v skladu z njihovimi zmožnostmi) razložil osnovne oblike pripovedovanja (naracija, deskripcija, dialog); pojem sižeja in fabule, funkcijo pesniške slike; vlogo jezikovno-stilnih sredstev in druge osnovne poetične značilnosti besedila.

6. Oblikovanje kratkega besedila v pisni obliki ali ustno na podlagi adaptiranega knjižnega besedila: ta raven rabe slovenskega jezika v govorni ali pisni obliki je glavni cilj področja Književnost. Poskus samostojnega oblikovanja krajšega besedila iz pet ali šest stavkov (v paru ali v skupini) predstavlja višjo raven v uresničevanju komunikativne funkcije jezika. Učenci razvijajo mehanizem uporabe jezikovnega gradiva in jezikovnih modelov; tvorijo stavke iz besed, upoštevajoč slovnične strukture, potem pa iz stavkov sestavijo krajše besedilo. Proces se nanaša tako na govorni kot na pisni tekst.

Osnovna funkcija književno-umetniških besedil, oziroma adaptacij, je, poleg usposabljanja učencev za komunikativno rabo jezika, tudi seznanjanje učencev s književnimi deli, ki so pomembna za slovensko književnost, s kulturo, zgodovino in tradicijo slovenskega naroda. To področje zajema tudi seznanjanje z drugimi vidiki slovenske kulture, npr. praznovanje pomembnih praznikov v lokalni in narodni kulturi Slovencev. Priporoča se komparativni pristop in opažanje podobnosti in razlik s praznovanjem danih praznikov (če obstajajo) pri večinskem ljudstvu in drugih narodnih skupnostih, ki živijo skupaj v določenih mestih.

JEZIKOVNA KULTURA

Realizacija učnih vsebin *Slovenskega jezika z elementi narodne kulture* zajema kontinuiteto v bogatstvu jezikovne kulture učenca. Gre za eno primarnih metodičnih obveznosti učitelja. Učitelj mora oceniti

sposobnosti vsakega učenca za ustrezno raven komunikativne kompetence in v skladu s tem prilagoditi jezikovno gradivo. Le-to naj bi pripeljalo do funkcionalne uporabe jezika v pouku, in v vseh ostalih življenjskih okoliščinah, v šoli in zunaj nje, kjer je kakovostno jezikovno komuniciranje pogoj za popolno sporazumevanje.

Jezikovna komunikacija zajema obvladanje receptivnih in produktivnih jezikovnih veščin, in sicer: poslušanje, branje, pisanje in govorjenje. Osnovna značilnost sodobnega metodičnega pristopa k pouku jezika in jezikovne kulture, je razvijanje sposobnosti učenca v vseh štirih dejavnostih, vzporedno z njihovim prilagajanjem kognitivnim sposobnostim in jezikovnemu okolju učenca. Izhodišča na področju *Jezikovna kultura* so koncipirana tako, da po eni strani omogočijo uresničevanje minimuma jezikovnih kompetenc, toda po drugi strani, ne smejo omejiti učence, ki so zmožni ustvariti večji napredek. Zaradi specifičnosti tega pouka, je predvidena izhodišča treba uresničiti skozi jezikovne dejavnosti, ki so, z metodičnega vidika, bolj podobni pouku tujega jezika, kot maternega.

Poslušanje je prva jezikovna dejavnost, s katero se učenci srečajo pri pouku *Slovenskega jezika z elementi narodne kulture*. Omogoča učencu, da spozna melodijo jezika, potem pa tudi njegov glasoslovni sistem, intonacijo besede in stavka. Končni cilj poslušanja je razumevanje, kot predpogoj za verbalno produkcijo, oziroma - komunikacijo. Dejavnost poslušanja zajema vaje, kot so: reagiranje na zapovedi učitelja ali z avdio-zapisov, povezovanje zvočnega materiala z ilustracijo, povezovanje pojmov v priročniku, selekcija točnih in napačnih izrazov, določanje kronologije ipd.

Govorjenje je najbolj zapletena jezikovna veščina, ki zajema obvladanje vseh elementov jezika (fonetično-fonoloških, oblikoslovnih, skladenskih in besedilnih). Govorjenje se najpogosteje realizira v dialoški obliki, in zato zajema razumevanje (sogovorca). Poleg tega, je govorjenje veščina, ki zahteva določeno hitrost in pravočasno reakcijo. Kot produktivna veščina, skupaj s pisanjem, omogoča učencu, da se izrazi v slovenščini, zastavi vprašanje, interpretira neko vsebino in sodeluje v komunikaciji z drugimi. Dejavnost govora lahko zajema vaje, kot so: petje in plesi v skupini, klasificiranje in primerjanja (po velikosti, obliki, barvi in dr.); ugibanje predmeta ali osebe; "prevajanje" gest v izkaz in dr. Dejavnosti govorne in pisne interakcije zajemajo na pr. tudi: reševanje "tekočih problemov" v razredu, tj. dogovore v zvezi z dejavnostmi; skupno oblikovanje ilustriranih gradiv (albuma fotografij z izleta ali proslav, načrta tedenskih dejavnosti z izleta ali druženja ipd.); interaktivno učenje, spontani pogovor; delo v parih, majhnih in velikih skupinah (mini dialogi, igra vlog ipd.).

Branje je jezikovna dejavnost, ki zajema poznavanje grafičnega sistema jezika (črke), njihove glasovne realizacije, povezovanje glasov v besede in sestavljanje besed v stavke, spoštuječ ustrezna ritmična in prozodična pravila. Cilj branja mora biti razumevanje prebranega, saj samo tako le-to predstavlja jezikovno kompetenco, in ne samo ubeseditiv črk. Dejavnost branja zajema vaje, kot je povezovanje glasov in črk, odgovarjanja na enostavna vprašanja v zvezi z besedilom, točno - netočno, izvršitev prebranih navodil in zapovedi; opažanje distinktivnih značilnosti, ki kažejo na slovnične specifičnosti (spol, število, glagolski čas, oseba ipd.).

Pisanje je produktivna jezikovna veščina, ki zajema izražanje jezikovne vsebine po pisni poti, z uporabo ustreznih črk in ob spoštovanju pravopisnih pravil. Posebno pozornost je treba posvetiti grafemom, za katere ne obstajajo ustreznice v maternih jezikih učencev, če jim slovenski jezik ni materni. Cilj pisanja je jezikovno izražanje po pisni poti, torej zajema tudi razumevanje. Dejavnost pisanja zajema, med drugim, tudi vaje kot so: povezovanje glasov in črk; zamenjava in iskanje manjkajoče besede (dopolnitev naštevanja, križanke ipd.); povezovanje krajšega besedila in stavkov s slikami / ilustracijami; izpolnjevanje formularjev (prijava na tečaj, naročnina na otroški časopis, nalepke za potovalko ipd.); pisanje voščil in razglednic; pisanje krajših besedil in dr.

Jezikovna kultura zajema tudi razvijanje splošnih strategij za jezikovno produkcijo (govorjenje in pisanje), in sicer z naslednjimi postopki: oblikovanje teme, iskanje gradiva, zavzemanje stališča, določevanje cilja govora/pisnega besedila, strukturiranje govora / teksta v skladu s temo, koncepcijo in ciljem. Strategije, ki so specifične za govorno produkcijo zajemajo tudi: stil govora (ustrezen izbor besed), memoriranje govora (pomnjenje skice), priprava za predstavitev (dihanje, modulacija glasu in dikcija), izraz obraza, gestikulacija, telesna drža.

V šestem razredu osnovne šole učenci delajo z več vrstami in tipi govornih in pisnih besedil, in sicer na: deskriptivnem besedilu, narativnem in informativnem, argumentativnem in regulativnem besedilu.

Navedene štiri veščine so skozi izhodišča dveh programov vertikalno povezane tako, da jasno opisujejo stopnjevanje dosežkov učenca na področju *Jezikovna kultura*. Vsebine po temah predstavljajo leksično-semantični okvir, znotraj katerega se funkcionalno realizirajo jezikovne vsebine. Tematske enote predstavljajo realne, vsakdanje okoliščine, v katerih se uresničuje komunikacija. Za vsako tematsko enoto so predlagane tematske skupine, ki jih je treba dopolniti z ustrezno leksiko, v okviru priporočenega števila novih besed. Tematske enote se ponavljajo tudi v vsakem naslednjem razredu, s širjenjem nove leksike in

v novih komunikativnih situacijah; takšna horizontalna vrsta gradacije je uporabljena v vseh tematskih enotah.

Izbor besedišča je delno pogojen z vsebinami s področij *Jezik* in *Književnost*, odvisen pa je tudi od ocene učitelja o potrebi za ustreznimi leksemi in njihovi frekventnosti, zaradi doseganja informativnosti in naravnosti v komunikaciji. Mnoge besede niso povezane samo z eno tematsko enoto, temveč se preklapljajo in povezujejo v nova semantična zaporedja, kar naj bi učitelj spodbujal z dobro osmišljenimi govornimi in pisnimi vajami. Poleg selektivnega pristopa k leksiki, je treba paziti tudi na število leksemov, ki se usvajajo v eni učni enoti. Na eni uri ne bi bilo treba uvesti več kot pet novih besed, čigar pomen se bo pojasnil in vadil v tipičnih realizacijah znotraj stavka. Najbolj učinkovito bi bilo, da za novo besedo vsak učenec oblikuje (minimalni) kontekst, oziroma stavek. Na ta način ima učitelj vpogled v učenčevo razumevanje pomena besed, poleg novih vsebin pa tudi spodbuja rabo prej pridobljenih znanj iz leksike in slovnice, učenci pa pridobijo samozavest, saj lahko izgovorijo ali zapišejo stavke v slovenščini.

Funkcionalno in ekonomično povezovanje pod-področij predmeta *Slovenski jezik z elementi narodne kulture* (Jezik, Književnost, Jezikovna kultura) omogoča obvladovanje z njihovimi vsebinami in uresničevanje predvidenih izhodišč na naraven in spontan način, tako da ene vsebine izhajajo iz drugih, se dopolnjujejo in preklapljajo. Na izbranih delih književno-umetniških, neumetniških in konstruiranih tekstov se lahko razvijajo različne komunikativne veščine; z govornimi vajami se definirajo smernice za izdelavo pisnih sestavkov; kreativne dejavnosti v pouku pripomorejo k razvoju ustnega in pisnega izražanja, branje z razumevanjem vpliva na bogatenje leksike in fluentnost govora itn. Usklajenost izhodišč z jezikovnimi kompetencami omogoča učencu ne samo kumulativno spremljanje napredovanja vsakega učenca, temveč tudi opažanje problemov v razvijanju posameznih kompetenc, kar v marsičem olajša proces pouka in učenja jezika.

Opomba:

Premet *Slovenski jezik z elementi narodne kulture* lahko poučuje oseba, ki je uspešno zaključila štiriletni študij slovenskega jezika na Filološki fakulteti v Beogradu, ali učitelj/-ica, ki je uspešno opravil/-a strokovni izpit v okviru Lektorata za slovenski jezik na Filološki fakulteti v Beogradu. Potrdilo o usposobljenosti izdaja Center za stalno izobraževanje in vrednotenje (Centar za stalno obrazovanje i evaluaciju) Filološke fakultete Univerze v Beogradu (sklep Ministrstva za šolstvo, znanost in tehnološki razvoj št. 610-00-01740/2017-07 z dne 13.11.2017).

UKRAJINSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Назва предмета	УКРАЇНСЬКА МОВА З ЕЛЕМЕНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
Мета	Метою викладання та навчання навчальної дисципліни <i>українська мова з елементами національної культури</i> є досягти учнями такого ступеню комунікативних здібностей, на якому вони зможуть самостійно вживати засвоєні навички розмовного мовлення в стандартних та професійних комунікативних ситуаціях (залежно від тематичного мінімуму та в письмовій формі), плекати національну та культурну ідентичність, етнічну самоповагу та ознайомити їх з елементами традиції, культури, звичаїв українського народу, підкреслюючи особливі риси українського мовлення в Сербії.
Клас	другий
Річна кількість годин	72 години

НАВЧАЛЬНІ ДОСЯГНЕННЯ Після закінчення класу учень:	ОБЛАСТЬ/ТЕМА	ЗМІСТ
- розрізняє звук, слово і речення; - правильно вимовляє слова і короткі повні речення; - оволодіє основною	ЛІТЕРАТУРА	Звук та буква, друковані та писані літери. Слова і речення в розмові та на письмію Мовні ігри. Аналітико-синтетичні вправи, графомоторні вправи. Писання (переписування, самостійне писання).

технікою читання та письма; - читає з розумінням; - уважно слухає і розуміє зміст літературного твору, який читається; - розрізняє вірш, казку, байку та п'єсу; - уміє виділити головних героїв твору і визначати їхні позитивні та негативні риси; - розпізнає загадку; - розрізняє звук, слово і речення; - правильно вимовляє короткі і повні речення; - правильно вживає велику літеру; - уміє сформулювати усне повідомлення за даними словами; - уміє усно переказувати; - уміє усно описувати малюнок/ малюнки та розповісти про пригоду з власного досвіду; - уміє усно називати та описувати предмети, які нас оточують; - правильно використовує нові слова в повсякденній мові; правильно вимовляє специфічні звуки української мови в повсякденній розмові; - уміє напам'ять розказати короткі вірші; - бере участь у виставі; - бере участь у культурно-мистецьких заходах (як глядач або як учасник); - уміє ввічливо подякувати, попросити про допомогу, уважно вислухати співрозмовника; - розуміє термін <i>національна приналежність</i> і поважає представників інших народів; - шанує свою рідну мову та мови інших народів; - розрізняє подібність мовних явищ між українською та сербською мовами; - уміє інтерпретувати народні вірші, пов'язані зі		Читання (плавне читання, читання голосне і про себе); питання, для перевірки розуміння прочитаного тексту. Вимова звуків, з вимовою яких у учнів виникають труднощі: (напр: <i>з, и, я, ю, є, ї</i>) ШКІЛЬНА ЛІТЕРАТУРА Поетія Українські народні пісні: <i>Добрий вечір, зайчику;</i>; <i>Весняночка-паняночка;</i>... Лічилки: <i>Раз, два, три, чотири, п'ять; Їхав лис через ліс;</i> Загадки і лічилки: <i>Я кругленька, червоненька; На городі бараболя;</i> Валерій Ясеновський: <i>Отака сімейка</i> Леонід Глібов: <i>Бачити- не бачить</i> Тамара Коломієць: <i>Подарунок; Тижнева сімейка</i> Олександр Олесь: <i>Степ; Все навколо зеленіє</i> Григорій Пономаренко: <i>Розмальований метелик</i> Грицько Бойко: <i>Бабуся і внук, Стоніжка</i> Ганна Чубач: <i>Град городом про шумів</i> Євген Бандуренко: <i>Чого не тоне пароплав</i> Анатолій Костецький: <i>А що в портфелі?</i> Галина Малик: <i>Королівство Ану</i> Ганна Черінь: <i>Майстер гриць</i> Проза Олена Пчілка: <i>Морозова кара</i> Юлія Хандожинська: <i>Подарунок від Святого Миколая</i> Василь Сухомлинський: <i>Як міняється колір снігу?</i> Володимир Сутєєв: <i>Ялинка</i> Микола Магера: <i>Сойка</i> Народна байка: <i>Дерево до неба, Розум на щастя, Молодильна вода...</i> Басна: <i>Орел і лис</i> Народні прислів'я та приказки. Драматургія Дитячі народні ігри: <i>Дуб, міст...</i> Іван Франко: <i>Осел і лев</i> Усмішки відповідно до віку. Ляльковий театр. ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ Євген Шморгун: <i>Добре діло</i> Популярні та інформаційні тексти: Тексти з ілюстрованих енциклопедій та дитячих журналів на вибір. Літературні тексти; • вірш; байка; казка; загадка. • подія; коли вона відбулась і де; літературний герой, його зовнішній вигляд, • дитячі п'єси; дитячі ігри; смішинки.

святами чи порами року; - бере участь у дитячих іграх, які відповідають його віку; - знає характерні особливості українських народних костюмів (свого краю); - святкує свята (і порівнює їх з сербськими); - знає традиційні українські звичаї (Різдво - різдвяні пісні, Святий Миколай, Великдень - писанки), а також традиційні народні страви	МОВНА КУЛЬТУРА	Усне висловлювання	Традиційна українська народна культура. Уміти вести невимушену розмову. Особистість учня: сім'я і дім, сімейні обов'язки, товариші та однокласники, розповісти про свою улюблену тварину; свою школу, шкільні обов'язки, ... Форми соціальної поведінки: які слова і коли ми використовуємо, слова вітання та фрази. Свята та сімейні свята. Розмова, розповідь, розповідь за малюнком (народний костюм, традиційні страви). Переказ короткого літературного тексту, який відповідає віку учня. Драматичний текст, театральний текст, сценічна обробка. Театральна постановка (вистава і ляльковий театр), дитячі народні ігри. Збагачення словникового запасу. Мовлення, ситуативні та мовні ігри. Розмова на базі прослуханого аудіозапису.
		Слухання	Реальні та симуляційні ситуації. Аудіовізуальні записи. Ігри для розвитку уваги та вміння <i>слухати</i>.
		Читання Письмо	Літературні твори - виразне читання вчителя або аудіовізуальний запис. Не літературні твори: текст у таблиці, розклад уроків, квиток та багато іншого. Інформаційні тексти: правила поведінки в школі, з життя в нашому оточенні, з дитячої енциклопедії. Написання букв, характерних для українського алфавіту, у широко використовуваних словах і фразах. Переписування. Вирішення кросвордів, ребусів, головоломок... Написання великої літери на початку речення та особистих імен людей. Крапка в кінці речення.

Ключові слова: початкове читання та писання, мовна культура, усне висловлювання, література

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИДАКТИЧНО-МЕТОДИЧНОГО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Програма навчання та вивчення *української мови з елементами національної культури* складається з предметних областей: початкового читання та писання, літератури та мовної культури. Розподіл навчальних годин повинен бути зроблений на основі предметних областей, але завжди, на кожному уроці, слід приділяти особливу увагу навчання початкового читання та писання, культурі мовлення учнів та культурі українців у Сербії, звертаючись при цьому до народних традицій та звичаїв. Обидві області переплітаються між собою і жодна з них не може вивчатись окремо і без взаємодії з іншими областями.

Програма навчання та вивчення *української мови з елементами національної культури* базується на навчальних досягненнях, тобто на процесі навчання та досягненнях учня. Навчальні досягнення - це опис інтегрованої сукупності характеристик: знань, навичок, переконань та цінностей, які здобуває учень.

I. ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ ТА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Програма навчання, яка орієнтована на навчальні досягнення дає вчителю більшу свободу, більше можливостей у плануванні та розробці уроків та самого навчання. Роль вчителя полягає в тому, щоб контекстуалізувати цю програму у відповідності до: потреб конкретного класу з урахуванням: рівня знань української мови, складу учнів в класі та їхніх індивідуальних особливостей; підручників та інших навчальних матеріалів, які буде використовувати; технічних умов, навчальних ресурсів та засобів масової інформації доступних у школі; ресурсів, можливостей та вимог соціального оточення, в якому знаходиться школа. Виходячи з поданих навчальних досягнень та змісту, вчитель спочатку створює свій річний глобальний план роботи, на підставі якого він пізніше буде розробляти свої оперативні плани.

Навчальні досягнення, визначені по областях, полегшують учителю подальшу операціоналізацію навчальних досягнень до рівня конкретної навчальної одиниці. Від викладача очікується, що для кожної навчальної одиниці, на етапі планування та написання плану уроку, визначить диференційовані очікувані результати щодо трьох рівнів складності результатів навчання в залежності від попереднього знання учня. При плануванні слід також мати на увазі, що очікувані результати відрізняються, що деяких з них можна досягти легше та швидше, але для більшості з них (особливо для предметної області: мова та письмо), потрібно більше часу та різних заходів та роботи. У процесі планування та навчання важливо мати на увазі, що підручник є навчальним інструментом і не визначає зміст предмету. Тому, до змісту, наведеному у підручнику, потрібно застосувати вибірковий підхід. Крім підручника, як одного із джерел знань, вчитель повинен відкрити учням й інші джерела знань і навчити їх працювати з ними. При плануванні навчального процесу слід враховувати знання, досвід, інтелектуальні здібності та інтереси учнів.

Необхідно звернути особливу увагу на збагачення словникового запасу та використати певні культурні заходи та свята, які відбуваються в певних осередках, з метою ознайомлення учнів з життям українців у минулому, їхніми традиціями та культурою, як характерними рисами української меншини на цих просторах. Рекомендується порівнювати святкування українських свят із святкуванням цих свят іншими народами та іншими національними громадами, які живуть на цих просторах.

II. ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

ПОЧАТКОВЕ ЧИТАННЯ ТА ПИСЬМО

Дидактико-методична організація уроків початкового читання та письма залежить від кількох факторів, з яких найважливішим є той, який стосується попередніх знань учнів. Викладачі обирають модель гавчання початкового читання та письма - поєднання аналітично-синтетичних методів, сілісного або комплексного методу.

Уроки з початкового читання та письма повинні бути реалізовані на кількох рівнях із застосуванням принципу індивідуалізації навчання. Зміст, методи та форми роботи повинні бути пристосовані до здібностей та потреб учнів, з використанням диференційованого навчання.

У цей період учні повинні формувати навички читання відповідних текстів, правильно вимовляти усі звуки, правильно наголошувати слова та інтонаційно виділяти в реченнях слова. Необхідно враховувати індивідуальні здібності учнів. Кожна дитина читає своїм темпом читання і відповідно до своїх здібностей. Бажано часто перевіряти рівень сформованості навичок читання та розуміння прочитаного. У процесі формування навичок читання, можуть використовуватися мовні ігри. Учні таким чином відкривають для себе щось нове, стають більш мотивованими, а атмосфера приємною і розслабленою. Важливо використати знання учня, набуте з сербської мови при засвоєнні кирилиці.

Для формування навичок писання слід практикувати переписування, доповнення речень, складання речень за малюнком, складання речень за групою малюнків, написання диктантів, самостійне написання речень та коротких текстів. Для формування навичок правильного писання букв особливу увагу слід приділити просторовій орієнтації в зошиті. Написання літер обмежується на один або два рядки в зошиті.

Формування навичок читання і писання

У цей період учні повинні сформувані базові навички читання та письма. Для вдосконалення навичок читання потрібно читати короткі, динамічні, цікаві, відповідні до віку тексти, а також тексти для шкільного та позакласного читання. Особлива увага повинна приділятися розумінню прочитаних слів, речень та текстів.

ЛІТЕРАТУРА

Рекомендований зміст з *Літератури* засвоюється протягом всього навчального року з читанки та робочих зошитів з літературного читання як основних навчальних матеріалів за планом вчителя, зробленим відповідно до індивідуальних здібностей учня, можливостей всього колективу, відповідно до запланованих навчальних досягнень.

Працюючи з учнями над розумінням творів з обов'язкової літератури, текстів на вибір з сучасної популярної літератури для дітей, інформативних текстів з енциклопедій та журналів для дітей тощо, дуже важливо щоб вчитель допоміг їм зрозуміти окремі описані в творі події, час і простір, у якому відбуваються ці події. До списку літератури для літературного читання входять переважно твори, що належать до національного корпусу, який збагачений творами сучасної літератури для дітей. Вибір творів в основному залежить від особливостей сприйняття учнем художнього твору, в залежності від його віку.

РОБОТА НАД ТЕКСТОМ

Літературні жанри: казки, байки, вірші, прислів'я, загадки, лічилки.

Читання - виразне читання вчителя або аудіозапис коротких українських народних казок, художніх текстів, віршів, байок. Розвиток навичок читання можна практикувати працюючи в групах, зважаючи на правильну вимову окремих звуків, характерних для української мови. Учні, які швидше за інших розвивають навички читання, потрібно дати можливість самостійно прочитати кілька речень. Під час опрацювання віршів слід тренувати правильну вимову, читаючи головним чином хором.

Очікується, що учень цього віку вміє визначити хід подій, головних героїв, час і місце розгортання подій. Визначення елементів фантастики в казках.

Рекомендується, ознайомлювати учнів з популярними дитячими та народними віршами, рекомендувати їм читати дитячі журнали, подивитися, проаналізувати і обговорити принаймні одну театральну виставу (бажано лялькову) та фільм для дітей (рекомендується фільм за мотивами народних казок) українською мовою.

Разом із кореляцією між художніми творами, вчителю необхідно встановити вертикальну кореляцію. Вчитель повинен бути ознайомлений зі змістом предмету *Навколишній світ*, а також знати традиційну і духовну культуру українців у Сербії та їхні народні звичаї.

Горизонтальну кореляцію вчитель встановлює, насамперед, з предметами: сербська мова та література, історія, образотворче мистецтво, музична культура, релігієзнавство та громадянське виховання.

Вчитель повинен постійно вказувати на важливість правильної вимови, яка тренується за допомогою певних ортопедичних вправ. Ортопедичні вправи не повинні виконуватись на окремих уроках, їх треба пов'язати з відповідними темами з граматики; інтонація в реченні, з одного боку, може бути пов'язана з культурою висловлювання, шляхом повторення віршів тощо. З використанням аудіозаписів в учнів потрібно розвинути навички для відтворення і засвоєння правильної вимови, мелодії, дикції...

Деякі ортопедичні вправи можуть бути виконані при засвоєнні відповідних тем з літератури: напр. артикуляція може тренуватись за допомогою лічилок, скоромовок або мовних ігор, коли вони засвоюються як складова частина народної творчості; наголос, темп, ритм, інтонація та перерви можуть тренуватись на прикладі читання вчителя або прослуховування ЦД і відтворення його у *мовленні*, за вибором вчителя чи учня.

МОВНА КУЛЬТУРА

Розвиток мовної культури є одним з найважливіших завдань викладання рідної мови з елементами національної культури. Ця навчальна область повинна бути пов'язана з роботою над літературними творами, які сприяють плеканню культури усного та писемного мовлення.

Від учнів цього віку потрібно очікувати знання наступних предметних областей:

Розвиток зв'язного мовлення - розмова про пригоди з власного досвіду, того, що вони бачили, того, що вони хочуть. Рекомендовані теми для опрацювання: школа, сім'я, моє місто чи село. Родинні відносини. Особистість учня, сім'я та дім, сімейні обов'язки, товариші та однокласники, розповіді про свою улюблену тварину; свою школу. Шкільні обов'язки... Робочий день учня. Вільний час.

Транспорт. Ми бережемо природу - тварини та рослини. Любов до рідної мови. Форми соціальної поведінки: які слова і коли ми використовуємо, слова вітання та фрази. Дитячий журнал *Соловейко*. Важливі свята: Різдво, Святий Миколай та Великдень. Пісні, діалоги, п'єси, майстер-класи для вдосконалення розмовної мови. Пексесо. Для збагачення словникового запасу рекомендуються тексти українських письменників для дітей.

Учні також повинні вміти складати групи слів за значенням і складати речення з заданих слів. Учні повинні вміти визначити головного героя в тексті та описати його. Вони повинні вміти подякувати, а також попросити про допомогу. Вони повинні самостійно, в декількох реченнях розповісти про себе, про свого брата чи сестру, про свого друга / про свою подругу, про однокласників, про життя в школі (максимум 5 речень).

Відтворення - описати зображення або послідовний перебіг подій на основі ілюстрацій. Вміти переказати український дитячий фільм за заздалегідь визначеним планом, розповідь або дитячу виставу, пригоду або свято.

Опис - людей, тварин.

Діалог - правила соціальної поведінки.

Драматизація - короткий текст за вибором, про пригоду або події з повсякденного життя.

Спілкування - дбати про збагачення словникового запасу для повсякденного спілкування, збагачуючи активний словниковий запас. Часті речення з повсякденного життя. Різні форми висловлювання.

Вправи з заміною слів і додаванням слів у речення.

Усне вивисловлювання реалізується через ігри та творчі заходи, якими тренується спілкування (привітання в конкретних ситуаціях: *доброго ранку, добрий день і до побачення*; подяка, вибачення). Учні можуть розмовляти на основі малюнків. Можуть переказати почутий текст, виставу чи лялькову виставу, невимушеною мовою з правильною вимовою.

Вправи на спостереження - це вправи на розпізнавання цілого та його частин, спостереження за об'єктами, явищами та навколишнім середовищем. Їх потрібно розділити за темами. Перш за все розглядається класна кімната, а потім ведеться спостереження навколишнього середовища. Учні можуть спостерігати за предметами, людьми, тваринами, подіями, розглядати зображення, групи зображень, фотографії, об'єкти, що їх оточують тощо. Увага учнів повинна бути спрямована на ціле, а потім на найважливіші його частини, а в кінці - і на менш важливі частини. Спостереження ведуться за: формами, кольорами, відносинами, рухами, мімікою та жестами, тощо.

Вправи на слухання починаються з слухання того, що говорять вчителі, інші учні, артисти чи ведучі. Почуте аналізується, визначаються мовні характеристики особи, яка говорить. Слухання має бути пов'язане з мімікою та жестами, які відносяться на сказане. Обов'язково наполягати на правильній вимові. Під час слухання, зосереджувати увагу та концентрацію. Слухати ономапоетичні звуки, шум, чітку та нечітку вимову.

Аналітичні вправи мають бути цікавими та стимулюючими, оскільки вони є однією з найважливіших передумов для читання та письма. Вони не виконуються окремо, їх треба пов'язати з вправами на слухання та спостереження.

Вправи, за допомогою яких видаляються не літературні елементи з висловлювання, виконуються повільно і систематично. Вчителі повинні особливу увагу звертати на вимову голосних звуків, *я, ю, є, ї*; вимову голосного *и*; приголосного *з*; і ненаголошених голосних *е* та *и*.

Учні повинні активно засвоїти 200 слів і фразеологічних одиниць. Пасивний словниковий запас повинен бути більший ніж активний, на кожному рівні.

Від учня очікується, що він: вивчить напам'ять принаймні 4 вірша для декламування, 5 українських віршів (народних або сучасних популярних дитячих віршів), загадки, деякі прислів'я, декламуватиме народні вірші, пов'язані з релігійними святами або порами року, вивчить напам'ять два коротких прозових тексти в обсязі 3 - 5 речень та 2 коротких діалога або візьме участь у дитячій виставі. Учні повинні, якщо це можливо, займатись дитячими народними танцями, відповідно до їхнього віку, повинні розрізняти елементи українського народного костюму своєї громади, відзначати релігійні свята (в порівнянні з сербськими), знати традиційні українські традиції та звичаї (Різдво - Різдвяні пісні, Святий Миколай та Великдень - звичаї: писанки) та традиційні страви.

У другому класі учні записують речення та короткі тексти. Особлива увага приділяється індивідуальному підходу до кожного учня, і в залежності від його здібностей заохочувати правильно писати. Якщо у дитина виникають труднощі у навчанні письма, їй потрібно допомогти оволодіти технікою письма поступово. Дитину, яка розвивається швидше, потрібно заохочувати і ставити перед нею завдання, які б її стимулювали. Учні письмово відповідають на прості питання про особистий досвід, істоти, предмети, явища. Вони також записують назву малюнку або назви декількох малюнків, а також речення на основі малюнку або групи малюнків. При написанні речень учням слід звернути увагу на написання великої літери на початку речення, написання власних імен, а також на ставлення крапки в кінці речення.

Ознайомлення учнів з основами історії української меншини в Сербії (доселення, культурні, освітні, релігійні та економічні заходи, найвищі культурні досягнення, відповідні організації та установи...), та з плеканням емоційного ставлення до традицій, культури, звичаїв і традицій української меншини в Сербії (фольклор, ремесла, народні прислів'я, театр, література, музика, традиційні дитячі ігри, звичаї, демонологія...), але не в сенсі романтичної традиціоналізму, а на шляху до майбутнього, до розвитку і модернізації. Покладатися на минуле, але дивитись в майбутнє. Надати учням інформації про українську громаду в Сербії (населені пункти, установи і організації, відомі особистості, імена, прізвища, похощення...), а також про зв'язки з іншими етнічними спільнотами та культурами, про

внесок українців на цих теренах (в галузі освіти, культури, мистецтва, архітектури...) прикладати зусилля, щоб українська ідентичність і самоповага виховувалась витончено, не за допомогою прислів'їв та фраз, а на конкретних прикладах, при цьому поєднати дані з емоційним спрямуванням, надаючи значення правам людини і меншин, міжетнічній повазі, толерантності і взаємодії.

ШЛЯХИ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Необхідно завжди мати на увазі основне завдання даного предмета: учні повинні добре навчити володіти українською літературною мовою та набути навичок лінгвістичної правильності. Завжди слід мати на увазі попередні знання учнів, щоб їх можна було пов'язати зі знаннями, якими вони вже опанували. На кожному уроці вчитель повинен обирати диференційований підхід, оскільки учні різного віку і мають різні мовні компетенції.

Необхідно створити приємну атмосферу, яка вимагає партнерства між вчителем/викладачем та учнями, і потрібно допомогти учням подолати психологічний бар'єр щодо мовного спілкування та мовленнєвих навичок. Кожен інструмент мови демонструється в конкретному контексті, а не ізольовано. При тренуванні мовленнєвих навичок повинні переважати різні форми діалогу в спілкуванні вчитель - учень та учень - учень. У мовленні вимагається простота мовлення, природність й спонтанність та лінгвістична правильність.

III. СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Процедура контролю і оцінювання успіху учнів ведеться для досягнення очікуваних результатів навчання, вона починається з встановлення фактичного рівня знань, на якому знаходився учень, і виходячи з цього, оцінюються його подальші навчальні досягнення, від яких залежатиме оцінка. Кожна діяльність є доброю можливістю для оцінювання навчальних досягнень та отримання зворотніх інформацій. Кожен урок і кожна діяльність учня - це нагода для формувальної оцінки, тобто реєстрації навчальних досягнень учня та його спрямовування у подальшому навчанні.

Формативна оцінка є невід'ємною частиною сучасних методів навчання та включає в себе оцінку знань, навичок, ставлення, поведінки та розвиток відповідних компетенцій протягом уроку та навчання. Як формативний вимір, вона включає в себе збір даних про навчальні досягнення учня, а найбільш поширеними є наступні методи: реалізація практичних завдань, спостереження і нотатки учнівської активності під час уроку, пряме спілкування між учнем і викладачем, реєстр для кожного учня (карта навчальних досягнень) і т.д. Результати формативного оцінювання в кінці навчального циклу повинні бути виражені підсумковою оцінкою - цифрою.

Робота кожного вчителя полягає у плануванні, досягненні результатів, спостереженні та оцінці. Важливо, щоб вчитель постійно слідкував і оцінював диференційовано не тільки навчальні досягнення учня та процес навчання, а й себе та свою роботу. Все, що виявиться хорошим і корисним, вчитель буде продовжувати використовувати в своїй практиці навчання, а все, що виявиться неефективним, потрібно буде покращити.

HRVATSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

HRVATSKI JEZIK S ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE	
Cilj	Cilj nastave i učenja <i>Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture</i> je njegovanje hrvatskoga jezika, očuvanje tradicije i upoznavanje kulturne baštine Hrvata i Hrvatske; razvijanje svijesti o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta i interkulturalnosti kao načina života u suvremenom društvu.
Razred	Drugi
Godišnji fond sati	72 sata

ISHODI Obrađenom temom/područjem, učenik će moći:	PODRUČJE/TEMA	SADRŽAJI
1. Hrvatski jezik i književnost		
- razgovarati u skladu s jezičnim razvojem, izraziti svoje potrebe, misli i osjećaje na standardnom hrvatskom jeziku	Jezik Pravogovor i jezično izražavanje	Usvajanje novih riječi i njihova značenja Cjelovita rečenica u usmenom izražavanju Vrste rečenica po značenju (izjavna, upitna, usklična) i obliku (jesna i niječna), poredak

- birati i koristiti se odgovarajućim riječima u govoru; - na pravilan način koristiti se novim riječima u svakodnevnom govoru - pravilno izgovarati riječi, pazeći na mjesto naglasaka i rečeničnu intonaciju - uočiti razliku između hrvatskog standardnog jezika i zavičajnog govora - pažljivo slušati pitanja i odgovarati cjelovitom rečenicom - govoriti više cjelovitih tematski povezanih rečenica u cjelini - usmeno prepričavati; usmeno pričati prema slici/slikama i o doživljajima - usmeno opisivati stvari iz neposrednog okruženja - kazivati pjesme naizust - pažljivo i kulturno slušati sugovornike - pažljivo slušati interpretativno čitane književne tekstove radi razumijevanja i doživljavanja - vladati osnovnom tehnikom čitanja i pisanja latiničnog teksta - aktivno slušati i razumjeti sadržaj književno umjetničkog teksta koji mu se čita ili koji samostalno čita - izraziti svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnog teksta i povezati ih s vlastitim iskustvom - sudjelovati u scenskom izvođenju teksta - riječima i slikom izraziti o čemu tekst govori - odrediti glavni događaj, vrijeme (tijek događanja) i mjesto događanja u tekstu - uočiti likove i izraziti svoje mišljenje (vrednovati postupke) o ponašanju likova u književnu djelu - slušati, razumjeti i parafrazirati poruku.		riječi u rečenici Vođeni i slobodni razgovor (telefonski razgovor, pripovijedanje prema slikama) Govorni predlošci Usmena i slušna poruka Hrvatska latinica, abeceda Pričanje, prepričavanje, opisivanje (lika, predmeta, krajolika) i izvješćivanje o događajima Kazivanje stihova Čitanje kratkih tekstova, slikopriča Igrokaz (scensko i lutkarsko izvođenje) Bogaćenje rječnika: leksičke i sintaksičke vježbe Razgovorne, situacijske i jezične igre Stvarne i simulirane situacije Audiovizualni zapisi Obavijesni tekstovi: izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu (<i>Smib</i>, NIU Hrvatska riječ - podlistak za djecu <i>Hrcko</i>) Obrazovni digitalni mediji.
	Književnost - hrvatska - zavičajna	Poezija Tatjana Pokrajac, <i>Papuci</i> Vera Zemunić, <i>Pođimo na livadu</i> Darko Cindrić, <i>Sveti Nikola</i> Tin Kolumbić, <i>Božićna noć</i> Stanislav Feminić, <i>Jura i mrva</i> Miroslav Dolenc Dravski, <i>Rodbina</i> Gustav Krklec, <i>Neostvarive želje</i> Basna, <i>Lav i zec</i> Vesna Parun, <i>Jutro</i> Nevenka Videk, <i>Pismo iz zelengrada</i> Grigor Vitez, <i>Kako živi Antuntun</i> Ratko Zvrko, <i>Grga Čvarak</i> Nedeljka Šarčević, <i>Disnotor i prelo</i> (izbor) Proza Nada Mihoković-Kumrić, <i>Zaljubljeni semafor</i> Jadranka Bralić, <i>Štednja, Radoznala ribica</i> (slikopriče) Željka Horvat-Vukelja, <i>Kako su nastale boje</i> (slikopriča) Jadranka Bralić, <i>Božić u obitelji</i> Luko Paljetak, <i>Bajka o žapcu</i> Sanja Pilić, <i>Rastreseni tata, Medvjed i tratinčica</i> Nada Zidar-Bogadi, <i>Pismo s mora</i> Zlatko Krilić, <i>Vicko</i> Blanka Dovjak-Matković, <i>Tajana telefonira</i> Sanja Polak, <i>Veseli borić</i> Tamara Vrbanović, <i>Suncokret</i> Balint Vujkov, <i>Razlinkavi zec</i> Dramski tekstovi Anica-Ana Kraljević, <i>Dva klauna</i> Jadranka Čunčić-Bandov, <i>Zaboravljivi zeko</i> Jadranka Čunčić-Bandov, <i>Božićna želja, Uskršni medo</i>
2. Elementi nacionalne kulture		

- prepoznati elemente i vrijednosti tradicijske kulture i baštine - poznavati značajne blagdane i običaje vezane uz njih - poznavati obrt/zanat značajan za očuvanje kulturne baštine i tradicije - otplesati jedan tradicijski ples i poznavati dijelove nošnje u kojoj se pleše - navesti odlike nacionalne kuhinje i poznavati načine pripremanja jela - pjevati narodne i dječje pjesme primjerene dobi - ilustrirati svoj doživljaj pročitanog teksta - različitim tehnikama izraziti svoju kreativnost na zadanu temu	Povijest i geografija, tradicijska kultura i baština - blagdani i običaji - zanati/obrti - folklor i nošnja - kazalište, film - nacionalna jela	Blagdani: Božić, Uskrs i običaji koji se odnose na ta dva najveća kršćanska blagdana. Stari zanati. Izrada predmeta od prirodnih materijala: čamac, bure, drvene klompe, papuče, tambure, zvečke, šling, slike od slame, posuđe itd. (jedan po izboru). Narodni ples i tradicijska nošnja po izboru (Ajde Ive, ajde Vince, kolo) Nacionalna jela po izboru iz jednog dijela Hrvatske i Vojvodine (Srbije). Stare igre i igračke Kazališna predstava ili filmsko ostvarenje po izboru (<i>Šegrt Hlapić</i>). Kulturne manifestacije u zajednici - upoznavanje s kalendarom, razgovor i posjet odabranim manifestacijama. Izbor prigodnih tekstova iz časopisa <i>Smib</i>, <i>Hrvatska riječ</i> - podlistak <i>Hrcko</i>.
	Glazbena kultura - pjevanje - slušanje	Slušanje i pjevanje <i>Višnjica rod rodila</i>, narodna pjesma, <i>Radujete se narodi</i>, božićna pjesma <i>Srićna noć je prispila</i>, božićna pjesma <i>Proletna pjesma</i>, Zlatko Špoljar <i>Himna zadrugara</i>, Arsen Dedić <i>Ježalo dragalo</i>, bunjevačka dječja igra <i>Špenjgljarska igra</i>, <i>Miš mi je polje popasel</i>, hrvatske narodne pjesme <i>Maestral</i>, Ivica Stamać <i>Volim Pipu</i>, Ivan Golčić - Nevenka Videk <i>Sveti Niko s. Lujze Kosinović</i> i Mire Preisler <i>Fašnički ples</i>, Marija Matanović Bunjevačke i šokačke narodne pjesmice Slušanje <i>Božićne pjesme</i> <i>Lijepa naša</i>, Antun Mihanović (tekst), Josip Runjanin (glazba)
	Likovna kultura	Izrada i oslikavanje čizmica za Sv. Nikolu Božićni ukrasi Šaranje pisanica Izrada plakata (mozaik i dr. tehnike) Izrada maski potrebnih za igrokaz Izrada čestitki Strip Licitarsko srce (brašno, voda, šećera) Narodni običaji (slobodna tehnika) Izrada štapnih lutaka

Ključni pojmovi sadržaja: hrvatski jezik, latinično pismo, čitanje, običaji, kolo, igre i igračke

UPUTE ZA DIDAKTIČKO-MEODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program *Hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture* čine dva velika predmetna područja: *Hrvatski jezik i književnost* te *Nacionalna kultura*. Preporučena podjela sati po predmetnim područjima je sljedeća: *Hrvatski jezik* - 30 sati, *Nacionalna kultura* - 42 sata. Područja su kompatibilna i prožimaju se, te se ne mogu proučavati zasebno.

Hrvatski jezik izučava se na sadržajima iz područja književnosti, Svijeta oko nas, tradicijske kulture, Glazbene i Likovne kulture. Preporučuje se nastavu *Hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture* izvoditi u dvosatu, tj. dva sata uzastopno, da bi se preporučeni sadržaji mogli povezati u zaokruženu cjelinu. Preporučuje se sadržaje predmeta tematski povezati. Nakon odabira okosnice sata/teme, potrebno je povezati sve dijelove programa: sadržaje iz jezika, književnosti i sadržaje iz nacionalne kulture.

Program *Hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture* usmjeren je na ishode. Ishodi predstavljaju opis integriranih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje učeći ovaj predmet.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program orijentiran na ishode, nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je kontekstualizirati program potrebama konkretnoga odjela ili skupine učenika, imajući u vidu sastav i karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale kojima će se koristiti, tehničke uvjete, nastavna i medijska sredstva kojima škola raspolaže, izvore podrške, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od danih ishoda i sadržaja, stvara se godišnji ili globalni plan rada iz kojega se razvijaju mjesečni ili operativni planovi. Ishodi definirani po područjima olakšavaju dalje izvođenje ishoda na razini određene nastavne jedinice.

Pri planiranju treba imati na umu složenost ishoda (neki se ostvaruju brže i jednostavnije od drugih), ali je za većinu ishoda potrebno više vremena, više različitih aktivnosti, kao i uporaba različitih izvora znanja (tekstovi, film, glazba itd.). U etapi planiranja nastave i učenja važno je imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo te da ne određuje sadržaje predmeta. Zato je potrebno sadržajima u udžbeniku pristupiti selektivno i u skladu s predviđenim ishodima. Osim udžbenika, kao jednog od izvora znanja, nastavnik učenicima treba omogućiti uvid i iskustvo korištenja i drugih izvora znanja, poput filma, glazbenog događaja, posjeta ustanovi kulture itd. Preporuka je da se učenicima ne zadaje domaća zadaća. Učenicima se mogu preporučiti književna djela za neobvezno čitanje u skladu s dobi i zanimanjima.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

HRVATSKI JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pisanu komunikaciju standardnim hrvatskim jezikom, kao i za uporabu lokalnoga materinskoga govora.

Usmeno izražavanje provodi se igrama i aktivnostima kojima se vježba komunikacija, a čitanje na kratkim prigodnim tekstovima.

Pravilan govor njeguje se provođenjem različitih govornih vježbi. Učenici mogu vježbati razgovjetan govor i pravilan izgovor na sljedeće načine:

- promatrajući predmete, ljude, životinje, događaje, slike ili niz slika i govoreći o promatranom
- prepričavajući slušani tekst, odgledanu kazališnu ili lutkarsku predstavu
- mogu se koristiti različite jezične igre (rebusi, igra riječi - kojim glasom počinje ili se završava zadana riječ), situacijske igre, odnosno stvarne situacije te razgovorne igre.

Obvezno je zahtijevati uporabu riječi hrvatskoga standardnoga jezika i poticati učenike da govore cjelovitim rečenicama. Učenici tako upoznaju nove riječi, situacije i bogate svoj rječnik.

Slušanje je važna aktivnost u komunikaciji. Učenici se u razgovoru upućuju da pažljivo i kulturno slušaju sugovornike. U nastavnom kontekstu, učenici slušaju što drugi govore i to potvrđuju reproduciranjem ili parafraziranjem slušne poruke, kao i postupanjem u skladu sa zamolbama i usmenim uputama odraslih i vršnjaka. Pažljivo slušanje prakticira se i u simuliranim situacijama (razgovorne i situacijske igre). Učitelji trebaju paziti na pravilnu artikulaciju glasova, s učenicima komentirati odslušano, uočavati odstupanja i razlike od hrvatskoga standardnoga jezika te ukazivati na njih.

Učenici trebaju vježbati čitanje odgovarajućih tekstova, pravilno govoriti sve glasove i pravilno naglašavati riječi i rečenice. Posebnu pozornost obratiti na razumijevanje pročitanih riječi, rečenica i tekstova. Poželjno je provjeravati stupanj ovladanosti čitanja i razumijevanja pročitanih različitih metodama (odgovori na pitanja, usmeno i pismeno, zadaci s naložima). Usavršavanje čitanja vježba se na tekstovima koji su kratki, dinamični, zanimljivi i primjereni dobi učenika.

Pisanje vježbati dopunjavanjem rečenica, sastavljanjem rečenica na osnovu slike, sastavljanjem rečenica na osnovu niza slika i samostalnim pisanjem rečenica te kraćih tekstualnih cjelina.

KNJIŽEVNOST

Okosnicu programa književnosti čine predloženi kratki tekstovi. Program dopušta nastavniku dopunjavanje ili zamjenu jednog njegovog dijela (30%) predloženih tekstova za obradu s tekstovima po vlastitu izboru. Izbor tekstova treba biti prilagođen dobi učenika. Tako osmišljen program omogućava fleksibilan i kreativan pristup književnim sadržajima. Učitelj planira njihov ostvaraj u skladu s individualnim karakteristikama učenika radi dostizanja ishoda učenja. Predloženi sadržaji iz književnosti služe razvijanju ljubavi i njegovanja materinskoga jezika, te poticanju učenika na jezično izražavanje. Oni su okosnica usmene komunikacije koja se odvija na satu. Služe bogaćenju rječnika i jezičnog izraza učenika, te upoznavanju, razvijanju, čuvanju i poštivanju kulturnog identiteta te kulturne baštine.

Osim korelacije između tekstova i sadržaja iz različitih područja programa, neophodno je uspostaviti i vertikalnu korelaciju. Nastavnik mora biti upoznat sa sadržajima predmeta *Hrvatski jezik s elementima*

nacionalne kulture prethodnih i narednih razreda radi poštovanja načela postupnosti i sustavnosti. Horizontalna korelacija uspostavlja se s nastavom Svijeta oko nas, Likovne kulture, Glazbene kulture i vjerske nastave. Korelativnost se postiže prikladnim kombiniranjem sadržaja (obveznih i odabranih po vlastitu izboru, u skladu sa zanimanjima skupine učenika).

Mogući primjeri funkcionalnog povezivanja programskih sadržaja iz književnosti, Svijeta oko nas, Likovne kulture, Glazbene kulture i vjerske nastave su sljedeći:

- tema Godišnja doba, Ljeto i more može obuhvaćati: Nada Zidar-Bogadi, *Pismo s mora*, slušanje i pjevanje pjesme Ivica Stamać *Maestral*, pravljenje 3D plakata na temu *Morske dubine*
- tema Narodni običaji i vjerovanja može obuhvaćati: Anica-Ana Kraljević *Dva klauna*, pjevanje pjesme Marije Matanović *Fašnički ples*, izrada maski za maskenbal i upoznavanje običaja koji se odnose na blagdan Poklada. Na Valentinovo se može obraditi tekst Nade Mihoković-Kumrić *Zaljubljeni semafor*, pjevanje pjesme Ivana Golčiča - Nevenke Videk *Volim Pipu*, izrada licitarskih srca. Izbor "kraljičkih" pjesama, nošnja i običaj koji se odnosi na blagdan, elementi i vrijednosti tradicijske kulture i baštine, izrada i oslikavanje čizmica za Sv. Nikolu, *Bajke* (izbor iz sakupljačkog opusa Balinta Vujkova - *Razlinkavi zec*), *Sveti Nikola* Darka Cindrića, *Sveti Niko* s. Lujze Kosinović i Mire Preisler
- tema Blagdani može obuhvaćati: razlikovanje i korištenje hrvatskoga standardnoga jezika i zavičajnoga govora, slušanje i pjevanje hrvatskih božićnih i uskrasnih pjesama, izradu božićnih i uskrasnih ukrasa, božićne i uskrasne običaje u zavičaju i u Hrvatskoj.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U svrhu dostizanja ishoda prate se i vrednuju rezultati napredovanja učenika. Svaka aktivnost prilika je za procjenu, bilježenje napredovanja, davanje povratne informacije, kao i za formativno ocjenjivanje i upućivanje na daljnje aktivnosti. Formativno vrednovanje dio je suvremenoga pristupa nastavi i podrazumijeva procjenu znanja, vještina, stavova i ponašanja, kao i razvijanje odgovarajuće kompetencije tijekom nastave i učenja. Rezultat takva vrednovanja daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o dostizanju kompetencija, kao i o učinkovitosti primijenjenih metoda. Formativno ocjenjivanje podrazumijeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, a najčešće tehnike su: ostvarivanje praktičnih zadataka, promatranje i bilježenje aktivnosti tijekom nastave, neposredna komunikacija učenika i nastavnika, dosje učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnoga vrednovanja na kraju nastavnoga ciklusa iskazuju se i sumativno - brojčanom ocjenom.

Rad nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Osim postignuća učenika nastavnik kontinuirano prati i vrednuje proces nastave i učenja te vlastiti rad. Sve što se u nastavnoj praksi pokaže dobrim i korisnim treba se koristiti i dalje, a nedovoljno učinkovito i djelotvorno treba unaprijediti.

ČEŠKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Název předmětu	ČESKÝ JAZYK S PRVKY NÁRODNÍ KULTURY
Cíl	Cílem učení žáků Českého jazyka s prvky národní kultury je, postupně a systematicky zvládnout základní zákony českého literárního jazyka pro správně ústní projev, podporující vědomí o významu role jazyka při zachování národní identity; vyškolovat žáky pochopit vybrané literární a jiné umělecké díla z české kulturní dědictví, kvůli zahování tradice a kultury českého národu a rozvoji interkulturality.
Třída	druhá
Roční fond časů	72 hodiny

VÝSLEDKY Na konci školního roku žák bude schopen:	OBLAST/TÉMA	OBSAHY
- rozlišuje mluvený hlas a napsané písmeno: mluvené a psané slova a věty; - ovládá základní čtecí techniku a psaní cyriliských textů - porozumí tomu co čte; - rozlišuje písmeno, slovo a větu	ČTENÍ A PSANÍ	- česká abeceda; - hlas a písmeno; - tištěné a napsané písmena českého jazyka; - samohlásky, souhlásky; vokální r, l; pravopis; - přízvuk, literární vylučování; - výslovnost cizích slov; intonace věty; - slova a věty jako mluvené a psané celky;

- správně vyslovuje a píše krátkou a úplnou větu jednoduché struktury s vhodnou intonací; s interpunkčním znaménkem na konci; - správně používá velké písmeno; - používá základní pravidla pravopisu; - píše čitelně a úhledně; - na otázky písemně odpovídá; - spojuje více věty v celku; - píše věty, když jsou diktovány pomocí základních pravidel pravopisu; - hlasitě čte (v sobě) s porozuměním čteného; - nalezne informace explicitně mluvené v textu; - rozpoznává hlasy v řeči, přízvuk, rytmus a intonaci naučených slov a výrazů; - řeč chápe trochu a pečlivě, s delšími přestávkami a formou neverbální komunikace, které pomáhají porozumět významu; - přijímá předpokládané jazykové struktury, nejzákladnější formy komunikace a lexikální fond s 200 slov a výrazů aktivně v řeči; - porozumí ve slovném projevu pořadí pěti, šesti vět, které tvoří souvislý celek v předmětu; - aktivně poslouchá a porozumí obsahu literárního textu, který se čte; - pečlivě a kulturně poslouchá partnery; - poslouchá interpretační čtení a mluvení literárních textů pro pochopení a prožívání; - správně vyslovuje krátkou a úplnou větu jednoduché struktury s vhodnou intonací; - porozumí dialog v vztahu učitel - žák, žák - žák; - kládení otázek a odpovídání, aby věděl nebo věděla krátké dialogy; - s pomocí učitelů stručně představuje učební materiály (čtyři až osm vět, které tvoří celý) ; - výslovně vyslovuje hlasy, dosahuje rytmu, intonace a přízvuk naučených slov a výrazů; - jmenuje věci z bezprostředního okolí ve vztahu	JAZYK Gramatika, pravopis a soubor pravidel, které určují správnou výslovnost JAZYKOVÁ KULTURA Čtení Psaní	- texty se zpracovávanými písmeny / texty pro globální čtení; - všechny typy textů, napsány tištěnými nebo písemnými písmenem; - jazykové hry - analytické syntaktické cvičení; lexikální a syntaxní cvičení; - psaní (přepisování, nezávislé psaní a diktát); - čtení (čtení textu častěji / globálně čtení, hlasitě a tiché čtení); otázky, které kontrolují chápání; - výslovnost a psaní hlasů; které způsobují problémy (například: á, d', é, ě, ch, í, n', o, ř, t', ú, ů, ý, q, w, x, y); - věta; slovo; písmeno; - hlasová role / písemna v rozlišování významů mluvené nebo napsané; - věta jako oznámení, otázka a příkaz; - velké písmeno na začátku věty, v psaní osobních jmen a příjmení, nazvy sídel a jména města a ulic, ve kterých žák žije, také název školy, kterou navštěvuje; - správně se podepíše (jméno, potom příjmení); - tečka na konci věty: místo a funkce vykřičníku a otázníku ve větě. - osobní zájmena: já, ty... ; - přídavná jména přivlastňovací: můj, tvůj... - zájmená ukazovací - ten, tenhle... ; - slovesa - být, mít - přítomný čas; - otázky - kdo, co, kolik, kam... ; - základní číslovky 1 - 100; - imperativ nebo rozkazovací způsob; - správné množné číslo podstatných jmen; - používá přítomný čas pro popis aktuální akce; - příslovce a předložky pro vyjádření prostorových vztahů: zde, tam, v, na, pod... ; - literární texty; - texty pro praktické použití: pozvání, pokyny, nákupní seznam a další; - nelineární texty: text v tabulce, časový plán, rozvrh hodin, komiks, vstupenka a další; - informativní texty: 1. učebnice: jako texty o slovných osobnostech české kultury; 2. texty, které nejsou učebnicemi: o pravidlech dobrého chování (bonton) ; o bydlišti žáků, o zvířatech, atd.; - otázky o vlastní zkušenosti bytostech, oběktech, jevech, obrázcích, otázky literárních a neliterárních textech; - písemná zpráva; - krátký textový celek: o osobní zkušenosti, o zkušenosti, o obrázcích, při příležitosti literárního textu; - věty / krátký text vhodný pro diktování; - uznání hlasové struktury českého jazyka na elementární úrovni; - mluvení, přesvědčování a popis (textu, obrazu, představení nebo filmu; vlastní výklad o zkušenostech, událostech); - jmenování objektů a bytostí, prohlášení o

k tématům, které jsou zpracovávány; - sám nebo ve skupině reprodukuje krátké recitace a zpívá známé písně; - ústně mluví o obrázku / obrázcích a zkušenostech; - vybírá a používá odpovídající slova v řeči; - správně používá nová slova v každodenním projevu; - podílí se na jevištním představením textu; - uznává básen', příběh a dramatický text; - vidí postavy a rozlišuje jejich pozitivní a negativní vlastnosti; - vyjadřuje svůj názor na chování postav v literární tvorbě; - rozpoznává hádanku a rozumí jejímu významu; - rozpoznává a rozlišuje básen a rozumí jejímu významu; - zná materiální a duchovní kulturu svých lidí na úrovni přizpůsobenému věku; - zná základní české folklorní texty (pohádky, legendy, příběhy, písně, přísloví); - zná český dětský folklor (hry a krátké textové formy, jakou jsou hádanky, ukolébavky a další); - zpívá české lidové populární dětské písně vhodné pro daný věk; - poznává a rozlišuje základní české svátky (národní a místní kultury), které jsou důležité v životě jednotlivce a kolektivů, jakož i mravy související s těmito svátky; - porovnává české svátky a mravy s mravy většinového národu, jakož s mravy jiných národních komunit, které žijou spolu v dané oblasti; - pochopí význam českého jazyka jako prvky své národní identity.		činnostech, charakteristika objektů a bytostí, prohlášení o předmětech, prostorové vztahy, jakož i požadavky a příkazy; - vyjádření omezeného repertoáru výrazu a slov, a porozumění s určitým úsilím, původního mluvčího, který již zažil podobné situace; - používání jazyků v souladu s formálními podmínkami komunikační situace (např. formou občanské způsobilosti); - použití jednotlivých elementárních slov a hotových lexikálních výrazů, skládajících se z několika slov, naučených a užívaných společně ve zvláštních souvisejících situacích (Ahoj!, Dobré ráno/ dobrý den/ Dobrý večer! Jsem v pořádku, děkuji!, Jak se máš? Nashledanou! Uvidíme se (později / zítra). Přeji vám příjemný den / víkend! Děkuji, také! a podobně); - použití omezeného počtu syntaktických struktur a jednoduchých gramatických forem patřících do paměťových korpusů jazykových jednotek; - pochopení souvislostí mezi vlastním úsilím a dosaženými výsledky v jazykových aktivitách; - uznání toho, co bylo učeno;
	Poslouchání a mluvení	Tematika: - škola: cesta do školy, život ve škole, školní činnosti, povinnosti žáka, zimní a letní dovolená; školní prostor a sportoviště; - rodina a blízké prostředí: širší rodina a sousedy; pracovní povinnosti a volný čas členů rodiny, neděle v rodině, domácí spotřebiče; - moji přátelé a já: noví přátelé a osoby; nové dětské hry (v souladu s obdobím) ; - člověk: části těla; udržování osobní hygieny; - výživa: denní jídlo, základní druhy jídla, jídelní přístroj, stravovací návyky v České republice; - oděvy, obuvi: oblečení ve vztahu k počasí; - prostředí: město a ulice, kde žijí (kino, škola, divadlo, pošta, muzeum, knihovna a podobně); - jiné: dny v týdnu, čísla do 100, základní účetní operace; - nejzákladnější formy komunikace: vzájemné seznámení, oslovení známe nebo neznáme osoby, výprávení jmen a adres, pozdravů; žádost, ospravedlnění, přilákat pozornost; poděkovat; - vyhledávání a poskytování základních informací o sobě; souhlas, odmítnutí; vyhledávání a poskytování povolení, volání pro hře, přijetí, vyjádření schopnosti, dovedností a neschopnosti (můžu, nemůžu, nesmím a podobně), vyjádření vlastnictví a příslušnosti, vyjádření prostorových vztahů a velikostí, pochopení a dávání jednoduchých instrukcí a příkazů; - hry, písně pro zpěv a recitování s tématy blízko tohoto věku. Literatura: - Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví / Václav Cvrček a kolektiv. Praha : Karolinum, 2010. - 353 str.

	- Remediosová Helena, Do you want to speak Czech? : workbook, volume 1 = Wollen Sie Tschechisch sprechen? : Arbeitsbuch zum 1. Teil / Helena Remediosová, Elga Čechová, Harry Putz ; [ilustrace Ivan Mraček-Jonáš]. - 2. vyd. - Liberec : H. Putz, 2001. - 224 str. - M. Hádková, J. Línek, K. Vlasáková, Čeština jako cizí jazyk = Češki jezik kao strani jezik, Úroveň A1 = nivo A1, Univerzita Palackého v Olomouci, TAURIS, 2005. - 320 str. - Koprivica Verica, Češko-srpski, srpsko-češki rečnik = Česko-srbský, srbsko-český slovník : [izgovor, gramatika] / [priredila] Verica Koprivica. Beograd: ZUNS, 2017; - Můj první obrázkový slovník: vydal LIBREX - nakladatelství pro děti v Ostravě / ECP (Czech) s.r.o. 2001. - Jeníková Anna, Srpsko-češki, češko-srpski rečnik = Srbsko-český, česko-srbský slovník / vydalo nakladatelství LEDA spol. s.r.o. - vydání první, Voznice (Czech), 2002. - 592 str. - Marie Kozlová, Jitka Halasová, Pavel Tarábek, Slabikář pro 1. Ročník základní školy = Bukvar za 1. razred osnovne škole / nakladatelství DIDAKTIS spol. s.r.o. - Brno (Czech), vydání první, 2002.- 120 str.
	LITERATURA - české národní lyrické písně; - české bajky, národní příběhy, legendy a pohádky v češtině; - umělecké příběhy a pohádky v českém jazyce; - divadelní dramata pro děti v češtině; televizní a rozhlasové dramata; - české kreslené filmy; - komiksy a děcké časopisy v češtině; - děcké lidové hry; - poslouchání českých písní a hudby; - seznámení s specifickými českými nástroji; - seznámení s českými národními tanci; - tradiční národní kultura; - veřejné vystoupení, prezentace vlastní a týmové práce; - významná místa a turistické centra v České republice; - významné data z historie Čech a jejich formování; - rozvoj úcty k českého kulturního dědictví a potřeby vychovat a zlepšit ji: specifické domy v českých vesnicích, specifické kroje a jídla u Čech; - vychování v duchu míru, tolerance, kulturních vztahů a spolupráce mezi lidmi. Doporučená literatura: Já písnička - Když jsem já sloužil to první léto; Okolo Frýdku cestička; Jede, jede poštovský panáček; Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, cos to Janku, cos to sněd; Holka modrooká; Vánoční koledy; Masopustní písně; Komáří se ženili; Zpívánky s Pájou; Já do lesa nepojedu; Sla Nanyinka do zelí; Jede sedlák do mlejna; Travička zelená.

		Knihy pro děti: - Říkadla Josefa Lady - filmy, texty, kresby (Vrány, Liška, Zima, Ježíšek, Kučero, Honza, Kráva, Na houby, Vrabec, Jarní, Žába, Prásací, Bába, Vlč, Když jsem šel přes Pražský most); - Josef Čapek - Povídání o pejskovi a kočičce - poslech, dramatizace, kresby; - František Hrubín - Dvakrát sedm pohádek - poslech, dramatizace, kresby; - Karel Jaromír Erben - Pohádky (Hádanka, Almužna, Pták ohnivák a Liška ryška). Prostonárodní české písně a říkadla (Sirotek, Zakletá dcera); - Božena Němcová - Pohádky (O Perníkové chaloupce, O Smolíčkovi, O kohoutkovi a slepičce, vtipné pohádky: Jak se Honzík učil latinky, zfilmované: O Princezně se zlatou hvězdou na čele, O Slunečníku, Měsíčníku a Větrníku, Sedmero krkavcu, O Popelce); - Karel Svoboda - Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách (Járo, Zima)

Klíčové pojmy obsahu: jazyková kultura, čtení, psaní, poslouchání a mluvení, literatura, tradice.

INSTRUKCE PRO DIDAKTICKO-METODICKOU REALIZACI PROGRAMU

Výukový program předmětu Český jazyk s prvky národní kultury v prvním ročníku základní školy skládá se z oblastí, které pokrývají kulturu českého jazyka (poslechové a mluvčí činnosti) i literatury, se zpracováním prvků z české tradice. Doporučená hodinová dotace obsahových okruhů je následující: Jazyková kultura - 58 lekcí, Literatura - 14 hodin. Všechny oblasti se propletají a žádná oblast se nemůže naučit samostatně a bez spolupráce s ostatními.

JAZYKOVÁ KULTURA

Oblast *Jazyková kultura* v prvním ročníku základní školy zahrnuje rozvoj základních komunikačních schopností studentů prostřednictvím činností poslechu a mluvení. Tyto programovací oblasti jsou zaměřeny na podporu jazykové kultury řeči a pečlivého poslechu naslouchání a zároveň představují základy fonologického systému českého jazyka a obohacování slovní zásoby. V širším smyslu, zahrnují rozvoj kognitivních a intelektuálních schopností žáků, získání pozitivního přístupu k jinému jazyku, než mateřskému, lišování českého jazyka od ostatních jazyků, a respektování rozdílů.

Na této úrovni žáci vědomě nepřijímají gramatické struktury. V počáteční fázi výuky cizího jazyka důraz se kládá na řeč a porozumění, protože je přirozeným způsobem mluvení mezi dětmi a není třeba trvat na plných odpovědích nebo na celou větu.

Mluvení žáků se uskutečňuje v rámci řízené a volné konverzace, při nichž učitel žákům pomáhá se správnou intonací vyslovovat hlásky v krátkých smyslu plných celcích, reprodukovat krátké části dramatického textu, recitovat básně a rýmováčky. V rámci řízené konverzace na známé téma žáci odpovídají na otázky, pokládají otázky, vyjadřují potřeby, zájmy, záliby, schopnosti a možnosti něco udělat. V rámci volné, resp. společenské konverzace, jež je základem konverzace každodenní, je potřeba žáky naučit, jak mají slušně konverzaci zahájit, jak si vyměňovat informace a jak používat základní zdvořilostní formy. Během konverzace se mohou objevovat řečové šablony, jež se používají v každodenních situacích a které jsou zároveň nejjednoduššími větnými modely austálenými frázemi.

Doporučenými formami ústního vyjadřování v rámci obsahu tohoto programu jsou: pojmenování, mluvení, převyprávění a popisování. Žák se postupně orientuje v ústním vyjadřování. Doporučenými druhy ústního vyjadřování jsou: povídání o obrázku nebo o řadě obrázků (příběh v obrázcích), povídání o zážitcích a událostech, učení se nazpaměť, vyslovování rýmováček a recitování krátkých básní nebo částí dramatického textu, které by měly být pečlivě vybrány (s ohledem na věk žáka a uměleckou hodnotu textu).

Poslech je důležitá komunikační činnost. Žáci se učí pozorně a trpělivě poslouchat mluvčí. Během výuky poslouchají, o čem ostatní mluví, což potvrzují jak opakováním slyšené zprávy, tak i jednáním podle ústních pokynů dospělých a svých vrstevníků. Pozorné poslouchání se také používá při simulovaných situacích (konverzační a situační hry), kdy žáci poslouchají to, co učitelé, vrstevníci či hlasatelé čtou.

U žáků by se mělo rozvíjet rozpoznávání hlásek (zvláště těch, které neexistují v jejich mateřštině, pokud jejich mateřština není čeština) a porozumění významu slov v cizím jazyce.

Také by se mělo rozvíjet, aby žáci v rámci osvojeného lexika a struktury byli schopni splnit úkoly, zadané učitelem; úkoly pomáhají vybudovat v žácích sebejistotu a ulehčit jim učení. V hodině by se měl používat cizí jazyk kdykoli je to možné, neboť jde o jedinou příležitost, kdy se cizí jazyk používá přirozeně a spontánně. Žáci nemusí porozumět každému vyslovenému slovu, pokud však znají kontext, mohou vytušit jeho význam.

Tematika v průběhu ústní výuky by měla být žákům blízká a pro ně zajímavá. Také by se měla týkat jejich bezprostředního okolí: členové rodiny, soudruzi, oblíbené hračky, dům, škola, školní potřeby, části těla, oblečení, každodenní jídlo, zvířata / oblíbené zvíře atd. Žák by měl umět, sám nebo s pomocí učitele, říct několik krátkých vět se správnou výslovností a intonací a klást jednoduché "ano/ne" otázky.

Zřetelné vyjadřování se uplatňuje díky *bohaté slovní zásobě*: používáním vhodných slov během projevu, osvojením si a používáním nových slov. Část hodiny věnovaná novému lexiku by měla být dostatečně dlouhá, aby se žáci mohli seznámit s novými slovy a strukturami. Žákům se doporučuje, aby ze své aktivní slovní zásoby používali slova, která co nejpřesněji vystihují zamýšlenou informaci a aby jejich projev byl co nejrozmanitější.

Jazyková kultura žáků se rozvíjí prostřednictvím *didaktických her*. Herní aktivity by měly být vybrány podle zájmů žáků, nebo v souvislosti s výukovým obsahem. V rámci zahřívacích aktivit je možné zopakovat látku probranou v předchozí hodině, a to skupinovým zpíváním, hrou nebo pohybem, rozřazováním objektů do skupin a jejich srovnáváním (podle velikosti, tvaru, barvy aj.).

Zahřívací aktivity, které by neměly trvat déle než 10 minut, žáky motivují, uvolňují, posilují jejich sebevědomí a podporují je, aby samostatně nebo s pomocí učitele využívali to, co se v předchozí hodině učili.

Učitel může do výuky zařadit konverzační hry, např. rozhovor s neposlušnou panenkou nebo s literárním hrdinou, či situační hry, tj. reálné situace jako např. rozhovor v obchodě nebo u doktora. Učitel může využít rovněž anagramy, rébusy, palindromy, řetězení slov, doplňovačky a jednoduché křížovky.

Hry rozvíjející sluchovou pozornost využívané ve výuce: pozorné poslouchání se zadáním, např. *Rozpozněj, kdo mluví, Poslouchej, jak mluví* (potichu, rychle), *Slyším hlásku t...* Při výuce cizího jazyka v mladším školním věku je malování další důležitou činností, stejně jako další zadané manuální činnosti: vybarvování, stříhání, výroba předmětů z hlíny nebo těsta, výroba plakátů, přání apod.

K těmto činnostem se přistupuje až poté, co si žáci dané lexikum osvojí, neboť představují pomocný metodický postup jak pro osvojení a vytváření lexikálních a morfo-syntaktických struktur, tak pro vyvolání pocitu spokojenosti a uvolnění.

LITERATURA

Doporučené obsahy v tomto okruhu si žáci osvojují během celého školního roku, a to pomocí slabikáře a čítanky jako základních učebních materiálů, jejichž využití učitel plánuje v souladu s individuálními schopnostmi žáků a celkovými možnostmi kolektivu, přičemž se řídí závěry vyplývající z výuky.

Literatura se nevyučuje na teoretické úrovni a samotný doporučený obsah je používán tak, aby učitelé rozšířili slovní zásobu žáků. Dovednost porozumění literárnímu textu, který žáci poslouchají, souvisí se závěry vyplývající z předmětu *Jazyková kultura*. Tabulka obsahuje výběr literárních textů, které učitelé mohou použít (v případě potřeby je přizpůsobit a zkrátit) a případně je doplnit o populární/informativní texty z dětských časopisů, encyklopedií apod.

Vzhledem k tomu, že na této úrovni žáci stále neumějí číst, literární texty poslouchají prostřednictvím audio nebo video-záznamů, anebo poslouchají přímo učitelovo čtení. Výklad textu v tomto věku má rys spontánního a volného rozhovoru s žáky o podstatných časových, prostorových, tematických aj. podrobnostech, o postavách a jejich emocionálních stavech (radost, smutek, smích apod.) a o rozlišování dobra od zla. Do výuky se zařazuje i čtení textu na pokračování, což znamená, že učitel podle plánu, který sám vytvořil, a s odpovídající dynamikou, čte literární text po částech a mluví o něm s žáky během několika plánovaných hodin.

Při poslechu lyrických básní se žáci učí prožívat jejich melodičnost a správně recitovat (dle výběru). Při rozebírání dětských dramatických textů jsou žáci motivováni k celé řadě tvůrčích aktivit, které vznikají v souvislosti s dílem, jako např. komentování dramatizovaných úryvků (divadelní představení, drama, loutkové divadlo, dramatické dialogy, sledování divadelních představení dětí, nahrávání a komentování dramatických výňatků). S aktivním nasloucháním jsou žáci vyškoleni, aby zahrnovali obsah ve spojení s ilustracemi, které doprovázejí literární, populární nebo informativní texty.

Co jde o aktivity vázané za výuku literatury a národní kultury a tradice, praktické metody v této části učebních osnov, zahrnuje kontakt s předměty, které tvoří významnou část tradiční kultury, ať už jsou vyrobeny podle současných modelů, anebo se s nimi seznámíme v autentickém prostředí. Výběr obsahu je

понежан на учители, а допоруку се, абы оааан тету аати уабуноу плану бул реализован проатредниаивм худбу а тане (поалеа аескуу аисни, уаени о наатроји, лидове тане), карикатуру, филму, арибуау, поаадку, легенду, ууанамне оаоноаности а уаалосту з аескуу аејин, зууку а ејих презентае јак ве аколе, так на аколних аакааи а поаоуе.

Ууука *Аескуеаоу јазука с аруву наруаони културу* се аамерује преаевшиа на ааку: ааи се поаажују за оапоуеаене, креативни а активни уааааиуки ве вуауаованиа проесу, а допоруку се, абы се роаиае а оааааи аленове роаину аопојили до аруае, ао нејувие. Наариакала, аети активне аопојују до роааовору в роаинее, небу ахроаажују информае о аеле роаинее темат суовуејииаи с лидову трааиаии, аајмена од ааашиа алену све роаину (аароаиау).

Уаиаел бу аел ариаеа ааку к аоуу, абы се активне аопојили до ахроааж'ованиа аериалуу, кере се взуааују к урчиае леаиу (поааеаиуае, оаауаку, алауки з ноуин ааа.).

Ноуу апроаам је ааложен на веаши суовзуаажности лиаераниаи а нелиаераниаи аел. Суовзуаажност је уаоажне на аеакуатиаи комбинаии поуинниаи а ууаероууаи аел. Кромее суовзуаажности меу аеауу а окуруу аоаоу ариаеау уаиаел аауовуи вераикални суовзуаажност меу аоаауу ариаеау *Аескуу јазука с аруву наруаони културу* а аоаауу аејнеаоу ариаеау з вуашиаи ариу так, абы ресаектавал суаааааиаеаи а поауауне аавуааеаи уаива, к аемуау ариауајују јак уаиаелову аналосту о аоаауу ариаеау *Ариаоа а сполеаност* про 2. ариуу, так и еаоу веаоаоуи о трааиаии а ауаоууни културуе Аескуу с аурааеу на обуаеје Аескуу в Србуку, аејнеаи так и веаоаоуи о трааиаии а ауаоууни културуе веашиуовне сполеаности а јиниаи аеншиуовиаи сполеаностех в региону.

Уаиаел вуауааии аоризонатаи суовзуаажност меу вуауку ариаеауу *Србуаку јазука а лиаература, Свеа колеа наа, Уаеаеаа култура, Аудебуни култура, Обааанска ууааоуа а Набуажанска ууааоуа.*

MAKEDONSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Назив на предметот	МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК СО ЕЛЕМЕНТИ НА НАЦИОНАЛНА КУЛТУРА
Цел	Целта на учеаеау на макеаонскуи а јазуку со елементи на национална култура е учениаиае а овуаеаеа со оаууоуниае карактериаиаи на макеаонскуи а лиаературуен јазука аарааи аравилауу усно и писмено изразувааеу, негујувајуаи ја ваажноста на улогаа на јазуку а национална култура во ааууувааеау на национални аиаентиае; а се оапоаоаа за интераааеааија на оабураи книажевни и аруаи уаеаиаиаи аела од макеаонскуи а светскуи а културуно наслееау аарааи негувааеау на трааиаијаау а култураау на макеаонскуи а нароа и арузивааеау на интеркултуруалноста.
Оааеаение	Второ
Аоаишен фонд на аасови	72 ааса

ИСХОДИ По аавруаену аоаеаение учениаи а е аиае во аоаојаба аа:	ОБЛАСТ/ТЕМА	СОАРУЖИНИ
- аравилауу аласно аиаа; - аи арузликува книажевни аиуови: аесна, расааз, басна, бајка, арамски аекст; - ао оауриае алауниаи нааан, вреаеау и аеаоуау на нааану ао ариааиаи аи аекст; - ао оауриае аеаоауае на нааани во аекст; - аи воааи алауниае и аоауриаиаи ликуви и аа аи	КНИЖЕВНОСТ	АКОЛСКА ЛЕКТИРА Аоезија Ванао Ниаолески: <i>Ааакувина</i> Аилуаин Бебеаовски: <i>Макеаонија</i> Рисуа Василевски: <i>Уаилиаиае</i> Аао Аоаов: <i>Лиса</i> Ванао Ниаолески: <i>Роаааа куаа</i> Аојаан Аарапуза: <i>Аоаау ноа, аеае</i> Ауаку Рааовиа: <i>Аааааен аав</i> Лубивује Ршуаовиа: <i>Аесет луаи аусари</i> Алексааар Кујунааиски: <i>Лубов биаи веаауа</i> Аајко Аоваевски: <i>Авуанаестае аеаеаи</i>

разликува нивните позитивни и негативни карактеристики; - разликува стих и строфа; - ги воочи стиховите кои се римуваат; - го објасни значењето на поговорката и поука што ги воочува во басната; - наведе едноставни примери за споредување од текстовите и секојдневниот живот; - чита текст почитувајќи ја интонацијата на реченицата/стихот; - изразно рецитира песна; - чита драмске текстове (по ликови); - изнесува свое мислење за текстот; - разликува глас и слог и препознава самогласки и согласки; - ја пее химната на Република Македонија, ги препознава знамето и грбот; - ги наброи националните празници на Македонија; - препознава градови на слика врз основа на особеностите на градовите; - ги препознава основните рељефни и природни карактеристики на Република Македонија;		Проза Избор на кратки народни умотворби (гатанки, поговорки, броенки, разбројалки...) Вера Бужарова: <i>Торба со златници</i> Борис Бојаџиски: <i>Само слободата таква песна лее</i> Горјан Петревски: <i>Болениот врабец</i> Народна приказна: <i>Косот и грозјето</i> Езоп: <i>Магаре, лисица и лав</i> Оливера Николова: <i>Поклон за Јанко</i> Народна приказна: <i>Камен и змија</i> Александар Поповски: <i>Развигорец</i> Драмски текстови Ристо Давчевски: <i>Играта на Славка и Славчо</i> Популарни и информативни текстови Избор од илустрирани енциклопедии и списанија за деца (<i>Росица, Другарче, Суница</i> и др.); интернет - избрани текстови. ДОМАШНА ЛЕКТИРА Ханс Кристијан Андерсен: <i>Принцезата на зрно грашок</i> Славко Јаневски: <i>Шеќерна приказна</i> Киро Донев: <i>Ајде да се запознаеме</i> Книжевни поими: - стих, строфа, рима; - басна; - бајка; - тема, место и време на настан, редослед на настани; - главен и спореден лик (изглед, основни карактеристики и постапки); - лица во драмски текст за деца.
- препознава македонски народни песни и ора; - пее детски песни од детски фестивали; - разликува видови на зборови во типични случаи; - бира и користи соодветни зборови во говорот; - ги користи на правилен начин новите зборови во секојдневниот говор; - ги одредува основните граматички категории на именките и глаголите; - ги разликува речениците според обликот и значењето; - ги почитува и применува основните правописни правила;	ЕЛЕМЕНТИ НА НАЦИОНАЛНА КУЛТУРА	Основни обележја на Република Македонија (химна, знаме, грб). Национални празници на Република Македонија. Поздрав од Македонија (разгледница) градови во Македонија: Скопје, Охрид, Битола, Прилеп. Бројност на населението, национален состав и Македонците надвор од границите на Република Македонија. Рељефни карактеристики на Република Македонија. Природни убавини на Македонија. Од македонското минато (од Самоиловата држава до падот под османлиска власт). Пеење: детска песна, народна песна. Слушање на музика: народни песни и ора, забавна музика.
- владее со основната техника на читање и пишување на текст пишуван со латиница; - користи различни облици на усно и писмено изразување: прераскажувае, раскажување	ЈАЗИК ГраMATика, правопис и ортоепија	Глас, слог, збор. Видови на зборови: именки (сопствени и општи); род и број кај именките; глаголи; глаголски времиња: минато, сегашно, идно време; потврдни и одречни глаголски облици; придавки (описни); броеви (основни и редни). Реченици: расказни, прашални и извични. Потврдни и одречни реченици. Пишување на голема буква.

и опишување; - состави правилно подолга и потполна реченица и состави повеќе реченици во куса целина; - учествува во разговор и внимателно да го слуша соговорникот; - разликува основни делови на текстот (наслов, пасус, име на автор, содржина); - изразно чита кириличен текст.	ЈАЗИЧНА КУЛТУРА	Пишување на кратенки: (мерни единици и општи кратенки <i>ОУ, бр., итн., стр. и нпр.</i>). Латиница: печатни и ракописни букви. Разбирање на прочитаното со одговори на прашања. План за прераскажување на куси текстови (лирски, епски, драмски) составен од воопштени прашања. План за опишување врз основа на непосредно набљудување. Правописни вежби: препишување, диктат и самостојно пишување. Јазички вежби: гатанки, ребуси, крстозборки, осмосмерки, асоцијације, составување на реченици, проширување на зададени реченици. Лексичко-семантички вежби: дополнување на реченици, опишување на суштества и предмети. Сценско прикажување на драмски/ драматизиран текст. Медиумска култура: Детски филм или претстава Претставување на рељефот, градовите, и природните убавини и културните знаменитости...

Клучни поими на содржината: книжевност, национална култура, јазик, јазична култура, усвојување на латиницата.

УПАТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Програмата на настава и учење по предметот *Македонски јазик со елементи на национална култура* во второ одделение во основното училиште се состои од четири предметни области: Книжевност, Елементи на национална култура, Јазик и Јазична култура.

Програмата на настава и учење по предметот *Македонски јазик со елементи на национална култура* заснована е на исходите, односно на процесот на учење и ученичките постигања. Исходите претставуваат опис на интегрирани знаења, вештини, ставови и вредности што ученикот ги гради, проширува и продлабочува низ сите предметни области на овој предмет. Во процесот на наставата треба да се појде од тоа дека ученикот е во центар на воспитно-образовната работа, дека наставата е насочена кон ученикот.

I. ПЛАНИРАЊЕ НА НАСТАВАТА И УЧЕЊЕТО

Планирањето на наставата и учењето опфаќа креирање на годишните и оперативните планови, како и развивање на подготовките за час/ден/седмица. Планирањето треба да биде во координација со планот и програмата на наставата и учењето и да ги опфаќа сите програмски подрачја. *Годишниот план* се креира во форма на гантограм и го содржи бројот на часовите по областите распредени по месеци, а во согласност со школскиот календар, планираниот фонд на часови по областите и годишниот фонд на часови. Препорачената дистрибуција на часовите по предметните области е: Книжевност - 25 часа, Елементи на национална култура - 15 часа, Јазик - 18 часа и Јазична култура - 14 часа. Сите области се преплетуваат и ни една не може да се изучува изолирано и без содејство со другите области. Меѓутоа, на секој час треба да им се посвети посебно внимание на културата на изразувањето на учениците и на културата на Македонците со нагласок на народната традиција, навиките и обичаите. Програмата овозможува корелација со предметите *Српски јазик, Ликовна култура, Музичка култура и Светот околу нас*.

Оперативниот план содржи рубрика со операционализирани исходи, дефинирани со наставните единици, рубрика за планираната меѓупредметна поврзаност и рубрика за евалуација на квалитетот на испланираното, како и други елементи според проценката на наставникот. При креирањето на годишниот и оперативните планови неопходно е да се води сметка за школскиот календар и активностите кои го следат животот на училиштето. *Подготовката за час* подразбира дефинирање на целта на часот, дефинирање на исходите во однос на целта на часот, планирање на активностите на учениците и наставникот во однос на целта и дефинираните исходи, планираните начини за проверка на оствареноста на исходите, изборот на наставните стратегии, методите и постапките на учење и подучување.

II. ОСТВАРУВАЊЕ НА НАСТАВАТА И УЧЕЊЕТО

КНИЖЕВНОСТ

Во наставата по книжевност најважно е кај учениците да се развива љубовта кон читањето, да се гради чувството за убаво и вредно, да се воспитуваа вкусот. Со читањето на книжевноуметнички текстови и со разговорот за нив на часот се гради критичкото мислење. Со дидактичките постапки треба учениците да се оспособуваат да донесуваат суд за постапките и карактеристиките на ликовите, како и за различни настани во текстот. Наставата по книжевност го зајакнува националниот и културниот идентитет кај учениците, со запознавање на својата книжевност и култура, како и со книжевноста и културите на другите народи.

Препорачаните содржини од областа *Книжевност* се совладуваат во текот на целата учебна година, од учебникот *Македонски јазик со елементи на национална култура* како основно наставно средство, така што наставникот ја планира нивната реализација во согласност со индивидуалните карактеристики на учениците и вкупните можности на колективот, раководејќи се со исходите на учењето.

При оспособувањето на учениците со помош на наставникот да ги разбираат текстовите од школската лектира, но и популарните, информативните текстови од списанијата за деца, енциклопедиите и слично, важно е да се настојува учениците да се оспособуваат за самостојно одредување на структурата на содржината (планот на текстот), главните и споредните ликови, нивните карактеристики и описите; исто така да ги воочат настаните, просторните и временските односи и битните поединости во описите на суштествата и природата. Бидејќи текстовите од школска лектира се користат за усовршување на читањето, пишувањето и воведувањето на учениците во основните поими за книжевноста, така учениците се поттакнуваат да ги воочат ликовите во книжевното дело, нивните карактеристики и постапки; нивните емоционални состојби (радосно, тажно, смешно) и да ги разликуваат поимите добро и зло.

Обврзителниот дел на лектирата се состои, воглавно, од дела кои ѝ припаѓаат на македонската литература, дела на творци Македонци кои живеат и творат во Република Србија, но и на српската и светската литература. Изборот на дела во најголема мерка е заснован на принципот на прилагоденоста на возраста на учениците. Корелацијата со *српски јазик* овозможува полесно да се реализира наставата по литература, пред сè, кај литературните родови и видови и нивните одлики.

Ученикот треба да ги воочи формалните разлики на поезијата, прозата и драмскиот текст (разликување на стих од прозен и драмски текст напишан по улоги).

Ученикот треба да ја разликува песната од расказот (басната) и драмскиот текст, но без воведување на дефиниции на книжевнотеориските поими. Подеталното термилошко определување се воведува постапно во понатамошните одделенија.

Ученик треба да се оспособува да разликува стих од строфа и да научи што е рима. Кај кратките народни умотворини треба да се оспособува да разликува поговорки од гатанки. Ученикот треба да биде во состојба да го разбере пренесеното значење на гатанките без формулирање на постоечките стилски постапки во неа; да го препознае жанрот на бајката; жанрот на басната како расказ со пренесено значење, да биде во состојба да го разбере нејзиното пренесено значење и да ја најде нејзината поука.

Учениците се оспособуваат да ги воочат непознатите и помалку познатите зборови во текстот и да го прашаат наставникот за нивно објаснување како би го разбрале што подобро значењето на текстот. Водени со прашањата учениците се оспособуваат ја откријат тематско-идејната основа на текстот (за што се говори во текстот/книгата) зависно од индивидуалните способности. Во текот на обработката на книжевните текстови учениците стекнуваат први литерарно-естетски искуства и формираат свои ставови за делото што го слушаат или читаат. Наставникот ги поттикнува учениците да ги искажуваат своите ставови.

При читањето на лирските песни учениците постапно учат да ја препознаваат и доживеат мелодичноста на песните и изразно да ги читаат и рецитираат (по избор).

При обработката на драмските текстови за деца учениците се мотивираат на многу творечки активности кои се случуваат по повод на делата (сценски настап, драмска игра, куклена игра, драмски дијалози, гледање на детски театарски претстави, снимање и коментирање на драматизирани извадоци). При тоа учениците ги усвојуваат и правилата на однесувањето во театар во рамките на воспитната дејност на училиштето. Со активно слушање, а потоа и со самостојно читање на поедноставни книжевни и други видови на текстови учениците се оспособуваат да ги доведуваат содржините во врска со илустрациите кои ги следат книжевниот, популарниот и информативниот текст.

Со содржините на програмата се сугерира систематско и постапно усвојување на книжевните поими, а на наставниците им се препорачува континуирано да воведуваат нови зборови во речничкиот фонд на ученикот, како тој би се обогатил. Усвојувањето на книжевните поими не подразбира учење на нивните дефиниции, туку нивно именување и описно образложување на поимот, воочување на неговата улога во книжевноуметничкиот текст.

Текстовите од домашната лектира придонесуваат да се стекнуваат читачки навики. Со намера учениците да се навикнуваат на читање на лектира од обврзителниот дел и по слободен избор, се воспоставува соработка со училишниот библиотекар, а неколку часа во текот на годината можат да се реализираат во училишната библиотека.

Вештината на читање и разбирање на прочитаното се стекнува во рамките на *Јазичната култура* и при обработката на книжевноуметничките текстови. Учениците се поттикнуваат да читаат текстови во сликовници (на пример, басни, бајки и раскази).

Елементи на национална култура и традиција

Запознавање на учениците со основите на културата и традицијата на македонскиот народ се врши континуирано - со основните обележја: знаме, химна; детски песни, народни умотворби, авторски уметнички дела. Учениците треба да се запознаваат со историјата на македонскиот народ, рељефните карактеристики на Република Македонија, со природните убавини, градовите и знаменитоситите користејќи го учебникот, слики и документарни филмови. Континуирано треба да се негува емотивниот однос кон традицијата, културата, обичаите и навиките на македонската малцинска заедница во Србија (фолклор, народни умотворби, литература, музика, традиционални игри, обичаи, обележување на празници, следење и учествување на манифестации...) и да се поттикнуваат врските со другите етнички заедници и култури. Македонскиот идентитет и самопочитувањето треба да се негуваат на конкретни примери, давајќи им важност на малцинските и човековите права, мултикултуралноста и толеранцијата.

Оваа подрачје се преплетува и со подрачјето литература, со читање на книжевни дела учениците создаваат за животот на македонскиот народ во минатото и за нивните обичаи. Оваа подрачје има корелација со предметите *Светот околу нас*, *Ликовна култура* (каде што е можно со цртање и бојење да се усвојат знаења низ игровни активности), *Музичка култура*, *Граѓанско воспитување и Верска настава*.

Со употреба на различни видови на дидактички игри, со слушање на песни на македонски јазик и со изучување на македонски народни ора се придонесува да се развијат љубопитноста и љубовта кон историското минато, литературата и културата на македонскиот народ. Прочитаното, слушаното и доживеаното можат да се илустрираат со цртеж или слика, во корелација со *Ликовна култура*.

Посебно е важно методите, што се применуваат, да бидат интерактивни, учениците активно да учествуваат во наставата. Се препорачува на учениците да им се презентираат песни од детските фестивали, „Златно славејче“, „Поточиња“, „Супер ѕвезда“...

ЈАЗИК

Во наставата од областа *јазик* учениците се оспособуваат правилно усно и писмено да комуницираат на македонски литературен јазик. Програмата е насочена на развивање на исходите и ученичките компетенции за примена на граматичките правила во пишаната и говорната комуникација.

Граматика

Разликувањето на глас и слог во изговорна смисла се усвојува со вежбање за одредување на бројот на слоговите врз основа на типични примери со самогласка на крајот на слогот, други примери се увежбуваат и усвојуваат во понатамошните одделенија. Пожелно е да се направи корелација со наставата по српски јазик и музичка култура да им се укажува на тоа дека песните се пеат така што се делат зборовите на слогови).

Од областа морфологија се развиваат основните знаења за именките, глаголите, придавките и броевите. За секој вид на зборови најнапред се воведува поимот, а потоа разликувањето на подвидови. Нпр. најнапред треба да се работи на сфаќањето на поимот именка како вид на зборови и тоа на типични примери на сопствени и општи именки. Придавките да се одредуваат во типични примери, како зборови кои стојат до именките и ги одредуваат. Во врска со глаголите, најнапред се обработува глаголот како вид на зборови, а потоа се воведува разликувањето на категоријата време. Броевите како вид на зборови треба да се поврзат со наставата по математика.

Синтаксичките знаења се надоврзуваат на веќе наученото и се прошируваат со разликувањето на речениците по облик и значење.

Правопис

Правописните правила учениците ги усвојуваат постепено, со повторување и вежбање на веќе наученото и со запознавање со нови содржини, и тоа по пат на различни вежбања како на ниво на зборови така и на ниво на реченици и текстови. Пожелно е да се направи корелација со наставата по математика во врска со пишувањето на кратенките за мерни единици. Потребно е учениците да усвојат правилно пишување на општите кратенки кои секојдневно се користат, и тоа само пет: ОУ, бр., итн., стр. и нпр.

Учениците треба да се оспособат правилно да ја употребуваат големата буква при пишувањето на сопствените имиња и презимиња, географските поими и празниците. Правописните вежби им овозможуваат на учениците посебно да обратат внимание на правописните барања и на нивната улога во текстот. Правописните вежби претставуваат најдобар начин правописните правила да се научат, проверат, како и воочените недостатоци да се отстранат. Во оваа возраст би требало да се применуваат прости правописни вежби кои се погодни да се совлада само едно правописно правило од една правописна област. Потребно е да се подготват правописните вежби и при тоа да се почитува принципот на постапност, систематичност, единството на теоријата и праксата. При совладувањето на правописните начела можат да бидат погодни следните правописни вежби: *препишување, диктат и самостојно пишување.*

ЈАЗИЧНА КУЛТУРА (УСНО И ПИСМЕНО ИЗРАЗУВАЊЕ)

Развивањето и унапредувањето на јазичната култура кај учениците претставува една од најзначајните задачи на наставата по македонски јазик. Нејзина крајна цел е учениците да бидат оспособени квалитетно и целисходно усно и писмено да комуницираат.

Основни облици на усно и писмено изразување се прераскажување, раскажување и опишување.

Прераскажување - потребно е да се поттикнуваат учениците да воочат што е битно, а што може да остане неспомнато кога прераскажуваат, да не се случи прераскажаниот текст да биде подолг од оној што го прераскажуваат. Потребно е, исто така, да се вреднува прераскажувањето, то ест на учениците да им се укаже на помалку или повеќе успешните сегменти на овој облик на изразување.

Раскажување - опфаќа раскажување на настани, раскажување врз основа на слики или низа на слики и според зададени зборови. Учениците треба постепено да се оспособуваат да зборуваат/раскажуваат на теми по сопствен избор, како и да осмислуваат крај на расказ со даден почеток.

Опишување - на овој вид на јазично изразување потребно е да му се пристапи посебно одговорно и да се почитуваат принципите на наставната условност и постапност при поставувањето на барањата: учениците да се оспособуваат внимателно да набљудуваат, воочуваат, откриваат, забележуваат, споредуваат, па после тоа дадената предметност мисловно да ја заокружат и јазички да ја вообличат. Опишувањето треба да се поврзе со обработката на книжевните дела, како спонтано би ги усвојувале техниката на опишување како вештина, потребно е постојано да се насочува вниманието на учениците на оние места во такви видови на текстови кои изобилуваат со описни елементи (опишување на природа, годишни времиња, предмети, растенија и животни, книжевни ликови...).

Јазичната култура кај учениците се негува и низ игровни активности, посебно со јазични игри. Видовите на игрите потребно е да се изберат според интересирањата на учениците или во контекстот на наставната содржина. Тоа можат да бидат разговорни игри, на пример, разговор со книжевен лик, потоа ситуациски игри, односно вистински ситуации, на пример, разговор во продавница, разговор кај лекар. Можат да се изберат и ребуси, гатанки, броенки, разбројалки, дополнувалки, едноставни крстозборки, осмосмерки, асоцијации, составување на реченици, проширување на зададени реченици.

Лексичко-семантичките вежби служат да се богати речникот на учениците и да им се укаже на различните можности при изборот на зборови и изрази и да се упатат на нивна поцелисходна употреба. Видот на овие вежби, исто така, треба да се усогласи со интересирањата на учениците и наставните содржини. Смеслата за прецизно изразување и разбирање на значењата на зборовите и изразите се развива со различни вежби, на пример *опишување на растенија и предмети*, а за учениците на оваа возраст предизвикувачки можат да бидат и вежби со *дополнување на реченици* (на пример, да се дадат реченици во кои недостасува глагол).

Учење на латиница

Усвајувањето на латиницата најчесто се планира за второ полугодие, бидејќи учениците во прво одделение ја совладале кирилицата, но потребно е добро да се утврди читањето и пишувањето на кирилицата и да се работи на што подобра техника на читање.

При учењето на ракописните букви на латиница посебно внимание треба да му се посвети на графичкото поврзување на буквите во зборовите. Пишувањето може да се вежба во сите предметни

области, со препишување, дополнување на реченици, составување на реченици врз основа на слика, составување на реченици врз основа на низа од слики, како и со диктати и со самостојно пишување на реченици и куси текстуални целини.

Начин на реализирање на програмата

Треба секогаш да се има во вид суштинската задача на овој предмет: учениците да научат да зборуваат на македонски литературен јазик, убаво да пишуваат, изразно да читаат и да стекнат вештина во јазичната исправност, пред сè, да ја почитуваат и вреднуваат традицијата на својот народ и да го сочуваат сопствениот идентитет. Наставата мора да биде насочена кон ученикот, треба да доминираат разни облици на дијалог во интеракции: наставник - ученик, ученик - наставник и ученик - ученик.

Наставата треба да се креира и презентира на интересен начин, да им се прилагоди на учениците, како без потешкотии би ја усвојувале во функционално знаење што ќе им користи во понатамошното школување. Наставникот мора функционално да применува разновидни методи: набљудување, забележување, метод со илустрации, текст метод, дијалогски, монолошки, компаративни, аналитичко-синтетички метод...

Потребно е да се применуваат и различни облици на работа: фронтален, индивидуален, работа во пар, работа во групи, работилничка работа. Наставата треба да се конципира така да ги развива интересирањето и љубовта кон читањето; негувањето на националната култура и традицијата, како и толеранцијата и почитувањето на другите народи, култури и традиции.

Корелација се воспоставува, пред сè, со наставата по *Српски јазик, Ликовна култура, Музичка култура, Светот околу нас, Верска настава и Граѓанско воспитување*.

III. СЛЕДЕЊЕ И ВРЕДНУВАЊЕ НА НАСТАВАТА И УЧЕЊЕТО

Следењето на напредувањето и оценувањето на постигањата на учениците е формативно и сумативно и се реализира согласно со *Правилникот за оценување на учениците во основното образование и воспитување*. Процесот на следење и вреднување на еден ученик треба да се започне со иницијална проценка на нивото на кој се наоѓа ученикот. Иницијалната проценка, следењето и вреднувањето на резултатите на напредувањето на ученикот се во функција на постигнувањето на исходите. Секоја активност е добра можност за проценка на напредувањето и давање на повратни информации, а учениците треба да се оспособуваат и охрабруваат да го проценуваат сопствениот напредок во остварувањето на исходите на предметот, како и напредокот на другите ученици. Секој наставен час и секоја активност на ученикот е можност за формативно оценување, односно регистрирање на напредокот на ученикот и упатување за понатамошните активности поради напредување. Наставникот во текот на процесот на настава и учење континуирано и на примерен начин му укажува на ученикот на квалитетот на неговите постигања така што повратната информација треба да биде прилагодена, доволно јасна и информативна како би имала улога на поттикнувачка повратна информација.

Формативното вреднување е составен дел на современиот пристап на наставата и подразбира проценка на знаењата, вештините, ставовите и однесувањето, како и развивање на соодветни компетенции во текот на наставата и учењето. Формативното мерење подразбира прибирање на податоци за постигањата на ученикот и изработка и водење на портфолио на ученикот, што подразбира:

- собирање на показатели (активности на ученикот, непосредна комуникација, реализација на задачи, детски изработки, творби, искази, опишувања, раскажувања, прераскажувања и сл.) за секој ученик посебно;
- однапред подготвени евалвациони листи за секој ученик, кои се пополнуваат по конкретна активност или студии на случај, при што наставникот ја бележи фактичката состојба;
- инструменти кои се однесуваат на секое програмско подрачје поединечно и во кои наставникот внесува податоци за постигањата на ученикот во однос на сите развојни аспекти (интелектуалните, емоционалните и психомоторичките) кои се поттикнуваат со програмата и насочени се кон проверката на остварените исходи.

Проверувањето на знаењето треба да се реализира со разни постапки и форми: усно, преку говорни, писмени, сликовно-писмени вежби, вежби со подвлекување, заокружување; практично преку презентација и сл.

Врз основа на сите податоци добиени со следењето на постигањата и формативното оценување, наставникот ја опишува развојната состојба за секој ученик одделно, во рамките на секое програмско подрачје, а на крајот на првото и второто полугодие со сумативно вреднување, со описна проценка.

Портфолиото треба, во текот на целата година, да им биде достапно на родителите за да можат да го следат напредувањето и постигањата на своите деца.

Работата на секој наставник се состои од планирање, реализирање, следење и вреднување. Важно е наставник континуирано да следи и да вреднува диференцирано, освен постигањата на учениците, и процесот настава и учење, како и себе си и сопствената работа. Сè што ќе се покаже како добро и корисно, наставник и понатаму ќе го користи во својата наставна пракса; сè што ќе се покаже као недоволно ефикасно и ефективно, би требало да се унапреди.

Назив предмета	МАКЕДОНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ
Циљ	Циљ учења <i>македонског језика са елементима националне културе</i> је да ученици овладају основним законитостима македонског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изразувања, негујући значај улоге језика и националне културе у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из македонске и светске баштине, ради неговања традиције и културе македонског народа и развијања интеркултуралности.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ќе бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- правилно гласно чита; - разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст; - одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; - одреди редослед догађаја у тексту; - уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; - разликује стих и строфу; - уочи стихове који се римују; - објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни; - наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота; - чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; - изражајно рецитије песму; - чита драмске текстове (по ликовима); - износи своје мишљење о тексту; - разликује глас и слог и препозна самогласнике и	КЊИЖЕВНОСТ	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија Ванчо Николески: <i>Отаџбина</i> Милутин Бебековски: <i>Македонија</i> Ристо Василевски: <i>Школа</i> Ацо Шопов: <i>Лист</i> Ванчо Николески: <i>Родна кућа</i> Стојан Тарапуза: <i>Добра ноћ, дете</i> Душко Радовић: <i>Страшан лав</i> Љубивоје Ршумовић: <i>Десет љутих гусара</i> Александар Кујунџиски: <i>Љубави, буди вечна</i> Рајко Јовчевски: <i>Дванаест месеци</i> Проза Избор из кратких народних умотворина (загонетке, пословице, брзалице, разбрајалице...) Вера Бужарова: <i>Торба са златницима</i> Борис Бојаџиски: <i>Само слобода такву песму пева</i> Горјан Петревски: <i>Болесни врабац</i> Народна прича: <i>Кос и грожђе</i> Езоп: <i>Магарац, лисица и лав</i> Оливера Николова: <i>Поклон за Јанка</i> Народна прича: <i>Камен и змија</i> Александар Поповски: <i>Развигорац</i> Драмски текстови Ристо Давчевски: <i>Игра Славке и Славчета</i> Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу (<i>Росица, Другарче, Зуница</i> и др.); интернет - избрани текстови. ДОМАЋА ЛЕКТИРА Ханс Кристијан Андерсен: <i>Принцеза на зрну грашка</i>

сугласнике; - пева химну Републике Македоније, препознаје заставу и грб; - наброји националне празнике Македоније; - препознаје градове са слика на основу особености градова; - препознаје основне рељефне и природне карактеристике Републике Македоније; - препознаје македонске народне песме и кола; - пева дечје песме са дечјих фестивала; - разликује врсте речи у типичним случајевима; - бира и користи одговарајуће речи у говору; - на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; - одређује основне граматичке категорије именица и глагола; - разликује реченице по облику и значењу; - поштује и примењује основна правописна правила; - влада основном техником читања и писања латиничког текста; - користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање; - правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину; - учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; - разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај); - изражајно чита ћирилички текст.		Славко Јаневски: <i>Шећерна прича</i> Киро Донев: <i>Хајде да се упознамо</i> Књижевни појмови: - стих, строфа, рима; - басна; - бајка; - тема, место и време збивања, редослед догађаја; - главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци); - лица у драмском тексту за децу.
	ЕЛЕМЕНТИ НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ	Основна обележја Републике Македоније (химна, застава, грб). Национални празници Републике Македоније. Поздрав из Македоније (разгледница) Градови у Македонији: Скопље, Охрид, Битољ, Прилеп. Бројност становништва, национални састав и Македонци ван границе Републике Македоније. Рељефне карактеристике Републике Македоније. Природне лепоте Македоније. Из македонске прошлости (од Самуилове државе до пада под османску власт). Певање: дечја песма, народна песма. Слушање музике: народне песме и кола, забавна музика.
	ЈЕЗИК Грамматика, правопис и ортоепија	Глас, слог, реч. Врсте речи: именице (властите и заједничке); род и број именица; глаголи; глаголска времена: прошло, садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици; придеви (описни); бројеви (основни и редни). Реченице: обавештајне, упитне и узвичне. Потврдне и одричне реченице. Писање великог слова. Писање скраћеница: (мерне јединице и опште скраћенице <i>ОШ, бр., итд., стр. и нпр.</i>).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Латиница: штампана и писана слова. Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања. План за препричавање кратких текстова (лирских, епских, драмских) састављен од уопштених питања. План описивања на основу непосредног посматрања. Правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање. Језичке вежбе: загонетке, ребуси, укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и предмета. Сценско приказивање драмског / драматизованог текста. Медијска култура: Дечји филм или представа Представљање рељефа, градова, природних лепота и културних знаменитости...

Кључни појмови садржаја: књижевност, национална култура, језик, језичка култура, усвајање латинице.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења предмета *Македонски језик са елементима националне културе* у другом разреду основне школе чине четири предметне области: Књижевност, Елементи националне културе, Језик и Језичка култура.

Програм наставе и учења предмета *Македонски језик са елементима националне културе* заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све четири предметне области овог предмета. У процесу наставе треба поћи од тога да је ученик у центру васпитно-образовног рада, да је настава усмерена ка ученику.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата креирање годишњег и оперативних планова, као и развијање припрема за час/дан/седмицу. Планирање треба бити у координацији са планом и програмом наставе и учења и да обухвата сва програмска подручја. *Годишњи план* креира се у форми гантограма и садржи број часова по областима распоређених по месецима, а у складу са школским календаром, планираним фондом часова по областима и годишњим фондом часова. Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа: Књижевност - 25 часова, Елементи националне културе - 15 часова, Језик - 18 часова и Језичка култура - 14 часова. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. Међутим, на сваком часу треба посветити посебну пажњу култури изражавања ученика и култури Македонаца са нагласком на народну традицију, навике и обичаје. Програм омогућава корелацију са предметом *Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура и Свет око нас*.

Оперативни план садржи рубрику са операционализованим исходима, дефинисаним наставним јединицама, рубрику за планирану међупредметну повезаност и рубрику за евалуацију квалитета испланираног, као и друге елементе према процени наставника. Приликом креирања годишњег и оперативних планова неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе. *Припрема за час* подразумева дефинисање циља часа, дефинисање исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на циљ и дефинисане исходе, планиране начине провере остварености исхода, избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

КЊИЖЕВНОСТ

У настави књижевности најважније је код ученика развијати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус. Читањем књижевноуметничких текстова и разговором о њима на часу гради се критичко мишљење. Дидактичким поступцима треба оспособљавати ученике да доносе суд о поступцима и особинама ликова, као и о различитим догађајима у тексту. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа.

Препоручени садржаји из области *Књижевност* савладавају се током целе школске године, из уџбеника *Македонски језик са елементима националне културе* као основно наставно средство, тако што наставник планира њихову реализацију у складу са индивидуалним карактеристикама ученика и укупним могућностима колектива, руководећи се исходима учења.

Приликом оспособљавања ученика да уз помоћ наставника разумеју текстове из школске лектире, али и популарне, информативне текстове из часописа за децу, енциклопедија и слично, важно је настојати да се ученици оспособљавају за самостално одређивање структуре садржаја (план текста), главних и споредних ликова, њихових особина и описа; такође да уоче догађаје, просторне и временске односе и битне појединости у описима бића и природе. Како се текстови из школске лектире користе за усавршавање читања, писања и увођење ученика у основне појмове о књижевности, тако се ученици подстичу да уоче ликове у књижевном делу, њихове особине и поступке; њихова емоционална стања (радосно, тужно, смешно) и да разликују појмове добра и зла.

Обавезни део лектире састоји се, углавном, од дела која припадају македонској књижевности, дела стваралаца Македонаца који живе и стварају у Републици Србији, али и српске и светске књижевности. Избор дела је у највећој мери заснован на принципу прилагођености узрасту.

Корелација са *српским језиком* омогућава да се лакше реализује настава књижевности, пре свега, код књижевних родова и видова и њихових одлика.

Ученик треба да уочи формалну различитост поезије, прозе и драмског текста (разликовање стиха од прозног и драмског текста писаног по улогама).

Ученик треба да разликује песму од приче (басне) и драмског текста, али без увођења дефиниција књижевнотеоријских појмова. Детаљније термилошко одређивање уводи се поступно у старијим разредима.

Ученик треба да се оспособљава да разликује стих од строфе и да научи шта је рима. Код краћих народних умотворина треба да се оспособљава да разликује пословице од загонетки. Ученик треба да буде у стању да разуме пренесено значење загонетке без формулисања у њој постојећих стилских поступака; да препознаје жанр бајке; жанр басне као приче са пренесеним значењем, да буде у стању да разуме њено пренесено значење и издвоји њену поуку.

Ученици се оспособљавају да уоче непознате и мање познате речи у тексту и да питају наставника за њихово објашњење како би што боље разумели значење текста. Вођени питањима ученици се оспособљавају да открију тематско-идејну основу текста (о чему се говори у тексту/књизи), зависно од индивидуалних способности. Током обраде књижевних текстова ученици стичу прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Наставник подстиче ученике да своје ставове и искажу.

Приликом читања лирских песама ученици поступно уче да препознају и доживе мелодичност песама и да их изражајно читају и рецитују (по избору).

Приликом обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ, драмска игра, луткарска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Притом ученици усвајају и правила понашања у позоришту у оквиру васпитног деловања школе. Уз активно слушање, а потом и самостално читање једноставних књижевних и осталих типова текстова ученици се оспособљавају да садржаје доводе у везу са илустрацијама које прате књижевни, популарни и информативни текст.

Садржајима програма се сугерише систематично и поступно усвајање књижевних појмова, а наставницима се препоручује да континуирано уводе нове речи у речнички фонд ученика, како би се он обогатио. Усвајање књижевних појмова не подразумева учење њихових дефиниција, већ њихово именовање и описно образлагање појма, уочавање његове улоге у књижевноуметничком тексту.

Стицању читалачких навика доприносе текстови домаће лектире. У намери да се ученици навикавају на читање лектире у обавезном и слободном избору, успоставља се сарадња са школским библиотекарком, а неколико часова се током године може реализовати у школској библиотеци.

Вештина читања и разумевања прочитаног стиче се и у оквиру *Језичке културе* и при обради књижевноуметничких текстова. Ученици се подстичу да читају текстове у сликовницама (на пример, басне, бајке и приче).

Елементи националне културе и традиције

Упознавање ученика са основама културе и традиције македонског народа врши се континуирано - основним обележјима: застава, химна; упознавање са дечјим песмама, народним умотворинама, ауторским уметничким делима. Ученике треба упознавати са историјом македонског народа, рељефним карактеристикама Републике Македоније, природним лепотама, градовима и знаменитостима, користећи уџбеник, слике и документарне филмове. Континуирано треба неговати емотивни однос према традицији, култури, обичајима и навикама македонске мањинске заједнице у Србији (фолклор, народне умотворине, књижевност, музика, традиционалне игре, обичаји, обележавање празника, праћење и учествовање на манифестацијама...) и подстицати везе са другим етничким заједницама и културама. Македонски идентитет и самопоштовање треба неговати на конкретним примерима, дајући значај мањинским и људским правима, мултикултуралности и толеранцији.

Ова област преплиће се са облашћу *књижевност*. Читањем књижевних дела ученици сазнају о животу македонског народа у прошлости и о њиховим обичајима. Ово подручје има корелацију са предметима *Свет око нас*, *Ликовна култура* (где је могуће да цртањем и бојењем усвоје знања кроз игровне активности), *Музичка култура*, *Грађанско васпитање* и *Верска настава*.

Употребом различитих врста дидактичких игара, слушањем песама на македонском језику и изучавањем македонских народних кола доприноси се развијању радозналости и љубави према историјској прошлости, књижевности и култури македонског народа. Прочитано, слушано и доживљено могу се илустровати цртежом или сликом, у корелацији са *Ликовном културом*.

Посебно је важно да методе које се примењују буду интерактивне, да ученици активно учествују у настави. Препоручује се да се ученицима презентују дечји филмови, документарни филмови прилагођени узрасту, песме са дечјих фестивала "Златни славј", "Поточићи", "Супер звезда"...

У настави језика, ученици овладавају писаним и усменим стандардним македонским језиком. Програм је усмерен на развијање исхода и ученичких компетенција за примену граматичких правила у писаној и говорној комуникацији.

Граматика

Разликовање гласа и слога у изговорном смислу усваја се вежбањем за одређивање броја слогова на основу типичних примера са самогласником на крају слога; други примери се увежбавају и усвајају у вишим разредима. Пожељно је направити корелацију са наставом српског језика и музичке културе (указати им на то да песме певају тако што деле речи на слоге).

Из морфологије се развијају основна знања о именицама, глаголима, придевима и бројевима. За сваку врсту речи најпре се уводи појам, а затим разликовање подврста. Нпр. најпре треба радити на схватању појма именице као врсте речи и то на типичним примерима властитих и заједничких именица. Придеве одређивати у типичним примерима, као речи које стоје уз именице и одређују их. У вези са глаголима, најпре се обрађује глагол као врста речи, а онда се уводи разликовање категорије времена. Бројеве, као врсту речи, треба повезати са наставом математике.

Синтаксичка знања се надовезују на већ научена и проширују разликовањем реченица по облику и значењу.

Правопис

Правописна правила ученици усвајају постепено, уз понављање и вежбање већ наученог и уз упознавање са новим садржајима, и то путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченица и текстова. Пожељно је направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице. Потребно је да ученици усвоје правилно писање општих скраћеница које свакодневно користе, и то само пет: *ОШ, бр., итд., стр. и нпр.*

Треба оспособити ученике да правилно употребљавају велико слово при писању властитих имена и презимена, географских појмова и празника. Правописне вежбе омогућавају ученицима да посебно обратe пажњу на правописне захтеве и на њихову улогу у тексту. Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. У овом узрасту требало би примењивати просте правописне вежбе које су погодне да се савлада само једно правописно правило из једне правописне области. Правописне вежбе је потребно припремити и притом поштовати принцип поступности, систематичности, јединства теорије и праксе. Приликом савлађивања правописних начела погодне могу бити следеће правописне вежбе: *преписивање, диктат и самостално писање.*

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (УСМЕНО И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ)

Развијање и унапређивање језичке културе ученика представља један од најзначајнијих задатака наставе македонског језика. Њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени да квалитетно и сврсисходно усмено и писмено комуницирају.

Основни облици усменог и писменог изражавања су препричавање, причање и описивање.

Препричавање - потребно је подстицати ученике да уоче шта је битно, а шта може остати непоменуто када препричавају, како се не би догодило да препричани текст буде дужи од оног који препричавају. Потребно је, такође, вредновати препричавање, тј. указати ученицима на мање или више успешне сегменте овог облика изражавања.

Причање - обухвата причање догађаја, причање на основу слике или низа слика и према задатим речима. Ученике треба постепено оспособљавати да причају на теме по сопственом избору, као и да осмишљавају крај приче са датим почетком.

Описивање - овој врсти језичког изражавања потребно је приступити посебно одговорно и поштовати принципе наставне условности и поступности приликом постављања захтева: оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Описивање треба повезати са обрадом књижевних дела, како би спонтано усвајали технику описивања као вештину, потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис природе, годишњих доба, предмета, биљака и животиња, књижевних ликова...).

Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Могу се одабрати и ребуси, загонетке, брзалице, разбрајалице, допуњавања, једноставне укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица.

Лексичко-семантичке вежбе служе да се богати речник ученика и да се укаже на различите могућности приликом избора речи и израза и упуту на њихову сврсисходнију употребу. Врсте ових

вежби, такође, треба усагласити са интересовањима ученика и наставним садржајима. Смисао за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза развија се кроз различите вежбе, на пример *опис бића и предмета*, а за ученике овог узраста изазовне могу бити и вежбе *допуњавања реченица* (на пример, дати реченице у којима недостаје глагол).

Учење латинице

Усвајање латинице планира се најчешће за друго полугодиште јер су ученици у првом разреду овладали ћириличким писмом, али је потребно добро утврдити читање и писање ћириличног писма и радити на што бољој техници читања.

Код учења писаних слова латинице посебну пажњу треба посветити графичком увезивању слова у речима. Писање се може увежбавати кроз све предметне области, преписивањем, допуњавањем реченица, састављањем реченица на основу слике, састављањем реченица на основу низа слика, као и диктатима и самосталним писањем реченица и краћих текстуалних целина.

Начин остваривања програма

Треба се увек имати у виду суштински задатак овог предмета: да ученици науче да говоре македонским књижевним језиком, да лепо пишу, изражајно читају и да стекну вештину у језичкој исправности, пре свега, да поштују и вреднују традицију свог народа и очувају властити идентитет. Настава мора бити усмерена ка ученику, треба да доминирају разни облици дијалога у интеракцији: наставник - ученик, ученик - наставник и ученик - ученик.

Настава треба да се креира и презентује на занимљив начин, да се прилагоди ученицима како би је без потешкоћа усвајали у функционално знање које ће им користи у даљем школовању. Наставник мора функционално примењивати разноврсне методе: посматрање, опажање, илустративна метода, текст метода, дијалогска, монолошка, компаративна, аналитичко-синтетичка метода...

Потребно је примењивати и различите облике рада: фронтални, индивидуални, рад у пару, рад у групама, радионички рад. Настава треба да се конципира тако да развија интересовање и љубав према читању, неговању националне културе и традиције, те да негује и развија толеранцију, поштовање других народа, култура и традиција.

Корелација се успоставља, пре свега, са наставом *Српског језика*, *Ликовне културе*, *Музичке културе*, *Верскенаставе* и *Грађанског васпитања*.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Иницијална процена, праћење и вредновање резултата напредовања ученика у функцији су постизања исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности ради напредовања. Наставник током процеса наставе и учења континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације.

Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима и израда и вођење портфолија ученика, што подразумева:

- прикупљање индикатора (активности ученика, непосредна комуникација, реализација задатака, дечји радови, стваралаштво ученика, искази, описивања, причања, препричавања и сл.) за сваког ученика посебно;
- унапред припремљене евалуационе листе за сваког ученика, који се попуњавају после конкретне активности или студијом случаја, при чему наставник бележи фактичко стање;
- инструменте који се односе на свако програмско подручје појединачно и у које наставник уноси податке о постигнућима ученика у односу на све развојне аспекте (интелектуалне, емоционалне и психомоторичке) који се подстичу програмом и усмерени су ка провери остварених исхода.

Проверавање знања треба да се реализује различитим поступцима и формама: усмено, преко говорних, писмених, сликовно-писмених вежби, вежби са подвлачењем, заокруживањем; практично преко презентације и сл.

На основу свих података добијених праћењем постигнућа и формативног оцењивања, наставник описује развојно стање за сваког ученика појединачно, у оквиру сваког програмског подручја, а на крају првог и другог полугодишта сумативним вредновањем, описном оценом.

Портфолио треба у току целе године да буде доступан родитељима како би могли да прате напредовање и постигнућа своје деце.

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Осим постигнућа ученика, важно је да наставник континуирано прати и вреднује процес наставе и учења, себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасно и ефективно, требало би унапредити.

5. PREPORUKE ZA PRIPREMU INDIVIDUALNOG OBRAZOVNOG PLANA ZA UČENIKE KOJIMA JE POTREBNA DODATNA OBRAZOVNA PODRŠKA

5.1. Individualni obrazovni plan za socijalno uskraćene učenike i učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

Individualni obrazovni plan se priprema za učenike kojima je usled socijalne uskraćenosti, smetnji u razvoju, invaliditeta, kasnijeg uključivanja u školovanje, nedovoljnog poznavanja jezika i drugih razloga potrebna dodatna obrazovna podrška. Cilj individualnog obrazovnog plana jeste postizanje optimalnog uključivanja takvih učenika u redovan obrazovno-vaspiti rad i njihovo osamostaljivanje u vršnjačkom kolektivu. Za svakog učenika pojedinačno, prema njegovim specifičnim potrebama i mogućnostima, priprema se prilagođen način obrazovanja koji obuhvata individualni obrazovni plan, program i način rada koji sadrže: 1) dnevni raspored aktivnosti časova nastave u odeljenju; 2) dnevni raspored rada sa licem koje pruža dodatnu podršku i učestalost te podrške; 3) ciljeve obrazovno-vaspitiog rada; 4) posebne standarde postignuća i prilagođene standarde za pojedine ili sve predmete sa obrazloženjem za odstupanje; 5) program po predmetima, u kome je precizirano koji sadržaji se obrađuju u odeljenju, a koji u radu sa dodatnom podrškom; 6) individualizovan način rada nastavnika, izbor adekvatnih metoda i tehnika obrazovno-vaspitiog rada. Individualni obrazovni plan donosi pedagoški kolegijum na predlog stručnog tima za inkluzivno obrazovanje. Tim za inkluzivno obrazovanje čine nastavnik razredne nastave, stručni saradnik škole, roditelj/staratelj, a po potrebi pedagoški asistent i stručnjak van škole, na predlog roditelja/staratelja. Roditelj/staratelj daje saglasnost za sprovođenje individualnog obrazovnog plana. Nastavnik pri planiranju svog rada u odeljenju usklađuje svoj plan sa individualnim obrazovnim planom učenika. Sprovođenje individualnih obrazovnih planova prati prosvetni savetnik.

5.2. Individualni obrazovni plan za učenike sa izuzetnim sposobnostima

Za učenike sa izuzetnim sposobnostima priprema se individualni obrazovni plan, program i način rada kojim se utvrđuje obogaćen način obrazovanja i vaspitanja koji sadrži: 1) dnevni raspored aktivnosti časova nastave u odeljenju; 2) dnevni raspored rada sa licem koje pruža dodatnu podršku i učestalost te podrške; 3) ciljeve obrazovno-vaspitiog rada; 4) posebne standarde postignuća i prilagođene standarde za pojedine ili sve predmete sa obrazloženjem za odstupanje; 5) program po predmetima, precizirano koji sadržaji se obrađuju u odeljenju, a koji u radu sa dodatnom podrškom; 6) individualizovan način rada nastavnika, izbor adekvatnih metoda i tehnika obrazovno-vaspitiog rada.

6. NAČIN PRILAGOĐAVANJA PROGRAMA

6.1. Način prilagođavanja programa predmeta od značaja za nacionalnu manjinu

U nastavi predmeta od značaja za nacionalnu manjinu (Svet oko nas, Muzička kultura i Likovna kultura) izučavaju se dodatni sadržaji koji se odnose na istorijsko i umetničko nasleđe određene manjine. Od nastavnika se očekuje da, u okvirima definisanog godišnjeg fonda časova, obrade i dodatne sadržaje, obezbeđujući ostvarivanje cilja predmeta, standarda postignuća učenika i definisanih ishoda. Da bi se ovo postiglo veoma je važno planirati i realizovati nastavu na taj način da se sadržaji iz kulturno-istorijske baštine jedne manjine ne posmatraju i obrađuju izolovano, već da se povezuju i integrišu sa ostalim sadržajima programa koristeći svaku priliku da se desi učenje koje će kod učenika jačati njihov osećaj pripadnosti određenoj nacionalnoj manjini.

7. UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROJEKTNE NASTAVE

Planom nastave i učenja u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja definisana je Projektna nastava kao oblik obrazovno-vaspitiog rada kojim se razvijaju opšte međupredmetne kompetencije uz upotrebu informaciono komunikacionih tehnologija. Usmerena je na dostizanje ishoda koji se prvenstveno odnose na logičko i kritičko mišljenje kao i pripremu učenika za lako snalaženje u svetu tehnike, tehnologije

i računarstva, kako u svakodnevnom životu tako i u procesu učenja. U skladu je sa opštim ishodima obrazovanja i vaspitanja i u funkciji je kognitivnog, afektivnog i socijalnog razvoja učenika.

Projektna nastava počiva na savremenim shvatanjima deteta, nastave, funkcije obrazovanja i saznavanja kao socijalne konstrukcije podržane kroz saradničko delovanje, korišćenjem različitih izvora informacija i aktivnosti. Primenom projektne nastave dolazi do povezivanja poznatog i nepoznatog, učenja pomoću primera, učenja primenivanjem, razvoja proceduralnih znanja, korišćenja informacionih tehnologija kao i kombinovanja konvergentnog (logičkog) i divergentnog (stvaralačkog) mišljenja. Projektna nastava ima elemente problemske i istraživačke nastave ali se ovom vrstom nastave pored centralnog zahteva, koji se odnosi na traženje rešenja za neki problem, potenciraju još i procedure, planiranje, evaluiranje, prezentovanje rezultata, korišćenje savremenih tehnologija na pravilan način i naravno, timski rad, odnosno proces saradnje, koji je iznad samog rezultata u rešavanju problema.

Projektna nastava je deo celokupnog obrazovno-vaspitnog rada i prati nastavni proces uvažavajući specifičnosti nastavnih predmeta u drugom razredu. Oslonci planiranja i organizacije projektne nastave su: uvažavanje uzrasta učenika i njihove prirodne radoznalosti; korišćenje vanškolskih znanja, veština i iskustava učenika; uključivanje svih učenika uz poštovanje njihovih različitosti; povezivanje sadržaja svih nastavnih predmeta i upotreba savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija. Zato ova vrsta nastave omogućava da nastavni predmeti budu smisleno međusobno povezani kao i dovedeni u vezu sa svakodnevnim životom učenika. Na taj način se obezbeđuje razumevanje svrhe onoga što se uči, funkcionalno povezivanje znanja, veština i iskustava i motivacija učenika.

Projektna nastava je dragocen način rada jer od učenika zahteva brojne aktivnosti, među kojima su: samostalno pronalaženje informacija; sposobnost rešavanja problema; samostalno učenje; rad u grupi, saradnju; kritički odnos prema vlastitom i tuđem radu; donošenje odluka; argumentovanje; usvajanje drugačijih, novih načina rada; planiranje; poštovanje rokova i preuzimanje odgovornosti.

S obzirom na uzrast učenika drugog razreda i činjenicu da su se sa ovakvim načinom rada susreli u prvom razredu, primereno je da se realizuju projektne zadaci gde je nastavnik i dalje glavni organizator aktivnosti, a samostalnost učenika se ispoljava u segmentima projekta gde je to moguće. Nastavnik pruža podršku svim učeničkim aktivnostima u toku projekta. Kao i u prvom razredu, i u drugom razredu je važno nastaviti sa kultivisanjem saradnje i načina na koji se komunicira u grupi što su važni ciljevi projektne nastave, jer doprinose jačanju odeljenjske kohezije.

Projektnu nastavu treba planirati i organizovati na način da sadrži sve potrebne korake:

- definisanje cilja i ishoda koji se projektom žele postići;
- planiranje aktivnosti koje odgovaraju temi projekta, odnosno cilju projekta, podela aktivnosti, izbor materijala i metoda rada, definisanje mesta i dinamike rada;
- realizaciju planiranih aktivnosti;
- prikaz dobijenih rezultata i produkata projekta;
- vrednovanje projekta (procena ostvarenosti definisanih ciljeva i ishoda, ukazivanje na uspehe i teškoće u toku realizacije projekta).

Pri planiranju nastavnik treba da definiše tip projekta, da odredi njegov cilj, očekivane ishode, oblast kojom se bavi projekat i povezanost sa nastavnim predmetima, njegove sadržaje, aktivnosti učenika, potrebna sredstva, dinamiku rada po fazama i sve što je potrebno za uspešno sprovođenje projektne nastave. Za drugi razred je, kao i za prvi, najprimereniji je polustrukturirani tip projekta gde nastavnik daje ograničen izbor tema, u velikoj meri definiše metodologiju rada i sam određuje koje će materijale dati učenicima, a koje će oni sami pronaći. Sve sadržaje treba realizovati kroz različito tematsko povezivanje u igri ili funkcionalnoj aktivnosti koja zadovoljava interesovanje i potrebe deteta na mlađem školskom uzrastu.

Kroz projektnu nastavu treba započeti sa razvijanjem osnova digitalne pismenosti. Na ovom uzrastu, upotreba IKT-a treba da bude svedena na upotrebu najjednostavnijih alata i upoznavanje sa korišćenjem interneta. Na kraju drugog razreda učenik bi trebalo da bude u stanju da:

- pravilno uključi računar, pokrene program za crtanje, koristi odgovarajuće alatke ovog programa, sačuva svoj crtež i isključi računar,
- koristi internet za učenje i pronalaženje informacija uz pomoć nastavnika,
- pravilno sedi pri radu za računarnom,
- zna da navede moguće posledice na zdravlje usled nepravilnog korišćenja digitalnih uređaja.

Jedan od važnih ishoda realizacije projekta jeste osposobljavanje učenika da dobijene produkte učine vidljivim i predstave ih drugima. Brojni su načini da se to postigne (predstave, izložbe, kratki film, tekst u novinama, nastup na lokalnoj televiziji, predstavljanje za roditelje...), a njihov kvalitet nije prioritet.

Projektna nastava jeste zahtevniji oblik rada koji podrazumeva dobru pripremu nastavnika. Planom je predviđeno da se realizuje sa jednim časom nedeljno ali sam nastavnik će proceniti kakva dinamika rada

najviše odgovara mogućnostima učenika i fazi u kojoj je projekat. To znači, da ukoliko je potrebno projektna nastava se može organizovati i na drugačiji način (na primer kao dvočas svake druge nedelje).

Roditelji treba da budu upoznati sa svrhom projektne nastave i njenim najvažnijim ishodima. Oni treba da podrže samostalne aktivnosti svoje dece, ili njihov zajednički rad sa drugom decom, kao i da razumeju zašto je važno da ne preuzimaju njihove zadatke u želji da imaju bolje produkte.

8. UPUTSTVO ZA OSTVARIVANJE VANNASTAVNIH AKTIVNOSTI

Škola je u obavezi da svojim Školskim programom i Godišnjim planom rada predvidi različite aktivnosti u skladu sa svojim resursima i prostornim mogućnostima. Pored organizacije izleta, poseta izložbama i saradnje sa lokalnom samoupravom, učenicima treba ponuditi veći broj društvenih, tehničkih, humanitarnih, sportskih i kulturnih aktivnosti. Te aktivnosti mogu se realizovati po programu koje je sama škola razvila, ali mogu se koristiti i programi koji su prethodno doneti kao izborni (npr. *čuvari prirode, ruka u testu, narodna tradicija*). Svrha ovih aktivnosti je podrška prilagođavanju učenika prvog razreda na školsku sredinu i zajednicu, kao i zadovoljavanje/proširivanje njihovih interesovanja, druženje sa vršnjacima kroz zajedničko delanje, iskazivanje sposobnosti, osamostaljivanje, razvoj nekih veština i drugo. Aktivnosti treba tako organizovati da učenici imaju što više mogućnosti za aktivno učešće, za kreativno ispoljavanje, za interakciju sa drugim učenicima, korišćenje različitih izvora informacija i savremenih tehnologija. Rezultate rada učenika u okviru slobodnih aktivnosti treba učiniti vidljivim jer se na taj način obezbeđuje motivacija i zadovoljstvo učesnika aktivnosti. Brojni su načini na koje je moguće to ostvariti, kao na primer: organizovanje predstava, izložbi, bazara, objavljivanje na sajtu škole, kroz smotre stvaralaštva, sportske susrete i drugo.

Za učenike ovog uzrasta važno je da roditelji budu upoznati sa aktivnostima koje škola nudi i pomognu da njihova deca izaberu one koje im najviše odgovaraju.

HOR

Pevanje u horu je neprocenjiva veština u kojoj deca uživaju od najranijeg uzrasta. Svaka osnovna škola je u obavezi da organizuje rad horova. U zavisnosti od broja učenika i njihovih pevačkih sposobnosti, mogu se formirati razredni hor i/ili hor mlađih, to jest starijih razreda osnovne škole.

Rad sa horom predstavlja složeniji vid vaspitno-obrazovnog rada nastavnika. Računa se kao sastavni deo obavezne nastave, a vrednuje se kao pedagoška norma nastavnika u okviru obavezne dvadesetočasovne norme sa po tri časa nedeljno, odnosno po 108 časova godišnje.

Časovi hora se izvode kontinuirano od početka do kraja školske godine i kao redovna nastava ulaze u fond časova nastavnika muzičke kulture.

Obrazovni cilj obuhvata razvijanje muzičkog ukusa, stvaralačkih sposobnosti, spontanog izražavanja, muzičkog sluha i ritma, razvijanje glasovnih mogućnosti i učvršćivanje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...). Razvija se dečji glas, pravilno držanje, disanje, intonacija, izgovor i artikulacija.

Vaspitni cilj obuhvata razvijanje osećanja pripadnosti kolektivu - timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje. Upoznavanje raznovrsnih dela domaćih i stranih autora doprinosi razvoju opšte kulture, međusobnom razumevanju, uvažavanju i poštovanju.

Uticaj muzike na zdravlje (psihološki, sociološki, emocionalni razvoj) je veoma značajan. Pevanje u horu u velikoj meri doprinosi smanjenju stresa i agresivnosti. Deca koja pevaju u horu pokazuju bolje rezultate u učenju i socijalnim veštinama. Ujedno, pevanje u horu podstiče i doživotnu ljubav prema muzici.

Repertoar školskih horova obuhvata odgovarajuća dela domaćih i stranih autora raznih epoha, kao i narodne, prigodne, pesme savremenih dečjih kompozitora i kompozicije sa festivala dečjeg stvaralaštva. U toku školske godine potrebno je sa horom izvesti najmanje deset jednoglasnih i dvoglasnih kompozicija, a *cappella* ili uz instrumentalnu pratnju. Pri izboru pesama, nastavnik treba da pođe od uzrasta učenika, procene glasovnih mogućnosti i primerenog literarnog sadržaja.

NAČIN OSTVARIVANJA HORA

Nastavnik formira hor na osnovu provere sluha i glasovnih mogućnosti učenika, dikcije i osećaja za ritam. Kod svakog učenika treba da pronađe njegov prirodni pevački registar i opseg. Na taj način će ih podeliti na pevačke glasove (prvi i drugi, odnosno gornji i donji) za izvođenje dvoglasnih kompozicija.

Na časovima hora, nastavnik treba da ukaže na važnost držanja tela, disanja i pravilnog izgovora glasova. Uslov pravilnog disanja je pravilno držanje tela. Krajnji cilj je prirodno i sinhronizovano pevanje i ujednačen zvuk hora.

Vežbe disanja su važne za zagrevanje glasnica, otvaranje disajnih puteva i opuštanje grla. Praktikuju se pre vežbi pevanja i značajne su za regulisanje daha u toku pevanja.

Vežbe raspevavanja doprinose kvalitetu pevanja i preciznom intoniranju, čak i u početnim fazama. Kako je pevanje tehnička veština, raspevavanje može pomoći razvoju dečjih glasova. Nastavnik treba da bude kreativan i koristiti vokalizacije koje će biti zabavne deci, jer osnovni cilj je da zavole pevanje. Vežbe disanja i raspevavanja moraju biti stalno zastupljene.

Obrada pesme:

- Obratiti pažnju na izbor pesme imajući u vidu mogućnosti učenika. Kod obrade nove pesme najpre se pristupa analizi teksta. Nastavnik treba da insistira na dobroj dikciji koja podrazumeva jasan i razgovetan izgovor teksta, odnosno samoglasnika i suglasnika, ali i na pravilnom akcentovanju reči. Za vežbanje dikcije preporučuje se i pevanje slogova ili odgovarajućeg teksta na istoj tonskoj visini.
- Usvajanje melodije se odvija u fragmentima. Ukoliko je kompozicija dvoglasna, ova faza pripreme zahteva odvojene probe po glasovima, sve dok svaka grupa ne bude intonativno sigurna. Pravilnom intoniranju mogu pomoći i vizuelni znakovi, na koje deca odlično reaguju. Na primer, pokretima ruku nagore i nadole možemo davati znak deci da se melodija kreće naviše ili naniže.
- Na zajedničkoj probi hora, nakon usvajanja pesme/kompozicije u celini treba obratiti pažnju na dinamiku i agogiku.

Učenici treba da usvoje pravilo međusobnog slušanja, naročito kod unisonog pevanja. Ukoliko ne čuju učenika pored sebe, znači da pevaju preglasno. Ukoliko se uz pevanje izvodi i koreografija, pokrete treba uvežbati pre teksta.

Od prve probe hora, učenike treba uputiti na pravila ponašanja: nema pričanja u toku izvođenja, žvakanja žvaka, treba da stoje pravo (mada ih ne možemo sprečiti da se vrpolje). Ako učenici pravila usvoje na probama, lakše će ih poštovati na koncertima. Nezaobilazni su i detalji vezani za odabir garderobe za nastupe, ulaska na scenu, rasporeda stajanja, poklanjanja, izlaska sa scene...

Obradene kompozicije treba izvoditi na redovnim školskim aktivnostima (Dan škole, Svečana proslava povodom obeležavanja školske slave Svetog Save, Godišnji koncert...), kulturnim manifestacijama u školi i van nje, kao i na festivalima i takmičenjima horova.

IZBOR KOMPOZICIJA ZA PEVANJE U HORU U II RAZREDU

Himne

Državna himna
Himna Svetom Savi
Himna škole

Dečje pesme

M. Subota: *Od škole i knjige*
B. Milićević: *Laste*
M. Bajagić: *Brojalica*
Ž. B. Lili: *Dok mesec sja*
A. Korać: *Molimo za finu tišinu*
Pesma iz Japana: *Šušti, šušti*
K. Babić: *Za svako čudo*
K. Babić: *Konjski rep*
K. Babić: *Vrabac*
M. Šouc: *Jesen*
A. Korać: *Al je lep ovaj svet*
M. Ilić-Beli: *Januarske zvezde*
P. Ozgijan: *Svitac*
M. Đurđević: *Anđeli pevaju*
L. Vukomanović: *Sveti Savo, mudra glavo*
M. Bajagić: *Mali slonovi*
D. Laković: *Ečke, tečke*
St. Korunović: *Prolećna pesma*
Perpetum Džezile: *Kiša*

Narodne pesme

Kiša pada
Dunje ranke
Kaži meni đače, učeniče
Oj, Badnjače, Badnjače
Božićna pesma
Sedi Ćira na vrh slame

OSTALI OBLICI OBRAZOVNO-VASPIITNOG RADA

U svakoj osnovnoj školi ima učenika čije interesovanje i ljubav za muziku ne može da se zadovolji samo onim što im pruža redovna nastava. Za takve učenike mogu da se organizuju slobodne aktivnosti u okviru muzičke i folklorne sekcije.

U zavisnosti od afiniteta, kreativnih sposobnosti ili izvođačkih mogućnosti učenika, rad se može organizovati kroz sledeće aktivnosti:

- solističko pevanje;
- grupe pevača (dueti, terceti...);
- "Mali kompozitor" (eksperimentisanje sa instrumentima i zvucima, zvučno oslikavanje i ritmička pratnja uz stihove, priče, brojalice, pesme i muzičke igre, komponovanje melodije...);
- "Mala škola instrumenta" (metalofon, blok flauta, melodika, Veehharfe/Melody lap harp...);
- orkestar (Orfov instrumentarijum, raznovrsni instrumenti...);
- muzičko-kreativne radionice (pravljenje muzičkih instrumenata, ilustracije vezane za nastavu muzičke kulture i školske muzičke događaje...);
- ritmičke radionice (osmišljavanje malih muzičkih igara uz pokret, moderni i tradicionalni ples, ritmičke igre, igre čašama, štapovima, 'bitboks' - vokalne perkusije...);
- posete koncertima u školi i van nje (koncerti učenika muzičkih škola, prijatelja škole, koncerti u organizaciji Muzičke omladine ili nekog drugog udruženja, koncerti eminentnih umetnika, mjuzikli, projekcije muzičkih filmova...);
- muzički urednik (odabir odgovarajućeg muzičkog materijala prema datom sadržaju).

Program rada treba prilagoditi mogućnostima svakog učenika ili grupe.